

BUU BURAPHA UNIVERSITY WISDOM OF THE EAST

Faculty of Humanities and Social Sciences
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
HUSO

วารสารวิชาการ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University
ปีที่ 33 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2568 / ISSN: 3027-8171 (Online)

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ชื่อภาพปก: ปัน - กำนัล

ความหมาย: ของขวัญที่หลาย ๆ คนมอบให้ผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะใครก็แล้วแต่ ถึงแม้จะสวยแค่ไหน มูลค่าราคาแพงแค่ไหน ความรู้สึกที่ได้รับคงไม่เท่ากับคนที่สำคัญมามอบของขวัญให้ แม้ว่าของชิ้นนั้นจะมีมูลค่าราคาที่ถูก แต่คุณค่านั้นกลับมีราคาแพงอย่างประเมินค่ามิได้ แต่อันที่จริงแล้ว สิ่งของที่มอบให้นั้นถึงจะมีคุณค่าและมูลค่ามากขนาดไหน ก็คงไม่ได้ต้องการเท่ากับการที่ลูกหลานได้กลับมาเยี่ยมผู้ใหญ่ในครอบครัว และนี่อาจเป็นของขวัญที่มีมูลค่าและมีคุณค่ามากที่สุดเท่าที่ผู้สูงอายุต้องการ

เจ้าของผลงาน: นายธีรพงศ์ สืบวงศ์, ศิษย์เก่าสาขาวิชาศิลปศึกษา รุ่นที่ 15 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ครูอัตราจ้าง โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” วาดขึ้นเนื่องในโอกาสการประกวดวาดภาพชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หัวข้อ ของขวัญ โดย บริษัท นานมี จำกัด

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

ปีที่ 33 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2568

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานที่แสดงทัศนะทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นแหล่งในการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการเกี่ยวกับข้อมูลท้องถิ่นภาคตะวันออก

ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตของบทความวิจัยและบทความวิชาการครอบคลุมเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภาษา ภาษาศาสตร์และวรรณคดี ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา นิเทศศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา สารสนเทศศาสตร์ และจิตวิทยา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

กำหนดออกเผยแพร่

วารสารตีพิมพ์เผยแพร่ราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ) คือ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

****

ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer reviewed) ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ดังกล่าวไม่น้อยกว่า 3 ท่าน จากหลากหลายสถาบัน และไม่ได้มาจากสถาบันเดียวกับผู้นิพนธ์บทความ ซึ่งทั้งผู้เขียนและผู้ประเมินจะไม่ทราบข้อมูลรายชื่อของกันและกัน (double-blind peer review)

****

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความต่าง ๆ ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถือเป็นความเห็นและความรับผิดชอบโดยตรงของผู้เขียน

****

เจ้าของ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

โทรศัพท์: 0-3810-2344 โทรสาร: 0-3839-0355

อ่านและดาวน์โหลดบทความได้ที่

https://www.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/index

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณิภา อนุรักษากรกุล	มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ	มหาวิทยาลัยรังสิต
2. ศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา ต้นโพธิ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. รองศาสตราจารย์ ดร.คนางค์ คันธมธุรพจน์	มหาวิทยาลัยมหิดล
6. รองศาสตราจารย์ ดร.จันทิมา อังคพณิชกิจ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.นัทธนัย ประสานนาม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา ชัยสุวรรณ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
9. รองศาสตราจารย์ ดร.บูลย์จีรา ชิรเวทย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
10. รองศาสตราจารย์ ดร.มรกต ไมยเออร์	มหาวิทยาลัยมหิดล
11. รองศาสตราจารย์ ดร.สันทัด ทองรินทร์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุข	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
13. รองศาสตราจารย์ประณต เค้าฉิม	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตตาภา สารพัดนึก ไชยปัญญา	มหาวิทยาลัยบูรพา
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมรินทร์ ภิรมย์เลิศอมร	มหาวิทยาลัยบูรพา
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีหทัย เวลล์ส	มหาวิทยาลัยบูรพา
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมภพ ใหญ่โสมานัง	มหาวิทยาลัยบูรพา
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเนตร สุวรรณละออง	มหาวิทยาลัยบูรพา
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรพงษ์ แจ้งประจักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา

ฝ่ายพิสูจน์อักษรและประชาสัมพันธ์

1. นางสาวกรรณิกา โสนาพูน
2. นายประกร เถกิงเกียรติ

ฝ่ายประสานงาน

นายธนภัชสรา เสนาเพ็ง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ปีที่ 33 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2568)

ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กำจร หลุยยะพงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุช ปัญญไพโรจน์	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.เทพทวี โชควศิน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ จันทึก	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.นิษฐา หรุ่นเกษม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.บุหงา ชัยสุวรรณ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.บูลย์จีรา ชิรเวทย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ สิงห์สุริยา	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ้งนภา ยรรยงเกษมสุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสัจการ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ประณต เค้าฉิม	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจิตขวัญ กิจวิสาละ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรลดา ปิ่นทอง	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัญสรา อรนพ ณ อยุธยา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตวงทอง สรประเสริฐ	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกายกาวิล ศรีจินดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เล็กสุมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัชฌา ตรีมงคล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา ฑีฆประเสริฐกุล	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรพัฒน์ ยางกลาง	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูรดา เซี่ยงจึง	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารศรี สอทิพย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภัทร เริงพิทยา	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ฉัตราติชาต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล ลิ่มถาวรานันต์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมัชชา นิลปัทม์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรตี ปรีชาปัญญากุล	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธิดา แจ้งประจักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.นิโลบล ภัทโรภาส	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร.ศักดินา บุญเปี่ยม	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๓ ยังคงมุ่งมั่นในการเพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของศาสตร์และมิติการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน ในฉบับนี้ ได้รวบรวมบทความที่สะท้อนถึงประเด็นในมิติชุมชน สังคม และวัฒนธรรม อาทิ *“การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากแป้งเท้ายายม่อมบนฐานคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) ของชุมชนบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”* และ *“การยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้นตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้หลักการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม”* ซึ่งสะท้อนถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก *“พลวัตทางสังคมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย”* สะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว *“การศึกษาบรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและผลของความเป็นส่วนหนึ่งต่อความผาสุกทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น”* ที่เชื่อมโยงแนวคิดด้านจิตวิทยาเชิงบวกกับการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เกื้อกูลต่อความผาสุกของนักเรียน *“Mothernomics and National Stability in Thailand’s Aging Population”* ที่แสดงถึงบทบาทของมารดาในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท่ามกลางภาวะประชากรสูงวัย นอกจากนี้ ยังมีบทความด้าน “สื่อ” ในมิติด้านเนื้อหา รูปแบบการสื่อสาร ผลกระทบต่อสังคม กระบวนการผลิต และรับรู้สาร อาทิ *“การก่อร่างสร้างมาร์เวลสตูดิโอและการพัฒนาภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่เพื่อนำไปสู่ความนิยม”*, *“Factors Influencing Online Gifting Intention on TikTok Application among Gen-Z: the Role of Hedonic Motivation, Parasocial Interaction, and Loyalty with Social Presence as Moderator Variable”*, *“Coverage Bias in Chinese and Thai News Agencies: a Comparative Study of Reporting on a Scam Case of a Chinese Actor in Thailand”* รวมถึงบทความด้านภาษาและวรรณกรรม เช่น *“โครงสร้างและการใช้ภาษาในฉบับแปล: ข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย”*, *“บทประพันธ์ของหลู่ซิ่น: บทบาทและภาพสะท้อนสังคมจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อ”* และ *“ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็ก: สัญลักษณ์พลวัตของบทบาท และคุณค่าต่อกระบวนการเติบโตของเด็ก”* ซึ่งต่างแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และบทบาทของมนุษยศาสตร์ในการสร้างความเข้าใจต่อมนุษย์และสังคมร่วมสมัย อีกทั้งยังมีบทความเชิงปรัชญา *“On the Limits of Kingma’s Critique of Boorse’s Bio-Statistical Theory and Reference Classes”* ที่อภิปรายอย่างลุ่มลึกถึงขอบเขตของการวิพากษ์แนวคิดทางชีวสถิติในประเด็นว่าด้วยสุขภาพและความเป็นกลางทางคุณค่า

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ขอขอบคุณผู้เขียนบทความ และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีส่วนในการขับเคลื่อนคุณภาพของวารสารวิชาการฯ ให้เติบโตอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง กองบรรณาธิการวารสารวิชาการฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความทางวิชาการในฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการและสังคมไทยในวงกว้างต่อไป

บรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

สารบัญ

บทความวิจัย

พลวัตทางสังคมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย 1
กล้วยไม้ สุมังค์ และสุภชญ ศรีกัญชัย

การศึกษาบรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และผลของความเป็นส่วนหนึ่งต่อความผาสุกทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 19
นริศรา ศิริพันธศักดิ์ และกาญจนา ภัทราวิวัฒน์

การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากแป้งเท้ายายม่อมบนฐานคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) ของชุมชนบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 32
ศรีหทัย เวลล์ส และปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์

โครงสร้างและการใช้ภาษาในฉบับแปล: ข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย 49
สมภพ ใหญ่โสมานัง

การยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้นตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้หลักการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม 63
อาทิตย์ บุดดาดวง และปรมัตถ์ โพดาพล

การก่อร่างสร้างมาร์เวลสตูดิโอและการพัฒนาภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่เพื่อนำไปสู่ความนิยม 76
เอกรงค์ ปั้นพงษ์

Factors Influencing Online Gifting Intention on TikTok Application among Gen-Z: the Role of Hedonic Motivation, Parasocial Interaction, and Loyalty with Social Presence as Moderator Variable 92
Nattawat Wongwilatnurak

Mothernomics and National Stability in Thailand's Aging Population 109
Praiya Wilairut and Rattaphong Sonsuphap

On the Limits of Kingma’s Critique of Boorse’s Bio-Statistical Theory and Reference Classes 125
Siwarak Ruangsakul

Coverage Bias in Chinese and Thai News Agencies: A Comparative Study of Reporting on a Scam Case of a Chinese Actor in Thailand 140
Xin fan and Warat Karuchit

บทความวิชาการ

บทประพันธ์ของหลู่ซิ่น: บทบาทและภาพสะท้อนสังคมจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อ 155
เจือง ถิ หั่ง

ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็ก: สัญลักษณ์พลวัตของบทบาท และคุณค่าต่อกระบวนการเติบโตของเด็ก 170
ภัทรขวัญ ทองเถาว์

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

พลวัตทางสังคมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย
The Impact of Social Dynamics and Tourist Behavior on Tourism Development in Thailand

กล้วยไม้ สุมังค์ (Kluaymai Sumung)[1*]
สุภชญ ศรีกัญชัย (Supachon Srikunchai)[2]
Received: February 15, 2025
Revised: July 25, 2025
Accepted: July 29, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพลวัตทางสังคมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว 2) ศึกษาแนวโน้มและแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต และ 3) จัดทำแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยแบบอนาคต ใช้เทคนิคแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 400 คน จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในประเทศไทย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 17 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ร่วมกับการสุ่มตัวอย่างแบบเครือข่าย (snow ball)

ผลการวิจัยพบว่า 1) พลวัตทางสังคมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.79, S.D.=1.05) 2) การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเน้นความยั่งยืน คุ้มค่า กระจายรายได้สู่ชุมชน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสร้างความเชื่อมั่นในระดับโลก และ 3) แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะผ่าน 6 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย พัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มขีดความสามารถทางเทคโนโลยีและการบริการแบบดิจิทัล การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่กระจายรายได้สู่ชุมชน พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการ และการตลาดและประชาสัมพันธ์ในระดับโลก โดย 6 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำไปใช้ในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย สำหรับบูรณาการแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคตได้

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, อุตสาหกรรมท่องเที่ยว, พลวัตทางสังคม, พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

Abstract

This study aims to explore 1) the social dynamics and behaviors of tourists, 2) the trends and future development directions of Thailand's tourism industry, and 3) the formulation of

[1,2] คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
Faculty of Business Administration, Panyapiwat Institute of Management
[*]Corresponding Author, Email: Kluaymaisum@pim.ac.th

strategic guidelines and policy recommendations for tourism development in Thailand. A mixed-methods approach was employed, combining quantitative research and futures research using the Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) technique. Quantitative data were collected from 400 inbound tourists through convenience sampling. The study employed convenience sampling and conducted interviews with 17 experts in the tourism industry. The participants were selected through purposive sampling in combination with snowball sampling.

The findings indicate that 1) social dynamics and tourist behaviors were rated at a high level ($\overline{X}$=3.79, S.D.=1.05) 2) the development of Thailand's tourism industry should prioritize sustainability, cost-effectiveness, equitable income distribution to local communities, and environmental impact mitigation to enhance global confidence; and 3) six strategic directions were proposed sustainable and environmentally friendly tourism development, promotion of cultural tourism and local wisdom, enhancement of digital technology and service capacity, development of new attractions that distribute income to local communities, human resource development in tourism and services, and global marketing and public relations. These six strategic approaches are suitable for formulating policy recommendations aimed at integrating future development plans within Thailand's tourism industry.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Keywords: Development Plan, Tourism Industry, Social Dynamics, Tourist Behavior

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19; โควิด-19) ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั่วโลก รวมถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างรุนแรง ทำให้ การเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศหยุดชะงักและส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทาง เข้ามาในประเทศ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้เกิดพลวัตทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น การให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวในรูปแบบเหล่านี้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์ที่มีคุณค่าและรักษาสิ่งแวดล้อม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ข้อมูลของกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา ตั้งแต่เดือนมกราคมจนถึงธันวาคม พ.ศ. 2567 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศไทยจำนวน 28,768,036 คน สร้างรายได้จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 1,325,359 ล้านบาท ซึ่งแม้จะมีการฟื้นตัวแต่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจีนยังคงมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่พลวัตด้านสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาแผนการรับมือกับสถานการณ์และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงโควิด-19 ได้สะท้อนถึงพลวัตทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในเรื่องของความต้องการที่เปลี่ยนไป นักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความสนใจในการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางด้านสุขภาพ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยไม่สามารถกลับไปสู่รูปแบบเดิมได้ แต่ต้องพัฒนาไปตามแนวทางใหม่

ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง (ณัฏฐกฤติ นิธิประภา, 2564) การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาพลวัตทางสังคมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ศึกษาแนวโน้มและแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต และจัดทำแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย จะสามารถช่วยให้การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคใหม่ และเติบโตไปพร้อมกับสถานการณ์ที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว

การทบทวนวรรณกรรม

1. พลวัตทางสังคม (social dynamics) คือ การเปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนไหวภายในสังคมที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง หรือเทคโนโลยี ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติของบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคมและการท่องเที่ยว ซึ่งพลวัตทางสังคมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การแพร่ระบาดของโรค การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หรือกระแสทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เชื่อมโยงกัน (Giddens, Duneier, Appelbaum, & Carr, 2021)

Weaver and Lawton (2014) ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในกระแสสังคมที่สนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเกิดจากพลวัตทางสังคมและการตระหนักถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวเชิงมวลชน การพัฒนานโยบายและแนวทางที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพิ่มคุณค่าทางสังคม ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอนาคต

Giddens (2017) ศึกษาเกี่ยวกับพลวัตทางสังคมในแง่ของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลในสังคม การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการพัฒนาของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อกระแสสังคมใหม่ ๆ ทั้งในแง่ของการรับรู้ต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการตระหนักถึงความยั่งยืน การศึกษาชี้ให้เห็นว่า พลวัตทางสังคมในระดับเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว รวมถึงแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นความยั่งยืนและการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

พัชรียา แก้วชู (2564) ศึกษาเกี่ยวกับพลวัตทางสังคมในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 และผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการท่องเที่ยวในช่วงที่สังคมปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยมีปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความกังวลเกี่ยวกับสุขภาพ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และการรับรู้ความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทาง ซึ่งผลงานวิจัยสะท้อนถึงพลวัตทางสังคมที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในแง่ของการเปลี่ยนแปลงในมุมมองการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการปรับตัวของนักท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่เผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า พลวัตทางสังคมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในหลายด้าน โดยเฉพาะในช่วงหลังจากการระบาดของโรคโควิด-19 การศึกษาเกี่ยวกับพลวัตทางสังคมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสามารถช่วยให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และสามารถพัฒนาแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ การปรับตัว

ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยจำเป็นต้องพิจารณาถึงทั้งความยั่งยืนทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปหลังยุคโควิด-19 ทำให้แนวโน้มการท่องเที่ยวในอนาคตย่อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างแน่นอน ทั้งภาคธุรกิจ เช่น ผู้ให้บริการการท่องเที่ยวอย่างสายการบินหรือโรงแรม ผู้ประกอบการต้องมีการปรับธุรกิจตามโดยการสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยมีนักวิชาการได้สรุปพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่น่าสนใจไว้ดังนี้

Carvão (2022) สำรวจพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลง โดยผลการศึกษาพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมและให้ความสำคัญในเรื่องของ 1) ความสะอาดต้องมาก่อน 2) ลดความแออัด 3) ท่องเที่ยวเสมือนจริง 4) สถานที่ใกล้ตัว 5) ท่องเที่ยวกับครอบครัว และ 6) สเตเคชัน (staycation) (World Tourism Organization, 2022)

Gao (2020) สำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป โดยผลการสำรวจข้อมูลผู้เดินทาง 28 ประเทศทั่วโลกรวมไปถึงประเทศไทย เป็นการสำรวจข้อมูลเชิงลึกของนักเดินทางบนแพลตฟอร์ม แนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป ดังนี้ 1) เห็นคุณค่าของการเดินทางมากยิ่งขึ้น 2) ความคุ้มค่าต้องมาก่อน 3) เน้นแหล่งท่องเที่ยวใกล้และคุ้นเคย 4) ค้นหาแรงบันดาลใจสำหรับทริปพักผ่อน 5) ปลอดภัยไว้ก่อน 6) การเดินทางที่ยั่งยืน 7) รวมการทำงานเข้ากับ ทริปท่องเที่ยว 8) หลีกเลี่ยงความอัดแอและดื่มด่ำกับธรรมชาติมากขึ้น และ 9) เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกระตุ้นการเดินทาง (World Tourism Organization, 2022)

3. แนวคิดเกี่ยวกับแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยในระหว่างปี พ.ศ. 2566-2570 เป็นการยกระดับและขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องและต่อยอดจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับต่อเนื่อง มุ่งเน้นการพลิกโฉมการท่องเที่ยวไทยขับเคลื่อนการพัฒนาตลอดทั้งห่วงโซ่ของอุตสาหกรรม แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างครอบคลุมและทั่วถึง ภายในระยะเวลา 5 ปี ดังนี้ “การท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นคุณค่า มีความสามารถในการปรับตัวเติบโตอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วม” มุ่งเน้นไปที่การดำเนินการเพื่อพัฒนาและยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง ต่อยอดการพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอุตสาหกรรมให้สอดรับกับภาวะความปกติถัดไป (next normal) โดยจะเป็นการพลิกโฉมการท่องเที่ยวของไทยสู่การท่องเที่ยวเน้นคุณค่า (high value tourism) ให้ความสำคัญกับการยกระดับใน 3 มิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ (economic) มิติสังคม (social) และมิติสิ่งแวดล้อม (environment) มีรายละเอียดดังนี้ 1) การพัฒนาให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นเศรษฐกิจท่องเที่ยวคุณค่าสูง (high value economy) 2) การพัฒนาให้เกิดสังคมและชุมชนท่องเที่ยวคุณค่าสูง (high value society) และ 3) การต่อยอดคุณค่าให้กับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (high value environment) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาออกเป็น 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย (resilient tourism) การสร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย เพื่อให้ภาคการผลิตในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีความยืดหยุ่นพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ สร้างความสมดุลระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ รวมถึงความสมดุลระหว่างนักท่องเที่ยวต่างชาติจากหลากหลายประเทศ และผลักดันการท่องเที่ยวภายในประเทศ ตลอดจนกระจายความเจริญจากการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่เพื่อการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมจากการท่องเที่ยวไทย (inclusive growth) ด้วยการส่งเสริมให้ใช้วัตถุดิบภายในประเทศและมุ่งลดการรั่วไหลของรายได้ในภาคการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 2

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

พัฒนาปัจจัยพื้นฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง (quality tourism) ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ครอบคลุมโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคสิ่งอำนวยความสะดวก และแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ที่จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาโดยคำนึงถึงความยั่งยืนและความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม นอกจากนี้ ยังครอบคลุมไปถึงทักษะ ความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และการศึกษาในด้านการบริการ และการท่องเที่ยว รวมถึงกฎระเบียบและมาตรฐานต่าง ๆ ที่จะต้องยกระดับให้มีความทันสมัย มีคุณภาพสูง ตามหลักสากล และมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว (tourism experience) การมอบประสบการณ์การท่องเที่ยวครบวงจรเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเน้นคุณค่า โดยเส้นทางการท่องเที่ยวจะเริ่มตั้งแต่ก่อนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว การสื่อสารการตลาดที่ตรงใจและสร้างสรรค์ การคมนาคมขนส่งที่มีคุณภาพและมาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายพร้อมรองรับความต้องการที่แตกต่าง รวมถึงความมั่นคงปลอดภัยและความสะดวกสบายตลอดการเดินทาง ซึ่งจะสามารถยกระดับให้มีคุณค่าและคุณภาพสูงขึ้นได้ด้วยการเชื่อมโยง ความร่วมมือ การคิดเชิงออกแบบ และข้อมูลเชิงลึก และยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) การท่องเที่ยวของประเทศจะเติบโตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวจะต้องมีการพัฒนาบนพื้นฐานความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภาคการผลิตและธุรกิจในภาคการท่องเที่ยวมีการเติบโตอย่างยั่งยืน มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว พร้อมการบริหารจัดการจำนวนนักท่องเที่ยว และการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยแบบอนาคต โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกับการวิเคราะห์เอกสาร ดังนี้ 1) วิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) จำนวน 400 คน จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยช่วงเดือนมกราคม-ตุลาคม พ.ศ. 2567 จำนวน 31,313,787 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) คำนวณตามสูตรสำเร็จ (Yamane, 1970) และ 2) วิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยจำนวน 17 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ร่วมกับการสุ่มตัวอย่างแบบเครือข่าย (snow ball)

2. เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงคือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) รายละเอียดดังนี้ 1) การตรวจสอบของข้อมูลสามเส้า (data triangulation) ทำการตรวจสอบ 3 แหล่ง เวลา สถานที่และบุคคล และผู้ให้ข้อมูลมีสถานะเดียวกัน 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลเดือนเมษายน-พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 รวมระยะเวลา 7 เดือน สถานที่เก็บข้อมูล คือ พื้นที่สนามบินสุวรรณภูมิ สนามบินดอนเมือง สถานที่ท่องเที่ยวที่มีบริบทขนาดใหญ่และมีความหลากหลายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยผ่านการขอจริยธรรมวิจัยในมนุษย์เลขที่ PIM-REC 001/2567 สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเกี่ยวกับพลวัตทางสังคมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ด้วยกระบวนการวิเคราะห์เอกสารจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแบบสอบถามเชิงปริมาณกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวโน้มและแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประเทศไทยในอนาคตด้วยกระบวนการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการวิเคราะห์ SWOT Analysis, PESTEL Analysis, Tow Matrix ด้วยการใช้เทคนิคการวิจัยแบบอนาคต EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) กับผู้เชี่ยวชาญ 17 คน เพื่อร่างแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ขั้นตอนที่ 3 จัดทำแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ด้วยการใช้เทคนิคการวิจัยแบบอนาคต EDFR กับผู้เชี่ยวชาญ 17 คน พร้อมนำเสนอแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา

สรุปผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อ 1 ศึกษาพลวัตทางสังคมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ดังนี้

จากการสำรวจนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน เพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65 ส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40 ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ร้อยละ 21.25 เคยเดินทางมาเที่ยวเมืองไทย 2-4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 50.25 วัตถุประสงค์หลัก คือ เดินทางท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 72.50 พฤติกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย คือ เดินทางกับกรุ๊ปทัวร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67 ส่วนใหญ่เดินทางมากับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 49.50 ค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 39.50 ช่องทางสื่อออนไลน์ที่ใช้หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกจุดหมายท่องเที่ยวจาก Facebook มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20 วิธีการจองหรือเลือกซื้อการเดินทางท่องเที่ยวโดยจองผ่านระบบออนไลน์ (ตัวแทนจำหน่าย) คิดเป็นร้อยละ 30 การเลือกซื้อการเดินทางท่องเที่ยวผ่านจากจองระบบออนไลน์ผ่านตัวแทนจำหน่าย Agoda คิดเป็นร้อยละ 15.75 จุดหมายปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยว คือ จังหวัดกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 27.50 ค่าใช้จ่ายโดยรวมต่อครั้งในการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย 11,000-50,000 บาทต่อครั้งต่อคน คิดเป็นร้อยละ 76 ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ที่ต้องจ่ายในจำนวนมาก คือ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ 42.75 สินค้าที่ชื่นชอบและตัดสินใจซื้อมากที่สุด คือ เครื่องประดับ คิดเป็นร้อยละ 24.50 กิจกรรมที่เลือกสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว คือ ท่องเที่ยวธรรมชาติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.50 และกิจกรรมท่องเที่ยวที่ชื่นชอบมากที่สุด คือ กิจกรรมดำน้ำ คิดเป็นร้อยละ 21.25

ตาราง 1

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย

พฤติกรรมการเลือกเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทย	ระดับความคิดเห็น (n=400)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ให้ความสำคัญกับความสะอาดมาก่อน	4.75	0.63	มากที่สุด
2. ให้ความสำคัญกับสถานที่ที่ไม่แออัด	4.43	0.74	มาก
3. เลือกท่องเที่ยวแบบเสมือนจริง	2.76	1.41	ปานกลาง
4. เลือกสถานที่ท่องเที่ยวใกล้ตัว	1.96	1.15	น้อย
5. เลือกท่องเที่ยวกับครอบครัวและคนสนิท	4.64	0.78	มากที่สุด
6. เลือกท่องเที่ยวแบบสเตเคชัน (มากกว่า 11 วันขึ้นไป)	2.38	1.27	น้อย

พฤติกรรมการเลือกเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทย	ระดับความคิดเห็น (n=400)		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
7. เห็นคุณค่าของการเดินทางท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น	4.52	1.15	มากที่สุด
8. ความคุ้มค่าต้องมาก่อน	4.40	0.56	มาก
9. เน้นท่องเที่ยวใกล้และคุ้นเคย	3.55	0.97	มาก
10. หาแรงบันดาลใจจากการเดินทางท่องเที่ยว	3.93	1.29	มาก
11. เลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่รู้สึกปลอดภัยและมีมาตรการดูแลความปลอดภัย	4.76	0.59	มากที่สุด
12. เลือกสถานที่ท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	3.77	1.32	มาก
13. เลือกการเดินทางท่องเที่ยวที่รวมการทำงานในทริปเดียวกัน	3.06	1.48	ปานกลาง
14. หลีกเลี่ยงความอัดแอและดื่มด่ำกับธรรมชาติมากขึ้น	4.20	1.15	มาก
15. เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกระตุ้นการเดินทาง	3.74	1.29	มาก
รวม	**3.79**	**1.05**	**มาก**

จากตาราง 1 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นด้านพฤติกรรมการเลือกเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่รู้สึกปลอดภัยและมีมาตรการดูแลความปลอดภัยระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.76) รองลงมาให้ความสำคัญกับความสะอาดมาก่อน ($\overline{X}$=4.75) และเลือกท่องเที่ยวครอบครัวและคนสนิท ($\overline{X}$=4.64) อันดับสุดท้าย คือ เลือกสถานที่ท่องเที่ยวใกล้ตัว ($\overline{X}$=1.96)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ตาราง 2

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย

ความพึงพอใจต่อการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย	ระดับความคิดเห็น (n=400)		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความน่าสนใจของกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.11	0.81	มาก
2. อัธยาศัยไมตรีของคนท้องถิ่น	4.11	0.79	มาก
3. ขั้นตอนการอำนวยความสะดวกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.54	1.11	มาก
4. ความสะดวกสบายของระบบคมนาคมขนส่ง	3.47	0.97	ปานกลาง
5. การสื่อสารและการใช้ภาษาอังกฤษ	3.27	1.21	ปานกลาง
6. ความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ	4.05	0.97	มาก
รวม	**3.76**	**0.98**	**มาก**

จากตาราง 2 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยมาก คือ ความน่าสนใจของกิจกรรมการท่องเที่ยว และอัธยาศัยไมตรีของคนท้องถิ่น ($\overline{X}$=4.11) รองลงมาคือ ความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ($\overline{X}$=4.05) และอันดับสุดท้าย การสื่อสารและการใช้ภาษาอังกฤษ ($\overline{X}$=3.27)

ตาราง 3

มาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวไทย

ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวไทย	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ (n=400)		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวที่ดีที่สุด	3.91	0.92	มาก
2. ประเทศไทยคือจุดหมายปลายทางที่ชื่นชอบ	4.02	0.77	มาก
3. เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นไม่มีความแตกต่าง	3.62	0.86	มาก
4. ชอบและเลือกท่องเที่ยวประเทศอื่นมากกว่าประเทศไทย	3.05	0.61	ปานกลาง
5. ประเทศไทยเป็นอันดับท้ายในการเลือกเดินทางท่องเที่ยว	2.33	0.78	น้อย
6. การแนะนำหรือบอกต่อเกี่ยวกับการท่องเที่ยวประเทศไทย	4.18	0.93	มาก
รวม	**3.52**	**0.81**	**มาก**

จากตาราง 3 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวไทย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อทัศนคติต่อการท่องเที่ยวไทยมาก คือ อันดับแรก การแนะนำหรือบอกต่อเกี่ยวกับการท่องเที่ยวประเทศไทย ($\overline{X}$=4.18) รองลงมาคือ ประเทศไทยคือจุดหมายปลายทางที่ชื่นชอบ ($\overline{X}$=4.02) และอันดับสุดท้ายคือ ประเทศไทยเป็นอันดับท้ายในการเลือกเดินทางท่องเที่ยว ($\overline{X}$=2.33)

โดยสรุปผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ข้อ 1 จากการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและจากการศึกษาเกี่ยวกับพลวัตทางสังคมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อทราบถึงแนวโน้มและแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต การหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น โดยมีผลการศึกษาดังนี้ ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นด้านพฤติกรรมการเลือกเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.79, S.D.=1.05) ทางด้านของผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.76, S.D.=0.98) และผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวไทยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.52, S.D.=0.81)

สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 แนวโน้มและแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต วิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการวิเคราะห์ SWOT Analysis (ธนภณ นิธิเชาวกุล, 2565), PESTEL Analysis และ Tow Matrix ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และการใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR จนข้อมูลอิ่มตัว (saturated data) การสัมภาษณ์เชิงลึกออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. รูปแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลที่มีความคล้ายคลึงกันและซ้ำไปซ้ำมาจนไม่เกิดข้อมูลใหม่อีก ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน รองลงมา ได้แก่ มาเลเซีย และอินเดีย โดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวประมาณ 5 คืน นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่าง หลากหลาย และน่าสนใจ ซึ่งสามารถสร้างกลยุทธ์การตลาดแบบเจาะกลุ่มเป้าหมายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ เช่น นักท่องเที่ยวจากจีนและมาเลเซียชอบทานอาหารอร่อย จึงควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมเทศกาลท่องเที่ยวภายใต้ชื่อ Food Taste หรือการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อเจาะกลุ่มเป้าหมายด้วยการจัดกิจกรรมกลยุทธ์การตลาดแบบเจาะกลุ่มได้โดยแยกพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย ดังนี้

1.1 พฤติกรรมการเลือกเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทย

“นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเที่ยวประเทศไทยครั้งแรกหรือ 2-4 ครั้ง โดยนักท่องเที่ยวจากเอเชียเดินทางมากกว่า 5 ครั้ง สะท้อนว่าประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางระยะใกล้ที่ได้รับความนิยม ปัจจัยดึงดูดหลักคือความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว อาหารและเครื่องดื่ม ความมีอัธยาศัยไมตรี รวมถึงศิลปะและวัฒนธรรมไทย การอำนวยความสะดวก เช่น การขอวีซ่าและการเดินทางที่ง่ายขึ้น มีส่วนช่วยเสริมจุดแข็ง นักท่องเที่ยวมักได้รับข้อมูลจากการบอกต่อและจองผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ กรุงเทพฯ ชลบุรี และภูเก็ตเป็นจุดหมายยอดนิยม กิจกรรมที่ชื่นชอบ ได้แก่ การรับประทานอาหารไทย ชมสถานที่ประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวยามค่ำคืน ซึ่งกำลังเป็นที่สนใจอย่างมากในปัจจุบัน”

(กมล (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2567)

1.2 ความพึงพอใจต่อการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย

“กลุ่มนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคยุโรปมีความพึงพอใจอย่างมากต่อการเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทยและนักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางกลับมาซ้ำมากที่สุดจะเป็นนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย ส่วนใหญ่พึงพอใจเรื่องของสถานที่ท่องเที่ยว อัธยาศัยไมตรีและอาหารเครื่องดื่มท้องถิ่น ส่วนเรื่องของภาษาการสื่อสารสภาพภูมิอากาศและความสะอาดถูกสุขอนามัยของร้านอาหารนั้นยังน้อยมาก”

(ศตวรรษ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2567)

1.3 ทัศนคติต่อการท่องเที่ยว

“ทัศนคติด้านความคุ้มค่าเงินของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยส่งผลต่อการเดินทางกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ แต่ก็พบปัญหาเรื่องของความเป็นมิตรที่ลดลงของคนในพื้นที่ที่เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวของผู้ให้บริการยังคงเป็นประเด็นที่สำคัญต่อทัศนคติด้านสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอันส่งผลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวท่องครั้งต่อไป”

(เอกสยาม (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2567)

2. แนวโน้มและแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต

การวิเคราะห์ SWOT Analysis (ธนภณ นิธิเชาวกุล, 2565), PESTEL Analysis และ Tow Matrix วิธีการศึกษาโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบอนาคตโดยการ EDFR กับผู้เชี่ยวชาญจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 17 คน โดยการวิเคราะห์ SWOT Analysis นำสถิติมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค หลังจากการระดมความเห็นโดยนำแนวคิดการให้คะแนนความสำคัญในการตอบสนองต่อสภาวะแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง หรือ จุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส หรือ อุปสรรค) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) 5 ระดับ คะแนน 4.51-5.00 ระดับมากที่สุด คะแนน 3.51-4.50 ระดับมาก คะแนน 2.51-3.50 ระดับปานกลาง คะแนน 1.51-2.50 ระดับน้อย คะแนน 1.00-1.50 ระดับน้อยที่สุด (บุญชู ศรีสะอาด, 2560) เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ข้อคะแนนความสำคัญน้อยออกเมื่อเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย เมื่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นและให้คะแนนความสำคัญแต่ละข้อแตกต่างกัน

ผลการวิจัยจุดแข็งและโอกาสผ่านการให้คะแนนความสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 2.51 (ธนภณ นิธิเชาวกุล, 2565) และผ่านดุลพินิจของผู้เชี่ยวชาญจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 17 คน ดังนี้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ตาราง 4

ผลการวิเคราะห์จุดแข็งและโอกาส

จุดแข็ง (Strengths)	โอกาส (Opportunities)
ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว (S1)	การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเจาะกลุ่มเป้าหมาย (O1)
ความหลากหลายของอาหารและเครื่องดื่ม (S2)	ความสำคัญและสนใจเรื่องการรักษาฐานลูกค้าเดิมและการสร้างความจงรักภักดีต่อแบรนด์ของการท่องเที่ยวของประเทศไทยในระยะยาว (O2)
จุดหมายปลายทางสำหรับนักท่องเที่ยวในระยะใกล้ (S3)	นักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางกลับมาซ้ำมากที่สุดจะเป็นนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย (O3)
ความมีอัธยาศัยไมตรีของคนไทย (S4)	นักท่องเที่ยวก็ยังคงได้รับอิทธิพลจากการบอกต่อจากคนใกล้ชิดและการหาข้อมูลเพิ่มเติม (O4)
ศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความเป็นเอกลักษณ์ (S5)	การจองทริปท่องเที่ยวจากแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ โดยเป็นการจองโดยตรงกับบริษัทนำเที่ยวและการจองผ่านระบบการจองอื่น ๆ (O5)
ความสะดวกสบายในการเข้าเมืองจากสนามบิน (S6)	ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมักที่จะเดินทางท่องเที่ยวหนึ่งถึงสองจังหวัดต่อหนึ่งทริปซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวแบบเร่งรีบ ต้องการสัมผัสกับประสบการณ์ที่หลากหลาย (O6)
ขั้นตอนการขอวีซ่าต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกของภาครัฐ (S7)	การท่องเที่ยวยามค่ำคืนซึ่งเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่และน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว (O7)
กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาเที่ยวประเทศไทยรองลงมาเป็นจังหวัดชลบุรีและภูเก็ต (S8)	นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคยุโรปมีความพึงพอใจอย่างมากต่อการเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทย (O8)
ความสะดวกในระดับสากล การจองตั๋วเดินทางและโรงแรมมีความสะดวกสบายและง่ายต่อการจอง (S9)	ความคุ้มค่าเงินของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยส่งผลต่อการเดินทางกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ (O9)

ผลการวิจัยจุดอ่อนและอุปสรรคที่ผ่านการให้คะแนนความสำคัญที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 2.51 (ธนภณ นิธิเชาวกุล, 2565) และผ่านดุลพินิจของผู้เชี่ยวชาญจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 17 คน ดังนี้

ตาราง 5

ผลการวิจัยจุดอ่อนและอุปสรรค

จุดอ่อน (Weaknesses)	อุปสรรค (Threats)
ขั้นตอนการอำนวยความสะดวกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (W1)	นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยครั้งแรก (T1)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

จุดอ่อน (Weaknesses)	อุปสรรค (Threats)
ความสะดวกสบายของระบบคมนาคมขนส่ง (W2)	ประเทศไทยไม่ใช่จุดหมายปลายทางแรกของนักท่องเที่ยว (T2)
การสื่อสารและการใช้ภาษาอังกฤษ (W3)	- การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวก็ยังคงได้รับอิทธิพลจากการบอกต่อจากคนใกล้ชิด (T3) - ความเป็นมิตรที่ลดลงของคนในพื้นที่ที่เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวของผู้ให้บริการยังคงเป็นประเด็นที่สำคัญต่อทัศนคติด้านสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอันส่งผลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวท่องครั้งต่อไป (T4) - ชอบและเลือกท่องเที่ยวประเทศอื่นมากกว่าประเทศไทย (T5) - เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นไม่มีความแตกต่าง (T6)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วย SWOT Analysis, PESTEL Analysis และ Tow Matrix แนวโน้มและแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 6

สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT)

สภาพแวดล้อม	SWOT	อักษรย่อ	ค่าเฉลี่ย
สภาพแวดล้อมภายใน	จุดแข็ง (Strengths)	S	2.557
	จุดอ่อน (Weaknesses)	W	2.555
สภาพแวดล้อมภายนอก	โอกาส (Opportunities)	O	2.500
	อุปสรรค (Threats)	T	2.558

จากตาราง 6 ผู้วิจัยได้นำผลจากการวิเคราะห์ SWOT มาจัดทำในรูปแบบแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยโดยใช้แนวทางการวางยุทธศาสตร์ด้วยวิธี TOW Matrix มีกลยุทธ์ทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ 1) กลยุทธ์เชิงรุก SO (SO strategy) จัดทำกลยุทธ์โดยใช้จุดแข็งเพื่อสร้างความได้เปรียบจากโอกาส 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข WO (WO strategy) จัดทำกลยุทธ์โดยเอาชนะจุดอ่อนเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาส 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST (ST strategy) จัดทำกลยุทธ์ด้วยใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรค และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ WT (WT strategy) จัดทำกลยุทธ์เพื่อลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค

ตาราง 7

สรุปผลการวิเคราะห์ TOW Matrix

กลยุทธ์เชิงรุก SO (SO Strategy)	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
S1O8 ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคยุโรปมีความพึงพอใจอย่างมากต่อการเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทย	ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลกได้และพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนได้

กลยุทธ์เชิงรุก SO (SO Strategy)	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
S2O1 ความหลากหลายของอาหารและเครื่องดื่ม การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเจาะกลุ่มเป้าหมาย	ความหลากหลายของอาหารและเครื่องดื่มเป็นหนึ่งในจุดเด่นของการท่องเที่ยวไทย และสามารถใช้เป็นกลยุทธ์ที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจาก ทั่วโลกร่วมไปถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้
S3O3 จุดหมายปลายทางสำหรับนักท่องเที่ยวในระยะใกล้ นักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางกลับมาซ้ำมากที่สุดจะเป็นนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย	เพิ่มศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชมจากการเดินทางมาเที่ยวซ้ำเพื่อให้เกิดความหลากหลาย
S4O4 ความมีอัธยาศัยไมตรีของคนไทย นักท่องเที่ยวก็ยังคงได้รับอิทธิพลจากการบอกต่อจากคนใกล้ชิดและการหาข้อมูลเพิ่มเติม	การพัฒนาศักยภาพด้านการบริการของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
S5O7 ศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความเป็นเอกลักษณ์ การท่องเที่ยวยามค่ำคืนซึ่งเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่และน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการนำเอาศิลปวัฒนธรรมไทยภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความหลากหลาย
S6O6 ความสะดวกสบายในการเข้าเมืองจากสนามบิน ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมักที่จะเดินทางท่องเที่ยวหนึ่งถึงสองจังหวัดต่อหนึ่งทริป ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวแบบเร่งรีบ ต้องการสัมผัสกับประสบการณ์ที่หลากหลาย	การเพิ่มศักยภาพด้านข้อมูลข่าวสารผ่านเทคโนโลยีและการบริการแบบดิจิทัลในการหาข้อมูลและวางแผนการเดินทางและการเข้าถึงข้อมูล
S7O2 ขั้นตอนการขอวีซ่าต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ภาครัฐ ความสำคัญและสนใจเรื่องการรักษาฐานลูกค้าเดิมและการสร้างความจงรักภักดีต่อแบรนด์ของการท่องเที่ยวของประเทศไทยในระยะยาว	การเพิ่มขีดความสามารถและการอำนวยความสะดวกในการให้บริการของภาครัฐและเอกชน และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านดิจิทัล
S9O5 ความสะดวกในระดับสากล การจองตั๋วเดินทางและโรงแรมมีความสะดวกสบายและง่ายต่อการจอง การจองทริปท่องเที่ยวจากแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ โดยเป็นการจองโดยตรงกับบริษัทนำเที่ยวและการจองผ่านระบบการจองอื่น ๆ	การเพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและการบริการแบบดิจิทัล
กลยุทธ์เชิงแก้ไข WO (WO Strategy)	**ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**
W1O3 ขั้นตอนการอำนวยความสะดวกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางกลับมาซ้ำมากที่สุดจะเป็นนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย	การเพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและการบริการแบบดิจิทัล

กลยุทธ์เชิงรุก SO (SO Strategy)	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
W2O6 ความสะดวกสบายของระบบคมนาคมขนส่ง ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมักที่จะเดินทางท่องเที่ยวหนึ่งถึงสองจังหวัดต่อหนึ่งทริปซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวแบบเร่งรีบ ต้องการสัมผัสกับประสบการณ์ที่หลากหลาย	การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการกระจายแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชน
W3O8 การสื่อสารและการใช้ภาษาอังกฤษ นักท่องเที่ยวจากภูมิภาคยุโรปมีความพึงพอใจอย่างมากต่อการเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทย	การพัฒนาศักยภาพด้านการบริการของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
กลยุทธ์เชิงป้องกัน ST (ST Strategy)	**ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**
S1T6 ความหลากหลายขอสถานที่ท่องเที่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นไม่มีความแตกต่าง	พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองและกระจายรายได้สู่ชุมชน
S2T3 ความหลากหลายของอาหารและเครื่องดื่ม การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวก็ยังคงได้รับอิทธิพลจากการบอกต่อจากคนใกล้ชิด	การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยนำเอาวัฒนธรรมและอาหารเข้ามามีบทบาทสำคัญในกิจกรรมการท่องเที่ยว
S5T3 ศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความเป็นเอกลักษณ์ การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวยังคงได้รับอิทธิพลจากการบอกต่อจากคนใกล้ชิด	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
S8T1 กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาเที่ยวประเทศไทยรองลงมาเป็นจังหวัดชลบุรีและภูเก็ต นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยครั้งแรก	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถขยายเพิ่มมากขึ้นจากเมืองท่องเที่ยวสู่งเมืองรองและกระจายรายได้สู่ชุมชมเพื่อเป็นทางเลือกที่มากขึ้นสำหรับจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว
กลยุทธ์เชิงรับ WT (WT Strategy)	**ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**
W1S7 ขั้นตอนการอำนวยความสะดวกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการขอวีซ่าต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ภาครัฐ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาระบบการทำงานโดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและการบริการแบบดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวยิ่งขึ้นโดยใช้ระบบที่มีความทันสมัย
W2S6 ความสะดวกสบายของระบบคมนาคมขนส่ง ความสะดวกสบายในการเข้าเมืองจากสนามบิน	การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและการอำนวยความสะดวกสบายในการคมนาคมขนส่ง และการเชื่อมโยงสนามบินไปยังแหล่งท่องเที่ยวสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น
W3S4 การสื่อสารและการใช้ภาษาอังกฤษ ความมีอัธยาศัยไมตรีของคนไทย	การสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นพื้นฐานในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวทำให้ยกมาตรฐานการท่องเที่ยวในระดับสากลได้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

จากตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ TOWS matrix พบว่า แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยควรเน้นกลยุทธ์เชิงรุก (SO strategy) เพื่อสร้างความได้เปรียบจากโอกาส จัดทำกลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategy) เพื่อเอาชนะจุดอ่อน ใช้ประโยชน์จากจากกลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategy) โดยจัดทำกลยุทธ์โดยใช้จุดแข็งเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคเชิงรับ (WT strategy) จัดทำกลยุทธ์โดยลดจุดอ่อน และหลีกเลี่ยงอุปสรรคในการกำหนดทิศทางร่างแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

3. แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต

โดยผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 กำหนดทิศทางร่างแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยนำเทคนิคกระบวนการวิจัย EDFR มาประยุกต์เพื่อพัฒนาร่างแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยบูรณาการข้อมูลเพื่อให้เป็นไปในทิศทางและรูปแบบตามแผนการพัฒนาชาติ โดยนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) มากำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยและสอดคล้องดังนี้

วิสัยทัศน์ หมายถึง วิสัยทัศน์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย คือ การสร้างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีคุณภาพ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ พร้อมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสร้างรายได้อย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและสร้างความเป็นเลิศในการบริการ เพื่อให้ประเทศไทยก้าวเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวชั้นนำในระดับโลก

พันธกิจ หมายถึง พันธกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนครอบคลุมทุกมิติ ตั้งแต่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มคุณภาพการบริการ ไปจนถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับสากล ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทย เสนอกลยุทธ์หลักดังนี้ 1) การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1.1) ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 1.2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 2) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 2.1) การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมที่หลากหลายของไทย โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และ 2.2) สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นไทย 3) การเพิ่มขีดความสามารถทางเทคโนโลยีและการบริการแบบดิจิทัล ประกอบด้วย 3.1) นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยว และ 3.2) ส่งเสริมระบบการจัดการการท่องเที่ยวที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ big data ในการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนากลยุทธ์ให้ตอบสนองความต้องการได้ดียิ่งขึ้น 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่กระจายรายได้สู่ชุมชน ประกอบด้วย 4.1) สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่ได้อยู่ในเมืองหลัก เพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชนหรือท้องถิ่น และ 4.2) ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวผ่านการอบรมและสนับสนุนด้านการตลาดการท่องเที่ยว 5) การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการ ประกอบด้วย 5.1) ฝึกอบรมบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีทักษะในการบริการที่เป็นเลิศ ทั้งภาษา ความรู้ด้านวัฒนธรรม และการใช้งานเทคโนโลยี และ 5.2) สร้างเครือข่ายและการประสานงานระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและองค์กรรัฐในพื้นที่เพื่อพัฒนาความร่วมมือที่ยั่งยืน และ 6) การตลาดและประชาสัมพันธ์ในระดับโลก ประกอบด้วย

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

6.1) ส่งเสริมการตลาดแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูง และ 6.2) ใช้สื่อออนไลน์และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างความสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทย มีเป้าหมายที่จะเสริมสร้างและปรับปรุงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและคุ้มค่า พร้อมทั้งกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างเท่าเทียม และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การท่องเที่ยวไทยก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคงในระดับโลก การรองรับแผนพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต เพื่อจัดทำแผนพัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการ EDFR วิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน ในรอบ 2 และรอบ 3 ความคิดเห็นจากแบบสอบถามรอบที่ 1 และ 2 เป็นการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญ และผลของค่ามัธยฐาน (median) เกินกว่า 3.5 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) (Q3-Q1) ≤1.5 ถือว่าทุกข้อมีความเหมาะสมแต่มีการปรับคำให้เข้าใจง่ายและสื่อสารชัดเจนมากขึ้น

สรุปผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ข้อ 3 การจัดทำแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย จากการศึกษาได้กำหนดข้อเสนอแนะต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ในข้างต้น การอภิปราย ซักถาม ความคิดเห็นประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาและข้อเสนอแนะต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ได้พิจารณาเชื่อมโยงกับการเก็บข้อมูลด้วยเทคนิค EDFR และความคิดเห็นฉันทานุมติ (consensus) ยอมรับในประเด็นต่าง ๆ ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมประชุมเห็นด้วยทุกข้อและเห็นว่าเป็นไปได้และเหมาะสม ว่าด้วยแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะ ผ่าน 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) พัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) เพิ่มขีดความสามารถทางเทคโนโลยีและการบริการแบบดิจิทัล 4) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่กระจายรายได้สู่ชุมชน 5) พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการ และ 6) การตลาดและประชาสัมพันธ์ในระดับโลก จากการจัดทำข้อสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นจำนวน 17 ท่าน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า แผนพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีความเหมาะสมที่จะนำไปจัดทำแผนพัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การศึกษาพลวัตทางสังคมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในประเทศไทยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการสำรวจของ Carvão (2022) แนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป ดังนี้ 1) เห็นคุณค่าของการเดินทางมากยิ่งขึ้น 2) ความคุ้มค่าต้องมาก่อน 3) เน้นแหล่งท่องเที่ยวใกล้และคุ้นเคย 4) ค้นหาแรงบันดาลใจสำหรับทริปพักผ่อน 5) ปลอดภัยไว้ก่อน 6) การเดินทางที่ยั่งยืน 7) รวมการทำงานเข้ากับทริปท่องเที่ยว 8) หลีกเลี่ยงความแออัดและดื่มด่ำกับธรรมชาติมากขึ้น และ 9) เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกระตุ้นการเดินทางและวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษา Carvão (2022) และ Gao (2020)

2. การศึกษาแนวโน้มและแนวทางการพัฒนาอุตสากรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต จากการวิเคราะห์ข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ผู้วิจัยได้นำผลมาจัดทำในรูปแบบแนวทางการ

พัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ซึ่งเป็นแนวทางการวางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทย มีเป้าหมายที่จะเสริมสร้างและปรับปรุงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและคุ้มค่า พร้อมทั้งกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การท่องเที่ยวไทยก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคงในระดับโลก การรองรับแผนพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต เพื่อจัดทำแผนพัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการ EDFR วิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน ในรอบ 2 และรอบ 3 ความคิดเห็นจากแบบสอบถามรอบที่ 1 และ 2 เป็นการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญ และผลของค่ามัธยฐาน (median) เกินกว่า 3.5 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) (Q3-Q1) ≤1.5 ถือว่าทุกข้อมีความเหมาะสมแต่มีการปรับคำให้เข้าใจง่ายและสื่อสารชัดเจนมากขึ้น

3. การจัดทำแผนการพัฒนาและข้อเสนอแนะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยเป้าประสงค์ดังนี้ 1) ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) และสอดคล้องกับผลการศึกษา Weaver and Lawton (2014) ที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับกระแสสังคมที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่เกิดจากพลวัตทางสังคม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยเป้าประสงค์ดังนี้ 1) การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมที่หลากหลายของไทย โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และ 2) สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นไทย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย (resilient tourism) ว่าด้วยการส่งเสริมให้ใช้วัตถุดิบภายในประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มขีดความสามารถทางเทคโนโลยีและการบริการแบบดิจิทัล ประกอบด้วยเป้าประสงค์ดังนี้ 1) นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยว และ 2) ส่งเสริมระบบการจัดการการท่องเที่ยวที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ big data ในการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนากลยุทธ์ให้ตอบสนองความต้องการได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาปัจจัยพื้นฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้ มีคุณภาพสูง (quality tourism) ว่าด้วยเรื่องของการเข้าถึงข้อมูลปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว (tourism experience) ว่าด้วยเรื่องของการสื่อสารการตลาดที่ตรงใจ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Gao (2020) ว่าด้วยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป และเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นการเดินทาง

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่กระจายรายได้สู่ชุมชน เป้าประสงค์ดังนี้ 1) สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ไม่ได้อยู่ในเมืองหลัก เพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชนหรือท้องถิ่น และ 2) ส่งเสริมให้

ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวผ่านการอบรมและสนับสนุนด้านการตลาดการท่องเที่ยว สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) ว่าด้วยเรื่องของการต่อยอดและสร้างคุณค่าจากทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม เอกลักษณ์ความเป็นไทย และแหล่งท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) และสอดคล้องกับผลการศึกษา Weaver and Lawton (2014) พลวัตทางสังคมด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวส่งผลต่อสังคม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการ ประกอบด้วยเป้าประสงค์ดังนี้ 1) ฝึกอบรมบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีทักษะในการบริการที่เป็นเลิศ ทั้งภาษา ความรู้ด้านวัฒนธรรมและการใช้งานเทคโนโลยี และ 2) สร้างเครือข่ายและการประสานงานระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและองค์กรรัฐในพื้นที่เพื่อพัฒนาความร่วมมือที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาปัจจัยพื้นฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง (quality tourism) ว่าด้วยเรื่องของการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของบุคลากร รวมถึงกฎระเบียบและมาตรฐานต่าง ๆ ที่จะต้องยกระดับให้มีความทันสมัย มีคุณภาพสูงตามหลักสากลและมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การตลาดและประชาสัมพันธ์ในระดับโลก ประกอบด้วยเป้าประสงค์ดังนี้ 1) ส่งเสริมการตลาดแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูง และ 2) ใช้สื่อออนไลน์และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างความสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือน สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว (tourism experience) ว่าด้วยเรื่องของการทำการตลาดที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายอย่างสร้างสรรค์และน่าสนใจ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Carvão (2022) ว่าด้วยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปและนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวแบบเฉพาะ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Gao (2020) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป และเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นการเดินทาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถนำแนวทางของข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเสนอแนะต่อการจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้

2. นำข้อมูลเป็นส่วนประกอบในการปรับแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. นำข้อมูลไปวิเคราะห์การทำแผนการพัฒนาในแต่ละด้านเพื่อจัดทำข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการ การทำการตลาดให้ตรงใจหรือเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

2. นำข้อมูลไปวิเคราะห์การทำแผนการพัฒนาในแต่ละด้านเพื่อจัดทำข้อมูลเชิงลึกในการทำการตลาดให้ตรงใจหรือเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

รายการอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570).* https://drive.google.com/file/d/1eWJvZe1dHLKlABXB6PDJZXKVav4f-9hQ/view

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). *สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2567 (Tourism Statistics 2024).* https://www.mots.go.th/news/category/758?utm_source=chatgpt.com

ฉลาดเลือก รักษ์โลก และปลอดภัยขึ้น แนวโน้มสำคัญเกี่ยวกับอนาคตการเดินทาง. (2020). https://news.booking.com/ฉลาดเลือก-รักษ์โลก-และปลอดภัยขึ้น-%253A-BOOKING-.COM-เผยแนวโน้มสำคัญเกี่ยวกับอนาคตการเดินทาง/

ณัฏฐกฤติ นิธิประภา. (2564). *บทวิเคราะห์สถานการณ์ MSME สาขาธุรกิจท่องเที่ยว ปี 2564 และแนวโน้ม ปี 2565*. https://en.sme.go.th/upload/mod_download/download-20211012232619.pdf

ธนภณ นิธิเชาวกุล. (2565). *การวิเคราะห์ SWOT analysis กับสถิติ SWOT analysis with statistics*. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, *18*(1), 108-120. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/QLLJ/article/view/260534

บุญชู ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

พัชรียา แก้วชู. (2564). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบ New Normal หลังการแพร่ระบาดโควิด-19*. [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง].

Carvão, S. (2022). *The impact of COVID-19 on tourism: what was and what will be?*. UNWTO. https://www.unwto.org/event/the-impact-of-covid-19-on-tourism-what-was-and-what-will-be

Cádima, F. R. (2019). Anthony Giddens (2017). O mundo na era da globalização (9ª ed.). lisboa: editorial presença. Anthony Giddens (2013). Sociologia. lisboa: fundação calouste gulbenkian. *Media & Jornalismo*, *19*(35), 265-267. https://doi.org/10.14195/2183-5462_35_18

Giddens, A., Duneier, M., Appelbaum, R. P., & Carr, D. (2021). *Introduction to sociology* (11th ed.). W. W. Norton & Company.

Weaver, D. B., & Lawton, L. (2014). *Sustainable tourism and sociocultural change. In Tourism Management* (5th ed.). John Wiley & Sons.

World Tourism Organization. (2022). *The impact of COVID-19 on tourism: what was and what will be?*. https://www.unwto.org/event/2022-global-insto-meeting

Yamane, T. (1970). *Statistics: an introductory analysis* (2nd ed.). Harper and Row.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

การศึกษาบรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และผลของความเป็นส่วนหนึ่งต่อความผาสุกทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

A Study of School Climate and Psychological Capital Influencing School Belonging, and the Effects of School Belonging on Psychological Well-being and Classroom Citizenship Behavior among Secondary School Students

นริศรา ศิริพันธศักดิ์ (Narisara Siripantasak)[1*]
กาญจนา ภัทราวิวัฒน์ (Kanchana Pattrawiwat)[2]
Received: February 7, 2025
Revised: July 6, 2025
Accepted: July 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 469 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบวัดความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน แบบวัดบรรยากาศในโรงเรียน แบบวัดทุนทางจิตวิทยา แบบวัดความผาสุกทางจิตใจ และแบบวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า โมเดลปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square=188.72, df=161, p=0.07, GFI=0.96, AGFI=0.94, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.02) ซึ่งความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงทางบวกจากบรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยาโดยที่ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนและความผาสุกทางจิตใจ

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงสาเหตุ, ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน, วัยรุ่น

Abstract

This research aims to examine the antecedents and effects of secondary school students' sense of belonging to their school using empirical data. The sample consisted of

[1] หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Doctor of Philosophy Program in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University
[2] สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University
*Corresponding Author, Email: vie_sa_nucash@hotmail.com

Bangkok. The instruments used included the School Belonging Scale, School Climate Scale, Psychological Capital Scale, Well-being Scale, and Classroom Citizenship Behavior Scale. Statistical analysis was conducted using structural equation modeling. The results indicated that the model of antecedents and effects among secondary school students in Bangkok was supported by the empirical data (Chi-Square=188.72, df=161, p=0.07, GFI=0.96, AGFI=0.94, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.02). The sense of school belonging is positively influenced directly by the school climate and psychological capital. Furthermore, a strong sense of belonging positively impacts both class citizenship behavior and psychological well-being.

Keywords: Causal Research, School Belonging, Adolescents

บทนำ

สังคมปัจจุบันสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ที่มีความต้องการที่ได้รับความรักและการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน สังคม และโรงเรียน ซึ่งนักเรียนที่ได้รับการตอบสนองความต้องการในข้างต้น ย่อมดำเนินชีวิตอยู่ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข แต่ในทางกลับกันถ้านักเรียนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน สังคม และโรงเรียนได้ ย่อมนำไปสู่การลาออกจากโรงเรียนได้ในที่สุด จากการสำรวจการลาออกกลางคันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 พบว่า มีนักเรียนอายุ 7-15 ปี ลาออกกลางคันมากกว่า 21,364 คน (ศธ.เปิดข้อมูลเทอม 2/2565 นักเรียนออกกลางคัน 52,808 คน, 2566) ซึ่งเกิดจากการที่นักเรียนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนในโรงเรียนได้ ทำให้นักเรียนไม่มีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน นักเรียนจึงเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความล้มเหลวในชีวิต ส่งผลให้นักเรียนมีภาวะซึมเศร้าและมีความเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตาย และจากข้อมูลอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จจากกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2562-2566 พบว่า นักเรียนที่เข้าสู่วัยรุ่นมีภาวะซึมเศร้าสูงถึงจำนวน 2,200 คนต่อประชากรจำนวนหนึ่งแสนคน และมีอัตราพยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่สำเร็จ จำนวน 116.84 คนต่อประชากรจำนวนหนึ่งแสนคน (ปี 66 คนไทยพยายามฆ่าตัวตาย 2.5 หมื่นคน ‘วัยรุ่น’ มากสุด - สธ. ดัน ‘หมอพร้อม-แพทย์ AI’ ช่วย, 2567) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่ไม่มีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนส่งผลนักเรียนมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง ส่งผลให้ทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน ทำให้นักเรียนถูกพักการเรียนหรือถูกไล่ออกจากโรงเรียนได้ในที่สุด

ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน (school belonging) จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความรักและผูกพันต่อโรงเรียนของนักเรียน ซึ่ง Goodenow (1993) กล่าวว่า ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน เป็นการที่บุคคลได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่จากบุคคลรอบข้างในโรงเรียน ได้รับการสนับสนุนและการยอมรับจากผู้อื่น ทำให้บุคคลมีความรู้สึกว่าตนเองสามารถเข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมในโรงเรียนได้ ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียน ส่วน Libbey (2007) กล่าวเพิ่มเติมว่า ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน เป็นความเชื่อของบุคคลในการเรียนรู้และมีประสบการณ์เชิงบวกต่อตนเอง มีความสนใจในตนเองและเพื่อน ทำให้บุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน บุคคลจะมีความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัยเปรียบเสมือนบ้านของตนเอง (Libbey, 2007) ส่วน Johnson, Strayhorn, and Parler (2020) กล่าวเพิ่มเติมว่า ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนนั้น เป็นการที่

นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ได้รับความเข้าใจและการยอมรับจากเพื่อนอย่างไม่มีเงื่อนไข ทำให้นักเรียนมีความเชื่อใจและไว้วางใจเพื่อนของตนเอง จนสามารถเป็นตัวของตัวเองได้อย่างที่ตนเองต้องการ รวมถึงการที่ครูมีการปฏิบัติตนต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยที่ครูไม่ตัดสินตีตรานักเรียนที่มีปัญหาและเหมารวมว่านักเรียนเป็นคนผิดปกติ นักเรียนจึงไม่เกิดความรู้สึกแปลกแยกในกลุ่มเพื่อนและครู แต่มีความรู้สึกว่าตนเองมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับเพื่อนและครู ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน (Strayhorn, 2019) แต่ในทางกลับกันถ้านักเรียนความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนต่ำ นักเรียนจะขาดความมั่นใจในตนเอง มีความรู้สึกแปลกแยก อาจถูกข่มเหงรังแกจากผู้อื่นได้ง่าย มีการหลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมในโรงเรียน ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และมีแนวโน้มที่จะลาออกจากโรงเรียนในที่สุด (Gentzke, 2024)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ประกอบด้วย บรรยากาศในโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน (Kalkan & Dağlı, 2021) และทุนทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นการที่นักเรียนมีมุมมองต่อเพื่อนในเชิงบวก มีการรับรู้และมีความหวังว่าตนเองสามารถปรับตัวเข้าหาเพื่อนได้ ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น (Datu & Valdez, 2019) ส่วนความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนส่งผลต่อความผาสุกทางจิตใจ (Xu & Fang, 2021) ซึ่งการที่นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน นักเรียนย่อมมีความภาคภูมิใจและมีความพึงพอใจในชีวิตของตนเอง และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนเป็นการที่นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ย่อมมีจิตสำนึกในหน้าที่ของตนเองและมีการคำนึงถึงผู้อื่นจึงมีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในชั้นเรียนด้วยความเต็มใจ (Encina & Berger, 2021) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนในช่วงสิบปีที่ผ่านมา พบว่า มีการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนใช้ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) และทฤษฎีมนุษยนิเวศวิทยา (Human Ecology Theory) เท่านั้น แต่ยังไม่มีการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ในบริบทของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะตรวจสอบปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มายืนยันปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนทั้งในทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและเป็นการขยายขอบเขตความรู้ทฤษฎีให้มีความสอดคล้องกับบริบทในประเทศไทยและในทางปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่ส่งผลต่อความผาสุกทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน มีความสุขในการเรียนและมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีมนุษยนิเวศวิทยา (Human Ecology Theory) เป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อว่าการทำความเข้าใจบุคคลต้องพิจารณาระบบนิเวศที่บุคคลเจริญเติบโตมานั้น ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการเจริญเติบโตของบุคคล ซึ่งบุคคลจะมีปฏิสัมพันธ์และได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว โดยความสัมพันธ์ในแต่ละระบบมีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเติบโตขึ้น โดยทฤษฎีมนุษยนิเวศวิทยานั้น เน้นการทำความเข้าใจของบุคคลแต่ละคนและการเข้าใจบริบทแวดล้อมบุคคลนั้นด้วย โดยบริบทแวดล้อมนั้นมีระบบย่อย 4 ระบบ ดังนี้ (ประกายรัตน์ ภัทรธิติ, 2560)

1.1 ระบบจุลภาค (microsystem) เป็นระบบที่อยู่ชั้นในสุดที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนและการดำเนินชีวิต ความมั่นคงทางอารมณ์ ทุนทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางบวกของบุคคล ประกอบด้วย การมองโลกในแง่ดี ความหวัง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความหยุ่นตัว ซึ่งการที่นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว เพื่อน และครู ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน มีความพึงพอใจในโรงเรียน ซึ่งนำไปสู่การมีความผาสุกทางจิตใจของนักเรียนในอนาคต

1.2 ระบบกึ่งกลาง (mesosystem) เป็นระบบที่ 2 ที่อยู่ถัดจากระบบจุลภาค ประกอบด้วยปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบจุลภาค การที่นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับโรงเรียน ย่อมเกิดระบบกึ่งกลางขึ้น การที่นักเรียนอยู่ในบรรยากาศในโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนเพิ่มสูงขึ้น

1.3 ระบบภายนอก (exsosystem) เป็นระบบที่ 3 ที่อยู่ถัดจากระบบกึ่งกลาง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมภายนอกกับระบบกึ่งกลางและระบบจุลภาค เป็นระบบสังคมทั้งหมดที่บุคคลไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง แต่มีอิทธิพลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อบุคคล เช่น การที่โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยครูมีการสื่อสารให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

1.4 ระบบมหภาค (macrosystem) เป็นระบบที่ 4 ที่อยู่ถัดจากระบบภายนอก ประกอบด้วยเรื่องที่ให้คุณค่า ค่านิยม ทัศนคติ กฎหมาย อุดมคติ และวัฒนธรรม เป็นสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อระบบทุกระบบทั้งตัวบุคคล เนื่องจากเป็นระบบที่ใหญ่ที่สุด สามารถเปลี่ยนแปลงตามความก้าวหน้าในเรื่องต่าง ๆ

2. ทฤษฎีทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) เป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังต้องมีปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วย การที่ปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัยทำหน้าที่กำหนดซึ่งกันและกัน ไม่ได้มีอิทธิพลในการกำหนดซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีการอธิบายปัจจัยเป็นคู่ ดังนี้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2562)

คู่ที่หนึ่ง ปัจจัยส่วนบุคคล (person) และพฤติกรรม (behavior) เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ความคาดหวังเกี่ยวกับตนเอง และความตั้งใจที่กำหนดว่าบุคคลจะมีการแสดงพฤติกรรมเป็นอย่างไร เช่น การที่นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งในโรงเรียน จึงมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนด้วยความเต็มใจ ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนเพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น

คู่ที่สอง สภาพแวดล้อม (environment) กับปัจจัยส่วนบุคคล (person) เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับความคิด ความเชื่อ และความสามารถทางปัญญาของบุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยได้รับข้อมูลและการตอบสนองทางอารมณ์โดยผ่านสภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนการสอน ในขณะเดียวกันบุคคลมีการตอบสนองที่แตกต่างกันจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่อาศัยอยู่ โดยลักษณะที่ปรากฏนั้นส่งผลต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมก่อนกระทำสิ่งใดนั่นเอง เช่น นักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศในโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมหลากหลาย ทำให้นักเรียนได้รู้จักและมีความสนิทสนมกับเพื่อน ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น

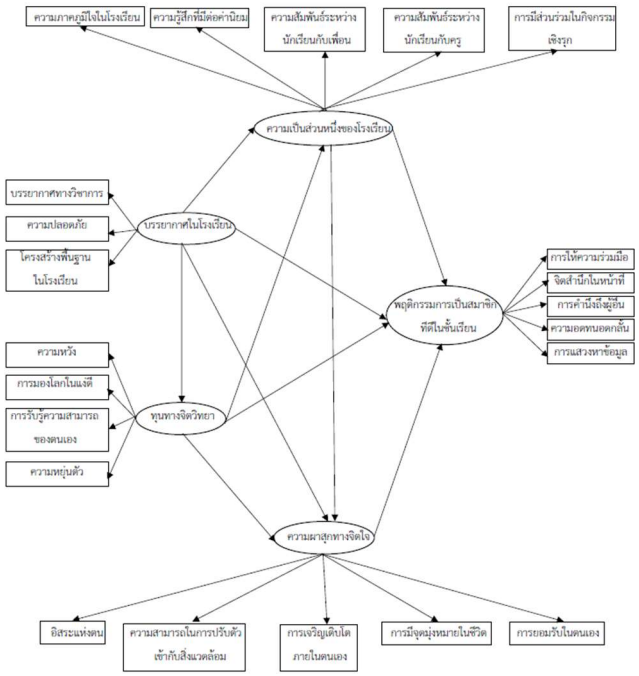
คู่ที่สาม พฤติกรรม (behavior) กับสภาพแวดล้อม (environment) เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวันของบุคคล เมื่อพฤติกรรมเปลี่ยนไป สภาพแวดล้อม ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการที่นักเรียนอยู่ในบรรยากาศโรงเรียนที่เงียบสงบ มีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยต่อ

การเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีสมาธิจดจ่อในการเรียนรู้ มีการส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงต่อเวลา ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนเพิ่มสูงขึ้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน พบว่า มีการศึกษาบรรยากาศในโรงเรียนส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะบรรยากาศในโรงเรียนที่มีความปลอดภัย ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและการทำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น นักเรียนจึงมีความสนิทสนมกับเพื่อนและมีความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนและโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น (Kalkan & Dağlı, 2021) และมีการศึกษาทุนทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เกิดจากการที่มีทุนทางจิตวิทยา ทำให้นักเรียนมองโลกในแง่ดีและสามารถปรับตัวเข้าหาผู้อื่นได้ง่าย รวมถึงการที่นักเรียนได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและครู ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น (Datu & Valdez, 2019) ส่วนการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน พบว่ามีการศึกษาความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนส่งผลต่อความผาสุกทางจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจและมีความสุขในการเรียน (Xu & Fang, 2021) และมีการศึกษาความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีชั้นเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและครู ทำให้นักเรียนมีความผูกพันต่อโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีการมาโรงเรียนตรงต่อเวลา ต้องการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามที่โรงเรียนจัดขึ้น รวมถึงมีความรับผิดชอบในการเรียนและการดำเนินชีวิตมากขึ้น (Encina & Berger, 2021) จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ประกอบด้วยบรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยา และผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ประกอบด้วยความผาสุกทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน ดังภาพ 1

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

หมายเหตุ. โดย นริศรา ศิริพันธศักดิ์ และกาญจนา ภัทราวิวัฒน์, ออกแบบเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2567

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ประเภทการวิจัยเชิงสาเหตุ (causal research) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 110,762 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

2. การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการพิจารณาจากเกณฑ์การกำหนดตัวอย่างในการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างของ Comrey and Lee (1992) ที่กล่าวว่า ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมควรมีจำนวน 300 คน ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เมื่อคณะผู้วิจัยนำแบบวัดมาทำการตรวจสอบและคัดเลือกแบบวัดฉบับสมบูรณ์ได้แบบวัดจำนวนทั้งสิ้น 469 คน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร และเพื่อชดเชยอัตราตอบกลับจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 469 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก เพื่อสุ่มสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 2 เขต ซึ่งคณะผู้วิจัยสุ่มได้โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มด้วยวิธีการจับฉลาก เพื่อสุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนราชวินิตมัธยม โรงเรียนทวีธาภิเศก และโรงเรียนมัธยมวัดนายโรง ซึ่งข้อมูลทั่วไปของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61.62 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 38.38 ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่อายุ 13 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.64 รองลงมาคือ อายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.29 อายุ 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.87 อายุ 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.65 และอายุ 16 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.56 ตามลำดับ โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 41.58 รองลงมาคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 30.70 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 27.72 ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 76.12 รองลงมาคือ เกรดเฉลี่ย 3.01-3.50 คิดเป็นร้อยละ 14.50 เกรดเฉลี่ย 2.51-3.00 คิดเป็นร้อยละ 6.82 และเกรดเฉลี่ย 2.01-2.50 คิดเป็นร้อยละ 2.56 ตามลำดับ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนราชวินิตมัธยม คิดเป็นร้อยละ 37.31 โรงเรียนทวีธาภิเศก คิดเป็นร้อยละ 36.46 และโรงเรียนมัธยมวัดนายโรง คิดเป็นร้อยละ 26.23 ตามลำดับ

4. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบวัดความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน แบบวัดบรรยากาศในโรงเรียน แบบวัดทุนทางจิตวิทยา แบบวัดความผาสุกทางจิตใจ และแบบวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน ซึ่งคณะผู้วิจัยมีการพัฒนาแบบวัดให้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ จากนั้นนำแบบวัดไปให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาการแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย รวมอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน เพื่อพิจารณา

ความสอดคล้องของเนื้อหาตามนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ที่มีค่าสูงกว่า 0.50 ขึ้นไป (ไพศาล วรคำ, 2555) และนำแบบวัดทุกฉบับไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 110 คน แล้วนำแบบวัดมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อกับภาพรวม (Item-Total Correlation) ซึ่งหาได้จากสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Coefficient Correlation) ควรมีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า 0.20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น (reliability) ควรมีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป (ไพศาล วรคำ, 2555) ดังตาราง 1

ตาราง 1

ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด

แบบวัด	จำนวนข้อ	IOC	r	α
แบบวัดความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน	26	0.86-1.00	0.38-0.78	0.93
แบบวัดบรรยากาศในโรงเรียน	12	0.71-1.00	0.51-0.82	0.93
แบบวัดทุนทางจิตวิทยา	17	0.71-1.00	0.53-0.80	0.93
แบบวัดความผาสุกทางจิตใจ	18	0.86-1.00	0.59-0.76	0.94
แบบวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน	18	0.57-1.00	0.57-0.80	0.94

จากนั้น คณะผู้วิจัยนำแบบวัดฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน บรรยากาศในโรงเรียน ทุนทางจิตวิทยา ความผาสุกทางจิตใจ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน ซึ่งทุกโมเดลการวัดมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ดังตาราง 2

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัด

โมเดลการวัด	SC	t	CR
ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน	0.55-0.85	9.55*-17.01*	0.30-0.72
บรรยากาศในโรงเรียน	0.77-0.88	18.90*-23.64*	0.60-0.77
ทุนทางจิตวิทยา	0.84-0.89	21.73*-24.11*	0.71-0.79
ความผาสุกทางจิตใจ	0.73-0.85	16.97*-21.28*	0.53-0.72
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน	0.75-0.84	18.22*-21.36*	0.56-0.71

SC: ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน, t: ค่าสถิติที, CR: ค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง *p<0.05

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากทางบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างและนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยตอบแบบวัดออนไลน์ใน Google Form ในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน พ.ศ. 2567 โดยแบบวัดใน Google Form นั้นมีคำชี้แจงและรายละเอียดที่ชัดเจน หากนักเรียนกดยอมรับในเงื่อนไข แสดงว่านักเรียนมีความยินยอมในการทำแบบวัด จากนั้นนำแบบวัดทุกฉบับที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการตรวจสอบและคัดเลือกแบบวัดฉบับสมบูรณ์ ได้แบบวัดจำนวนทั้งสิ้น 469 ฉบับ โดยการใช้ชุดแบบวัดที่ได้รับการรับรองผลการพิจารณา

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

โครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของหน่วยจริยธรรมและมาตรฐานการวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ SWU-EC672370

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML)

ผลการวิจัย

ปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 3

ตาราง 3

ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ปัจจัยเชิงเหตุ	ปัจจัยเชิงผล											
	ทุนทางจิตวิทยา			ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน			ความผาสุกทางจิตใจ			พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
บรรยากาศในโรงเรียน	0.76* (17.10)	-	0.76* (17.10)	0.58* (9.10)	0.27* (6.10)	0.85* (15.05)	0.10 (0.91)	0.70* (9.31)	0.80* (15.28)	0.01 (0.06)	0.75* (9.46)	0.76* (14.72)
ทุนทางจิตวิทยา	-	-	-	0.36* (6.22)	-	0.36* (6.22)	0.58* (8.90)	0.11* (3.07)	0.69* (11.13)	0.07 (1.01)	0.45* (6.71)	0.52* (8.83)
ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน	-	-	-	-	-	-	0.30* (3.34)	-	0.30* (3.34)	0.43* (4.92)	0.13* (3.10)	0.56* (5.26)
ความผาสุกทางจิตใจ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.44* (4.92)	-	0.44* (4.92)
R^2	0.59			0.78			0.80			0.79		

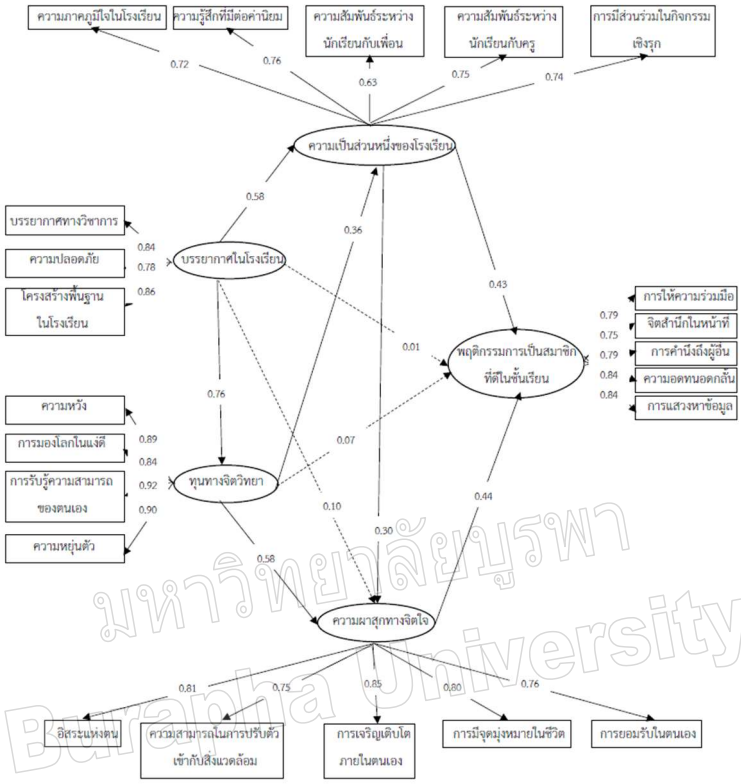
Chi-Square=188.72, df=161, p=0.07, GFI=0.96, AGFI=0.94, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.02, *p<0.05

จากตาราง 3 พบว่า โมเดลปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square =188.72, df=161, p=0.07, GFI=0.96, AGFI=0.94, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.02) ซึ่งปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือ บรรยากาศในโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.58 ส่วนทุนทางจิตวิทยามีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.36 ส่วนปัจจัยเชิงผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.43 ส่วนความผาสุกทางจิตใจ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.30 ดังภาพ 2

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ภาพ 2

โมเดลปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Chi-Square=188.72, df=161, p=0.07, GFI=0.96, AGFI=0.94, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.02

หมายเหตุ. โดย นริศรา ศิริพันธศักดิ์ และกาญจนา ภัทราวิวัฒน์, ออกแบบเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square=188.72, df=161, p=0.07, GFI=0.96, AGFI=0.94, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.02) ทั้งนี้เป็นเพราะค่าไคสแควร์ (Chi-Square) เท่ากับ 188.72 ค่าองศาอิสระ (degree of freedom) เท่ากับ 161 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.07 จะเห็นได้ว่าค่า p ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสามารถแปลความหมายได้ว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับโมเดลของคณะผู้วิจัย ดังที่นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) ได้กล่าวว่า ค่าไคสแควร์ (Chi-Square) มีค่าต่ำมากยิ่งมีค่าใกล้ศูนย์มากเท่าไหร่ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วนค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index) มีค่าเท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index) มีค่าเท่ากับ 0.94 และค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index) มีค่าเท่ากับ 1.00 ยิ่งค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index) และค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index) มีค่าเข้าใกล้หนึ่ง แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) รวมถึงการพิจารณาค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation) และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standard Root Mean Square Residual) มีค่าเท่ากับ 0.02 ซึ่งมีค่าที่เข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่า โมเดลมีความ

สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ซึ่งโมเดลปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น มีความสอดคล้องกับทฤษฎีทางปัญญาสังคมที่มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมรอบตัวเท่านั้น ยังมีลักษณะส่วนบุคคลร่วมด้วย (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2562) ซึ่งลักษณะส่วนบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับพฤติกรรม โดยทุนทางจิตวิทยา ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และความผาสุกทางจิตใจมีปฏิสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน ส่วนสภาพแวดล้อมมีปฏิสัมพันธ์กับลักษณะส่วนบุคคล โดยบรรยากาศในโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อทุนทางจิตวิทยา ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และความผาสุกทางจิตใจ ส่วนสภาพแวดล้อมมีปฏิสัมพันธ์ต่อพฤติกรรม โดยบรรยากาศในโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน และสอดคล้องกับทฤษฎีมนุษยนิเวศวิทยาของบรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner) ที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจบุคคลตามบริบทแวดล้อม โดยบุคคลและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน เช่น บรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยาส่งผลต่อการเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ส่วนความผาสุกทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนได้รับอิทธิพลจากความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน เป็นต้น (ประกายรัตน์ ภัทรธิติ, 2560) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือ บรรยากาศในโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.58 ทั้งนี้เป็นเพราะการที่นักเรียนได้อยู่ในโรงเรียนที่มีความปลอดภัย มีการจัดสถานที่เป็นสัดส่วนที่มีความเงียบสงบและมีแสงสว่างเพียงพอ ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนได้อย่างสะดวก ครูมีการมุ่งเน้นให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยครูมีการจัดกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้สนิทสนมกันมาทำงานกลุ่มร่วมกัน ทำให้นักเรียนต้องสร้างสัมพันธภาพ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมและช่วยเหลือกันในการทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยมีครูคอยดูแลเอาใจใส่นักเรียนทุกคนในกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้นักเรียนมีความสนิทสนมเพื่อนในชั้นเรียน รวมถึงการที่นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่และการได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือจากครูอย่างเสมอภาคกัน ส่งผลให้นักเรียนมีความรักและผูกพันต่อเพื่อนและครู ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น ดังคำกล่าวของ Kalkan and Dağlı (2021) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนมีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีความปลอดภัย การที่นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและครู และการที่นักเรียนได้รับการสนับสนุนทางสังคมทำให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ส่งผลให้มีความสุขในการเรียน และมีความเหนื่อยล้าทางการเรียนลดลง รวมถึงการที่นักเรียนที่ได้เรียนออนไลน์นั้น สามารถเรียนย้อนหลังได้ในทุกที่ทุกเวลา ซึ่งเมื่อนักเรียนเรียนเนื้อหาแล้วไม่เข้าใจ สามารถสอบถามเพื่อนและครูได้ตลอดเวลา (นันท์ชญา มหาขันธ์, 2567) ทำให้นักเรียนไม่รู้สึกเหงาและโดดเดี่ยวจากการเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มขึ้น (บงกช นักเสียง, 2567)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนต่ำสุด คือ ทุนทางจิตวิทยา มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.36 ทั้งนี้ เกิดจากการที่นักเรียนเข้าสู่วัยเปลี่ยนผ่านจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาหรือนักเรียนมีการย้ายห้องเรียนเมื่อเปลี่ยนระดับชั้น ทำให้นักเรียนต้องจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ที่ต้องไปพบเพื่อนใหม่ที่มีอุปนิสัยแตกต่างกันไป ซึ่งนักเรียนที่มีทุนทางจิตวิทยาสูงนักเรียนจะมีมุมมองต่อเพื่อนทุกคนในเชิงบวก มีการรับรู้และมีความหวังว่าตนเองจะสามารถปรับตัวเข้าหาเพื่อนได้ ส่งผลให้นักเรียนกล้าพูดคุยทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่ ซึ่งเพื่อนบางคนมีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีการพูดจาไพเราะและให้เกียรติกัน มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น แต่ในเพื่อนบางคนนั้นเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง ข่มเหงรังแกผู้อื่น ชอบชักชวนเพื่อนให้ประพฤติปฏิบัติตนผิดกฎระเบียบของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนมีมุมมองว่าเพื่อนมีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกัน นักเรียนจะมีการรับรู้และมีปรับตัวเข้าหาเพื่อน ด้วยความเข้าใจและ

ยอมรับในตัวตนของเพื่อนอย่างไม่มีเงื่อนไข ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงมีการชักชวนกันใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เพื่อตนเอง ผู้อื่น และโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kapor and Tomar (2016) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ความหยุ่นตัว และการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ประเทศอินเดีย ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนกับความหยุ่นตัว ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนทางจิตวิทยา มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากสังคม เมื่อนักเรียนพบสถานการณ์ที่ยุ่งยาก นักเรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงขึ้น

ส่วนปัจจัยเชิงผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.43 ทั้งนี้เป็นเพราะการที่นักเรียนมีการคบเพื่อนที่ดีที่มีอุปนิสัยที่ใกล้เคียงกับตนเอง ทำให้นักเรียนกับเพื่อนสามารถปรับตัวเข้าหาเพื่อนได้ง่าย การที่นักเรียนได้รับความรักและการยอมรับจากเพื่อนอย่างไม่มีเงื่อนไข ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม จึงทำให้นักเรียนมีความประพฤติปฏิบัติตนด้วยความเต็มใจ เช่น การมาโรงเรียนตรงต่อเวลา การมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยความเต็มใจ การมีความรับผิดชอบในการทำงานที่ครูมอบหมายไว้ให้สำเร็จ การให้ความร่วมมือกับเพื่อนในการทำงานกลุ่ม การไม่รบกวนเพื่อนในเวลาเรียน การไม่สร้างความวุ่นวายในชั้นเรียน การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นต้น รวมถึงการที่นักเรียนเห็นรุ่นพี่และเพื่อนมีความสมัครสมานสามัคคีกัน มีความรักและความผูกพันต่อโรงเรียน มีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมควรเอาเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลให้นักเรียนมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วยความเต็มใจเพื่อรักษาชื่อเสียงของโรงเรียนให้คงอยู่ต่อไป ดังคำกล่าวของเติมศักดิ์ คทวณิช (2565) ที่กล่าวว่า นักเรียนมีการเรียนรู้ผ่านตัวแบบที่มีความใกล้ชิดที่เป็นเพื่อนและรุ่นพี่ ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จากเพื่อนและรุ่นพี่ ส่งผลให้นักเรียนมีการเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อนและรุ่นพี่ ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนเพิ่มสูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Encina and Berger (2021) ได้ทำการศึกษาความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประเทศชิลี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงจากความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนปัจจัยเชิงผลของของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนต่ำสุด คือ ความผาสุกทางจิตใจ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.30 ทั้งนี้เป็นเพราะการที่นักเรียนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกับเพื่อน ทำให้นักเรียนกับเพื่อนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนไว้วางใจและปรึกษาเพื่อนได้ทุกเรื่อง ซึ่งเพื่อนมีความเข้าใจและยอมรับตัวตนของนักเรียนอย่างไร้เงื่อนไข ทำให้นักเรียนได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน และเมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ย่อมทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความผาสุกทางจิตใจเพิ่มสูงขึ้น ดังที่ เติมศักดิ์ คทวณิช (2565) กล่าวว่า การที่นักเรียนต้องการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลรอบตัว พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน และครู เพื่อให้ตนเองได้รับความรัก ความเข้าใจ การยอมรับและการให้เกียรติจากบุคคลรอบข้าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Xu and Fang (2021) ได้ทำการศึกษาปัจจัยความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่ส่งผลต่อความผาสุกทางจิตใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นประเทศจีน ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนส่งผลต่อความผาสุก

ทางจิตใจของนักเรียน เพราะนักเรียนรู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนและโรงเรียน ย่อมทำให้นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี ส่งผลให้นักเรียนมีความสุขในการมาโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและปัจจัยเชิงผลอื่นต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน เพื่อนำคุณลักษณะของตัวแปรที่น่าสนใจไปพัฒนาให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาโปรแกรมการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมกลุ่ม รวมถึงการให้คำปรึกษา เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. ปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือ บรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยา ดังนั้น โรงเรียนควรมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการทำกิจกรรมสำหรับนักเรียนทุกคน และควรมีการแนะแนวเพื่อสร้างทุนทางจิตวิทยาให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น

2. ปัจจัยเชิงผลที่ได้รับอิทธิพลจากความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน และความผาสุกทางจิตใจ ดังนั้น โรงเรียนควรมีการปลูกฝังให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน เพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคีต่อกันในโรงเรียน และครูควรสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้ดูแลเอาใจใส่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความสุขในการดำเนินชีวิตในโรงเรียน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

รายการอ้างอิง

เติมศักดิ์ คทวณิช. (2565). *จิตวิทยาทั่วไป*. ซีเอ็ดยูเคชั่น.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. ภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันท์ชญา มหาขันธ์. (2567). การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ระบบเปิดสำหรับมวลชน (MOOC) การจัดการข้ามวัฒนธรรมในบริบทการทำงานของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา และคนทำงานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC). *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 32*(2), 1-16. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/272073

บงกช นักเสียง. (2567). ความแข็งแกร่งในชีวิต การรับรู้วิถีชีวิตถัดไปของการจัดการเรียนการสอนกับคุณภาพชีวิตนิสิตระดับปริญญาตรี ภายหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 32*(3), 31-45. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/273689

ประกายรัตน์ ภัทรธิติ. (2560). หน่วยที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็ก. เอกสารการสอนชุดวิชา 72202 พัฒนาการวัยเด็ก หน่วยที่ 1-7, 1, 50-55. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปี 66 คนไทยพยายามฆ่าตัวตาย 2.5 หมื่นคน 'วัยรุ่น' มากสุด - สธ. ดัน 'หมอ พร้อม-แพทย์ AI' ช่วย. (2567, 16 มกราคม). https://www.thecoverage.info/news/content/6082

ไพศาล วรคำ. (2555). *วิจัยทางการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศธ.เปิดข้อมูลเทอม 2/2565 นักเรียนออกกลางคัน 52,808 คน. (2566, 25 เมษายน). https://www.thaipbs.or.th/news/content/326968

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2562). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *สถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567.* http://www.bopp.go.th/?page_id=1828

Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis.* Lawrence Erlbaum.

Datu, J. D., & Valdez, J. M. (2019). Psychological capital is associated with higher levels of life satisfaction and school belongingness. *School Psychology International, 40*(4), 331-346. https://doi.org/10.1177/0143034319838011.

Encina, Y., & Berger, C. (2021). Civic behavior and sense of belonging at school: the moderating role of school climate. *Child Indicators Research, 14*(6), 1453-1477. https://doi.org/10.1007/s12187-021-09809-0

Gentzke, S. (2024). School belonging and deaf adolescents. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 29*(2), 288-289. https://doi.org/10.1093/deafed/enae002

Goodenow, C. (1993). The psychological sense of school membership among adolescents: scale development and educational correlates. *Psychology in the Schools, 30*(1), 79-90. https://doi.org/10.1002/1520-6807(199301)30:1%3C79::AID-PITS2310300113%3E3.0.CO;2-X

Johnson, R. M., Strayhorn, T. L., & Parler, B. (2020). "I just want to be a regular kid:" A qualitative study of sense of belonging among high school youth in foster care. *Children and Youth Service Review, 111.* https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104832

Kalkan, F., & Dağlı, E. (2021). The relationships between school climate, school belonging and school burnout in secondary school students. *International Journal of Contemporary Educational Research, 8*(4), 59-79. https://doi.org/10.33200/ijcer.878682

Kapor, B., & Tomar, A. (2016). Exploring connections between students' psychological sense of school membership and their resilience, self-efficacy, and leadership skills. *Indian Journal of Positive Psychology, 7*(1), 55-59. https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/814441

Libbey, H. P. (2007). *School connectedness: influence above and beyond family connectedness.* University Microfilms International.

Strayhorn, T. L. (2019). *College students' sense of belonging: A key to education success for all students.* Routledge.

Xu, Z., & Fang, C. (2021). The relationship between school bullying and subjective well-being: the mediating effect of school belonging. *Frontiers in Psychology, 12*. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.725542

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีที่ 33 ฉบับที่ 3
กันยายน - ธันวาคม 2568

การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากแป้งเท้ายายม่อมบนฐานคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) ของชุมชนบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

The Further Development of Traditional Desserts from Arrowroot Starch Grounded in Community-based Research (CBR) of the Ban Puek Community, Muang District, Chonburi Province

ศรีหทัย เวลล์ส (Srihathai Wells)[1*]
ปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์ (Pattawee Sattayavongtip)[2]

Received: July 4, 2025
Revised: October 9, 2025
Accepted: October 14, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของชุมชนตำบลบ้านปึกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่ทำจากแป้งเท้ายายม่อม และ 2) พัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านโบราณที่ทำจากแป้งเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึก ดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) และงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) ความต้องการของชุมชน ชุมชนตำบลบ้านปึกต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่ทำจากแป้งเท้ายายม่อม ดังนี้ 1.1) การขยายพื้นที่สำหรับปลูกต้นเท้ายายม่อมเพื่อเพิ่มปริมาณแป้งเท้ายายม่อมให้มากขึ้นและเพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค 1.2) การสร้างเครือข่ายทางวิชาการร่วมกับนักวิชาการของมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และ 1.3) การ “รื้อฟื้น” อัตลักษณ์ชุมชนเกี่ยวกับการปลูกต้นเท้ายายม่อม การผลิตและการใช้ประโยชน์จากแป้งเท้ายายม่อม และ 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ขนมพื้นบ้านที่ทำจากแป้งเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึก มีทั้งหมดจำนวน 4 เมนู ได้แก่ ขนมแป้งเปียก ขนมก้นถั่ว ขนมหน้าหมู และขนมกะลอจี๊ แต่ละเมนูได้มีการพัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ โดยการสร้างสรรค์เป็นเรื่องเล่า และพัฒนาเนื้อหาที่สะท้อนถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของชุมชน

คำสำคัญ: แป้งเท้ายายม่อม, การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์, ขนมพื้นบ้าน

Abstract

This research aimed to 1) study the needs of Ban Puk community in developing traditional desserts made from arrowroot starch and 2) further development and create added value for these desserts. The study employed Participatory Action Research (PAR) and

[1] ภาควิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Department of Information Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University
[2] ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Department of Religion and Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University
*Corresponding Author, Email: srihathai@go.buu.ac.th

Community-Based Research (CBR). Twenty key informants participated, and data were collected through semi-structured interviews and analyzed using content analysis. The findings are summarized as follows: 1) Community needs The Ban Puk community requires 1.1) expansion of arrowroot cultivation to increase starch production and meet consumer demand, 1.2) collaboration with university scholars to enhance re-skilling, up-skilling, and the acquisition of new skills related to soft power management, and 1.3) revitalization of community identity through the cultivation and use of arroroot starch, and 2) Product development Four traditional desserts - Kanom Pang Peak, Kanom Kon Tou, Kanom Na Moo, and Kanom Kaloji - were further developed. Their value was enhanced by integrating storytelling and content that reflect the cummunity's cultural heritage and distinct identity.

Keywords: Arrowroot Starch, Further Development, Traditional Desserts

บทนำ

ต้นเท้ายายม่อม เป็นพืชที่พบได้ทั่วไปทั้งในพื้นที่ป่าเขาและชายฝั่งทะเล มักจะขึ้นหนาแน่นบริเวณชายทะเลและพื้นที่ที่เป็นเขตอนุรักษ์ ลักษณะของดินที่พบมักเป็นดินทรายหรือดินร่วนปนทราย เนื่องจากเท้ายายม่อมสามารถสะสมอาหารและเป็นหัวได้ดีในดินทราย ทำให้สามารถเก็บเกี่ยวขึ้นมาใช้ประโยชน์ได้ง่าย โดยลักษณะพื้นที่ที่เหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของต้นเท้ายายม่อมมักเป็นพื้นที่ที่มีสภาพร่มเงาจากต้นไม้ในป่าโปร่งที่เป็นดินทรายหรือดินร่วนปนทรายที่มีความอุดมสมบูรณ์ ระบายน้ำได้ดี ในประเทศไทยพบต้นเท้ายายม่อมขึ้นกระจายแบบห่าง ๆ และพบขึ้นหนาแน่นในบางพื้นที่ที่เป็นป่าบริเวณชายฝั่งทะเลของภาคตะวันออกและภาคใต้ (กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมด้านการเกษตร กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564, หน้า 9) ในส่วนของจังหวัดชลบุรีด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ที่อยู่ใกล้ทะเล ทำให้มีพืชพันธุ์ธรรมชาติที่หลากหลายที่เจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินร่วนปนทราย หนึ่งในนั้นคือต้นเท้ายายม่อมซึ่งเคยเป็นพืชประจำถิ่นหรือพืชพื้นเมืองของชุมชน ชาวบ้านได้นำหัวที่ได้จากต้นเท้ายายม่อมมาแปรรูปให้เป็นแป้งที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีมาตั้งแต่โบราณ แป้งที่ได้จากหัวเท้ายายม่อมจะมีเนื้อละเอียด เมื่อถูกความร้อนจะมีความใส แวววาว และหนืดเหนียว นิยมมาทำเป็นขนมหวาน บางชุมชนในจังหวัดชลบุรีได้ใช้ประโยชน์จากต้นเท้ายายม่อมมาทำอาหารคาวและหวานสืบกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันต้นเท้ายายม่อมที่เคยเป็นพืชพื้นเมืองในชุมชนบ้านปึก จังหวัดชลบุรีไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก และไม่ได้มีการปลูกกันอย่างแพร่หลายเหมือนในอดีต ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลกระทบมาจาก “การกลายเป็นเมือง” ของชุมชน ส่งผลให้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เกี่ยวกับต้นเท้ายายม่อมคงเหลืออยู่ค่อนข้างน้อยมากในชุมชน อีกทั้งยังทำให้ราคาของแป้งเท้ายายม่อมสูงขึ้น ประมาณ 400-500 บาทต่อกิโลกรัม เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่หาซื้อยากในชุมชน (ศรีหทัย เวลล์ส และปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์, 2568, หน้า 14-15)

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาชุมชนเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ทำให้นักวิจัยได้ทราบถึงบริบทของพื้นที่ ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และรับฟังความต้องการของชุมชน พบว่าประเด็นที่เป็น pain point ของชุมชนบ้านปึก มีดังนี้

1) ในปัจจุบันต้นเท้ายายม่อมในฐานะที่เคยเป็นพืชประจำถิ่นหรือพืชพื้นเมืองของชุมชนบ้านปึกนั้นไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก และไม่ได้มีการปลูกกันอย่างแพร่หลายเหมือนในอดีต ส่งผลให้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำแป้งเท้ายายม่อมเหลืออยู่จำนวนน้อยมากในชุมชนที่อาจจะสูญหายไปในอนาคตอันใกล้ ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงเกิด

แนวคิดที่จะช่วยกันรักษาพืชพื้นเมืองให้คงอยู่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ป้องกันการสูญพันธุ์ และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีการอนุรักษ์ต้นเท้ายายม่อม และสามารถใช้ประโยชน์จากต้นเท้ายายม่อมในฐานะที่เป็นพืชพื้นเมืองได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทำแป้งเท้ายายม่อมและการทำขนมพื้นบ้านด้วยแป้งเท้ายายม่อมให้คงอยู่สืบไป

2) ชุมชนบ้านปึกต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชลบุรีที่ทำมาจากแป้งเท้ายายม่อม ที่สามารถแปรรูปให้กลายเป็นขนมพื้นบ้านที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นที่สร้างสรรค์มาจากมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน และส่งเสริมความร่วมมือให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาต่อยอดขนมพื้นบ้านจากแป้งเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึกร่วมกัน

ด้วยเหตุนี้ นักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านสนใจที่จะเรียนรู้และพัฒนาทักษะการทำขนมพื้นบ้านหาทานยาก ซึ่งหากคณะนักวิจัยสามารถดึงจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ลักษณ์ของท้องถิ่นมาบูรณาการกับคุณสมบัติพิเศษของแป้งเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึก อาจจะเป็นโอกาสที่สำคัญสำหรับการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นให้กับชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม การรื้อฟื้น การอนุรักษ์ การสืบทอด การพัฒนาต่อยอดให้กับคนรุ่นใหม่ในชุมชน รวมไปถึงการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน นั่นคือองค์ประกอบสำคัญของการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (community-based research: CBR) ที่มุ่งเน้นการทำวิจัยร่วมกันของชุมชน โดยที่ชุมชนนำปัญหาหรือข้อจำกัดในการดำเนินงานหรือดำเนินชีวิต และนำการทำวิจัยมาใช้เพื่อค้นหาคำตอบหรือแนวทางแก้ปัญหาให้กับชุมชนและก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชมที่ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

วิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละสังคม เป็นผลลัพธ์ที่มาจากการเรียนรู้ของผู้คน และสั่งสมอยู่ในประสบการณ์ที่อยู่ในตัวคน ประสบการณ์เหล่านั้นช่วยให้คนอยู่รอด เกิดการถ่ายทอด การปรับตัว การปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่ไม่เคยหยุดนิ่ง ส่งผลให้บริบททางสังคม วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนไหว เปลี่ยนแปลงและมีพัฒนาการไม่หยุดนิ่ง ซึ่งก่อให้เกิดเป็นพลวัต (dynamic) พลวัตนี่เองที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์เพียรสู้กับปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ และสร้าง “พื้นที่” ของมนุษย์ขึ้นมาให้แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น ๆ และทำให้มนุษย์สามารถใช้พื้นที่นั้น ๆ ตามโลกทัศน์ของมนุษย์เอง โดยมีสาเหตุสำคัญคือเพื่อการต่อสู้และธำรงรักษาเอกลักษณ์เฉพาะหรืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพวกตนไว้นั่นเอง (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2538, หน้า 73) ซึ่งแนวคิดในยุคหลังสมัยใหม่หรือที่เรียกกันว่า post modern นั้น จึงมีมุมมองต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมว่ามีความเลื่อนไหลแบบไม่หยุดนิ่งตามแนวคิดของ Arjun Appadurai (1990) ที่ได้เน้นย้ำว่า การเลื่อนไหลหรือพลวัตของวัฒนธรรมที่ไหลผ่านพื้นที่นั้น ประกอบด้วยพื้นที่ 5 ด้าน คือ พื้นที่ของกลุ่มผู้คนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ (ethnoscapes) พื้นที่ของเทคโนโลยี (technoscapes) พื้นที่ของสินทรัพย์ (financescapes) พื้นที่ของสื่อ (mediascapes) และพื้นที่เชิงอุดมการณ์ (ideoscapes)

2. องค์ความรู้เกี่ยวกับต้นเท้ายายม่อม

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ต้นเท้ายายม่อม มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ คือ Tacca leontopetaloides (L.) O. Kuntze อยู่ในวงศ์ Taccaceae ชื่อสามัญ ได้แก่ East Indian Arrowroot, Polynesian Arrowroot Batflower ชื่อเรียกภาษาต่าง ๆ เช่น Pai (ฮาวาย) Masoa (ปาปัวนิวกินี) Taka (อินโดนีเซีย) Lukeh (มาเลเซีย) Yabai, Yabyaban (ฟิลิปปินส์) (Kay, 1987) ต้นเท้ายายม่อม เป็นพืชที่พบได้ทั่วไปทั้งในพื้นที่ป่าเขาและชายฝั่งทะเล มักจะขึ้นหนาแน่นบริเวณชายทะเลและพื้นที่ที่เป็นเขตอนุรักษ์ ลักษณะของดินที่พบมักเป็นดินทรายหรือดินร่วนปนทราย เนื่องจากเท้ายายม่อมสามารถสะสมอาหารและเป็นหัวได้ดีในดินทราย

โดยลักษณะพื้นที่ที่เหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของต้นเท้ายายม่อมมักเป็นพื้นที่ที่มีสภาพร่มเงาจากต้นไม้ในป่าโปร่ง ลักษณะเด่นของเท้ายายม่อมคือ เป็นพืชที่ค่อนข้างทนต่อความแห้งแล้ง กรณีที่เกิดภัยแล้งรุนแรง ส่วนของใบและต้นจะแห้งไป แต่หัวที่อยู่ใต้ดินยังมีชีวิตอยู่ และสามารถงอกขึ้นใหม่ได้อีกครั้ง เมื่อได้รับปริมาณความชื้นที่เหมาะสม

การใช้ประโยชน์ ต้นเท้ายายม่อมจะสะสมอาหารในหัวใต้ดินเมื่ออายุได้ประมาณ 1 ปี หัวสดรับประทานไม่ได้ มีพิษและมีรสขม แต่นิยมนำมาผลิตเป็นแป้ง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีการทำมาแต่โบราณ แป้งที่ได้จะมีเนื้อละเอียด เมื่อถูกความร้อนจะมีความใส แวววาว หนืดเหนียว แต่ไม่คืนตัว ชาวบ้านนิยมนำมาทำเป็นขนมหวาน นอกจากการแปรรูปเป็นแป้งแล้ว ดอกและยอดอ่อนต้นเท้ายายม่อมนำมาต้มจิ้มกับน้ำพริกรับประทานได้ หรือนำยอดอ่อนมาผัดกับน้ำกะทิสด ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ผัดกะทิเท้ายายม่อม” โดยนำน้ำกะทิสดไปเคี่ยวด้วยไฟอ่อน ๆ จนกะทิข้น จากนั้นให้นำยอดอ่อนใส่ลงไปผัดจนสุก มีรสชาติขมเล็กน้อย มีความหอมมันของกะทิ ใช้รับประทานร่วมกับน้ำพริกกะปิ อีกทั้งยังมีสรรพคุณทางยาโดยใช้ราก ดังนี้ 1) เป็นยาแก้ไข้พิษไข้กาฬ ลดความร้อนในร่างกาย กระทุ้งพิษไข้หวัด นำราก 1 ราก มาตำให้ละเอียด ผสมกับน้ำฝน หรือเหล้าโรงคั้นเอาน้ำรับประทาน และ 2) แก้อาการแพ้ อักเสบ ปวดบวม นำรากที่ตำละเอียดมาพอกที่ปากแผล ถอนพิษงู แมลงสัตว์กัดต่อย (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนบ้านปึก)

คุณค่าทางวัฒนธรรมและสังคม ชุมชนบ้านปึกมีการรวมตัวเพื่อทำแป้งเท้ายายม่อม และประกอบอาหารจากแป้งเท้ายายม่อม ทำให้เกิดเป็นอาหารพื้นบ้านที่มีอัตลักษณ์ให้กับพื้นที่ และยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันทางสังคมที่โดดเด่นของจังหวัดชลบุรีคือ การบริจาคแป้งเท้ายายม่อมสำหรับใช้ทำขนมในงานบุญประจำปีของวัดในชุมชนต่าง ๆ เช่น วัดตาลล้อม (ชุมชนเหมือง) วัดท้ายดอน วัดบางเป้ง (ชุมชนแสนสุข) วัดเสม็ด (ชุมชนเสม็ด) ซึ่งทำให้งานบุญประจำปีของวัดเหล่านั้นแตกต่างจากงานวัดทั่ว ๆ ไปในจังหวัดอื่น คือ การรวมพลังของคนในชุมชนและนอกชุมชนเพื่อทำขนมพื้นบ้านจัดจำหน่ายและมอบรายได้ทั้งหมดให้วัด จนก่อให้เกิดคำพูดที่เป็นไวรัล (viral) ของงานประจำปี โดยเฉพาะวัดตาลล้อม คือ “ขนมเงินล้านงานวัด”

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (community-based research)

การวิจัยเพื่อท้องถิ่น (community-based research: CBR) เป็นกระบวนการปฏิบัติร่วมกันของชุมชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ กล่าวคือ CBR เน้นการทำวิจัยร่วมกันของชุมชน โดยที่ชุมชนนำปัญหาหรือข้อจำกัดในการดำเนินงานหรือดำเนินชีวิต และนำการทำวิจัยมาใช้เพื่อค้นหาคำตอบหรือแนวทางแก้ปัญหาให้กับชุมชน ซึ่งอาศัยการทำงานเป็นทีมระหว่างนักวิจัยพี่เลี้ยง นักวิจัยชาวบ้านและชุมชน ลักษณะสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นหรือ CBR ที่สะท้อนให้เห็นแนวคิดของการดำเนินงานวิจัยนั้น มีดังนี้ 1) เป็นโจทย์วิจัยของชุมชนที่มาจากความต้องการของชุมชนเอง 2) นักวิจัยชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง 3) การสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชน 4) การพัฒนาต่อยอดและยกระดับการใช้ความรู้ท้องถิ่น 5) มุ่งเน้นการสร้างคนมากกว่าการสร้างความรู้ และ 6) การเสริมพลังอำนาจของชุมชน (ศูนย์วิจัยและพัฒนา, 2563) เมื่อเทียบกับงานวิจัยทั่วไปหรือที่เรียกว่าแบบประเพณีนิยม (conventional research) นั้น การวิจัยจะอยู่ภายใต้ศักยภาพของนักวิชาการ เพราะมองว่าเป็นงานของนักวิชาการที่ทำไปเพื่อเพิ่มความรู้นั้น ๆ ให้กับตนเองเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ค้นหาความจริงทางวิชาการ และเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่อาจมีผลต่อการพัฒนาในวงกว้าง ในขณะที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีเป้าหมายการดำเนินงานที่เน้นชาวบ้านเป็นนักวิจัยที่สามารถนำความรู้ และพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากข้อค้นพบของชุมชนเองและสามารถนำไปใช้เพื่อการอ้างอิงอย่างเป็นทางการได้เป็นรูปธรรมมากที่สุด

นักวิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย งานวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขนมไทยพื้นบ้าน และงานวิจัยที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่บูรณาการกับการยกระดับวัฒนธรรมท้องถิ่น สรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การอภิปรายผลการวิจัย

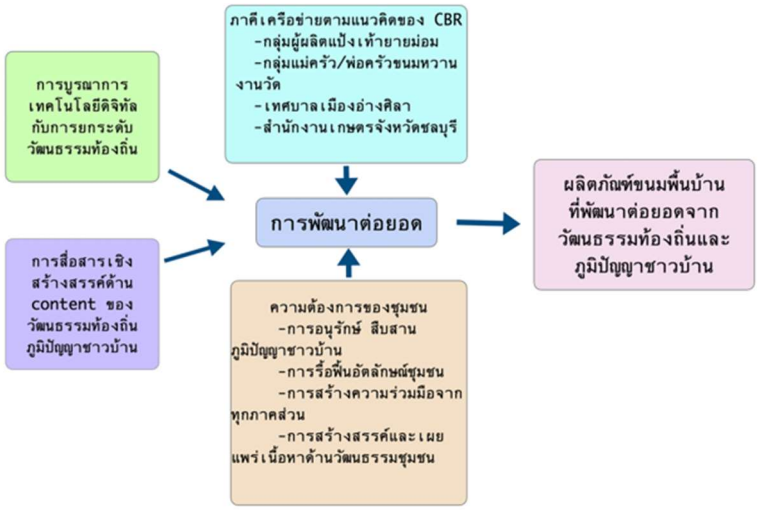
ประเด็นสำคัญ	ข้อมูลสนับสนุนการอภิปรายผล
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย	- วิธีการแก้ไขปัญหาทางการตลาดให้เหมาะสมกับสังคมในปัจจุบัน คือ วิธีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมในปัจจุบัน โดยการทำให้เป็นที่รู้จักในสังคม เช่น การนำขนมออกขายตามงานแสดงสินค้าในห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ (สิริปรียา แสงทอง และธีระวัฒน์ จันทึก, 2560) - การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่หรือทางเลือกใหม่ให้ผลิตภัณฑ์ มีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่และเข้ากับเทรนด์สุขภาพ (นิโลบล วงศ์ภัทรนนท์, 2567) - การมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพลีลา มี 6 ขั้นตอน คือ (1) การหาแนวคิด (2) การสร้างแบบจำลองทางธุรกิจ (3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (4) การทดสอบตลาด (5) การผลิตและจัดจำหน่าย และ (6) การติดตามและประเมินผล - การที่ได้นำขนมไทยไปจำหน่ายและออกร้านในหลายๆ สถานที่เป็นการเปิดมุมมองให้เห็นช่องทางการส่งเสริมอาชีพด้านการทำขนมไทยของชุมชน และยังเป็นการสร้างโอกาสและเกิดแรงบันดาลใจให้คนชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่า เพิ่มศักยภาพในการสร้างงานสร้างอาชีพแก่ชาวชุมชน (เกสรี พงษ์สังข์, อรอุมา บุตรเริ่ม, พรดารา เขตต์ทองคำ, วีรวัฒน์ จันทรัตนะ, น้ำผึ้ง ปูรณะสุคนธ์ และบรรจง เหลืองรัตมาศ, 2566)
ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขนมไทยพื้นบ้าน	- การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์อาหารจากวัตถุดิบในท้องถิ่นนั้น โดยต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ความโดดเด่นของชุมชนเป็นสำคัญเอาไว้ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถรับรู้ถึงรสชาติอาหารของชุมชน (ธีระวัฒน์ จันทึก, ชิษณุพงศ์ ศิริโชตินิศากร, ระชานนท์ ทวีผล และธนพัฒน์ อินทวี, 2564) - แนวใช้แนวทางการเล่าเรื่อง (storytelling) ของผลิตภัณฑ์เพื่อให้ลูกค้าเกิดความผูกพันธ์เชื่อมโยงกับผู้ผลิต/พื้นที่ และทำให้ตราสินค้ามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว - การสร้างการอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากวัตถุดิบท้องถิ่น การใช้วัตถุดิบของแต่ละท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตขนมไทยถือเป็นการสร้างจุดเด่นที่ทำให้ขนมไทยในแต่ละพื้นที่ให้มีความแตกต่างกัน - การสร้างให้ขนมเป็น “สัญญะ” ของพื้นที่โดยการผูกโยงเรื่องราวของขนมไทยกับพื้นที่ในชุมชน ทั้งในเชิงของประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ของขนมไทยกับคนในท้องถิ่น เทศกาล งานประเพณี ไปจนถึงวัฒนธรรมในการปลูกและความเชื่อด้านต่าง ๆ (นิโลบล วงศ์ภัทรนนท์, 2567)

ประเด็นสำคัญ	ข้อมูลสนับสนุนการอภิปรายผล
เทคโนโลยีดิจิทัลที่บูรณาการกับการยกระดับวัฒนธรรมท้องถิ่น	- การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว และการวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้ข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม การบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างเรื่องเล่าที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างภาคีความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อใช้เป็นกลยุทธ์การสื่อสารดิจิทัลที่สำคัญ (Iwan, Muliadi Mua, & Sultan, 2025) - การประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ การพัฒนานวัตกรรมบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเสริมพลังภาคีเครือข่าย คือ กลยุทธ์สำคัญที่จะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน โดยมีจุดเด่นยกตัวอย่างเช่น การพัฒนานวัตกรรมบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น เน้นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นสำหรับปรุงอาหาร การเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์และการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ (Fadillah & Hakim, 2025) - กระบวนการในการนำเทคโนโลยีมาสร้างสิ่งใหม่ในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนมรดกทางวัฒนธรรมของสหภาพยุโรปผ่านแอปพลิเคชัน NVivo 14 โดยตระหนักถึงความสำคัญของการยกระดับการท่องเที่ยวท้องถิ่นผ่านการเผยแพร่เนื้อหาวัฒนธรรมดิจิทัล การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบดิจิทัลและการมีส่วนร่วมกับมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ดิจิทัล (Beccherle & Lazzeretti, 2023)

จากแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยสนใจปรับใช้แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทยที่เป็นการเปิดมุมมองใหม่ ๆ ให้กับคนในสังคม แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือการยกระดับผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม และแนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ดังกรอบแนวคิดการวิจัยนี้

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

หมายเหตุ. โดย ศรีหทัย เวลล์ส, ออกแบบเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยด้วยแนวคิดของกระบวนการงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAR (participatory action research: PAR) และงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทีมวิจัยนักวิชาการ ทีมนักวิจัยชาวบ้าน การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เป็นองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ เทศบาลเมืองอ่างศิลา และสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี ในลักษณะร่วมคิดร่วมเรียนรู้ ร่วมอภิปราย และแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยแบ่งรายละเอียดของการดำเนินงานที่ให้บทบาทหน้าที่หลักเป็นของนักวิจัยชาวบ้าน ซึ่งเป็นเจ้าของปัญหาได้เข้ามาดำเนินกระบวนการเพื่อแก้ไขปัญหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนวิเคราะห์สังเคราะห์และนำไปใช้ประโยชน์สำหรับชุมชน ครอบครัวตนเอง และขยายผลสู่ชุมชนหรือครอบครัวอื่นด้วย โดยแบ่งกระบวนการและขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการดำเนินโครงการในระยะต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา

สำหรับขอบเขตด้านพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกนักวิจัยชาวบ้านจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือคุณยายหง่วน (บ้านมาบหม้อ) วิสาหกิจกลุ่มนี้ตั้งอยู่ที่เลขที่ 30/4 หมู่ 3 ตำบลบ้านปึก อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี กลุ่มวิสาหกิจนี้ที่ยังมีการสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเพาะปลูกต้นเท้ายายม่อมและภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทำแป้งเท้ายายม่อมมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลามากกว่า 80 ปี (ปัจจุบันเป็นผู้สืบทอดรุ่นที่ 3)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างงานวิจัยนี้ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการผลิตแป้งเท้ายายม่อม และการทำขนมพื้นบ้านชลบุรี โดยนักวิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเป็นผู้ที่สมัครใจและยินยอมให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้ กลุ่มตัวอย่างงานวิจัยนี้ กลุ่มตัวอย่างงานวิจัยรวมทั้งสิ้น 20 คน ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้รู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการผลิตแป้งเท้ายายม่อม จำนวน 8 คน (จากกลุ่มนี้ มีผู้ประสงค์ที่จะเป็นนักวิจัยชาวบ้านในงานวิจัยนี้ จำนวน 6 คน)

2.2 กลุ่มแม่ครัว/พ่อครัวขนมหวานที่ทำมาจากแป้งเท้ายายม่อม จำนวน 6 คน

2.3 กลุ่มนักวิชาการสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลเมืองอ่างศิลา และสำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริม/การสนับสนุนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แป้งเท้ายายม่อม จำนวน 4 คน

2.4 กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริม/การสนับสนุนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แป้งเท้ายายม่อม จำนวน 2 คน

3. ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาชุดความรู้สำหรับต้นเท้ายายม่อมและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีการศึกษาในขั้นตอนนี้เริ่มดำเนินการในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2567 เครื่องมือที่ใช้คือ 1) การศึกษาเอกสารเป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ทั้งในรูปแบบของหนังสือ บทความวิชาการ บทความวิจัย รวมถึงแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ซึ่งได้แก่เอกสารจดหมายเหตุประเภทต่าง ๆ และ 2) การสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้/ผู้ที่มีประสบการณ์ร่วมในเหตุการณ์นั้น ๆ ของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชลบุรีที่ทำมาจากแป้งเท้ายายม่อม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ดำเนินงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชาวบ้าน และภาคีเครือข่ายในชุมชน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

(เทศบาลเมืองอ่างศิลา สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน) กิจกรรมในขั้นตอนนี้ได้แก่ 1) การพัฒนาโจทย์วิจัย เป็นการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนกับชุมชนเพื่อรับฟังปัญหาที่ชุมชนให้ความสำคัญ และต้องการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น 2) การกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัยโดยเชื่อมโยงทักษะความเชี่ยวชาญ (ภูมิปัญญาชาวบ้าน) ของนักวิจัยชาวบ้านกับความรู้ทางวิชาการของนักวิจัยอาจารย์ และนำเสนอปัญหาเหล่านั้นต่อชุมชนเพื่อให้การยอมรับและเสนอแนะความคิดเห็น 3) การออกแบบและสร้างเครื่องมือวิจัยแบบมีส่วนร่วมกันนักวิจัยอาจารย์ และนักวิจัยชาวบ้าน และ 4) ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาร่วมกันและสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือสู่ผลลัพธ์การวิจัย การศึกษาในขั้นตอนที่ 2 เริ่มดำเนินการในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2567 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2568

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในกระบวนการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้โดยใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการใช้แนวคำถามที่บรรจุหัวข้อเรื่องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวคำถาม มีรายละเอียดดังนี้

แนวคำถามสำหรับกลุ่มผู้รู้ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการผลิตแป้งเท้ายายม่อม มีข้อคำถามดังนี้

1) ประวัติชุมชนและพัฒนาการของชุมชนบ้านปึกกับการผลิตแป้งเท้ายายม่อม

2) ลักษณะเฉพาะที่สำคัญหรืออัตลักษณ์ของชุมชน

3) ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มผู้ผลิตแป้งเท้ายายม่อมในปัจจุบัน

4) ความต้องการของชุมชนตำบลบ้านปึกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมพื้นถิ่นที่ทำจากแป้งเท้ายายม่อม

5) ประสบการณ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ทำมาจากแป้งเท้ายายม่อม

6) แนวทางการพัฒนา/ออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ทำมาจากแป้งเท้ายายม่อม

แนวคำถามสำหรับกลุ่มแม่ครัว/พ่อครัวขนมหวาน มีข้อคำถามดังนี้

1) ความต้องการของชุมชนตำบลบ้านปึกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมพื้นถิ่นที่ทำจากแป้งเท้ายายม่อม

2) ประสบการณ์ด้านการปรุง/รับประทาน/หรือการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับขนมหวานงานวัดจังหวัดชลบุรี

3) ประสบการณ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ทำมาจากแป้งเท้ายายม่อม

4) แนวทางการพัฒนา/ออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ทำมาจากแป้งเท้ายายม่อม

และในส่วนของแนวคำถามสำหรับกลุ่มนักวิชาการและผู้บริหาร สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง มีข้อคำถามดังนี้

1) การดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตของชุมชนในยุคเศรษฐกิจปัจจุบัน ที่สัมพันธ์กับด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ภายในกรอบแนวคิดการพัฒนา soft power ของรัฐบาล

2) ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มผู้ผลิตแป้งเท้ายายม่อมในปัจจุบัน

3) แนวทางการพัฒนา/ออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ทำมาจากแป้งเท้ายายม่อม

การวิจัยนี้มีการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลโดยนักวิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ IRB2-128/2567 เรื่อง เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2567

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

นักวิจัยเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่ วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2567 ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 นักวิจัยเริ่มต้นจากการแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและประโยชน์ที่ได้รับ ข้อมูลที่ได้มาจะไม่มีการระบุตัวตนผู้ให้ข้อมูล และผู้ให้ข้อมูลสามารถถอนตัวได้ทุกเวลาหากต้องการ นักวิจัยส่งแนวคำถาม

การสัมภาษณ์และใบยินยอมในการให้สัมภาษณ์ให้พิจารณา หลังจากที่ผู้ให้ข้อมูลตอบรับ นักวิจัยจึงขออนุญาตบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

นักวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงพื้นที่ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสังเกตด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุคำสำคัญ แนวคิด หรือประโยคที่ปรากฏซ้ำ ๆ ในชุดข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดหมวดหมู่เนื้อหา (grouping) และสรุปเนื้อหาเพื่อนำไปสู่การพรรณนา และสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

7. การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (triangulation) คือ การตรวจสอบแหล่งที่มาต่าง ๆ ของข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยการตรวจสอบด้านข้อมูล คือ การมีข้อมูลที่หลากหลายจากผู้ให้ข้อมูล ด้านระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการจดบันทึกภาคสนาม ด้านทฤษฎี ซึ่งนักวิจัยได้ทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบกับการทบทวนองค์ความรู้จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล (member checking) โดยการตรวจสอบข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เป็นข้อสรุปเบื้องต้นหรือแปลความเบื้องต้น กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายอ่านและตรวจสอบอีกครั้ง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความต้องการของชุมชนตำบลบ้านปึกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่ทำจากแป้งเท้ายายม่อม ที่ได้มาจากกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยระหว่างนักวิจัยอาจารย์ และนักวิจัยชาวบ้าน พบว่า ชุมชนได้กำหนดประเด็นปัญหาสำคัญและต้องการดำเนินการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างเร่งด่วน สรุปได้ดังนี้

1.1 ชุมชนต้องการการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและจากนักวิชาการของมหาวิทยาลัยเพื่อขยายพื้นที่สำหรับปลูกต้นเท้ายายม่อมให้เพิ่มมากขึ้นและมีการศึกษาวิจัยผลผลิตในเชิงวิชาการให้ต่อเนื่องและมีความยั่งยืนในอนาคต เนื่องจากหากมีผลผลิตหัวเท้ายายม่อมที่เพิ่มมากขึ้นจะส่งผลต่อการผลิตแป้งเท้ายายม่อมเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันแป้งเท้ายายม่อมมีปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค กลุ่มนักวิจัยชาวบ้านท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า ย้อนกลับไปเมื่อ 30 ปีที่แล้ว ราวปี พ.ศ. 2538 ครอบครัวของตนสามารถได้ผลิตจากหัวเท้ายายม่อมประมาณ 200 กิโลกรัมต่อปี และแปรรูปแป้งเท้ายายม่อมได้มากถึง 50 กิโลกรัม (หัวเท้ายายม่อมจำนวน 4 กิโลกรัมแปรรูปเป็นแป้งได้ 1 กิโลกรัม) แต่ในปี พ.ศ. 2568 ครอบครัวผลิตแป้งเท้ายายม่อมได้แค่ 10 กิโลกรัมเท่านั้น ซึ่งเห็นได้ว่าปริมาณการผลิตนั้นลดลงมากถึงร้อยละ 80 ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ชุมชนต้องการเพิ่มการปลูกต้นเท้ายายม่อมให้มากขึ้นก่อนที่พรรณพืชนี้จะสูญหายไปจากชุมชน

1.2 การสร้างเครือข่ายทางวิชาการร่วมกับนักวิชาการของมหาวิทยาลัย เพื่อเสริมสร้าง reskill, upskill และ new skill ให้กับชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อพัฒนาให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์และสืบสานมรดกภูมิปัญญาชาวบ้านให้ดำรงอยู่ต่อไป โดยนักวิจัยชาวบ้านได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับประเด็นนี้ไว้ว่า

“การขายของในปัจจุบันได้พัฒนาเทคนิคและวิธีการไปเยอะ แต่กลุ่มพวกเราที่เป็นชาวบ้านและยังเป็นกลุ่มเปราะบาง (ผู้สูงวัย) ยังคงใช้วิธีการแบบบ้าน ๆ แบบเดิม ๆ และขายได้เฉพาะลูกค้าประจำหรือคนในชุมชนที่รู้จักเราเท่านั้น ทำให้คนรู้จักสินค้าแค่ไม่กี่คนและขายได้ไม่เยอะ พวกเราอยากเรียนรู้การทำ TikTok การทำเรื่องเล่า การทำป้ายหรือถ่ายภาพสวย ๆ ให้ดึงดูดใจลูกค้า เราอยากได้เรียนรู้จากอาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือจากคนขายของที่เขาเคยทำกันจริง ๆ เผื่อว่าสักวันเรื่องราวของเท้ายายม่อมชุมชนบ้านปึกจะได้เป็นที่รู้จักกันทั้งประเทศ”

(นางนกเอี้ยง (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2567)

1.3 การ “รื้อฟื้น” อัตลักษณ์ชุมชนบ้านปึกเกี่ยวกับการปลูกต้นเท้ายายม่อม การผลิตและการใช้ประโยชน์จากแป้งเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึก นักวิจัยชาวบ้านเลือกประเด็นที่ต้องการรื้อฟื้น ได้แก่ การรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านปึกกับการเพาะปลูกพืชประจำถิ่น ต้นเท้ายายม่อม โดยนักวิจัยชาวบ้านคนหนึ่งได้แสดงความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ ไว้ว่า

“ย้อนกลับไปเกือบ 40 ปีที่พี่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในบ้านปึก เดินไปที่ไหนหรือบ้านไหนก็มีแต่ต้นเท้ายายม่อมเต็มไปหมด ชาวบ้านกินทุกอย่างตั้งแต่ดอกยันราก และบ้านส่วนใหญ่ทั้งปลูกและทำแป้งเท้ายายม่อมขายทั้งนั้น แล้วแป้งก็ขายดีมาก ๆ ร้านอาหารแถบชลบุรีมาซื้อกันเพื่อไปทำอาหารคาว อาหารที่ขึ้นชื่อมากที่สุดในยุคนั้นคือ ออส่วนหอยนางรม และขนมหวานโบราณที่วัดต่าง ๆ ทำในงานประจำปีก็ขายดีมาก และสร้างชื่อเสียงให้กับแป้งเท้ายายม่อมของชุมชน แต่พอมาถึงยุคนี้ เด็ก ๆ สมัยนี้ไม่ค่อยรู้จักเท้ายายม่อมและไม่มีใครนิยมปลูกกัน หากหมดรุ่นพวกพี่แล้ว ฟันธงได้เลยว่า เท้ายายม่อมจะสูญหายไปจากชลบุรีแน่นอนหากไม่ได้อนุรักษ์และรักษาเอาไว้”

(นางน้ำริน (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2567)

2. ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ พัฒนาต่อยอด และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่ทำจากแป้งเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึก นักวิจัยชาวบ้าน กลุ่มแม่ครัว/พ่อครัวขนมหวาน และกลุ่มนักวิชาการ/ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนได้ร่วมกันคัดเลือกขนมพื้นบ้านของจังหวัดชลบุรี จำนวน 4 เมนู ได้แก่ ขนมแป้งเปียก ขนมก้นถั่ว ขนมหน้าหมู และขนมกะลอจี๊ โดยมีเหตุผลของการเลือกคือขนมเหล่านั้นหาทานยากและกำลังจะสูญหายไปจากชุมชน ในขณะที่ขนมหน้าหมูนั้นเป็นขนมที่ได้สูญหายไปจากชุมชนมานานแล้ว คนในชุมชนจึงต้องการรื้อฟื้นขึ้นเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับขนมพื้นบ้านต่อไป นอกจากนี้คณะนักวิจัยได้ร่วมกันพัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขนมพื้นบ้านเหล่านั้นให้มีความแตกต่างไปจากสูตรดั้งเดิม สรุปได้ดังนี้

2.1 ขนมแป้งเปียก ในสมัยสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พระองค์ทรงก่อตั้งโรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา ในปี พ.ศ. 2445 และทรงสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำแป้งเท้ายายม่อมมาแปรรูปเป็นอาหารสำหรับผู้ป่วยและเด็กทารกของโรงพยาบาล พระองค์ทรงมอบหมายให้คุณหญิงอนุรักษ์ราชมณเฑียร ผู้เชี่ยวชาญด้านผดุงครรภ์และพยาบาลในยุคนั้น เป็นผู้รับสนองพระราชดำริในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากแป้งเท้ายายม่อมของชุมชนอ่างศิลา (สุนันทา อ้นจรูญ, 2564, หน้า 13) จากการค้นคว้าเพิ่มเติมในส่วนของการศึกษาเอกสารประเภทเอกสารจดหมายเหตุของนักวิจัย ได้พบหนังสือเก่าเล่มหนึ่งชื่อ “คู่มือมารดาและพี่เลี้ยง” ฉบับพิมพ์ปี พ.ศ. 2516 ภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ สามารถใช้เป็นคู่มือในการดูแลทารกและเด็กเล็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 2 ขวบ ผู้เขียนได้กล่าวถึง “แป้งเปียก” ไว้หัวข้อย่อยที่อยู่ภายใต้หัวข้อใหญ่

วิธีเลี้ยงเด็กด้วยนมวัวผสม ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่อยู่ในงานวิจัยของคุณสุนันทา อ้นจรูญ ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับ “แป้งเปียก” ที่ระบุอยู่ในเอกสารเล่มนี้นั้น (คุณหญิงอนุรักษ์ราชมณเฑียร, 2516, หน้า 121-122) มีดังนี้

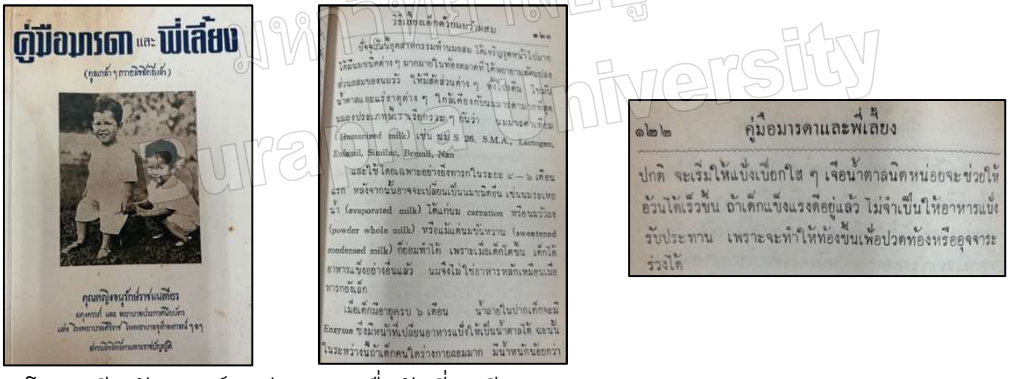
> *“เมื่อเด็กมีอายุครบ 6 เดือน น้ำลายในปากเด็กจะมี Enzyme ซึ่งทำหน้าที่เปลี่ยนอาหารแป้งให้เป็นน้ำตาลได้ ฉะนั้นในระหว่างนี้ถ้าเด็กคนใดร่างกายผอมมาก มีน้ำหนักน้อยกว่าปกติ จะเริ่มให้<u>แป้งเปียก</u>ใส ๆ เจือน้ำตาลนิดหน่อยจะช่วยให้อ้วนได้เร็วขึ้น”*

และในหน้า 233 ของหนังสือเล่มเดิม ในหัวข้อโรคต่าง ๆ ที่มักจะเกิดขึ้นในเด็ก ผู้เขียนได้ระบุไว้ว่า ในกรณีที่เด็กเป็นไข้ แนวทางการรักษาพยาบาลในขั้นต้น มีดังนี้

> *“ให้อาหารเบา ๆ (อ่อน) เช่น เคยรับประทานข้าวสวยก็เปลี่ยนเป็นให้ข้าวต้ม<u>แป้งเปียก</u>ไข่ลวก ปลานึ่ง แกงจืดแทน”*

ภาพ 2

หน้าปกและส่วนของเนื้อหาที่กล่าวถึง “แป้งเปียก” หนังสือคู่มือมารดาและพี่เลี้ยง

หมายเหตุ. โดย ศรีหทัย เวลล์ส, ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2568

นอกจากนี้หนึ่งในนักวิจัยชาวบ้านซึ่งเป็นคนเก่าแก่ในชุมชนบ้านปึกได้เล่าให้ฟังว่า

> *“ในสมัยก่อนชาวบ้านแถวนี้ส่วนใหญ่ยากจน ไม่มีเงินซื้อนมวัวหรือนมผงเลี้ยงเด็กทารก ชาวบ้านจะนำแป้งเท้ายายม่อมมาละลายกับน้ำอุ่น แล้วนำมาป้อนให้เด็กกินแทนนมวัว ตัวฉันเองก็ถูกเลี้ยงมาแบบนั้นและยังแข็งแรงมาจนถึงปัจจุบันนี้ ไม่เคยได้ยินนะว่ามีเด็กตายเพราะกินแป้งเปียก”*

(นางอบเชย (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2567)

2.2 ขนมก้นถั่ว คณะนักวิจัยได้เลือกขนมก้นถั่วมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของแป้งเท้ายายม่อม สาเหตุที่เลือกขนมก้นถั่วเนื่องจากเป็นพื้นบ้านของชลบุรีที่หาทานได้ยากในปัจจุบัน ขนมก้นถั่วที่อร่อย มีชื่อเสียง และทำจำหน่ายมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบันคือ ขนมก้นถั่วของอำเภอพนัสนิคม ที่มีเนื้อแป้งนุ่ม เนียน หวานน้อย หอมกะทิ แป้งใช้แป้งสดที่ร้านโม่เอง และหอมถั่วซีกคั่ว

ขนมก้นถั่วเป็นขนมไทยพื้นบ้านที่ชลบุรีที่ก้นของขนมมีส่วนผสมที่ทำจากถั่วทองหรือถั่วเขียวซีกเลาะเปลือก นำมาคั่วจนหอม บางสูตรจะนำถั่วซีกนำมาล้างน้ำแล้วค่อยนำไปคั่ว (ให้เป็นสีน้ำตาลเข้มเกือบไหม้) จากนั้นนำกลับมาล้างน้ำอีกครั้งเพื่อไม่ให้ถั่วลอยตอนหยอดแป้ง บางสูตรก็นำถั่วซีกไปคั่วก่อนรอให้เย็นจึงเอาไปแช่น้ำประมาณ 15 นาที จากนั้นก็นำไปสะเด็ดน้ำให้แห้ง (งานวิจัยนี้ใช้สูตรนี้) โดยที่

คณะนักวิจัยได้ร่วมกันถอดสูตรจาก YouTube และจากตัวอย่างขนมก้นถั่วที่ซื้อมาจากตลาดชุมชนของอำเภอพนัสนิคม เอกลักษณ์ของขนมนี้อยู่ที่ถั่วซีกคั่วที่วางที่ก้นถ้วยก่อนเทตัวแป้งแล้วนำไปนึ่ง จึงเป็นที่มาของชื่อขนมก้นถั่ว มีรสชาติหอมหวาน เนื้อนุ่มอร่อย ซึ่งในปัจจุบันค่อนข้างหาทานได้ยาก เป็นขนมที่ใช้ในงานบุญต่าง ๆ รูปทรงเหมือนขนมถ้วยตะไล หรือขนมถ้วยฟู

2.3 ขนมหน้าหมู ขนมหน้าหมูเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมด้านอาหารการกินของชาวชลบุรี ที่มีการถ่ายทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นขนมที่แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ในการผสมผสานวัตถุดิบพื้นบ้านให้กลายเป็นขนมที่แปลกใหม่รสชาติอร่อย และเป็นที่นิยมในงานสำคัญต่าง ๆ และเป็นขนมที่ทำเฉพาะในท้องถิ่น ปัจจุบันหาซื้อไม่ได้แล้ว เนื่องจากไม่มีคนทำ จึงทำให้ขนมนี้ได้สูญหายไปจากความทรงจำของชาวชลบุรี

จากการศึกษาเอกสารเรื่อง “บรมราชเทวีชลบุรีสถิต สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้ากับเมืองชลบุรี” (2556, หน้า 73) ทำให้คณะนักวิจัยได้ค้นพบว่าสูตรขนมหน้าหมูแบบดั้งเดิมนั้น ส่วนผสมของหน้าหมูมีวัตถุดิบแค่ 3 อย่าง คือ หมูสับ ถั่วลิสงคั่วบุบพอแตก และเกลือ นักวิจัยชาวบ้านได้สอบถามกลุ่มคนสูงวัยในชุมชนที่คาดเดาว่าน่าจะเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับขนมหน้าหมู ปรากฏว่ามีแค่สองคนที่รู้จักขนมนี้ เขาได้เล่าให้ฟังว่า

> *“เคยกินขนมนี้ตอนเด็ก ๆ เดิมทีขนมนี้ใช้ถาดนึ่ง และเอามาตัดเป็นชิ้นคล้ายกับขนมชั้นโบราณเพื่อสะดวกสำหรับการแบ่งขาย ส่วนรสชาตินั้น ตัวแป้งที่ผสมกับกะทิจะออกรสหวานแต่ไม่มากนัก ส่วนหน้าหมูสับนั้นจะมีรสเค็มอย่างเดียวและหอมกลิ่นถั่วลิสงคั่ว”*
>
> (นายขุ่น (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2567)

ดังนั้น คณะนักวิจัยจึงใช้ข้อมูลจากหนังสือเล่มข้างต้น และคำบอกเล่าของคนในชุมชนมาถอดสูตรแบบดั้งเดิม ผลจากการทำขนมหน้าหมูสูตรดั้งเดิม พบว่า รสชาติของขนมไม่กลมกล่อม และรสชาติไม่เข้ากัน เนื่องจากตัวขนมมีรสหวาน และในขณะที่หน้าหมูมีรสเค็ม ดังนั้นนักวิจัยชาวบ้านได้ลองปรับสูตรโดยการลดปริมาณน้ำตาลลง ส่วนหน้าหมูนั้นได้ลองปรับสูตรไส้หมูสับผสมผัก (ต้นหอม แครอทและเห็ดหอม) ของซาลาเปามาแทน ผลการทดลองที่ได้พบว่า มีรสชาติที่ดีขึ้นกว่าเดิม และเข้ากับรสนิยมของผู้บริโภคในปัจจุบัน

2.4 ขนมกะลอจี๊ กะลอจี๊เป็นขนมโบราณของชนชาติจีนเป็นขนมที่ใช้ในพิธีไหว้ในเทศกาลต่าง ๆ ของชาวจีน ร่วมกับขนมเข่งและขนมเทียน แต่สำหรับประเพณีไหว้อาพั้งของชาวแต้จิ๋วในวันที่ 7 เดือน 7 ของทุกปีจะมีกะลอจี๊เป็นขนมสำคัญ (Icecream Sundae, 2561) ส่วนผสมของขนมกะลอจี๊สูตรดั้งเดิม มีดังนี้ แป้งข้าวเหนียว น้ำเปล่า น้ำตาลทราย ถั่วลิสงคั่ว งาขาวคั่วและงาดำคั่ว ในส่วนของตัวแป้งกะลอจี๊นั้น มีวิธีการทำ 2 แบบคือ วิธีแรก ผสมแป้งกับน้ำร้อนจัดให้จับตัวกันจนสุกและเป็นก้อน (แต่ไม่เหลว) ก่อนจะนำมารับประทานต้องหยิบแป้งที่สุกแล้วให้พอดีคำ แล้วนำไปคลุกกับน้ำตาลผสมถั่วลิสง งาขาว งาดำคั่ว บุบพอแตก วิธีที่สอง ผสมแป้งกับน้ำสะอาด จนแป้งจับตัวกันเป็นก้อน จากนั้นปั้นแป้งเป็นก้อนหนา ๆ แล้วนำไปต้มในน้ำเดือดจนสุก พักไว้แล้วนำไปจี่ด้วยน้ำมันน้อย ๆ จนเหลืองกรอบ ตัดด้วยกรรไกรให้พอดีคำ แล้วนำไปคลุกกับน้ำตาลผสมถั่วลิสง งาขาว งาดำคั่ว สูตรดั้งเดิมนี้เป็นของอาม่าชาวพนัสนิคม อายุ 87 ปี ที่ให้ความอนุเคราะห์ถ่ายทอดวิธีทำผ่านทางคลิปวิดีโอเพื่อให้คณะนักวิจัยได้นำสูตรมาพัฒนาต่อ

สูตรที่นักวิจัยชาวบ้านนำมาพัฒนาในครั้งนี้ ได้ปรับใช้แป้ง 3 ชนิด ได้แก่ แป้งข้าวเหนียวขาว แป้งขาวเหนียวดำ และแป้งเท้ายายม่อม และในส่วนของน้ำตาลที่ใช้โรยหน้าขนมนั้นใช้น้ำตาลหล่อฮังก๊วยแทน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

น้ำตาลทรายขาว จะช่วยลดปริมาณแคลอรี่และเหมาะสำหรับการควบคุมน้ำหนักหรือคนรักสุขภาพ และใช้วิธีการจี่ด้วยน้ำมันเพื่อทำให้แป้งกรอบนอกนุ่มใน

จากข้อมูลในข้อ 2.1-2.4 นักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านได้พัฒนาเนื้อหา (content) เพื่อสร้างมูลค่าให้กับขนมพื้นบ้านในรูปแบบสื่อที่หลากหลาย ดังต่อไปนี้

1. ชุดความรู้ดิจิทัล (digital content) ที่เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านปึกให้กับแพลตฟอร์มการเรียนรู้วัฒนธรรมของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรเรื่อง “ขนมแป้งเปียก: อาหาร (ที่เป็นยา) หาทานยากของชุมชนตำบลบ้านปึก จังหวัดชลบุรี” (เข้าถึงได้ที่ https://culturio.sac.or.th/content/1865) และเรื่อง “ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการผลิตแป้งเท้ายายม่อมของชุมชนมาบหม้อ จังหวัดชลบุรี (เข้าถึงได้ที่ https://culturio.sac.or.th/content/1997)

2. ชุดความรู้ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเพาะปลูกต้นเท้ายายม่อมและการทำแป้งเท้ายายม่อมเผยแพร่ในแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียของเทศบาลเมืองอ่างศิลาและมหาวิทยาลัยบูรพา ดังนี้

"เท้ายายม่อม" ต้นแบบแปลงเพาะปลูก พืชหายากราคาสูง เข้าถึงได้ที่ https://www.facebook.com/angsilacity.chonburi/videos/496313866811974

"เท้ายายม่อม" ต้นแบบแปลงเพาะปลูก พืชหายากราคาสูง เข้าถึงได้ที่ https://www.youtube.com/watch?v=B722XOI_s7c

ทำแป้งท้าวยายม่อม100% แบบโบราณของแท้หากินยาก "เหนียวนุ่ม อร่อยมาก" เข้าถึงได้ที่ https://www.youtube.com/watch?v=_VW1dvhbObE

ผู้ตรวจฯ ติดตามโครงการสวนสมุนไพร และแปลงขยายพันธุ์เท้ายายม่อม เทศบาลฯเตรียมส่งต่อสู่ชุมชน เข้าถึงได้ที่ https://www.facebook.com/angsilacity.chonburi/posts/pfbid0Yps1MJxb41TWfs72dZex5ncaqWPE6hZ2UzHnYRoBa7veRkZgb98iJxKEc7KZoMful

ขยายพันธุ์เท้ายายม่อม อนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ส่งเสริมชุมชนมีรายได้อย่างยั่งยืน เข้าถึงได้ที่ https://www.facebook.com/angsilacity.chonburi/posts/pfbid02PSELQ9ZFzvbcgyuxVcwLQFBjKJCJGaJQ41mEyH7hf8B7asSRTcMR9cv6WAnuyPGdl

ชุดความรู้ในข้อ 1-2 สามารถตอบโจทย์ประเด็นการ “รื้อฟื้น” อัตลักษณ์ชุมชนเกี่ยวกับการปลูกต้นเท้ายายม่อม การผลิตและการใช้ประโยชน์จากแป้งเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึก ซึ่งชุดความรู้ดิจิทัลดังกล่าวยังช่วยให้เกิดการเผยแพร่ความรู้ที่เป็นอัตลักษณ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักของคนภายนอกอีกด้วย

3. เนื้อหาการเล่าเรื่อง (storytelling) เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นถิ่น สูตรและวิธีการทำขนมผ่านภาพวาด (และใช้ภาพนี้สำหรับเป็นโปสการ์ด ของที่ระลึกให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ) รวมไปถึงตำนาน เรื่องเล่าที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านปึกที่อยู่แผ่นพับและป้ายอินโฟกราฟิกสำหรับการจัดนิทรรศการ การสาธิต และการอบรมเชิงปฏิบัติสำหรับการทำขนมพื้นบ้านให้กับชุมชนบ้านปึก ชุมชนแหลมแท่น โรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองอ่างศิลา สำนักหอสมุดและคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ในกิจกรรมนี้ก่อให้เกิดการสืบทอดและการสร้างคนรุ่นใหม่ในการส่งเสริมเรื่องแป้งเท้ายายม่อมและขนมพื้นบ้านชลบุรี ในเบื้องต้นนั้น มีผู้ประกอบการรุ่นใหม่ด้านอาหารว่าง เจ้าของแบรนด์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในชุมชนแสนสุข ได้เรียนรู้วิธีการทำขนมก้นถั่วร่วมกับนักวิจัยชาวบ้าน และได้นำขนมก้นถั่วไปพัฒนาต่อยอดเป็นเมนูขนมว่างสำหรับการจัดอาหารว่างและเครื่องดื่มสำหรับงานประชุม และได้เสียงตอบรับเป็นอย่างดีสำหรับคนในจังหวัดชลบุรี ซึ่งถือว่าเป็น “ก้าวแรกที่สำคัญ” สำหรับการเชิดชูอาหารพื้นบ้านสู่สาธารณชน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

4. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุด KIT หรือชุดวัตถุดิบพร้อมปรุงของขนมแป้งเปียกธัญพืช และให้ข้อมูลที่เป็นวัตถุดิบของท้องถิ่นที่มีความเฉพาะตัวของชุมชนบ้านปึก (เน้นแป้งเท้ายายม่อมเป็นหลัก) ชุดข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ โดยนำมาสังเคราะห์และบูรณาการออกมาเป็นเรื่องราว ที่มีพื้นฐานมาจากภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ชุมชน ที่สามารถสร้างเป็นจุดขายเฉพาะเพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขันในอนาคต

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนี้ สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การศึกษาความต้องการของชุมชนตำบลบ้านปึกในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่ทำจากแป้งเท้ายายม่อม เป็นกระบวนการทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนบ้านปึก ซึ่งได้แก่ เทศบาลเมืองอ่างศิลา สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงคนในชุมชนบ้านปึก ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้วยกัน สอดคล้องกับแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ (2565) ที่กล่าวถึงเงื่อนไขการทำงานเพื่อท้องถิ่นที่ว่า โจทย์วิจัยต้องมาจากความต้องการของชุมชน และต้องเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการทำกิจกรรมโดยการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม และยังสอดคล้องกับงานของเกสรี พงษ์สังข์ และคณะ (2566) ที่ค้นพบว่า การศึกษาความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพลีลาถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ชุมชนวัดเทพลีลาเข้ามาร่วมในฐานะเจ้าหน้าที่หรือนักวางแผน มีการเรียนรู้ร่วมกันและเข้าร่วมประชุมตัดสินใจในการพัฒนา ความต้องการของชุมชนในการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมไทย ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างนักพัฒนาสังคม ของสำนักงานเขตเทพลีลา ก็มีโอกาสร่วมรับฟังความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการของชุมชนวัดเทพลีลาด้วย

2. การพัฒนาต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านที่ทำจากแป้งเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึก คณะนักวิจัยได้ดำเนินการโดยการสร้างสรรค์เนื้อหาของเรื่องเล่า (storytelling) และพัฒนาเนื้อหา (content) ที่สะท้อนให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญที่ควรบันทึกไว้ในความทรงจำของชุมชนที่นำมาใช้ในการสื่อสารแบรนด์ของชุมชน รวมทั้งการนำผลิตภัณฑ์ไปจัดเวิร์คชอป นิทรรศการหรือนำเสนอในงานหรือเทศกาลต่าง ๆ ยกตัวอย่างการทำกิจกรรมที่ผ่านมา ซึ่งได้แก่ การสาธิตการทำขนมกะลอจี๊ในงานบุญกลางบ้านชุมชนบ้านปึก เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2568 และงานบุญกองข้าวชุมชนบ้านแหลมแท่น เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 เพื่อนำเสนอหรือเผยแพร่อัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และอัตลักษณ์ของชุมชนอีกช่องทางหนึ่ง อีกทั้งยังสร้างการรับรู้ผ่านการสื่อสารแบรนด์ (หรือผลิตภัณฑ์ชุมชน) ผ่านเรื่องเล่าจากการทำเวิร์คชอบและนิทรรศการของคณะนักวิจัย และการเห็นคุณค่าของเท้ายายม่อมในฐานะที่เป็นทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีค่าของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิโลบล วงศ์ภัทรนนท์ (2567) ที่พบว่า แนวใช้แนวทางการเล่าเรื่อง (storytelling) ของผลิตภัณฑ์เพื่อให้ลูกค้าเกิดความผูกพันเชื่อมโยงกับผู้ผลิต/พื้นที่ และทำให้ตราสินค้ามีเอกลักษณ์ และยังมีแนวคิดเพิ่มเติมจากนิโลบล วงศ์ภัทรนนท์ที่ว่าการสร้างให้ขนมเป็น “สัญญะ” ของพื้นที่โดยการผูกโยงเรื่องราวของขนมไทยกับพื้นที่ในชุมชน ทั้งในเชิงของประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ของขนมไทยกับคนในท้องถิ่น เทศกาล งานประเพณีไปจนถึงวัฒนธรรมในการปลูกและความเชื่อด้านต่าง ๆ และสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การที่ได้นำขนมไทยไปจำหน่ายและออกร้านในหลายๆ สถานที่เป็นการเปิดมุมมองให้เห็นช่องทางการส่งเสริมอาชีพด้านการทำขนมไทยของชุมชน และยังเป็นการสร้างโอกาสและเกิดแรงบันดาลใจให้คนชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าเพิ่มศักยภาพในการสร้างงานสร้างอาชีพแก่ชาวชุมชน (เกสรี พงษ์สังข์ และคณะ, 2566) และยังเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาทางการตลาดให้เหมาะสมกับสังคมในปัจจุบัน คือ วิธีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมในปัจจุบัน คือ

การทำให้เป็นที่รู้จักในสังคม เช่น การนำขนมออกขายตามงานแสดงสินค้าในห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ (สิริปรียา แสงทอง และธีระวัฒน์ จันทึก, 2560) ที่สำคัญไปกว่านั้น การพัฒนาต่อยอดขนมพื้นบ้านให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยการบูรณาการด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การบูรณาการแนวคิดด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ด้วยเรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาสังคมในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Iwan, Muliadi Mua, and Sultan (2025) ที่ค้นพบว่า การบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างเรื่องเล่าที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างภาคีความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีดิจิทัลให้เป็นกลยุทธ์การสื่อสารดิจิทัลที่สำคัญ (Fadillah & Hakim, 2025) แต่อย่างไรก็ตามการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการยกระดับทางวัฒนธรรมนั้น องค์กรควรตระหนักถึงความสำคัญของการยกระดับการท่องเที่ยวท้องถิ่นผ่านการเผยแพร่เนื้อหาวัฒนธรรมดิจิทัล การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบดิจิทัล และการมีส่วนร่วมกับมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ดิจิทัลควบคู่กันไป (Beccherle & Lazzeretti, 2023)

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) เรื่อง “จากขนมเงินล้านงานวัด สู่เมนูอาหารพื้นถิ่นชลบุรี” การพัฒนาต่อยอดและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์แป้งเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึก ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ความโดดเด่นของงานนี้คือ การมุ่งเน้นให้เกิดการสร้างความร่วมมือระหว่างนักวิจัยกับคนในชุมชนอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนการวิจัย ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ จนถึงการนำผลลัพธ์การวิจัยไปใช้ไปร่วมกันพัฒนาและร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการเสริมสร้างศักยภาพและความรู้ให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ หลังจากงานวิจัยนี้ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว แต่นักวิจัยชาวบ้านและภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่สำคัญในชุมชนยังคงสานต่อกิจกรรมต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น 1) เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ศูนย์ขยายพันธุ์พืช ได้นำเนื้อเยื่อจากพืชเท้ายายม่อมไปวิจัยและทดลองปลูกในห้องแลป หลังจากความสำเร็จของโครงการจึงได้นำต้นเท้ายายม่อมคืนสู่ชุมชนบ้านมาบหม้อ จำนวน 150 ต้น เพื่อมาขยายพันธุ์ต่อในแปลงทดลองปลูกของนักวิจัยชาวบ้าน 2) กิจกรรมการศึกษาความต้องการและปัญหาเกี่ยวกับการปลูกต้นเท้ายายม่อมเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์พืชท้องถิ่นให้ยั่งยืนร่วมกับกรมการส่งเสริมและเกษตรจังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2568 และ 3) กิจกรรมฝึกปฏิบัติการทำอาหารและขนมหวานจากแป้งเท้ายายม่อมให้กับผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุสังกัดเทศบาลเมืองอ่างศิลา ที่จัดเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 เมนูที่ฝึกปฏิบัติ ได้แก่ ขนมแป้งเปียกธัญพืช ขนมกะลอจี๊ และออส่วนหอยนางรม โดยมีกลุ่มนักวิจัยชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ โดยสรุปคนในชุมชนย่อมรู้ข้อดี ข้อจำกัด และปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเป็นอย่างดี ดังนั้นการใช้ฐานรากของชีวิต ต้นทุนทรัพยากรที่มีในชุมชน เป็นตัวตั้งต้นในการแก้ไขปัญหาจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ต้องร่วมมือร่วมใจดำเนินงานไปด้วยกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดแสดง จัดนิทรรศการ หรือเวิร์คชอปเกี่ยวกับเท้ายายม่อมให้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างการรับรู้และช่วยให้เห็นการสร้างคุณค่าให้กับเท้ายายม่อมทั้งในเชิงวัฒนธรรมและเชิงเศรษฐกิจ

2. ควรมีกลยุทธ์การสืบทอดการทำขนมพื้นบ้านโบราณ และแนวทางการสร้างคนรุ่นใหม่ในการส่งเสริมเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านการทำแป้งเท้ายายม่อมและการทำขนมพื้นบ้านให้กับคนรุ่นใหม่ทั้งในชุมชน

และในจังหวัดชลบุรี โดยเบื้องต้นอาจจะเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์หรือการพัฒนารูปลักษณ์ของขนมโดยเน้นกลุ่มเยาวชนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ศึกษาวิจัยการส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านปึกเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และบูรณาการชุดความรู้ของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “จากขนมเงินล้านงานวัด สู่เมนูอาหารพื้นถิ่นชลบุรี” การพัฒนาต่อยอดและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์แป้งเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึก ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2567 และขอขอบคุณคณะนักวิจัยชาวบ้านชุมชนบ้านปึกและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

รายการอ้างอิง

กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมด้านการเกษตร กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). *ไขความลับเท้ายายม่อม.* กรมส่งเสริมการเกษตร.

กาญจนา แก้วเทพ. (2565). *การมีส่วนร่วมคาถาข้อที่ 2 ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น.* มูลนิธิสถาบันวิจัยท้องถิ่น.

เกสรี พงษ์สังข์, อรอุมา บุตรเริ่ม, พรดารา เขตต์ทองคำ, วีรวัฒน์ จันทรัตนะ, น้ำผึ้ง ปูรณะสุคนธ์ และบรรจง เหลืองรัตมาศ. (2566). *การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ขนมไทยของชุมชน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดเทพลีลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร.* [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

คุณหญิงอนุรักษ์ราชมณเฑียร. (2516). *คู่มือมารดาและพี่เลี้ยง.* โรงพิมพ์ไพลเกษม.

ธีระวัฒน์ จันทึก, ชิษณุพงศ์ ศิริโชตินิศากร, ระชานนท์ ทวีผล และธนพัฒน์ อินทวี. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น สำหรับยกระดับการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านไทยมุสลิม. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 15*(1), 454-475. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/journaldtc/issue/view/16829

นิโลบล วงศ์ภัทรนนท์. (2567). การสำรวจสถานะองค์ความรู้การสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรโดยการแปรรูปเป็นขนมไทยเพื่อเป็นสินค้าวัฒนธรรม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 50*(1), 99-114. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socku/article/view/268226/184009

บรมราชเทวีชลบุรีสถิต สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้ากับเมืองชลบุรี. (2556). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศรีหทัย เวลล์ส และปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์. (2568). *“จากขนมเงินล้านงานวัด สู่เมนูอาหารพื้นถิ่นชลบุรี” การพัฒนาต่อยอดและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์แป้งเท้ายายม่อมของชุมชนบ้านปึก ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.* [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก. (2563). *คู่มือเทคนิคการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับชุมชนเมือง.* มหาวิทยาลัยเกริก. https://research.krirk.ac.th/wp-content/uploads/sites/13/2021/11/คู่มืองานวิจัยท้องถิ่น.pdf

สิริปรียา แสงทอง และธีระวัฒน์ จันทึก (2560) *การศึกษาและการสืบสานการวิธีทำขนมไทยไข่ปลาสูตรโบราณของวัยรุ่นที่สืบทอดมาจากผู้สูงอายุ ร้านขนมคุณยายผ่องศรี ตลาดร้อยปีสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี.* [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.

สุนันทา อ้นจรูญ. (2564). *การออกแบบนิทรรศการและกิจกรรม "พระเมตตาจากฟ้าสู่ดิน ถิ่นชลบุรี" พิพิธภัณฑ์สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี ณ ศรีราชา.* [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2538). พลวัตของสังคม-วัฒนธรรมไทย: ความอยู่รอดหรือหายนะ. ใน *มองอนาคต: บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย* (หน้า 73-111). มูลนิธิภูมิปัญญา.

Appadurai, A. (1990). Disjuncture and difference in the global culture economy. *Sage Journal, 7*(2-3). 295-310. https://doi.org/10.1177/026327690007002017

Beccherle, P. & Lazzeretti, L. (2023). The role of digital technologies for culture-driven local development in Europe: a policy review. *IL Capitale Culturale Studies on the Value of Cultural Heritage,* (28), 25–58. https://doi.org/10.13138/2039-2362/3183

Icecream Sundae. (2561). *กะลอจี๊ คลุกน้ำตาล กรอบนอกนุ่มใน เหนียวหนึบหวานอร่อย.* https://www.winnews.tv/news/25179

Iwan, A., Muliadi Mua, A.A.U., & Sultan, M.L. (2025). Smart integration of local culture: a communication strategy model for sustainable tourism villages in Indonesia. Pakistan *Journal of Life & Social Sciences, 23*(1), 5390-5399. https://doi.org/10.57239/PJLSS-2025-23.1.00421

Fadillah, H., & Hakim, A.F. (2025). Business model transformation in the creative economy era: a study on local culinary business (Amuntai City, HSU Regency). *Journal of Business Transformation and Strategy, 2*(1), 1-5. https://journalmab.ulm.ac.id/index.php/jbts/article/view/59

Kay, D.E. (1987). *Root crops* (2nd ed.). Tropical Development and Research Institute.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

โครงสร้างและการใช้ภาษาในฉบับแปล: ข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

Target Language Structures and Usages: The Mistranslation of Passive Constructions from English into Thai

สมภพ ใหญ่โสมานัง (Somphob Yaisomanang)[1*]

Received: July 22, 2025
Revised: September 24, 2025
Accepted: September 25, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยพิจารณาจากโครงสร้างและการใช้ภาษาในฉบับแปล กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 230 คน ใช้แบบทดสอบการแปลในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์โครงสร้างและการใช้ภาษาในฉบับแปลทำให้พบข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice เป็นภาษาไทย 7 รูปแบบ คือ 1) การไม่ถ่ายทอดความหมาย passive voice 2) การถ่ายทอดความหมาย passive voice ด้วย active voice 3) การถ่ายทอดความหมาย passive voice ด้วย noun clauses 4) การถ่ายทอดความหมาย passive voice ด้วย noun phrases 5) การถ่ายทอดความหมาย main verbs ใน passive voice ผิด 6) การถ่ายทอดความหมาย passive voice ด้วยคำแสดงข้อมูลทางไวยากรณ์ด้าน modality และ 7) ภาษาในฉบับแปลที่ไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นธรรมชาติ

คำสำคัญ: การแปล, โครงสร้าง passive voice, ข้อผิดพลาดในการแปล, การใช้ภาษา, ภาษาฉบับแปล

Abstract

This research aimed to analyze translation errors in rendering passive constructions from English into Thai by examining target language structures and usages. The sample consisted of 230 English majors at Burapha University. A translation test was used to collect the data. The results revealed that the analysis of target language structures and usages uncovered seven patterns of translation errors as follows: 1) passivity meanings not translated, 2) passive constructions translated into active constructions, 3) passive constructions translated into noun clauses, 4) passive constructions translated into noun phrases, 5) mistranslation of main verbs, 6) passivity meanings translated into modality meanings, and 7) inappropriate or unnatural target language.

Keywords: Translation, Passive Construction, Translation Errors, Language Usages, Target Language

[1] ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Department of Western Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University
[*]Corresponding Author, Email: somphob@go.buu.ac.th

บทนำ

โครงสร้าง passive voice มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารในภาษาอังกฤษเมื่อผู้สื่อสารต้องการเน้นย้ำความหมายที่บุคคลหรือสิ่งที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำ (action) มากกว่าการเน้นน้ำหนักที่บุคคลหรือสิ่งที่กระทำ (agent) หรือเมื่อบุคคลหรือสิ่งที่กระทำนั้นไม่เป็นที่รู้จัก (Collins COBUILD, 2012) นอกจากนี้ โครงสร้าง passive voice ยังนิยมใช้ในงานเขียนบางประเภท เช่น งานเขียนทางด้านวิทยาศาสตร์และงานวิชาการ (Swan, 2016) เราจึงพบการใช้โครงสร้างนี้อย่างแพร่หลายในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในบริบทต่าง ๆ กันไป

อย่างไรก็ตาม การใช้โครงสร้างนี้เพื่อสื่อความหมายในภาษาไทยและภาษาอังกฤษอาจไม่มีกฎระเบียบที่สอดคล้องกันทุกประการ โครงสร้างนี้ในภาษาไทยมักมีจุดมุ่งหมายหลักในการสื่อนัยความหมายของการได้รับผลกระทบเชิงลบซึ่งสะท้อนวิธีคิดของผู้ใช้ภาษา (Iwasaki & Ingkaphirom, 2009) ในขณะที่ ภาษาอังกฤษใช้โครงสร้างนี้ด้วยเหตุผลทางด้านโครงสร้างภาษาด้วย (Swan, 2016) ซึ่งในบางบริบทอาจไม่ได้เกี่ยวข้องกับการสื่อนัยความหมายของการได้รับผลกระทบเชิงลบแต่อย่างใด ความต่างเหล่านี้อาจสร้างปัญหาในการสื่อสารได้หากผู้ใช้ภาษาไม่สามารถแยกแยะการสื่อความหมายของโครงสร้างนี้ในทั้ง 2 ภาษาได้ และลักษณะความต่างดังกล่าวจะส่งผลต่อการแปลในที่สุด เพราะความไม่เข้าใจในวิธีการสื่อสารย่อมทำให้ผู้แปลไม่อาจสกัดสารของต้นฉบับได้อย่างถูกต้องครบถ้วน

ด้วยเหตุดังกล่าว ในการถ่ายทอดความหมายโครงสร้าง passive voice ผู้แปลจำเป็นต้องกระทำอย่างระมัดระวังเพื่อรักษานัยความหมายให้ถูกต้องครบถ้วนตามต้นฉบับ และยังต้องคำนึงถึงรูปแบบการใช้ภาษาในฉบับแปลที่ถูกต้องด้วย เพราะในกระบวนการแปล ผู้แปลต้องวิเคราะห์ความหมายจากต้นฉบับและนำความหมายดังกล่าวมาถ่ายทอดให้อยู่ในระเบียบแบบแผนของภาษาฉบับแปลที่เป็นธรรมชาติ ข้อบกพร่องจากขั้นตอนใดดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดในการสื่อความหมายโครงสร้าง passive voice ได้

ข้อผิดพลาดในการถ่ายทอดความหมายโครงสร้าง passive voice มักพบใน 3 รูปแบบ คือ การสื่อความหมายผิดจากต้นฉบับ การใช้ไวยากรณ์และโครงสร้างผิด และภาษาในฉบับแปลไม่เป็นธรรมชาติ (สุพรรณี ปิ่นมณี, 2555) รูปแบบข้อผิดพลาดดังกล่าววิเคราะห์ได้จากความเทียบเคียงทางด้านความหมายและรูปแบบการใช้ภาษาในฉบับแปล การเรียนรู้ประเด็นทั้ง 2 จึงมีความสำคัญเพราะทำให้ผู้แปลเข้าใจรูปแบบข้อผิดพลาดและอาจส่งเสริมให้ผู้แปลมีวิธีการแก้ไขข้อผิดพลาดในการแปลให้มีความถูกต้องและสื่อสารได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

ด้วยเหตุความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ลักษณะข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในงานวิจัยนี้ โดยการแจกแจงให้เห็นลักษณะทางโครงสร้างรวมถึงรูปแบบการใช้ภาษาในฉบับแปลที่ทำให้ไม่สามารถสื่อสารได้เทียบเคียงกับต้นฉบับ ผู้วิจัยพิจารณาว่า การเรียนรู้ข้อผิดพลาดคือการทำความเข้าใจในรูปลักษณะที่ทำให้บทแปลไม่มีคุณภาพ งานวิจัยนี้มีความสำคัญอันจะเป็นเครื่องมือนำไปสู่การพัฒนางานแปลได้ เพราะวิธีการนี้จะเป็นการใช้ศาสตร์ทางภาษาในการอธิบายมูลเหตุแห่งข้อผิดพลาดในการแปลได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นในฐานะที่จะเป็นเครื่องมือไขลักษณะจำเพาะที่ทำให้บทแปลไม่มีคุณภาพและเป็นแนวทางสร้างสรรค์บทแปลที่มีคุณภาพต่อไป ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาในครั้งนี้

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ โครงสร้าง passive voice ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กลวิธีการแปลโครงสร้าง passive voice ข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

และลักษณะการแปลที่ดี เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์โครงสร้างและการใช้ภาษาในฉบับแปลอันส่งผลต่อการสื่อความหมายของโครงสร้าง passive voice

1. โครงสร้าง passive voice ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

Iwasaki and Ingkaphirom (2009, p. 313) กล่าวว่า มีเหตุผลในการใช้โครงสร้าง passive voice ในภาษาไทยหลัก ๆ อยู่ 2 ประการคือ

1.1 ผู้พูดใช้โครงสร้างนี้เพื่อเปลี่ยนมุมมอง เป็นการใช้โครงสร้างเพื่ออธิบายสถานการณ์จากมุมมองของผู้ถูกกระทำ (patient)

1.2 เหตุผลประการนี้มีความคาบเกี่ยวบางส่วนกับเหตุผลแรก กล่าวคือ ผู้พูดใช้โครงสร้างนี้เพื่อประเมินสถานการณ์ว่า มีบางสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อผู้ถูกกระทำในเชิงลบ การใช้ในลักษณะนี้เป็นการสื่อความหมายที่เรียกว่า adversity ซึ่งหมายถึงการสื่อนัยเชิงลบที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกกระทำ การสื่อความหมายประเภทนี้เป็นเหตุผลหลักในการใช้โครงสร้าง passive voice ในภาษาไทย

โครงสร้าง passive voice ในภาษาไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลักตามถ้อยคำที่เลือกใช้ประกอบ ได้แก่ คำว่า *ถูก โดน* และ *ได้รับ* คำว่า *ถูก* และ *โดน* มักใช้เพื่อสื่อความหมายเชิงลบของผู้ถูกกระทำ แม้ว่าในปัจจุบันคำว่า *ถูก* จะใช้ในสถานการณ์ที่สื่อความหมายกลาง ๆ มากขึ้น ส่วนคำว่า *ได้รับ* มักจะใช้เพื่อเน้นย้ำความหมายเชิงบวก

จากแนวคิดดังกล่าว เราอาจพิจารณาโครงสร้าง passive voice ในภาษาไทยได้จากคำอนุภาคบางประเภทที่ใช้ประกอบคำกริยาและการสื่อความหมายในสถานการณ์ทั้ง 2 ข้างต้น ในขณะที่ภาษาอังกฤษแสดงความเป็นโครงสร้าง passive voice ด้วยคำกริยาช่วยร่วมกับรูปคำกริยาแท้ที่ผันไปตามกฎอย่างชัดเจน

Swan (2016) กล่าวว่า โครงสร้าง passive voice ในภาษาอังกฤษมีโครงสร้างกริยาวลีที่ประกอบไปด้วยคำกริยาช่วย be หรือ get และรูป past participle ของคำกริยาแท้ คำกริยาช่วย be และ get อาจมีความแตกต่างกันบางประการ ได้แก่ get ใช้กับสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแบบปัจจุบันทันด่วน ไม่ได้วางแผนไว้ หรืออยู่นอกเหนือการควบคุม และอาจส่งผลทั้งดีหรือลบ ในขณะที่ be ใช้กับเหตุการณ์ระยะยาว มีการวางแผนอย่างรอบคอบมากกว่า และโครงสร้าง passive voice ในภาษาอังกฤษใช้ในบริบทหรือสถานการณ์ดังนี้คือ

1) ผู้พูดต้องการสื่อสารถึงการกระทำ โดยไม่สนใจที่จะกล่าวถึงบุคคลหรือสิ่งที่กระทำ เช่น Those pyramids **were built** around 400 AD.

2) ภาษาอังกฤษมักขึ้นต้นประโยคด้วยข้อมูลเก่าที่รับรู้ร่วมกันหรือเป็นสิ่งที่ได้พูดถึงเป็นที่เรียบร้อย ส่วนข้อมูลใหม่จะวางไว้ท้ายประโยค การใช้โครงสร้าง passive voice สะท้อนการใช้ภาษาในลักษณะดังกล่าวที่นำเอาข้อมูลเก่ามาเป็นภาคประธานในโครงสร้าง passive voice แล้วให้ข้อมูลใหม่ เช่น ผู้กระทำ (agent) ที่อยู่ภายใต้โครงสร้าง by + agent ปรากฏท้ายโครงสร้าง เช่น Yes, it was painted **by my grandmother**.

3) ผู้พูดต้องการอ้างอิงถึงประธานบุคคลเดียวกันในโครงสร้างต่าง ๆ ที่เกิดร่วมกันเป็นลำดับ เช่น **He** waited for two hours; then **he** was seen by a doctor; then **he** was sent back to the waiting room.

4) ผู้พูดต้องการให้ข้อมูลที่มีโครงสร้างซับซ้อนหรือขนาดยาว (heavier expressions) ปรากฏท้ายโครงสร้าง การใช้โครงสร้าง passive voice สอดรับกับความมุ่งหมายดังกล่าว เช่น I was annoyed by **Emily wanting to tell everybody what to do**. เป็นธรรมชาติมากกว่า **Emily wanting to tell everybody what to do** annoyed me. ซึ่งมีภาคประธานเป็นโครงสร้างขนาดยาว

จากบริบทการใช้โครงสร้าง passive voice ในภาษาอังกฤษ เราจะพบว่า มีเหตุผลหลัก 2 ประการ คือเหตุผลทางด้านการสื่อความหมาย (ของการกระทำ) และเหตุผลทางด้านโครงสร้างภาษา

2. กลวิธีการแปลโครงสร้าง passive voice

เชวง จันทรเขตต์ (2528, หน้า 73) ได้แนะนำกลวิธีการแปลโครงสร้างนี้ผ่านการสื่อความหมายด้วยถ้อยคำบางประเภท อันได้แก่ ในการสื่อความหมายเชิงลบของเหตุการณ์ให้ใช้ถ้อยคำว่า *ถูก* ร่วมกับคำกริยา แต่หากสื่อความหมายเชิงบวกให้ใช้ถ้อยคำว่า *ได้รับ* ร่วมกับคำกริยา เช่น

(1) Jane's dog **was run** over by a car.
สุนัขของเจน**ถูก**รถทับ

(2) He **was punished** by his father.
เขา**ถูก**บิดาลงโทษ

(3) He **was invited** to the party.
เขา**ได้รับ**เชิญไปงานเลี้ยง

(4) He **was appointed** the manager.
เขา**ได้รับ**แต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการ

ในขณะที่ สุพรรณี ปิ่นมณี (2552, หน้า 23-28) ได้เสนอกลวิธีการแปลโครงสร้างนี้ 4 วิธี คือ

1) ให้นำผู้กระทำกริยาในโครงสร้าง passive voice มาเป็นประธานของประโยคในฉบับแปล หรืออาจใช้ประธานว่าง (empty subject) เช่น *เขา* หรือ *มีการ* หากไม่มีผู้กระทำดังกล่าว เช่น

(5) Marijuana is most used by **teenagers** in many countries.
วัยรุ่นในหลายประเทศเสพกัญชากันมาก

(6) When the Prime Minister was in India, we were asked to welcome him and we did.
เมื่อท่านนายกรัฐมนตรีมาอินเดีย **เขา**ให้เราไปต้อนรับ เราก็ไป

2) ในการถ่ายทอดความหมายเชิงบวก ให้ใช้คำว่า *ได้รับ* ส่วนในการถ่ายทอดความหมายเชิงลบให้ใช้คำว่า *ถูก* และ *โดน* เช่น

(7) The girl has **been raped** since she was five-years old.
เด็กหญิงผู้นี้**โดน**ข่มขืนมาตั้งแต่อายุ 5 ขวบแล้ว

(8) Buildings may be protected against earthquakes.
ตึกทั้งหลายอาจ**ได้รับ**การปกป้องจากแผ่นดินไหว

3) ใช้วลีว่า *มีการ* ให้ทำหน้าที่เป็นภาคประธาน เช่น

(9) Penicillin **was discovered** in the 20th century.
มีการค้นพบเพนิซิลลินในศตวรรษที่ 20 นี่เอง

(10) New Year's Day **is celebrated** on the 1st of January every year.
มีการฉลองวันขึ้นปีใหม่ในวันที่ 1 มกราคมของทุกปี

4) ใช้คำกริยาในโครงสร้าง active voice นั้นให้ปรากฏเป็นคำกริยาของฉบับแปลในภาษาไทยได้เลย โดยยังคงให้ความหมายของการถูกกระทำ เช่น

(11) Tea **is grown** in China.
ชา**ปลูก**ที่ประเทศจีน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

3. ข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice

นพรัตน์ จันทร์โสภา (2568, หน้า 463) กล่าวว่า ข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice นั้นเกิดจากการที่ผู้แปลเลือกใช้การแปลแบบตรงตัว ไม่มีการปรับโครงสร้างในภาษาฉบับแปล ทำให้ภาษาที่ได้ไม่เป็นธรรมชาติ เช่น

(12) The decision **was made by** the committee.

การตัดสินใจ**ทำขึ้นโดย**คณะกรรมการ

ภาษาไทยนิยมใช้โครงสร้าง passive voice เพื่อสื่อความหมายเชิงลบมากกว่า การเลือกใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายเชิงลบในบริบทที่ให้ความหมายเชิงบวกจึงก่อให้เกิดข้อผิดพลาดได้ เช่น

(13) The cake **was eaten** by the children.

เค้ก**ถูก**เด็ก ๆ **กิน**หมดแล้ว

ข้อผิดพลาดดังปรากฏในงานวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับรูปแบบการใช้ภาษาในฉบับแปลที่ไม่เป็นธรรมชาติ และผู้วิจัยได้เสนอว่า ในการถ่ายทอดความหมาย ผู้แปลอาจถ่ายทอดความหมายโดยปรับฉบับแปลให้อยู่ในรูปโครงสร้าง active voice ได้

Siriseranee and Chompurach (2021, p. 293) ค้นพบว่า ข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice นั้นเกิดจาก

1) ผู้แปลไม่มีความรู้เรื่องโครงสร้าง passive voice จึงไม่สามารถแยกแยะโครงสร้าง active voice กับ passive voice ได้ ข้อผิดพลาดในการแปลจึงเป็นการถ่ายทอดโครงสร้าง passive voice ด้วยโครงสร้าง active voice เช่น

(14) A lost boy **has been found** by the police.

เด็กผู้ชายที่หายไป**พบ**ตำรวจ

เด็กผู้ชายที่หายไป**เจอ**ตำรวจ

2) ผู้แปลมีความรู้เรื่องโครงสร้าง passive voice แต่เลือกใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสมในฉบับแปล เช่น

(15) A lost boy **has been found** by the police.

เด็กผู้ชายที่หายไป**ถูกพบ**โดยตำรวจ

นอกจากนี้ ยังพบว่า การแปลโครงสร้าง passive voice เป็นปัญหาในการแปลมากที่สุดในกลุ่มปัญหาการแปลด้านโครงสร้างและไวยากรณ์ที่ได้ศึกษาในครั้งนี้

4. ลักษณะงานแปลที่ดี

นักวิชาการทางด้านการแปลต่างแสดงแนวคิดเรื่องคุณภาพงานแปลไปในทิศทางเดียวกัน โดยแยกพิจารณาปัจจัยหลัก 2 ประการ อันได้แก่ สารหรือความหมายของต้นฉบับและลักษณะการใช้ภาษาในฉบับแปล แต่แนวคิดบางประการก็อาจพิจารณาผลลัพธ์อันเกิดจากการรับสารในฉบับแปลด้วยเช่นกัน ดังต่อไปนี้

สัญฉวี สายบัว (2540) กล่าวว่า คุณภาพของงานแปลจะเกิดขึ้นได้หากผู้แปลสามารถคงความหมายหรือสารของต้นฉบับไว้ในฉบับแปล สิ่งนี้ถือเป็นเป้าหมายที่ผู้แปลต้องยึดมั่น

วรนาถ วิมลเฉลา (2543) กล่าวว่า บทแปลที่ดีและมีคุณภาพจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัย 2 ประการจากทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล ได้แก่ ความซื่อและความสวย ความซื่อคือความเทียบเคียงของสารหรือความหมายของต้นฉบับในฉบับแปล ในขณะที่ความสวยคือการถ่ายทอดความหมายดังกล่าวให้อยู่ในรูปลักษณะที่เป็นไปตามระเบียบวิธีการใช้ของภาษาฉบับแปล มีความสละสลวยและเป็นธรรมชาติตามกลุ่มผู้ใช้ภาษาฉบับแปล

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

สุพรรณี ปิ่นมณี (2548) กล่าวว่า ปัจจัยที่จะส่งผลต่อคุณภาพงานแปลได้ คือ ลีลาภาษา วิธีการสื่อสาร และพลังขับเคลื่อน (dynamics) กล่าวคือ บทแปลควรแสดงลีลาภาษาอันเดียวกันกับต้นฉบับ สำหรับวิธีการสื่อสาร ผู้แปลต้องเก็บสารหรือความหมายของต้นฉบับไว้ในฉบับแปลให้ได้ คือมีความเทียบเคียงทางด้านความหมาย นอกจากนี้ ผู้แปลต้องรักษาพลังขับเคลื่อนให้ปรากฏในบทแปลให้ได้ กล่าวคือ ฉบับแปลควรสร้างอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ฯลฯ ให้เกิดกับผู้รับสารฉบับแปลได้เทียบเคียงกับปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้รับสารต้นฉบับ

จากแนวคิดข้างต้น งานแปลที่ดีนั้นต้องรักษาความเทียบเคียงทางด้านความหมายกับต้นฉบับเป็นหลัก พร้อมด้วยรูปแบบการใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นไปตามหลักภาษาฉบับแปล ปัจจัยเหล่านี้จึงนำมาใช้พิจารณาหาข้อผิดพลาดในการแปลได้

วิธีการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่าง จำนวน 115 คน จากโครงการวิจัยเรื่อง ‘ความเข้าใจโครงสร้างและไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ส่งผลต่อการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยบูรพา’ (สมภพ ใหญ่โสมานัง, 2563) และจากตัวอย่างกลุ่มใหม่อีก 115 คน รวมทั้งสิ้น 230 คน ทั้งหมดเป็นนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่เคยลงทะเบียนเรียนและมีผลการเรียนผ่านในรายวิชา 22218159 โครงสร้างภาษาอังกฤษเบื้องต้น (Basic English Structure) และ 22218259 โครงสร้างไวยากรณ์เพื่อการใช้ (Grammatical Structure in Use) และลงทะเบียนเรียนรายวิชา 22336159 การแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย (English-Thai Translation) หรือรายวิชา 22436159 การแปลธุรกิจเบื้องต้น (Introduction to Business Translation) ในภาคการศึกษาที่รวบรวมข้อมูล

3. เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการแปลด้านโครงสร้าง passive voice จากแบบทดสอบการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยจากโครงการวิจัยเรื่อง ‘ความเข้าใจโครงสร้างและไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ส่งผลต่อการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยบูรพา’ (สมภพ ใหญ่โสมานัง, 2563) แบบทดสอบผ่านการตรวจสอบความตรง (validity) และความเที่ยง (reliability) ภายใต้คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

1. Patricia hasn’t anticipated being charged a late fee for the library book.
2. Two doctors and five nurses were needed in this operation.
3. He is believed to be very helpful on this project because he is an expert in this field.

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างจำนวน 230 คน โดยให้ทำแบบทดสอบการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในประเด็นด้านโครงสร้างและไวยากรณ์ 10 ประเด็น จำนวน 30 ข้อ การแปลโครงสร้าง passive voice เป็นประเด็นหนึ่งในการรวบรวมข้อมูล มีทั้งหมด 3 ข้อดังปรากฏข้างต้น

ในขั้นตอนการทำแบบทดสอบ ผู้วิจัยให้ตัวอย่างถ่ายทอดความหมายต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยโดยให้มีความหมายเทียบเคียงกันและเป็นภาษาไทยที่ถูกต้อง สละสลวย และเป็นธรรมชาติ จำนวน 30 ข้อ เป็นเวลา 1 ชั่วโมง 15 นาทีซึ่งเป็นเวลาเฉลี่ยที่ประชากรทำแบบทดสอบแล้วเสร็จในการทดลองใช้

เครื่องมือ ตัวอย่างทุกคนที่เข้ารับการทดสอบไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้พจนานุกรมหรืออุปกรณ์ช่วยการแปลใด ๆ ทั้งสิ้น เพื่อวัดความเข้าใจโครงสร้างและไวยากรณ์ในบริบทการแปล หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมบทแปลโครงสร้าง passive voice มาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบหรือลักษณะข้อผิดพลาดในการแปล โดยพิจารณาว่าบทแปลที่มีข้อผิดพลาดในการแปลซึ่งนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต้องมีคุณลักษณะที่ไม่เป็นไปตามรูปแบบการแปลที่ดีดังที่ได้ทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ซึ่งถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนตามโครงสร้าง เลือกใช้ถ้อยคำในฉบับแปลที่สื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่ถูกต้องตามบริบท และภาษาในฉบับแปลไม่เป็นธรรมชาติ ดังนั้นข้อมูลบทแปลที่มีข้อผิดพลาดจึงวางอยู่บนเกณฑ์ด้านความเทียบเคียงกับสารต้นฉบับและลักษณะรูปแบบการใช้ภาษาในฉบับแปลที่ไม่เป็นธรรมชาติ เกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมและตรวจสอบข้อผิดพลาดในการแปลจนแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งเพื่อยืนยันความถูกต้อง การเก็บข้อมูลดำเนินการใน 2 ช่วงเวลา และใช้ระเบียบวิธีในการเก็บข้อมูลอันเดียวกัน และตัวอย่างทั้งหมดเป็นไปตามเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยอันเดียวกัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการรายงานผล

หลังจากการรวบรวมข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้วิจัยนำบทแปลเหล่านั้นมาวิเคราะห์รูปแบบข้อผิดพลาดโดยพิจารณาโครงสร้างหรือรูปแบบอื่นใดในการใช้ภาษาฉบับแปลที่ทำให้การสื่อความหมายโครงสร้าง passive voice ผิดหรือไม่เทียบเท่ากับต้นฉบับ เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างและรูปแบบการใช้ภาษาในฉบับแปลเพื่อแสดงให้เห็นข้อผิดพลาด แล้วนำข้อมูลลักษณะข้อผิดพลาดในการแปลมาสรุป พร้อมอภิปรายผล แล้วให้ข้อเสนอแนะทั่วไปและสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างและการใช้ภาษาในฉบับแปล ดังต่อไปนี้

1. การไม่ถ่ายทอดความหมาย passive voice

(16) He **is believed** to be very helpful on this project because he is an expert in this field.

a. **[ ]** เขาจะช่วยโปรเจคนี้ได้มากเพราะเขามีความเชี่ยวชาญในด้านนี้

b. **[ ]** เขามีประโยชน์อย่างมากในการทำโครงการนี้เพราะเขาเชี่ยวชาญสาขานี้

(17) Two doctors and five nurses **were needed** in this operation.

หมอ 2 ท่านและพยาบาล 5 คน **[ ]** อยู่ในการผ่าตัดนี้

ผู้แปลเลี่ยงที่จะไม่ถ่ายทอดความหมายของคำกริยาในรูป past participle ‘believed’ และ ‘needed’ โดยถ่ายทอดความหมายของภาคประธาน แล้วตามด้วยส่วนขยายหรือส่วนอื่น ๆ ตามที่ปรากฏในต้นฉบับ ทำให้ความหมายขาดหายไป ไม่ครบถ้วนตามต้นฉบับ แม้การละ/ไม่ถ่ายทอดความหมาย ดังเช่นคำแปลในตัวอย่างจะสื่อสารของประโยคได้ แต่การละ/ไม่แปลโครงสร้างกริยาวลี is believed/were needed ย่อมไม่สามารถสื่อนัยความหมายของการเป็นบุคคลที่ผู้อื่นให้ *ความเชื่อมั่น* ว่าจะช่วยในการดำเนินโครงการได้หรือเป็นบุคคลตามจำนวนที่เป็นที่ต้องการในการผ่าตัดได้ นั่นย่อมส่งผลต่ออรรถรสที่ไม่เทียบเคียงกับต้นฉบับ

2. การถ่ายทอดความหมาย passive voice ด้วย active voice

(18) He **is believed** to be very helpful on this project because he is an expert in this field.

a. เขา**เชื่อว่า**จะช่วยเหลือกันอย่างมากในงานนี้ เพราะเขาเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้

b. เขา**เชื่อว่า**งานวิจัยของเขาจะมีประโยชน์มากแน่ ๆ เพราะเขาคือผู้เชี่ยวชาญในโครงการนี้

(19) Two doctors and five nurses **were needed** in this operation.

a. แพทย์สองคนและพยาบาล**ต้องการ**ที่จะอยู่ในห้องสัมมนา

b. หมอ 2 พยาบาล 5 **ต้องการที่จะ**ทำการผ่าตัดในครั้งนี้

แม้นักวิชาการการแปลจะได้เสนอกลวิธีการแปลโครงสร้าง passive voice ด้วยโครงสร้าง active voice แต่การถ่ายทอดความหมายดังตัวอย่างข้างต้นนั้นกลับไม่ถูกต้อง สุพรรณี ปิ่นมณี (2552, หน้า 23) ได้เสนอกลวิธีการถ่ายทอดโครงสร้าง passive voice ด้วยโครงสร้าง active voice โดยหาประธานอื่น ๆ มาเป็นผู้กระทำกริยานั้น จากตัวอย่างคำแปลจะพบว่า ผู้แปลถ่ายทอดความหมายโครงสร้าง passive voice จากต้นฉบับโดยการถ่ายทอดความหมายของภาคประธานและคำกริยาแท้ตามตัวอักษร ไม่มีถ้อยคำแสดงการถูกกระทำหรือได้รับผลจากการกระทำ เช่น *ถูก โดน ได้รับ* ด้วยวิธีการเช่นนี้ ประธานในฉบับแปลจึงยังคงอ้างอิงถึงบุคคลเดียวกันกับประธานในต้นฉบับ ประธานจึงเป็นผู้กระทำกริยานั้นเองในฉบับแปล ซึ่งขัดแย้งกับต้นฉบับที่ประธานไม่ได้กระทำกริยานั้น แต่เป็นบุคคลที่ได้รับผลจากการกระทำ ความหมายจึงผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับอย่างสิ้นเชิง หากต้องถ่ายทอดเป็นโครงสร้าง active voice ผู้แปลต้องเลือกใช้ประธานคนละตัวกับต้นฉบับจึงจะถือว่าเป็นการแปลที่ถูกต้อง

3. การถ่ายทอดความหมาย passive voice ด้วย noun clauses

(20) He **is believed** to be very helpful on this project because he is an expert in this field.

a. **ความเชื่อที่ว่าเขามีประโยชน์มากในโปรเจกต์นี้**เพราะความเชี่ยวชาญในสาขานี้ของเขา

b. **ความที่เขาเชื่อที่มีประโยชน์มากในโปรเจกต์นี้**เพราะเขาเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานี้

c. **ความเชื่อที่ว่าเขาช่วยได้มากในโครงการนี้**ก็เพราะว่าเขาเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานี้

ในคำแปลในตัวอย่าง (20) นี้ ผู้แปลได้เปลี่ยนโครงสร้าง passive voice เป็นโครงสร้าง noun clauses ที่สามารถทำหน้าที่เป็นภาคประธานของประโยคได้ ภายใต้โครงสร้างนี้มีการถ่ายทอดคำกริยา believed ตามความหมายประจำคำว่า *(ความ)เชื่อ* แต่บทแปลที่ได้นี้ไม่อาจสื่อความหมายที่สมบูรณ์ได้ เพราะเป็นเพียงหน่วยโครงสร้างที่ไม่สามารถปรากฏเป็นหน่วยที่สมบูรณ์ทั้งด้านโครงสร้างและความหมายได้เฉกเช่นประโยค กล่าวคือ โครงสร้าง noun clauses นี้เป็นเพียงหน่วยที่ทำหน้าที่เป็นภาคประธาน ยังไม่ปรากฏภาคแสดงและเชื่อมความด้วยคำสันธาน *เพราะ* ซึ่งในบริบทนี้ทำหน้าที่เชื่อมโครงสร้างประโยคกับประโยค แต่หน่วยความคิดหรือข้อความแรกในฉบับแปลแต่ละข้อข้างต้นนั้นยังไม่ได้ให้ความที่สมบูรณ์เพราะขาดภาคแสดง แท้จริงแล้ว เราไม่อาจวิเคราะห์หน้าที่ของข้อความนี้ได้ว่า มีความสัมพันธ์กับหน่วยความคิดที่ตามมาหลังคำเชื่อม *เพราะ เพราะว่า* อย่างไร ด้วยเหตุนี้ เมื่ออ่านฉบับแปล ผู้รับสารจึงยังไม่ได้รับสารหรือความหมายหลักอาจได้เพียงข้อความที่ยังไม่จบความ จึงไม่ใช่หน่วยความคิดที่สมบูรณ์ ถือว่าเป็นการบิดเบือนสารจากต้นฉบับที่สื่อไว้อย่างสมบูรณ์ ถูกต้องตามหลักและระเบียบของภาษาต้นฉบับ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

4. การถ่ายทอดความหมาย passive voice ด้วย noun phrases

(21) Patricia hasn't anticipated **being charged** a late fee for the library book.

a. แพทริเซียไม่ได้คาดคิด**การชำระค่าปรับ**ในการส่งคืนหนังสือห้องสมุดช้า

b. แพทริเซียไม่รู้**การเก็บค่าปรับคืน**หนังสือห้องสมุดล่าช้า

c. แพทริเซียไม่คำนึงถึง**การโดนเก็บค่าปรับ**ที่ส่งหนังสือคืนห้องสมุดช้าเกินกำหนด

ผู้แปลไม่ได้ถ่ายทอดความหมายว่า ประธานเป็นผู้ถูกกระทำ (คือถูกปรับ) และมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง be + past participle ให้เป็นโครงสร้าง noun phrases เท่านั้น โดยที่ในโครงสร้าง noun phrases ยังคงมีการแปลความหมายของคำกริยาหลักตามความหมายประจำคำ ลักษณะการแปลเช่นนี้ถือเป็นข้อผิดพลาดประเภทหนึ่งที่ไม่ได้สื่อให้เห็นชัดเจนว่า ใครเป็นผู้ถูกกระทำ หรือมีการแสดงนัยของการถูกกระทำหรือไม่ ดังเช่นคำแปลในตัวอย่างข้างต้นที่ให้ภาษาที่ไม่ชัดเจน ไม่สามารถระบุได้ว่า ประธานถูกปรับหรือไม่ แม้อาจจะมีความเป็นไปได้ที่ได้มีการปรับแล้ว แต่ความหมายก็ยังคงไม่ชัดเจน ซึ่งตรงกันข้ามกับต้นฉบับ ลักษณะเช่นนี้จึงเป็นการสื่อความหมายที่คลาดเคลื่อนจากต้นฉบับ

5. การถ่ายทอดความหมาย main verbs ใน passive voice ผิด

(22) He **is believed** to be very helpful on this project because he is an expert in this field.

a. เขา**ถูกคาดหวัง**กับโครงการนี้อย่างมาก เพราะเขาเชี่ยวชาญในสายงานนี้

b. เขา**ได้รับความมุ่งมั่น**ว่าจะเป็นประโยชน์อย่างมากในโครงการนี้เพราะเขาเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานี้

c. เขา**ถูกคาด**ว่าเป็นคนที่จะช่วยในโครงการนี้ได้อย่างมากเพราะความชำนาญของเขาเอง

d. เขา**โดนพิจารณา**ว่าเป็นคนที่จะเป็นประโยชน์กับโครงการนี้เพราะเขาถนัดด้านนี้

จากตัวอย่าง ฉบับแปลสื่อความหมายว่า ประธานเป็นผู้ถูกกระทำด้วยการใช้ถ้อยคำที่บ่งบอกความหมายนี้ เช่น คำว่า *ถูก โดน* และ *ได้รับ* แต่กลับถ่ายทอดความหมายของคำกริยาหลักผิด ไม่ตรงตามต้นฉบับ โดยเลือกใช้คำกริยาที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นกลุ่มคำกริยาที่บ่งบอกความเชื่อหรือการนึกคิด หรือสภาวะ แต่หากพิจารณาความหมายแล้ว ย่อมไม่เท่ากับต้นฉบับ จึงถือว่าเป็นข้อผิดพลาดในการแปลรูปแบบหนึ่ง

6. การถ่ายทอดความหมาย passive voice ด้วยคำแสดงข้อมูลทางไวยากรณ์ด้าน modality

(23) He **is believed** to be very helpful on this project because he is an expert in this field.

a. เขา**น่าจะ**ช่วยในโครงการนี้ได้เยอะทีเดียวเพราะเขาเป็นผู้ชำนาญในด้านนี้

b. เขา**น่าจะ**เป็นผู้ช่วยที่สำคัญสำหรับโครงการนี้เพราะเขาทำการทดลองเอง

c. เขา**คงจะ**ช่วยงานโปรเจคนี้ได้มากเพราะเขามีความเชี่ยวชาญในด้านนี้

ข้อผิดพลาดในการแปลประเด็นนี้เกิดขึ้นเมื่อผู้แปลถ่ายทอดข้อมูลทางด้านไวยากรณ์ประเภท modality แทนการถ่ายทอดความหมายของโครงสร้าง passive voice โดยที่ผู้แปลไม่ได้เก็บความหมาย passivity ที่สื่อความหมายถึงบุคคลผู้ถูกกระทำ แต่ให้ความหมายด้าน modality ว่า *น่าจะ* และ *คงจะ* ซึ่งสื่อความน่าจะเป็น ความคาดคะเน หรือความเชื่อได้ สาเหตุอาจเป็นไปได้ว่า ผู้แปลวิเคราะห์ว่า คำกริยาช่วย *น่าจะ* และ *คงจะ* สื่อนัยความเชื่อของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำกริยาแท้ในประโยคต้นฉบับว่า believed แต่หากวิเคราะห์ความหมายที่แท้จริงของการใช้คำกริยาช่วยดังกล่าวกับโครงสร้าง passive voice แล้ว เราจะพบว่า ความหมายในการถูกกระทำของภาคประธานยังคงไม่ปรากฏตามต้นฉบับ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

7. ภาษาในฉบับแปลที่ไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นธรรมชาติ

ข้อผิดพลาดในการแปลในลักษณะนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเก็บสารหรือความหมายของต้นฉบับ เพราะผู้แปลถ่ายทอดความหมายของคำกริยาหลักได้ถูกต้อง และพยายามสื่อความหมายของการถูกกระทำโดยใช้หน่วยคำ เช่น *ถูก โดน* แต่ภาษาในฉบับแปลอาจไม่เป็นธรรมชาติ ไม่สละสลวย ไม่เหมาะสมตามบริบท อันเกิดจากผู้แปลได้เพิ่มเติมถ้อยคำ ทำให้บทแปลยาวฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น บางบริบทให้บทแปลที่มีความหมายคลุมเครือ ข้อผิดพลาดนี้จึงเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาไทย หาใช่การเก็บความหมายของต้นฉบับ ดังเช่น

(24) Patricia hasn't anticipated **being charged** a late fee for the library book.
แพทริเซียไม่คิดว่าเขา**จะโดนคิดเงินค่าถูกปรับ**จากการคืนหนังสือช้า

(25) Two doctors and five nurses **were needed** in this operation.
แพทย์สองคนและพยาบาลห้าคน**ได้ถูกเป็นที่ต้องการตัว**สำหรับห้องผ่าตัดนี้

(26) He **is believed** to be very helpful on this project because he is an expert in this field.

a. เขา**ได้รับความเชื่อ**ว่าเป็นคนที่มีประโยชน์ในโปรเจกต์นี้มาก ๆ เพราะเขาเชี่ยวชาญในเรื่องนี้

b. เขา**ถูกเชื่อถือ**ว่าจะทำประโยชน์ให้กับโครงการนี้อย่างมากเพราะเขาชำนาญในเรื่องนี้

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้รับสารในฉบับแปลอาจคาดเดาได้ว่า ฉบับแปลมาจากโครงสร้าง passive voice ในต้นฉบับภาษาอังกฤษ เพราะมีการใช้ถ้อยคำที่บ่งบอกการถูกกระทำ เช่น *ถูก โดน ได้รับ* ดังที่กล่าวแล้ว แต่วิธีการถ่ายทอดความหมายของโครงสร้างนี้ที่ดีไม่ใช่เพียงแค่การถ่ายทอดข้อมูลการถูกกระทำด้วยถ้อยคำว่า *ถูก โดน ได้รับ* เท่านั้น เนื่องจากโครงสร้างนี้มักไม่ปรากฏในภาษาไทยมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้แปลจะต้องระมัดระวังการใช้ภาษาไทย ในตัวอย่าง (24) ผู้แปลใช้หน่วยคำแสดงความถูกกระทำซ้ำซ้อน โดยใช้ทั้งหน่วยคำว่า *ถูก* และ *โดน* ร่วมกัน จึงทำให้ภาษายาวและฟุ่มเฟือย คำแปลในตัวอย่าง (25) และคำแปล b. ในตัวอย่าง (26) ผู้แปลเลือกใช้คำว่า *ถูก* ในบริบทที่ให้ความหมายเชิงบวก แม้จะสื่อสารได้และอาจเป็นภาษาพูด แต่ภาษาอาจไม่สละสลวย ไม่เป็นธรรมชาติ หรือไม่เป็นไปตามหลักภาษาไทยที่ถูกต้อง ส่วนในคำแปล a. ในตัวอย่าง (26) นั้น นอกจากภาษาจะไม่เป็นธรรมชาติแล้ว ยังสื่อความหมายไม่ชัดเจนว่าหมายถึงสิ่งใด หมายถึง *เขา* เป็นผู้มีความเชื่อหรือมีบุคคลอื่นที่เชื่อ *เขา*

อภิปรายผล

หากพิจารณารูปแบบข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice ทั้งจากงานวิจัยที่ได้ทบทวนข้างต้นและจากงานวิจัยนี้ จะพบว่า ข้อผิดพลาดในการแปลจะปรากฏใน 2 รูปแบบหลักคือ ความไม่เทียบเคียงกับสารต้นฉบับ และการเลือกใช้ถ้อยคำที่ไม่สละสลวย ไม่เป็นธรรมชาติ หรือไม่เหมาะสมในฉบับแปล รูปแบบข้อผิดพลาดเหล่านี้เป็นประเด็นเรื่องความหมายของภาษาต้นฉบับและรูปแบบภาษาที่ปรากฏภายใต้ระเบียบปฏิบัติของภาษาฉบับแปล และข้อผิดพลาดทั้ง 7 ประเภทที่พบในงานวิจัยครั้งนี้ก็จะอยู่ภายใต้ลักษณะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งดังกล่าว ข้อผิดพลาดที่พบสะท้อนให้เห็นว่า ผู้แปลไม่มีความรู้เรื่องโครงสร้าง passive voice ทั้งประเด็นเรื่องความแตกต่างระหว่างโครงสร้าง passive voice กับ active voice การไม่ตระหนักรู้ในความหมายหรือการใช้โครงสร้างนี้ในทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล ความไม่ชำนาญในภาษาฉบับแปลในประเด็นการเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับบริบทซึ่งส่งผลต่อความเป็นธรรมชาติในการใช้ภาษา รวมถึงอาจขาดทักษะการแปล ทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องกลวิธีการแปลแบบต่าง ๆ

การแปลโครงสร้าง passive voice เป็นประเด็นที่นักวิชาการด้านการแปลได้อภิปรายและนำเสนอความคิดเห็นกันอย่างแพร่หลายในตำราการแปลต่าง ๆ เป็นประเด็นการแปลที่ผู้แปลต้องให้ความสนใจ แม้โครงสร้างนี้จะไม่มีความสลับซับซ้อนทางรูปโครงสร้างมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับโครงสร้างอื่น ๆ แต่เราก็มักพบว่า เป็นปัญหาในการแปลได้เช่นกัน โครงสร้างนี้เน้นภาคประธานเป็นผู้ถูกกระทำหรือเน้นกระบวนการ มีรูปโครงสร้างที่ชัดเจนในภาษาอังกฤษ ด้วยรูปของคำกริยา be/get และ past participle แม้ภาษาไทยจะไม่มีโครงสร้างที่สื่อความหมายของการเป็นโครงสร้าง passive voice ด้วยรูปคำกริยาอย่างชัดเจน แต่ก็มีการสื่อความหมายของการเน้นย้ำภาคประธานหรือกระบวนการด้วยวิธีอื่นต่างกันไปจากภาษาอังกฤษ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้แปลต้องตระหนักรู้ มิเช่นนั้นจะเกิดข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้างนี้ได้

เพื่อไขรูปแบบข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice งานวิจัยนี้จึงวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างและรูปแบบการใช้ภาษาในฉบับแปล ข้อผิดพลาดในการแปลในที่นี้หมายถึงลักษณะอื่นใดที่ทำให้การสื่อความหมายผิดพลาด คลาดเคลื่อน ไม่ชัดเจน หรือไม่เทียบเคียงกับสารต้นฉบับ รวมถึงการใช้ภาษาหรือการเลือกใช้ถ้อยคำที่ไม่เป็นธรรมชาติในภาษาฉบับแปลด้วย ข้อผิดพลาดในการแปลทั้งหมดที่พบในการวิจัยครั้งนี้ล้วนสอดคล้องกับผลการศึกษาของนพรัตน์ จันทร์โสภา (2568) Siriseranee and Chompurach (2021) และสุพรรณี ปิ่นมณี (2555) ที่ข้อผิดพลาดในการแปลมักมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ ภาษาฉบับแปลไม่เป็นธรรมชาติ การสื่อความหมายผิด และไวยากรณ์และโครงสร้างผิด โดยผู้แปลไม่อาจแยกแยะโครงสร้าง passive voice และ active voice ได้ ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นสามารถอธิบายได้ด้วยหลักการทางโครงสร้างและรูปแบบการใช้ภาษา เนื่องจากข้อผิดพลาดในการแปลเป็นผลผลิตโดยตรงจากกระบวนการถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับและการให้ปรากฏในรูปภาษาฉบับแปล รูปแบบข้อผิดพลาดและคำอธิบายดังนำเสนอในงานวิจัยนี้จึงอาจนำไปใช้ในการแก้ปัญหาการแปล รวมถึงประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนโครงสร้างกับการแปลได้ด้วยหลักการว่า การเรียนรู้ข้อผิดพลาดคือการทำความเข้าใจกลวิธีที่จะนำไปสู่บทแปลที่ดีที่เป็นไปตามหลักวิชาการได้

มีนักวิชาการจำนวนหนึ่งเห็นพ้องต้องกันว่า เพื่อให้ได้บทแปลที่ดี ผู้แปลต้องรักษาสารของต้นฉบับไว้ให้ครบถ้วน (สัญฉวี สายบัว, 2540) และนอกจากสารต้องตรงกันแล้ว ความสละสลวยของภาษาในฉบับแปลก็เป็นลักษณะที่บทแปลที่ดีพึงมี ความสละสลวยในที่นี้รวมความถึงความเป็นธรรมชาติในภาษาฉบับแปล (วรนาถ วิมลเฉลา, 2543) นอกจากนี้ บทแปลที่ดีต้องพิจารณาเกณฑ์ด้านลีลาภาษา วิธีสื่อสาร และพลังของต้นฉบับที่ถ่ายทอดในฉบับแปลด้วย (สุพรรณี ปิ่นมณี, 2548) เพื่อให้การถ่ายทอดความหมายของโครงสร้างนี้ถูกต้อง ผู้แปลจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบเหล่านี้ร่วมกันเสมอ ข้อผิดพลาดในการแปลที่พบในงานวิจัยนี้จะมุ่งพิจารณาจากความถูกต้องเทียบเคียงกับสารต้นฉบับและความถูกต้องเป็นธรรมชาติของภาษาในฉบับแปลเท่านั้น รูปแบบโครงสร้างในฉบับแปลที่ต่างจากต้นฉบับไม่ได้เป็นปัจจัยพิจารณาความถูกผิดของฉบับแปล หมายความว่า การยึดติดกับโครงสร้างต้นฉบับหรือไม่นั้นอาจไม่ได้ส่งผลต่อคุณภาพงานแปลหากสารหรือความหมายของทั้ง 2 ฉบับเทียบเคียงกัน ดังนั้น ข้อผิดพลาดในการถ่ายทอดโครงสร้าง passive voice เป็นโครงสร้างระดับวลีไม่ได้เกิดจากระดับโครงสร้างที่ต่างกัน แต่เกิดจากการไม่รักษาความหมายของต้นฉบับไว้ในฉบับแปล การแปลจึงควรยึดความหมาย หาใช่โครงสร้าง ด้วยเหตุว่า การแปลในบริบทนี้คือการแปลเพื่อการสื่อสาร ไม่ใช่การแปลเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น การเรียนรู้โครงสร้างภาษาต้นฉบับจากฉบับแปล ดังนั้นกลวิธีการแปลจึงอาจมีความหลากหลายได้เพราะผู้แปลมีสิทธิพิจารณาโครงสร้างใด ๆ ที่จะทำให้ความหมายเทียบเคียงกับต้นฉบับได้ ผู้แปลควรมีความยืดหยุ่นและเลือกกลวิธีการแปลที่เหมาะสม

จุดมุ่งหมายในการแปลนั้นหาใช่เพียงการถ่ายทอดสารตามตัวอักษรเท่านั้น แต่ยังต้องถ่ายทอดความหมายที่สอดแทรกในโครงสร้างด้วย เช่น โครงสร้าง passive voice ซึ่งมีการเน้นความหมายที่การถูกกระทำหรือผลลัพธ์แห่งการกระทำ ผู้วิจัยพิจารณาว่า ผู้แปลจำเป็นจะต้องพิจารณาถึงหน้าที่หลักในการสื่อ

ความหมายของโครงสร้างนี้ ซึ่งก็คือการเน้นย้ำที่ผู้ถูกกระทำหรือผลลัพธ์จากการกระทำ ผู้แปลจำเป็นต้องพิจารณาว่า บทแปลมีการเปลี่ยนแปลงจุดเน้นนี้หรือไม่ อย่างไร แม้กลวิธีการแปลอาจมีหลากหลายดังที่นักวิชาการได้เสนอไว้ แต่การรักษานัยความหมายหรือจุดเน้นในการใช้โครงสร้างนี้ย่อมสร้างปฏิกิริยาตอบรับของผู้อ่านฉบับแปลได้เทียบเคียงกับต้นฉบับ ซึ่งก็คือพลังของต้นฉบับที่เรียงร้อยไว้ในฉบับแปลตามแนวความคิดของ สุพรรณี ปิ่นมณี (2548) อันเป็นลักษณะที่บทแปลที่ดีพึงมี ดังนั้นผู้แปลจึงต้องหากลวิธีการแปลโครงสร้างนี้ให้ได้เหมาะสมต่อไป

ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีการแปลโครงสร้าง passive voice ดังที่ได้ทบทวนข้างต้นอาจสื่อความหมายของโครงสร้าง passive voice ได้ แต่ผู้แปลควรต้องพิจารณากลวิธีการแปลตามแต่ตัวบทที่ปรากฏ เพราะกลวิธีเหล่านั้นอาจไม่เหมาะสมในทุกบริบท ผู้แปลไม่อาจยึดกฎเกณฑ์การแปลดังกลวิธีที่ได้ทบทวนข้างต้นจนเกินไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้ที่คัดมาจาก เชวง จันทรเขตต์ (2528, หน้า 74)

(27) The house **is being built**.

บ้าน**กำลังสร้าง**

กลวิธีการแปลข้างต้นคือกลวิธีการแปลที่ สุพรรณี ปิ่นมณี (2552) ได้นำคำกริยาในโครงสร้าง active voice ให้ปรากฏเป็นคำกริยาหลักในฉบับแปลภาษาไทย ซึ่งในบริบทนี้คำกริยา *สร้าง* ถือเป็นคำกริยาประเภท ergative ที่ให้กรรม (บ้าน) ปรากฏเป็นภาคประธานได้ คือวางไว้หน้าคำกริยา *สร้าง* โครงสร้างนี้จึงเน้นความหมายที่คำว่า *บ้าน* ซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำ โครงสร้างนี้จึงสื่อความหมายของโครงสร้าง passive voice ในภาษาอังกฤษได้ นอกจากนี้ หากใช้กลวิธีดังที่มีผู้แนะนำข้างต้น เราอาจได้บทแปลอื่น ๆ เช่น

(28) เขากำลังสร้างบ้านกัน

(29) บ้านกำลังถูกสร้าง

(30) บ้านได้รับการสร้าง

บทแปลเหล่านี้สื่อความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผู้พูดต้องการสื่อถึง *บ้าน* และการกระทำหรือกิจกรรมคือ *การก่อสร้าง* อย่างไรก็ดี ตัวอย่าง (28) การใช้รูป *เขา* อาจให้การตีความที่ต่างกันได้ กล่าวคือ *เขา* อาจเป็นได้ทั้ง ประธานว่าง (empty subject) ที่ไม่ได้อ้างอิงถึงบุคคลใดอย่างชัดเจน หรือเป็นคำสรรพนาม *เขา* ที่อ้างอิงถึงบุคคลที่เป็นที่รับรู้ร่วมกัน

หากเป็นประธานว่าง ความหมายของโครงสร้างจะไม่ได้แสดงความสำคัญของบุคคลผู้เป็นคนสร้างบ้าน แต่จะอยู่ที่ตัวบ้านที่กำลังถูกสร้าง เป็นการบอกถึงกิจกรรมที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ ความหมายของ *เขา* ไม่ได้สำคัญในการสื่อสารนี้ ไม่ได้ต้องการอ้างอิงถึงผู้ใดอย่างชัดเจน เป็นเพียงการนำภาคประธานให้ปรากฏในโครงสร้างตามหลักภาษาฉบับแปล แต่หากคำว่า *เขา* เป็นคำสรรพนามที่อ้างอิงถึงบุคคลที่รับรู้ร่วมกันในบริบทการสื่อสารแล้ว (เช่น หมายถึง ช่างผู้ชายคนนั้น) ประโยคนี้ก็อาจจะเป็นเพียงโครงสร้าง active voice ที่สื่อความหมายว่าใครกำลังทำสิ่งใดเท่านั้น เป็นการสื่อสารถึงกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ มากกว่าจะกล่าวถึงสิ่งที่กำลังถูกดำเนินการอยู่ นัยความหมายของการถูกกระทำ (passivity) ของต้นฉบับจึงอาจสูญไป ดังนั้นหากพิจารณาประเภทของคำว่า *เขา* ที่แตกต่างกันดังกล่าว นัยความหมายของฉบับแปลก็อาจจะไม่ตรงกันได้ในทุกมิติ ในที่สุด เราอาจพิจารณาได้ว่า บทแปลให้ความกำกวมอันเกิดจากรูปคำทำหน้าที่ทางไวยากรณ์หรือการอ้างอิงต่างกัน รายละเอียดเช่นนี้หากจะมีผลต่อการสื่อสารและนัยความหมายอันเกิดจากโครงสร้างต้นฉบับแล้ว ผู้แปลจำเป็นต้องพิจารณา เพื่อเลือกสรรกลวิธีการแปลที่สื่อความหมายได้เทียบเท่ากับต้นฉบับมากที่สุด

ตัวอย่าง (29) ใช้คำว่า *ถูก* ซึ่งมักใช้ในการสื่อความหมายเชิงลบหรืออาจให้นัยของความเป็นภาษาพูด และตัวอย่าง (30) ใช้คำว่า *ได้รับ* แทนการสื่อความหมายของประโยค passive voice ตัวอย่าง (29) และ (30) แม้จะสื่อความหมายได้ แต่อาจฟังดูไม่เป็นธรรมชาติซึ่งก็ยังคงถือว่า เป็นบทแปลที่ยังไม่สมบูรณ์ตามแนวคิดเรื่อง

ลักษณะบทแปลที่ดี ส่วนในตัวอย่าง (27) นั้น แม้ในความจริงบ้านไม่สามารถเป็นผู้กระทำกริยา (สร้าง) เองได้ แต่บริบทนี้ *บ้าน* อยู่ในตำแหน่งต้นประโยค แล้วตามด้วยคำกริยาแท้ที่ไม่มีถ้อยคำว่า *ถูก* หรือ *ได้รับ* ประการใด แต่ก็ยังคงสื่อความหมายของการเป็นโครงสร้าง passive voice ได้ เพราะยังคงมีจุดเน้นที่ *บ้าน* ซึ่งถูกกระทำจากรูปคำกริยาที่ปรากฏ (กำลัง*สร้าง*) ความหมายของการถูกกระทำเกิดขึ้นได้ในบริบทนี้เพราะคุณสมบัติของคำกริยา *สร้าง* เป็น ergative ดังกล่าวข้างต้น

จากตัวอย่างคำแปลข้างต้น แม้กลวิธีการแปลอาจมีหลากหลาย แต่ผู้แปลต้องพิจารณาหากลวิธีที่ให้บทแปลสื่อความหมายได้เทียบเคียงกับต้นฉบับมากที่สุด และยังต้องมีความเป็นธรรมชาติ คือเป็นรูปแบบภาษาที่ผู้ใช้ภาษาไทยใช้กันจริงในสังคมไทย ด้วยเหตุดังกล่าว ในการวิเคราะห์ความถูกหรือผิด หรือคุณภาพของบทแปล ผู้แปลต้องคำนึงถึงสารของต้นฉบับที่ต้องถูกต้อง ครบถ้วน และมีความเป็นธรรมชาติในภาษาฉบับแปล กลวิธีการแปลแบบหนึ่งอาจเหมาะสมกับการแปลในบางรูปแบบ ผู้แปลจะต้องมีวิธีการวิเคราะห์หาความหมายและการเลือกใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป กลวิธีการแปลแบบใดแบบหนึ่งอาจไม่ได้ถูกต้องเหมาะสมกับทุกรูปแบบการแปล การแปลคือการสื่อสาร ดังนั้นหากสารในฉบับแปลสื่อและสร้างอารมณ์ความรู้สึกของผู้รับสารในฉบับแปลได้เหมือนต้นฉบับก็จะถือว่า บทแปลนั้นสื่อสารได้อย่างสัมฤทธิ์ผลซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดที่ผู้แปลพึงกระทำให้ได้

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การศึกษาครั้งนี้เน้นย้ำว่า โครงสร้างภาษาเป็นสิ่งกำหนดความหมายได้ นอกเหนือจากความหมายที่ปรากฏตามรูปคำ และเสนอว่า วิธีการวิเคราะห์ทางโครงสร้างภาษา (syntactic analysis) สามารถอธิบายข้อผิดพลาดในการแปลได้อย่างชัดเจนว่า บทแปลนั้นมีความหมายถูกต้อง เป็นธรรมชาติหรือไม่ อย่างไร ด้วยเหตุนี้ ผู้แปลอาจนำเอาวิธีการอันเดียวกันนี้ไปประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์ความหมายของโครงสร้างอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะโครงสร้างที่มีความหมายหรือข้อมูลพิเศษแฝงอยู่ นอกจากนี้ ผลการศึกษาครั้งนี้อาจนำไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาการแปล โดยผู้สอนอาจแสดงตัวอย่างการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างเพื่อแสดงให้ผู้เรียนเห็นรูปแบบข้อผิดพลาดในการแปลที่เป็นรูปธรรมและอธิบายได้ด้วยกฎระเบียบทางไวยากรณ์ การอ้างอิงเช่นนี้จะเป็นแนวทางการแปลให้แก่ผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ในการแปลได้ และเป็นการส่งเสริมการค้นคว้าเพิ่มเติมประกอบการแปล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

เนื่องจากงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นรูปแบบข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice เท่านั้น จึงอาจมีข้อจำกัดบางประการที่งานวิจัยเรื่องนี้ยังไม่สามารถตอบโจทย์ได้ และนักวิจัยอาจศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้เพื่อสร้างความเข้าใจในการแปลโครงสร้างนี้ได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น เช่น

1. การวิเคราะห์หากลวิธีหรือรูปแบบการแปลโครงสร้าง passive voice ที่สื่อความหมายของโครงสร้างหรือจุดเน้นได้อย่างเหมาะสมในเอกสารต่างชนิด เพื่อแสดงให้เห็นความเหมือนและความต่างของแต่ละกลวิธีการแปล และเพื่อหาคำตอบว่า กลวิธีการแปลใดเหมาะสมกับเอกสารประเภทใดเป็นการเฉพาะหรือไม่

2. โครงสร้าง passive voice แสดงจุดเน้นหรือการเน้นน้ำหนักที่ผู้ถูกกระทำหรือกระบวนการมากกว่าผู้กระทำ ผู้วิจัยอาจศึกษาว่า ภาษาไทยมีกลไกใดที่จะแสดงจุดเน้นดังกล่าวได้นอกเหนือจากการใช้ถ้อยคำในการสื่อความหมาย เช่น การวิเคราะห์ในระดับอนุเฉท การวิเคราะห์บรรยากาศในตัวบทภาษากับการสื่อความหมาย

3. กลวิธีการแปลโครงสร้าง passive voice แต่ละประเภทมีผลต่อระดับภาษา ความเป็นทางการ ความเป็นธรรมชาติ หรือน้ำเสียงของสารหลักหรือไม่ อย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้างและไวยากรณ์ภาษาอังกฤษในการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยบูรพา” ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากเงินรายได้ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

รายการอ้างอิง

เชวง จันทรเขตต์. (2528). *การแปลเพื่อการสื่อสาร.* ไทยวัฒนาพานิช.

นพรัตน์ จันทร์โสภา. (2568). ปัญหาและข้อผิดพลาดในการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ. *Journal of Buddhist Education and Research*, *11*(1), 454-470. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jber/article/view/281208

วรนาถ วิมลเฉลา. (2543). *คู่มือสอนแปล* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมภพ ใหญ่โสมานัง. (2563). *ความเข้าใจโครงสร้างและไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ส่งผลต่อการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยบูรพา.* [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมภพ ใหญ่โสมานัง. (2565). *ข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้างและไวยากรณ์ภาษาอังกฤษในการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยของนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยบูรพา.* [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สัญฉวี สายบัว. (2540). *หลักการแปล* (พิมพ์ครั้งที่ 6). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพรรณี ปิ่นมณี. (2548). *การแปลขั้นสูง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพรรณี ปิ่นมณี. (2552). *แปลได้ แปลดี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพรรณี ปิ่นมณี. (2555). *แปลผิด-แปลถูก คัมภีร์การแปลยุคใหม่.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Collins COBUILD. (2012). *Collins COBUILD English usage* (3rd ed.). HarperCollins.

Iwasaki, S., & Ingkaphirom, P. (2009). *A reference grammar of Thai.* Cambridge University Press.

Siriseranee, W., & Chompurach, N. (2021). Errors in translation from English into Thai of the third-year English major students, Nakhon Phanom University. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation, 7*(3), 287-297. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsa-journal/article/view/246013

Swan, M. (2016). *Practical English usage* (4th ed.). Oxford University Press.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีที่ 33 ฉบับที่ 3
กันยายน - ธันวาคม 2568

การยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้น ตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้หลักการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

Enhancing the Turmeric Cultivation Community Enterprise Group in Nong Luang Sub-District, Selaphum District, Roi Et Province through Participatory Community Development Principles

อาทิตย์ บุดดาดวง (Arthit Buddaduang)[1*]
ปรมัตถ์ โพดาพล (Paramat Phodapon)[2]

Received: March 3, 2025
Revised: July 29, 2025
Accepted: July 30, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้น ตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านการผลิตและการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาการปลูกขมิ้นชันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบลหนองหลวง โดยมีเกษตรกรเข้าร่วมจำนวน 30 ครัวเรือน ทำการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องดิน ปุ๋ย วิธีการปลูก และมาตรฐานคุณภาพ เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า วิธีการปลูกขมิ้นแบบประณีตที่ได้รับการปรับปรุงช่วยเพิ่มปริมาณสารเคอร์คูมินอยด์ (curcuminoid) ร้อยละ 55.50 ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 85.30 และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 ซึ่งช่วยเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับตลาดและสมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การบริหารจัดการวิสาหกิจที่เป็นระบบมากขึ้นช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเกษตรกรรมแบบมีส่วนร่วมสามารถส่งเสริมคุณภาพของผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้ สร้างรายได้ให้กับกลุ่มเป้าหมายและเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนได้

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, เกษตรกรรมยั่งยืน, การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร

Abstract

This study aimed to develop and enhance the turmeric-growing community enterprise in Nong Luang Sub-district, Selaphum District, Roi Et Province, with a focus on production and management. Participatory action research (PAR) was employed to improve turmeric cultivation practices within the community enterprise. A total of 30 farming households participated in identifying solutions to issues related to soil quality, fertilizer use, cultivation techniques, and quality standards, with the goal of improving production processes and strengthening group management. The findings indicated that the adoption of improved

[1-2] สาขาวิชาพัฒนาชุมชนและนวัตกรรมสังคม ภาควิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Community Development and Social Innovation Program, Department of Humanities and Social Sciences, Faculty of Liberal Arts and Science, Roi Et Rajabhat University
[*]Corresponding Author, Email: arthit@reru.ac.th

precision farming techniques led to a 55.50% increase in curcuminoid content, an 85.30% boost in overall yield, and an 8% rise in the average household income among the target groups. These advancements not only enhanced product quality to better meet market demands but also contributed to increased income for community members. Furthermore, the implementation of a more structured management system improved operational efficiency within the enterprise. This study highlighted the positive impact of participatory agricultural development in enhancing the quality of herbal products, increasing income for the target groups, and promoting local economic growth.

Keywords: Participatory Action Research, Sustainable Agriculture, Herbal Product Development

บทนำ

การยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ถือเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนที่ช่วยสร้างรายได้และความเข้มแข็งของท้องถิ่น ด้วยการนำทุนชุมชนมาผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดในท้องถิ่นและสังคม โดยในประเทศไทยมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่หลายกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ดำเนินการผลิตในระดับชุมชนที่ใช้ทรัพยากรในชุมชนหรือการเกษตรเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้สมาชิก ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับข้าว เป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีอยู่จำนวนมากในทุกพื้นที่ของประเทศไทยที่มีประชาชนประกอบอาชีพทำนา ปัจจุบันปัญหาที่ชาวนาเผชิญมาตลอดคือ ปัญหารายได้จากการทำนาหรือขายข้าวที่ไม่แน่นอน โดยรายได้จากการขายข้าวภายใต้กลไกตลาดที่เป็นอยู่ในอดีตถึงปัจจุบันนั้น ไม่ว่าราคาข้าวจะสูงหรือราคาข้าวตกต่ำ กำไรหรือผลประโยชน์ส่วนใหญ่ไม่ได้ตกอยู่ที่ชาวนาแต่อย่างใด ในขณะที่ชาวนาเป็นผู้แบกรับต้นทุนการผลิตและแบกรับความเสี่ยงไว้มากที่สุด ในปี พ.ศ. 2551 ยุควิกฤตราคาข้าวแพง มูลนิธิชีวิตไท (local act) ได้ศึกษาโครงสร้างต้นทุนและกำไรจากข้าวสารบรรจุถุง ราคากิโลกรัมละ 37 บาท พบว่า ชาวนาได้กำไรเพียงร้อยละ 8.35 จากต้นทุนชาวนาร้อยละ 45.14 กำไรโรงสีร้อยละ 17.62 ต้นทุนโรงสีร้อยละ 2.92 ต้นทุนผู้ผลิตข้าวถุงร้อยละ 2.70 กำไรผู้ผลิตข้าวถุงร้อยละ 3.27 นอกจากชาวนาต้องแบกรับต้นทุนการผลิตและแบกรับความเสี่ยงไว้แล้ว ยังต้องแบกรับค่าเช่านาและราคาข้าวที่แม้ฝนจะแล้งหรือน้ำจะท่วม แต่ราคาข้าวเปลือกที่ชาวนาขายมักจะวนเวียนอยู่ที่ประมาณ 6,000-7,000 บาทต่อตัน ปัญหาที่เกิดตามมาคือภาระหนี้สินที่ชาวนายากจะหลีกเลี่ยงได้ (อารีวรรณ คูสันเทียะ, 2565)

ตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ ทำนาเป็นอาชีพและมีรายได้หลักจากการขายข้าว ซึ่งต่างประสบปัญหาราคาข้าวที่ไม่แน่นอนเช่นกัน จากข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดร้อยเอ็ดด้านการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัดในปีการผลิต 2564/2565 พบว่า ราคาข้าวนาปีที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 8.26 บาทต่อกิโลกรัม และราคาข้าวนาปรังเฉลี่ยอยู่ที่ 7.40 บาทต่อกิโลกรัม (สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด, 2565) ดังนั้น การลดพื้นที่ทำนาแล้วปลูกพืชชนิดอื่นที่สามารถสร้างรายได้ จึงเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่เกษตรกรในตำบลหนองหลวงให้ความสนใจ โดยเฉพาะการปลูกขมิ้นชัน ซึ่งเป็นสมุนไพรที่ได้รับความสนใจอย่างมากในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ 2019 (COVID-19) รวมทั้ง โรงพยาบาลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีความต้องการรับซื้อขมิ้นสดเพื่อนำไปแปรรูปเป็นยาสำหรับใช้ในโรงพยาบาล รวมถึงมีเครือข่ายผู้ปลูกสมุนไพรและขมิ้นที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรที่สนใจ จึงเป็นแนวทางและโอกาสที่ดีในการช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าว

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาในข้างต้น การปลูกขมิ้นจึงเป็นโอกาสที่ดีในการสร้างรายได้เสริมจากการทำนา ด้วยการขายขมิ้นสดและการนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรจะต้องสามารถผลิตขมิ้นให้ได้มาตรฐานและเพียงพอตามที่ผู้ซื้อกำหนด ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จะใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) เป็นวิธีการหลัก เพื่อยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้นในตำบลหนองหลวงในด้านการผลิตและการบริหารจัดการกลุ่ม โดยใช้แนวคิดการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดต่อไป ซึ่งก่อนการวิจัย วิธีการปลูกขมิ้นชันของกลุ่มเป้าหมายมีข้อจำกัด คือ แม้ว่าตลาดสมุนไพรจะมีแนวโน้มเติบโต แต่เกษตรกรในตำบลหนองหลวงยังขาดเทคนิคการปลูกขมิ้นชันที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลผลิตไม่สม่ำเสมอและคุณภาพต่ำ กระบวนการบริหารจัดการยังไม่มีระบบชัดเจน งานวิจัยนี้จึงนำแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ เพื่อพัฒนากระบวนการปลูกให้มีมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

การทบทวนวรรณกรรม

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาเกษตรกรรม เป็นแนวคิดที่เน้นความสำคัญของการร่วมมือในการพัฒนา โดยให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การตัดสินใจ และการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลต่อชุมชนของตน โดยการร่วมมือจะเกิดขึ้นระหว่างประชาชน องค์กรและหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างเต็มที่ สำหรับขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้น โกวิทย์ พวงงาม (2550) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา กล่าวคือ ถ้าหากประชาชนยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ประชาชนรู้จักวิธีการคิด รวมถึงตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำปัจจัยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ประชาชนส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงาน และประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วม ประชาชนย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือส่งผลเช่นไร กล่าวโดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วมจึงหมายถึงการให้โอกาสบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ในเรื่องนั้น ๆ เข้ามามีส่วนในการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการวิจัยจึงนำแนวคิดนี้มากำหนดเป็นขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการ การศึกษาความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา การออกแบบกระบวนการวิจัย การทดลองใช้และปรับปรุง และการประเมินผล

2. นโยบายเศรษฐกิจและการปลูกข้าวของประเทศ ตามที่ภาครัฐได้เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศไทย และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2579 โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ของประชาชน การปลูกขมิ้นเพื่อเสริมการปลูกข้าวของเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ดจึงเป็นโอกาสที่น่าสนใจในการสร้างรายได้เพิ่ม โดยทั้งการปลูกเพื่อขายขมิ้นสดและการนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

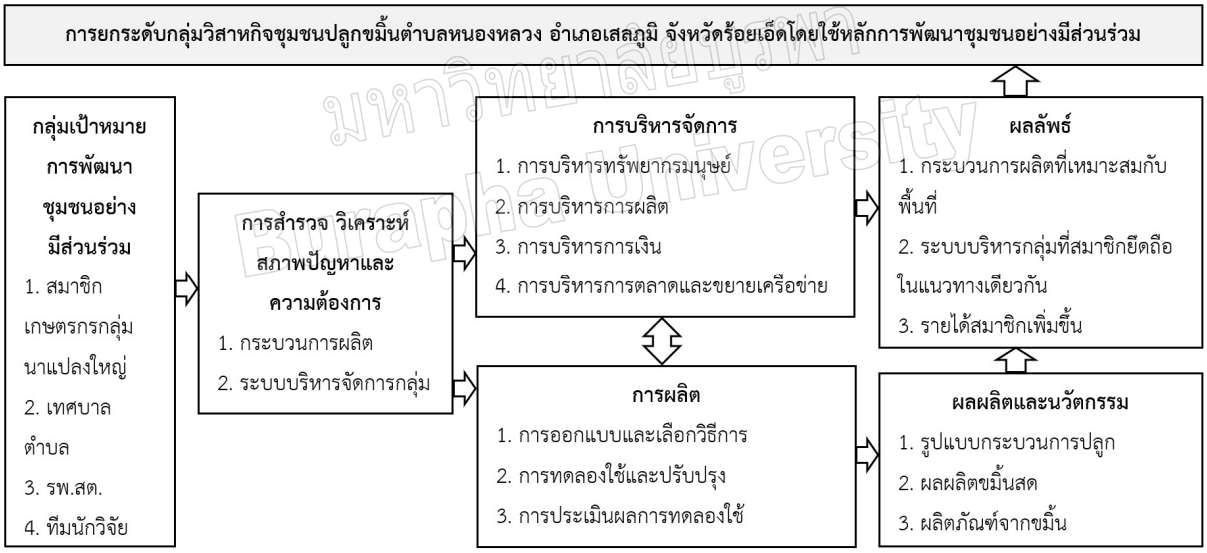
3. ความสำคัญทางเศรษฐกิจของพืชสมุนไพร ในปี พ.ศ. 2566 กระทรวงสาธารณสุขได้ขับเคลื่อนนโยบายภายใต้แนวคิดคนไทยสุขภาพดี เศรษฐกิจไทยมั่งคั่ง (health for wealth) นำสุขภาพมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก สมุนไพร ภูมิปัญญาไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นปัจจัยขับเคลื่อน ซึ่งจะมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (medical hub) ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ประชาชน ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ และปกป้องคุ้มครองภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทย สมุนไพรไทยที่เป็นวัฒนธรรมของชาติ (ศูนย์นวัตกรรมการแพทย์แผนไทย, 2565) นอกจากนี้ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศ “สมุนไพร herbal champions 15 รายการ” ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566-2570 เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสมุนไพรตลอดห่วงโซ่คุณค่า วางเป้าหมายออกสู่ตลาดโลก สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 สมุนไพรที่มีความพร้อมเพื่อการพัฒนาต่อยอด และกลุ่มที่ 2 สมุนไพรที่มีศักยภาพและต้องการความต่อเนื่องในการพัฒนา (Department of Thai Traditional and Alternative Medicine, 2023) สำหรับ “ขมิ้นชัน” (*Curcuma longa* L.) เป็นแหล่งของสารออกฤทธิ์ทางชีวภาพหลายชนิดที่มีสรรพคุณในด้านต่าง ๆ เช่น การต้านเนื้องอก การต้านความซึมเศร้า การต้านเชื้อแบคทีเรีย การชะลอวัย และการต้านโรคเบาหวาน (Rattanasuk, Wechgama, Chumroenphat, Chaiyachet, & Charoensopharat, 2023, pp. 119-123) นอกจากนี้ คณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยโพลีเทคนิควาเลนเซีย (Universitat Politècnica de València) ประเทศสเปน ได้เผยแพร่ผลการวิจัยเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2564 เกี่ยวกับขมิ้นชันและพืชต่าง ๆ อีก 14 ชนิด โดยพบว่า ขมิ้นชันมีประสิทธิภาพสูงสุดในการควบคุมการแพร่ขยายของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในห้องทดลอง (มูลนิธิชีววิถี, 2564)

4. ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการปลูกขมิ้นชัน ประเด็นที่ควรคำนึงถึงในการศึกษาปัญหาและกระบวนการผลิตขมิ้นให้มีคุณภาพนั้น งานวิจัยของอรประภา เทพศิลปวิสุทธิ์, ชนากานต์ หวานเสร็จ และสมชาย ชคตระการ (2561) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของผู้ผลิตสมุนไพร คือ ตลาดยังมีไม่เพียงพอ สภาพแวดล้อม และเรื่องของโรคและแมลงศัตรูพืชในแปลง การขาดแคลนวัตถุดิบ การตรวจพบสารเคมีปลอมปนในสมุนไพรอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sharangi, Gowda, and Das (2022) ได้ศึกษาแนวทางการเพาะปลูกขมิ้นเพื่อการค้า พบว่า สภาพแวดล้อมในการปลูกและการจัดการสารอาหารร่วมกันมีส่วนสนับสนุนการเจริญเติบโตและคุณภาพของขมิ้น การปลูกพืชหลายชั้น การปลูกพืชแซม และการปลูกพืชแบบผสมผสานมีบทบาทในการใช้ประโยชน์จากที่ดินทำให้เกิดผลดีต่อต้นขมิ้น ทำให้ได้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพของสารสำคัญที่เพิ่มขึ้นในระบบการปลูก เนื่องจากขมิ้นชันเป็นพืชที่ชอบร่มเงาหรือแดดรำไร ผลของร่มเงาและความเข้มของแสงจึงมีความสำคัญมาก งานวิจัยของฤทัยภัทร ให้ศิริกุล (2563) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสมุนไพรโดยใช้โมเดลวิสาหกิจชุมชนสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้หากมีมาตรฐานการผลิตที่ชัดเจน ทำให้กำหนดแนวทางเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ คือการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มโดยการวางแผนกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสมให้กับสมาชิก นอกจากนี้ ข้อมูลจากกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2567) แสดงให้เห็นว่า การใช้โมเดลวิสาหกิจชุมชนสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งจากข้อมูล ณ วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2567 ประเทศไทยมีวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากกว่า 82,000 แห่ง โดยในปี พ.ศ. 2566 สามารถสร้างรายได้ (มูลค่าทางเศรษฐกิจ) ประมาณ 8,035,966,032 บาทต่อปี

5. การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนก็ยังคงมีปัญหาต่าง ๆ โดยปัญหาหลักของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ 1) ปัญหาเครือข่ายวิสาหกิจ 2) ปัญหาด้านบริหารจัดการ 3) ปัญหาด้านการตลาด 4) ปัญหาด้านการผลิต 5) ปัญหาด้านการเงินและแหล่งเงินทุนต่ำ 6) ปัญหาด้านเทคโนโลยี และ 7) ปัญหาขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อความมั่งคงและความยั่งยืนของเศรษฐกิจ (ชนนิกานต์ อินทรเผือก, ประเพศ ไกรจันทร์ และทวีศักดิ์ รูปสิงห์, 2564, หน้า 46-56) โดยเฉพาะการบริหารจัดการนั้นมีความสำคัญเพราะการบริหารจัดการที่ดีจะทำให้วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพ สามารถวางแผนการบริหารจัดการธุรกิจ โดยจะต้องครอบคลุม 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การผลิต 2) การเงินและการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ 3) การตลาด 4) การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ และ 5) การบริหารความเสี่ยง (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2566) ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของท้องถิ่นและประเทศ และแก้ไขปัญหาของวิสาหกิจชุมชนได้

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ เกษตรกรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองหลวง ที่ได้ทดลองปลูกขมิ้นจำนวน 30 ครัวเรือน ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) มีเป้าหมายในการพัฒนาด้านการผลิตและด้านการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีกระบวนการตามกรอบแนวคิด ดังนี้

1. สำรวจสภาพปัญหาและความต้องการ ทีมวิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่และจัดเวทีประชุมกลุ่มเพื่อเก็บข้อมูลการดำเนินงาน ศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้นกับกลุ่มเป้าหมายสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจนาแปลงใหญ่ตำบลหนองหลวง จำนวน 30 ครัวเรือน และผู้แทนผู้บริหารเทศบาลตำบลหนองหลวง จำนวน 5 คน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านบะหลวง จำนวน 5 คน รวมทั้งทีมนักวิจัย (อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด) จำนวน 2 คน และผู้ช่วยนักวิจัย (ชาวบ้าน) จำนวน 10 คน

ตาราง 1

รูปแบบ/บทบาทการมีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้มีส่วนร่วม	จำนวน (คน)	รูปแบบ/บทบาทการมีส่วนร่วม				
		ค้นหาปัญหาและความต้องการ	ศึกษาความเป็นไปได้การแก้ปัญหา	ออกแบบการวิจัย	ทดลองใช้/ปรับปรุง	ประเมิน/สรุปผลวิจัย
สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ	30	✓	✓	-	✓	✓
ผู้แทนเทศบาลตำบล	5	✓	✓	✓	-	✓
ผู้แทน รพ.สต.	5	✓	✓	✓	✓	✓
นักวิจัย (อาจารย์)	2	✓	✓	✓	✓	✓
ผู้ช่วยนักวิจัย (ชาวบ้าน)	10	✓	✓	✓	✓	✓

2. ศึกษาความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา จากการศึกษาความเป็นไปได้ พบว่าขมิ้นชันกำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) ซึ่งขมิ้นชันมีสรรพคุณทางยา และเป็นที่ต้องการของโรงพยาบาลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำไปแปรรูปเป็นยาสำหรับใช้ในโรงพยาบาล รวมทั้งมีเครือข่ายผู้ปลูกสมุนไพรที่สามารถเรียนรู้และขอคำปรึกษาได้

3. การออกแบบกระบวนการวิจัย ทีมวิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย เลือกแนวทางการปลูกขมิ้นเพื่อขายขมิ้นสดและแปรรูปเพื่อจำหน่าย โดยการไปศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงประสานให้ผู้เชี่ยวชาญในการปลูกขมิ้น คือ นายสุรทัย วิชาผง ประธานกลุ่มวิสากิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านหนองดู่ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มาร่วมในกระบวนการวิจัย

4. ทดลองใช้และปรับปรุง ทีมวิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมายดำเนินการทดลองปลูกขมิ้นพันธุ์แดงสยามในแปลงทดลองรอบการผลิตปี พ.ศ. 2564 เพื่อประเมินปริมาณผลผลิต ปริมาณสารสำคัญในขมิ้นที่ผลิตได้ เพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบกับผลผลิตขมิ้นรอบการผลิตปี พ.ศ. 2565 รวมทั้งดำเนินการเก็บข้อมูลเกษตรกรโดยเฉพาะรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ เพื่อจะนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลรายได้หลังการจำหน่ายผลผลิตเมื่อสิ้นสุดโครงการในปี พ.ศ. 2565

5. ประเมินผลการทดลองใช้ โดยการประเมินจะครอบคลุมใน 3 ประเด็น ได้แก่ การเปรียบเทียบปริมาณผลผลิตขมิ้น การเปรียบเทียบรายได้จากการปลูกขมิ้น และการทดสอบปริมาณสารเคอร์คูมินอยด์ (curcuminoids) ในขมิ้น ระหว่างปี พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการและปัจจัยการผลิตขมิ้นให้ได้คุณภาพมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ปลูกมีรายได้จากการขายขมิ้นสดและผลิตภัณฑ์แปรรูปที่ผ่านมาตรฐานของตลาดหรือผู้รับซื้อ รวมทั้งมีวัตถุดิบป้อนให้กับอุตสาหกรรมยา เนื่องจากปริมาณสารเคอร์คูมินอยด์ที่มีอยู่จริงในยาจะสะท้อนถึงคุณภาพในการรักษาโรคต่าง ๆ

ผลการวิจัย

ในการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการจากการเก็บข้อมูลด้วยการจัดประชุมกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจและผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหาหลักของเกษตรกรในพื้นที่ คือ เกษตรกรได้รายได้จากการนำข้าวไปขายไม่แน่นอน ส่วนความต้องการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ การทำอาชีพเสริมหลังทำนาหรือควบคู่ไปกับการทำนาด้วยการปลูกขมิ้นชัน ซึ่งกำลังได้รับความสนใจในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19)

รวมทั้งกำลังเป็นที่ต้องการของโรงพยาบาลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่รับซื้อขมิ้นสด เพื่อนำไปแปรรูปเป็นยาสำหรับใช้ในโรงพยาบาล รวมทั้งมีเครือข่ายผู้ที่ปลูกขมิ้นที่สามารถไปเรียนรู้ได้จากการประชุมครั้งนั้น ทีมวิจัยและกลุ่มเป้าหมายจึงเลือกที่จะปลูกขมิ้นเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน ตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

จุดเริ่มต้นของการปลูกขมิ้นในพื้นที่ตำบลหนองหลวง เริ่มจากการนำตัวแทนกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องไปศึกษาเรียนรู้การปลูกขมิ้น ณ ไร่สดใสสมุนไพรไทวาปี อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม และนำขมิ้นพันธุ์แดงสยามมาเริ่มการทดลองปลูกในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 (รอบการผลิตปีที่ 1) กลุ่มเป้าหมายได้ร่วมดำเนินการปลูกขมิ้น จำนวน 400 กิโลกรัม ในแปลงทดลองขนาด 1 ไร่ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิต พบว่า สามารถเก็บผลผลิตได้เพียง 483 กิโลกรัม โดยเกษตรกรได้ร่วมสรุปสาเหตุที่ได้ผลผลิตในปริมาณน้อย เนื่องจากพื้นที่ปลูกมีสภาพดินแข็ง เพราะไม่ได้มีการเตรียมหรือปรุงดินล่วงหน้า รวมทั้งใส่ปุ๋ยคอกไม่พอ การปลูกขมิ้นในเดือนมิถุนายนซึ่งเข้าสู่ฤดูฝนแล้ว ทำให้หัวพันธุ์และต้นอ่อนได้รับน้ำในปริมาณที่มากเกินไป และพื้นที่ที่ปลูกยกร่องต่ำทำให้เมื่อมีน้ำท่วมขังผลผลิตเกิดการเน่าเสียหาย และปัญหาที่สำคัญคือการที่เกษตรกรยังขาดความรู้เรื่องมาตรฐานคุณภาพสมุนไพรสำหรับการผลิตขมิ้นให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของผู้ที่จะรับซื้อ คือ โรงพยาบาลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ และยังขาดระบบการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี ได้แก่ ยังไม่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ ไม่มีระเบียบข้อบังคับของกลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติและจัดสรรผลประโยชน์จากรายได้ของกลุ่ม โดยหลังจากการสรุปผลการปลูกได้แบ่งผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เก็บไว้เป็นต้นพันธุ์สำหรับปลูกขยายผลต่อในรอบการผลิตที่ 2 จำนวน 450 กิโลกรัม และส่วนที่ 2 จำนวน 33 กิโลกรัม นำไปแปรรูปเป็นขมิ้นผงด้วยการฝานเป็นแผ่น นำไปตากแห้งแล้วบด โดยขมิ้นจำนวน 33 กิโลกรัม ตากแห้งจะเหลือ 7 กิโลกรัม เมื่อนำไปบดด้วยเครื่องบดที่ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด แล้วร่อนเอาเฉพาะผงขมิ้นได้ 5.6 กิโลกรัม (ขมิ้นแห้ง 1 กิโลกรัม จะได้ขมิ้นผง 0.8 กิโลกรัม) และบรรจุใส่ถุงซิปล็อกเก็บไว้สำหรับผสมทำสบู่ก้อน สบู่เหลว ยาหม่อง พิมเสน หรือจำหน่ายเป็นขมิ้นผงเป็นการสร้างรายได้ต่อไป โดยก่อนเริ่มการวิจัยได้สำรวจข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 30 ครัวเรือน ปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 12,412-17,887 บาทต่อเดือน

1. การยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้นด้านการผลิต มีกระบวนการ ดังนี้

1.1 การสำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพื่อหาสาเหตุที่จะนำไปสู่การปรับปรุงปัญหา จึงนำผงขมิ้นที่ได้จากการปลูกในรอบการผลิตที่ 1 (พ.ศ. 2564) ส่งไปตรวจที่บริษัทห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด จังหวัดขอนแก่น เพื่อทดสอบคุณภาพทางเคมีของขมิ้น พบว่ามีสารเคอร์คูมินอยด์ (curcuminoids) อยู่ที่ 59.16 ไมโครกรัมต่อกรัม จากผลการทดสอบดังกล่าว เพื่อให้ได้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นและให้ได้ขมิ้นที่มีสารเคอร์คูมินอยด์เพิ่มขึ้น จึงนำมาสู่การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการปลูก โดยเริ่มจากการศึกษาดูงานการผลิตและแปรรูปขมิ้นชันหลายแห่ง ได้แก่ 1) สวนสมุนไพรบ้านคลองปลากั้ง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีการทำแนวกันชนเพื่อให้ปลอดจากสารเคมีให้มากที่สุด สภาพดินดีและเหมาะปลูกขมิ้นเพราะเป็นดินภูเขา 2) สวนสมุนไพรบ้านดงบัง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ส่งสมุนไพรให้กับโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร มีโรงเก็บและโรงตากสมุนไพร ได้รับคำแนะนำเรื่องการปรับปรุงดิน โดยส่วนใหญ่ดินร่วนปนทรายภาคอีสานไม่เหมาะกับการปลูกขมิ้น ถ้าจะปลูกต้องมีการตรวจสภาพดินแล้วปรุงดิน ต้องปลูกแบบผสมผสาน และก่อนปลูกต้องหาตลาดก่อน นอกจากนี้ ต้องรู้จักคิดต้นทุนกำไรให้เป็น 3) โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีการแปรรูปสมุนไพรเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เวชภัณฑ์ยาที่ใช้ในโรงพยาบาล ส่วนที่ 2 ผลิตภัณฑ์เวชภัณฑ์ยาและเวชสำอางจำหน่ายภายนอกโรงพยาบาล 4) ศูนย์ภูมิภูเบศร แหล่งศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรและภูมิปัญญาสุขภาพ อำเภอ

เมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นลักษณะศูนย์ฝึกอบรมของโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาเรื่องยาและสมุนไพร ยึดหลักกินยาเพื่อการปรับสมดุลร่างกายตามธาตุต่าง ๆ และ 5) บริษัท ประยงค์บ้านไร่สมุนไพร จำกัด อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม รับซื้อสมุนไพร เช่น ใบบัวบก มะระขี้นก เพราะเหมาะกับดินในเขตภาคอีสาน มีโรงอบและ Herb Cafe ที่เป็นร้านกาแฟและศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

1.2 การออกแบบและเลือกวิธีการ จากการศึกษาดูงาน สามารถสรุปแนวทางหรือวิธีการที่จะนำไปปรับใช้ในกระบวนการผลิต ดังนี้ 1) สำรวจตลาดรับซื้อเพื่อวางแผนการผลิต 2) ตรวจสารสำคัญในขมิ้นเพื่อใช้เปรียบเทียบหลังปรับปรุงกระบวนการผลิต 3) ตรวจและปรับปรุงสภาพดินและน้ำที่ใช้ในการผลิต 4) แปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากขมิ้น 5) พัฒนาการตลาด และ 6) พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน โดยร่วมมือกับประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านหนองดู่ ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มาให้ความรู้และอบรมการสร้างมาตรฐานการเพาะปลูกขมิ้นชันให้ได้คุณภาพเพื่อส่งขายโรงพยาบาลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พร้อมทั้งร่วมออกแบบ “การปลูกขมิ้นแบบประณีต” และลงมือปลูกตามกระบวนการ

1.3 การทดลองใช้และปรับปรุง เป็นการให้เกษตรกรทดลองปลูกขมิ้นแบบประณีต และปรับปรุงกระบวนการปลูกไปพร้อมกันทุกขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมแปลง โดยไถพรวนดินให้ร่วนซุยในพื้นที่ปลูกที่ไม่ควรเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมขัง 2) การเตรียมหัวพันธุ์ นำหัวพันธุ์ขมิ้นวางผึ่งไว้ในที่ร่ม สะอาด แห้ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไกลจากแมลงและสัตว์มารบกวน หรือฝังในทรายหยาบที่สะอาดในร่ม หรือนำหัวพันธุ์ไปเพาะก่อนนำไปปลูกในถุงดำในที่ร่ม 3) วิธีการปลูกขมิ้นและการดูแลรักษาต้นขมิ้น ควรปลูกประมาณช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน ใช้ขมิ้นหัวพันธุ์ 1 หัวต่อหลุม ส่วนการปลูกด้วยแง่ง หากยาวมากให้ตัดเป็นท่อน ๆ ที่มีตาอย่างน้อย 3 ตา ใช้ 2-3 ท่อนต่อหลุม บำรุงต้นด้วยการใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยชีวภาพ ถอนหญ้าสม่ำเสมอ นำหญ้ามาคลุมไว้ที่โคนต้น รดน้ำอย่างสม่ำเสมอจนกว่าต้นขมิ้นจะตั้งต้นแข็งแรง และลดการให้น้ำในหน้าฝนและในระยะเก็บเกี่ยว และ 4) การปฏิบัติก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวขมิ้น ระยะเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม คือ 9-11 เดือนขึ้นไป โดยลำต้นเหนือดินจะเหี่ยวและแห้งสนิท จะได้ขมิ้นที่มีสารสำคัญมากกว่าระยะอื่น วิธีการเก็บเกี่ยวให้รดน้ำดินพอชื้นทิ้งไว้ 1 สัปดาห์ เพื่อให้ขุดง่าย แล้วจึงขุดหัวขมิ้นหรือถอนขึ้นมาทั้งกอ ตัดแยกลำต้นและเหง้าออก ระวังอย่าให้เกิดแผลเพื่อป้องกันเชื้อโรค แล้วใส่ในภาชนะที่แห้งและสะอาดที่วางเหนือพื้นดินเท่านั้น และไม่ควรเก็บเกี่ยวในช่วงที่มีฝนเพื่อป้องกันโรคเชื้อรา นำไปเก็บในที่ร่มที่สะอาด แห้ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไกลจากแมลงและสัตว์มารบกวน เพื่อเตรียมส่งจำหน่ายให้ผู้ซื้อต่อไป

1.4 การประเมินผลการทดลองใช้ โดยการนำผลผลิตขมิ้นพันธุ์แดงสยามที่ปลูกในรอบการผลิตปีที่ 2 (พ.ศ. 2565) ซึ่งผ่านการปรับปรุงและพัฒนาตามกระบวนการผลิตข้างต้น ส่งไปตรวจที่บริษัทห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด จังหวัดขอนแก่นอีกครั้ง ผลการทดสอบพบว่า มีสารเคอร์คูมินอยด์อยู่ที่ 92.02 µg/g ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 55.5 จากขมิ้นที่ปลูกในช่วงปีที่ผ่านมา ดังตาราง 2

ตาราง 2

เปรียบเทียบผลการทดสอบสารเคอร์คูมินอยด์ระหว่างขมิ้นที่ปลูกในรอบการผลิตปีที่ 1 (พ.ศ. 2564) และรอบการผลิตปีที่ 2 (พ.ศ. 2565)

คุณค่าทางโภชนาการและพลังงาน	ผลการทดสอบ		หน่วย	ผลการเปรียบเทียบ
	2564	2565		
เคอร์คูมินอยด์ (Curcuminoids)	59.16	▲ 92.02	µg/g	เพิ่มขึ้นร้อยละ 55.5

ผลผลิตและนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการวิจัยรูปแบบการปลูกขมิ้นชันเพื่อยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้น ตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ได้ดำเนินการเป็นระยะเวลา 2 ปี มีดังนี้

1. รูปแบบกระบวนการปลูกขมิ้นแบบประณีต จากการพัฒนารูปแบบโดยการทดลองและปรับปรุงร่วมกัน ทำให้เกิดนวัตกรรมเชิงระบบ เป็นระบบการปลูกขมิ้นที่เหมาะสมกับพื้นที่ ระยะการปลูกที่พึ่งพาและเหมาะกับฤดูกาล เป็นรูปแบบการปลูกเพื่อให้สามารถคำนวณปริมาณผลผลิตได้ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการผลิตให้ได้ปริมาณเพียงพอตามที่ตลาดต้องการ รวมไปถึงการใช้วิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการตรวจสอบและเปรียบเทียบเพื่อการพัฒนาปรับปรุง

2. ผลผลิตที่เป็นขมิ้นสด เป็นผลผลิตหลักที่เกิดจากกระบวนการวิจัยที่กลุ่มเป้าหมายสามารถนำไปจำหน่ายให้กับโรงพยาบาลสุวรรณภูมิ และแบ่งส่วนนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากขมิ้น

3. ผลิตภัณฑ์จากขมิ้น เกิดจากการพัฒนากระบวนการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ตามกระบวนการวิทยาศาสตร์ทั้งการตาก อบ บด และการสกัดขมิ้นเพื่อนำไปเป็นส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สบู่อาบน้ำขมิ้นชัน เจลอาบน้ำขมิ้นชัน และโลชั่นบำรุงผิวขมิ้นชัน ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้นมีรายได้เพิ่มขึ้น

ผลจากการยกระดับด้านการผลิตมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การจำหน่ายผลขมิ้นชันสดให้กับโรงพยาบาลสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จากการเก็บเกี่ยวขมิ้นที่ปลูกในรอบการผลิตปีที่ 2 (พ.ศ. 2565) กลุ่มเป้าหมายสามารถจำหน่ายได้ จำนวน 895 กิโลกรัม ราคากิโลกรัมละ 50 บาท รวม 44,750 บาท ดังนั้น ในรอบการผลิตปีที่ 3 (พ.ศ. 2566) โรงพยาบาลสุวรรณภูมิ ให้โควตารับซื้อเพิ่มขึ้นเป็น 3,000 กิโลกรัม เกษตรกรจึงได้มีการขยายแปลงทดลองปลูกไปยังพื้นที่ของสมาชิกที่มีความพร้อมอีก 5-10 แปลง และส่วนที่ 2 การจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปขมิ้น ตามกระบวนการวิทยาศาสตร์โดยอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เพื่อนำไปเป็นส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ โดยกลุ่มเป้าหมายได้นำไปแปรรูปเป็นสบู่อาบน้ำขมิ้นชัน เจลอาบน้ำขมิ้นชัน และโลชั่นบำรุงผิวขมิ้นชัน และนำมาจัดจำหน่ายในนามของกลุ่ม

2. การยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้นด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

การบริหารจัดการกลุ่มการผลิตและแปรรูปขมิ้นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนเกิดความสำเร็จ การดำเนินโครงการในระยะ/ขั้นตอนนี้ เน้นการมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับกลุ่มของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้แทนจากเทศบาลตำบลหนองหลวง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านบะหลวง และทีมวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จัดทำขึ้นเพื่อใช้สำหรับบริหารจัดการและดำเนินงานของกลุ่มการผลิต การแปรรูป และการจำหน่ายผลผลิต ได้แก่ ขมิ้นชัน กล้วย และผลผลิตอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นในกลุ่มต่อไป ประกอบด้วยระบบการบริหารจัดการ 4 ประเด็น ได้แก่

2.1 การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (human resource management) โดยมีการกำหนดเป้าหมายการบริหารงานเพื่อยกระดับรายได้ของครัวเรือนสมาชิกและคนในท้องถิ่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและคนท้องถิ่นให้ดีขึ้น และเพื่อพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ดำเนินงานโดย 1) กำหนดโครงสร้างคณะกรรมการ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธาน เหรัญญิก ผู้ช่วยเหรัญญิก เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ ประชาสัมพันธ์ ปฏิคม ผู้ตรวจสอบ ผู้ประสานงาน และผู้ช่วยผู้ประสานงาน 2) กำหนดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพสมาชิก ได้แก่ การจัดโครงการหรือกิจกรรมการอบรมต่าง ๆ การติดตามและสนับสนุนการดำเนินการผลิตของสมาชิก และส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างมาตรฐานการผลิตของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง 3) กำหนดกิจกรรมการประชุม ได้แก่ การประชุมใหญ่สามัญประจำปี การประชุมวิสามัญ การประชุมประจำเดือน และการประชุมของคณะกรรมการ

2.2 การบริหารการผลิต (production management) มีระบบ ดังนี้ 1) สมาชิกต้องมีพื้นที่การเกษตรและต้องพัฒนาพื้นที่ให้ได้มาตรฐานร่วมกับกลุ่ม 2) เข้าร่วมประชุมสมาชิก รับฟังชี้แจงระเบียบหรือข้อบังคับของกลุ่ม และแสดงความสนใจอย่างตั้งใจจริง 3) ลงทะเบียนสมาชิก และสามารถกู้ยืมพันธุ์หรือซื้อพันธุ์ เช่น ขมิ้น กำหนดโควตารายละไม่เกิน 200 กิโลกรัมต่อการปลูก 1 ไร่ 4) การเตรียมแปลงปลูกต้องยินยอมให้คณะกรรมการลงไปตรวจแปลงเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่ การออกแบบแปลงปลูก คุณภาพดิน ระบบน้ำ และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 5) เข้าร่วมอบรมหรือศึกษาดูงานกระบวนการผลิตที่จำเป็น เช่น การจัดทำแปลง การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การแปรรูป การตลาด เป็นต้น 6) พัฒนาแปลงเพื่อขอมาตรฐานการผลิตตามระเบียบกลุ่มหรือตามมาตรฐานที่ผู้ซื้อกำหนด 7) หากสมาชิกมีการกู้ยืมพันธุ์ เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ให้ส่งคืนกลุ่มให้ครบตามปริมาณที่ยืมไป 8) การส่งขายหรือแปรรูปขาย สมาชิกต้องส่งจำหน่ายผ่านกลุ่มหรือในนามกลุ่ม และ 9) ยินยอมให้คณะกรรมการกลุ่มหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าติดตามหรือตรวจสอบมาตรฐานการผลิตทุกครั้ง

2.3 การบริหารการเงิน (financial management) มีระบบ ดังนี้ 1) กำหนดให้เงินทุนการดำเนินงานของกลุ่มได้มาจากการร่วมหุ้นจากสมาชิก การจัดสรรผลกำไรจากการดำเนินงานหรือประกอบการของกลุ่ม เช่น ขายหัว/แง่งพันธุ์ ขายผลผลิต ขายผลิตภัณฑ์ ฯลฯ และการสนับสนุนจากภายนอก เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยหรือบุคคล 2) การจัดสรรผลกำไร กำหนดให้มีคณะกรรมการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานที่เป็นตัวแทนจากมหาวิทยาลัย เทศบาลตำบล รพ.สต. และชุมชนเป็นทีมร่วมตรวจสอบการทำงานและการเงินให้โปร่งใส มีการจัดสรรเป็นเงินปันผลให้กับสมาชิกทุกสิ้นปี มีการจัดสรรเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกในอนาคต และ 4) มีการจัดสรรเป็นค่าบริหารจัดการกลุ่มและค่าตอบแทนกรรมการในอนาคต มีการจัดสรรเป็นเงินสนับสนุนการพัฒนาแปลงปลูกให้กับสมาชิกในอนาคต และมีการพัฒนาเป็นกองทุนหรือออมทรัพย์หรือธนาคารชุมชนในอนาคต

2.4 การบริหารการตลาด (marketing management) และขยายเครือข่าย มีระบบดังนี้ 1) การกู้ยืมพันธุ์เพื่อนำไปปลูกขยายผลในแปลง สมาชิกสามารถกู้ยืมพันธุ์ตามปริมาณที่คณะกรรมการกลุ่มกำหนด (เช่น รายละไม่เกิน 200 กิโลกรัมต่อการปลูกประมาณ 1 ไร่) และส่งคืนกลุ่มให้ครบตามปริมาณที่ยืมไปเมื่อครบรอบการเก็บเกี่ยว 2) การขายหัว/แง่งพันธุ์ ขายจำนวนจำกัดตามปริมาณที่คณะกรรมการกลุ่มกำหนดให้กับสมาชิกที่ต้องการหรือบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกในราคาที่กลุ่มกำหนดและนำเข้าเป็นรายได้ของกลุ่ม 3) การแปรรูป ให้แปรรูปบางส่วนเพื่อหารายได้เข้ากลุ่มในระหว่างรอเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่น แปรรูปเป็นผง สบู่ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ 4) การส่งขายหรือแปรรูปต้องจำหน่ายผ่านในนามกลุ่ม และ 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนจัดหาหรือดำเนินการทำข้อตกลงความร่วมมือกับโรงพยาบาลหรือแหล่งที่มีการรับซื้อผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

จากการยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้นด้านการผลิตและด้านการบริหารจัดการกลุ่ม สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการและระบบที่ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้แทนจากเทศบาลตำบลหนองหลวง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านบะหลวง และทีมวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับกลุ่มเป้าหมายได้ โดยจากการสำรวจข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนหลังจากการขายผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากขมิ้นในรอบการผลิตปีที่ 2 (พ.ศ. 2565) ของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 30 ครัวเรือน พบว่ามีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 13,394-19,440 บาทต่อเดือน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีแรกที่ทำวิจัย การวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 8 หลังการปรับปรุงวิธีการปลูก แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของแนวทางนี้ในการเพิ่มความมั่นคงทางการเงินของชุมชน ดังตาราง 3

ตาราง 3

เปรียบเทียบปริมาณเคอร์คูมินอยด์ ผลผลิตเฉลี่ย และรายได้ครัวเรือน ระหว่างรอบการผลิตปีที่ 1 (พ.ศ. 2564) และรอบการผลิตปีที่ 2 (พ.ศ. 2565)

ปัจจัย	ก่อนปรับปรุง (2564)	หลังปรับปรุง (2565)	% การเปลี่ยนแปลง
ปริมาณเคอร์คูมินอยด์ (µg/g)	59.16	92.02	+55.5
ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	483	895	+85.3
รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท/เดือน)	12,412	13,394	+8

อภิปรายผล

จากการทดลองปลูกขมิ้นพันธุ์แดงสยามของกลุ่มเป้าหมายในรอบการผลิตปีที่ 1 (พ.ศ. 2564) ผลที่เกิดขึ้นคือ ผลผลิตขมิ้นที่เก็บเกี่ยวได้มีปริมาณน้อย สาเหตุเกิดจากการกระบวนการปลูกที่ไม่เหมาะสม เช่น ช่วงเวลา ลักษณะพื้นที่ปลูก สภาพดิน การใส่ปุ๋ย และเกษตรกรยังไม่มีความรู้เรื่องมาตรฐานคุณภาพสมุนไพร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรประภา เทพศิลปวิสุทธิ์, ชนากานต์ หวานเสร็จ และสมชาย ชคตระการ (2561) ที่กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของผู้ผลิตสมุนไพร คือ สภาพแวดล้อม และเรื่องของโรคและแมลงศัตรูพืชในแปลง ดังนั้น ก่อนที่จะปลูกขมิ้นในปีที่ 2 จึงร่วมกันปรับปรุงและพัฒนากระบวนการปลูกใหม่ที่เหมาะสม จึงดำเนินการศึกษาออกแบบและเลือกใช้กระบวนการปลูกขมิ้นแบบประณีต ให้เกษตรกรร่วมในการทดลองปลูกและปรับปรุงในทุกขั้นตอนตามแนวคิดการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งใช้วิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการตรวจสอบสารสำคัญในขมิ้นและเปรียบเทียบเพื่อการพัฒนาปรับปรุงปัจจัยการผลิต ผลการทดสอบพบว่าขมิ้นที่ปลูกรอบการผลิตปีที่ 2 (พ.ศ. 2565) มีสารเคอร์คูมินอยด์อยู่ที่ 92.02 ไมโครกรัมต่อกรัม ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 55.50 และสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 85.30 นำไปสู่การยกระดับการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้นตำบลหนองหลวง ให้สามารถปลูกขมิ้นที่ได้คุณภาพสำหรับการส่งจำหน่ายขมิ้นสด พร้อมทั้งมีการนำขมิ้นมาแปรรูปเป็นส่วนผสมของผลิตภัณฑ์สบู่อาบน้ำขมิ้นชัน เจลอาบน้ำขมิ้นชัน และโลชั่นบำรุงผิวขมิ้นชัน จำหน่ายในช่องทางต่าง ๆ สร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายที่ผลิตได้เอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนที่ให้ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต โดยจากการสำรวจข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนหลังจากการขายผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากขมิ้นในรอบการผลิตปีที่ 2 (พ.ศ. 2565) ของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 13,394-19,440 บาทต่อเดือน เพิ่มขึ้นร้อยละ 8 ส่วนการยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้นด้านการบริการจัดการกลุ่ม ได้ร่วมกันกำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินการของกลุ่ม ร่วมวางระบบกลไกการบริหารจัดการกลุ่ม ใน 4 ประเด็น ได้แก่ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารการผลิต การบริหารการเงิน การบริหารการตลาดและขยายเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนของภัทรธิดา วัฒนาพรรณกิตติ (2559) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่หรือแปลงปลูกเพื่อขอรับรองแหล่งผลิตพืชอินทรีย์ ซึ่งนอกจากผลผลิตจะมีคุณภาพและปลอดภัยแล้ว ยังสามารถเป็นผู้จำหน่ายที่มีมาตรฐานและเอกสารยืนยันตามที่ตลาดต้องการได้

2. การพัฒนาหรือส่งเสริมให้มีโรงเรือนสำหรับแปรรูปสมุนไพรที่ได้มาตรฐานในพื้นที่ที่เป็นของชุมชนเอง จะทำให้กลุ่มเป้าหมายได้ฝึกปฏิบัติ ทดลอง และเรียนรู้ทุกระบวนการผลิตอย่างใกล้ชิด เนื่องจากปัจจุบันต้องขอเข้าไปใช้เครื่องมือของมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยและพัฒนารูปแบบการปลูกสมุนไพรแบบผสมผสานที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อเพิ่มความหลากหลายของสมุนไพรและผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

2. การขยายผลและการสร้างวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรในพื้นที่อื่น ๆ ที่สนใจและเพื่อให้เกิดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นอื่น ๆ

รายการอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2567). *กรมส่งเสริมการเกษตร สร้างทีมพัฒนาธุรกิจวิสาหกิจชุมชน สู่การเกษตรมูลค่าสูง และเพิ่มผลิตภาพของทุน.* กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. https://www.doae.go.th/กรมส่งเสริมการเกษตร-สร-2

โกวิทย์ พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 6). วิญญูชน.

ข้อมูลด้านการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัด ปีการผลิต 2564/65. (2565). กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. https://www.opsmoac.go.th/roiet-dwl-files-451091791130

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2548). *แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน: ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สร้างสรรค์.

ชนนิกานต์ อินทรเผือก, ประเพศ ไกรจันทร์ และทวีศักดิ์ รูปสิงห์. (2564). รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 12*(2), 46-56. https://ojs.kmutnb.ac.th/index.php/jote/article/view/5449/3746

ภัทรธิดา วัฒนาพรรณกิตติ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนระดับ 5 ดาว จังหวัดลำปาง. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ*, *10*(2), 17-26. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ksk/article/view/125577

ฤทัยภัทร ให้ศิริกุล. (2563). แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรบ้านบัวตำบลบ้านบัวอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, *10*(2), 9-23. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/RDIBRU/article/view/243692

ศูนย์นวัตกรรมการแพทย์แผนไทย. (2565). *กระทรวงสาธารณสุขหนุนการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก ขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ*. https://ttmic.co.th/สธ-หนุนการแพทย์แผนไทย-กา/

15 สมุนไพร Herbal Champions สร้างมูลค่าเศรษฐกิจสู่ตลาดโลก. (2566, 23 มีนาคม). https://www.bangkokbiznews.com/health/public-health/1059280

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2566). *การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก.* กระทรวงพาณิชย์. https://uploads.tpso.go.th/การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน.pdf

อรประภา เทพศิลปวิสุทธิ์, ชนากานต์ หวานเสร็จ และสมชาย ชคตระการ. (2561). ปัญหาและอุปสรรคในระบบการผลิต การจำหน่าย และการบริโภคของผู้มีส่วนได้เสียต่อผลิตภัณฑ์ยาจากสมุนไพรอินทรีย์ : กรณีศึกษา มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, *26*(8), 1421-1434. https://li01.tci-thaijo.org/index.php/tstj/article/view/121324

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

อารีวรรณ คูสันเทียะ. (2565). *ต้นทุนแพง ราคาข้าวต่ำ ซ้ำเติมหนี้สินชาวนา*. มูลนิธิชีวิตไท. https://www.landactionthai.org/2012-05-18-03-24-45/article/item/2559-2022-08-09-02-58-20.html

BIOTHAI Editorial Team. (2564). *นักวิทยาศาสตร์สเปนทดลองขมิ้นชัน ยับยั้งเชื้อโควิดมากที่สุดในห้องปฏิบัติการ.* https://biothai.net/biological-and-genetic-resource/plants-fight-epidemic/1868

Rattanasuk, S., Wechgama, K., Chumroenphat, T., Chaiyachet, O., & Charoensopharat, K. (2023). Potential antibacterial activity of ethanolic curcuma longa L. rhizome extract against antibiotic-resistant bacteria. *Pakistan Journal of Biological Sciences: PJBS, 26*(3), 119-123. https://doi.org/10.3923/pjbs.2023.119.123

Sharangi, A.B., Gowda M.P., & Das, S. (2022). Responses of turmeric to light intensities and nutrients in a forest ecosystem: retrospective insight. *Trees, Forests and People*, 7, Article 100208. https://doi.org/10.1016/j.tfp.2022.100208

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

การก่อร่างสร้างมาร์เวลสตูดิโอและการพัฒนาภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่เพื่อนำไปสู่ความนิยม
The Creation of Marvel Studios and The Development of Superhero Films' Leading to Popularity

เอกรงค์ ปั้นพงษ์ (Akkarong Punpong)[1*]
Received: February 13, 2025
Revised: June 21, 2025
Accepted: July 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่เพื่อนำไปสู่ความนิยมของมาร์เวลสตูดิโอ และ 2) ประยุกต์เพื่อหาแนวทางการสร้างความนิยมสำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศไทย ระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและตัวบทผ่านสื่อภาพยนตร์ของมาร์เวลสตูดิโอและการวิจัยเอกสาร เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบในการพัฒนาภาพยนตร์ของมาร์เวลสตูดิโอที่ประสบความสำเร็จอยู่ในลักษณะของการปรับตัวรูปแบบตามกระแสธุรกิจและเทคโนโลยีสื่อที่เปลี่ยนแปลง โดยเริ่มที่ร้อยเรียงเนื้อหาภาพยนตร์แต่ละเรื่องเข้าด้วยกัน หลังจากนั้นคัดเลือกทีมเขียนบทและผู้กำกับพร้อมกับการคัดเลือกนักแสดงที่เหมาะสมกับภาพยนตร์ และ 2) การประยุกต์แนวทางพัฒนาภาพยนตร์ของมาร์เวลสตูดิโอกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศไทย ได้แก่ เฟส 1 แผนระยะสั้น 1-5 ปี เป็นการส่งเสริมงบประมาณโดยตรงจากภาครัฐ รวมถึงการออกนโยบายสนับสนุนต่าง ๆ ตลอดจนการออกข้อกฎหมายบังคับในระยะสั้น เฟส 2 แผนระยะกลางต่อยอดจากแผนระยะสั้น เป็นการออกนโยบายและข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่ชัดเจน รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ และเฟส 3 แผนระยะยาว 10-20 ปี พัฒนาแรงงานเพื่อเข้าสู่ระบบและการต่อยอดเทคโนโลยีตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่แล้ว

คำสำคัญ: กลวิธี, ภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่, มาร์เวลสตูดิโอ

Abstract

This research aimed to 1) examine the development of superhero films that contributed to the popularity of Marvel Studios and 2) propose guidelines to enhance the popularity of Thailand's film industry. A qualitative research methodology was employed, involving descriptive and textual analysis of Marvel Studios films and document research. Data were collected through in-depth interviews. The research findings indicate that: 1) The success of Marvel Studios' film development model lies in its ability to adapt to evolving business trends and media technologies. This process begins with integrating individual film narratives into a cohesive storyline, followed by the careful selection of screenwriters and directors, as well as casting actors suited to each film. And 2) The adaptation of Marvel Studios' film

[1] สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Communication Arts Program, Faculty of Management Sciences, Phibulsongkram Rajabhat University
*Corresponding Author, Email: akkarong.p@psru.ac.th

development approach for Thai film industry including: 1) Short-term Plan (1–5 years), which involves direct government budget support, policy implementation, and regulatory measures; 2) Medium-term Plan (5–10 years), which expands upon the short-term plan by establishing clear policies and laws while developing modern infrastructure for the film industry; and 3) Long-term Plan (10–20 years), which focuses on workforce development, industry integration, and the enhancement of existing technology and infrastructure.

Keywords: Strategies, Superhero Films, Marvel Studios

บทนำ

มาร์เวลสตูดิโอ (Marvel Studio) เป็นค่ายการ์ตูนซูเปอร์ฮีโร่ (Superhero) ชื่อดังในอเมริกา ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1939 โดยเน้นไปที่ธุรกิจหนังสือการ์ตูนซูเปอร์ฮีโร่ (Marvel Comics) จุดเปลี่ยนที่สร้างความแตกต่างของมาร์เวลสตูดิโอ คือจักรวาลภาพยนตร์มาร์เวล (Marvel Cinematic Universe) หรือที่เรียกย่อว่า MCU นั้น เป็นการผลิตภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่หลาย ๆ เรื่องของมาร์เวลที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน โดยเริ่มต้นจากซูเปอร์ฮีโร่แต่ละคน แล้วนำหลาย ๆ คนมารวมกันในภาพยนตร์อีกเรื่อง แต่ละเรื่องมีความเกี่ยวเนื่องกัน เรียกได้ว่าเป็นแฟรนไชส์ภาพยนตร์ โดยในช่วงระยะเวลา 16 ปี (ค.ศ. 2008-2024) มาร์เวลได้ผลิตภาพยนตร์ทั้งหมดออกเป็น 4 ช่วง (phase) จำนวนมากกว่า 30 เรื่อง และมีกว่า 10 เรื่องที่ทำรายได้จากการฉายทั่วโลกมากกว่า 1 พันล้านดอลลาร์ (ทัศนีย์ สาลีโภชน์, 2565) รวมถึงแผนงานระยะยาวที่เควิน ไฟกี (Kevin Feige) ได้วางแผนการสร้างภาพยนตร์และซีรีส์ต่อไปในเฟส 5 และ 6 ปัจจัยความสำเร็จเหล่านี้ มาจากฐานผู้ชมภาพยนตร์ฮีโร่ในคอมิกส์ (Comics) ดั้งเดิมบวกกับการสร้างแบรนด์ที่กว้างขึ้นเมื่ออยู่ภายใต้แบรนด์ของดิสนีย์ (Disney) (เวทเซล และเวทเซล, 2565) ดังนั้น การศึกษากลวิธีในการก่อร่างสร้างองค์กรและพัฒนาภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่เพื่อนำไปสู่ความนิยมจะทำให้ได้องค์ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาสื่อบันเทิงคดีและการปรับตัวขององค์กรสื่อสิ่งพิมพ์ดั้งเดิมมาสู่สื่อยุคสตรีมมิ่ง โดยสามารถนำมาประยุกต์ในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ของไทยได้

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาพยนตร์และซูเปอร์ฮีโร่ ภาพยนตร์ที่จะถูกเรียกว่าเป็นภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบเรื่องราวที่ประกอบสร้างขึ้นมากกว่าจะเป็นซูเปอร์ฮีโร่ตลอดจนการดำเนินภาพยนตร์ โดย Campbell (2008) ได้นำเสนอลักษณะของรูปแบบเนื้อเรื่องการผจญภัยของความเป็นซูเปอร์ฮีโร่เอาไว้ โดยทำการแบ่งช่วงของเนื้อเรื่องออกเป็นทั้งหมด 3 ช่วง ได้แก่ 1) ก่อนการเริ่มต้นการผจญภัย 2) การเริ่มต้นเข้าสู่การเป็นซูเปอร์ฮีโร่ และ 3) คือการกลับมาเริ่มผจญภัย ซึ่งเป็นเนื้อเรื่องเมื่อตัวละครได้พัฒนาเป็นฮีโร่ที่สมบูรณ์และเริ่มต้นการผจญภัย

2. แนวคิดอุตสาหกรรมและธุรกิจภาพยนตร์ แนวคิดดังกล่าวเติบโตมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากประวัติศาสตร์ของการกำเนิดภาพยนตร์ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีเป้าหมายหลักเพื่อคนทั่วไปหรือมวลชนได้บริโภค ดังนั้น การตลาดภาพยนตร์แบบประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นกระบวนการผลิตเพื่อหวังผลกำไรต้องอาศัยการบริหารจัดการให้เกิดมูลค่าเพิ่มตลอดระบบโซ่มูลค่า (value chain) ในขณะที่หลักเศรษฐศาสตร์ทั่วไปจะเน้นกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการพัฒนา (film development) ขั้นตอนการผลิต (production) ขั้นตอนการเผยแพร่และการจัดจำหน่าย (distribution) ขั้นตอนการฉายภาพยนตร์ (exhibition) และขั้นการบริโภค (consumption) (วิระชัย ตั้งสกุล, 2558)

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร Soft Power Joseph Nye (2008) ได้บัญญัติศัพท์คำว่า “Soft Power” ไว้ว่า “อำนาจอ่อนเป็นการครอบงำทำให้ประเทศอื่น ๆ ร่วมมือและปฏิบัติตามความประสงค์ของผู้ใช้อำนาจนั้น โดยไม่รู้สึกว่าถูกบังคับ ดังนั้น ความนิยมชมชอบจะเกิดจากได้ประโยชน์ร่วมกัน” หากมองในแง่มุมของมิติการสื่อสาร Soft Power คือ พลังประชาชน (civilian power) เป็นพลังในการทำให้การสื่อสารผ่านวัฒนธรรมนั้นเป็นที่นิยม ดังเช่น ภาพยนตร์อเมริกันที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางการสื่อสารผ่านวัฒนธรรมของสหรัฐอเมริกาที่ได้แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวางและถ่ายทอด “คุณค่าแบบอเมริกัน” ออกไปยังชาวโลก

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ดังต่อไปนี้ ภาพยนตร์และซีรีส์ของมาร์เวลสตูดิโอที่นำเสนอในดิสนีย์พลัส (Disney+) กลุ่มเอกสาร ได้แก่ นิตยสาร, สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับซูเปอร์ฮีโร่มาร์เวล, อุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลีวูด (Hollywood), อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย และกลุ่มบุคคลทั้งหมด 4 ท่าน โดยมีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ผู้กำกับภาพยนตร์ไทย นักวิจารณ์ภาพยนตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านมาร์เวลสตูดิโอ

2. การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล ลำดับแรกผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ได้แก่ กลุ่มภาพยนตร์และซีรีส์ (วิเคราะห์ตัวบทและเนื้อหา), กลุ่มเอกสารและงานวิจัย (วิจัยเอกสาร) และกลุ่มบุคคล (สัมภาษณ์เชิงลึก) ทั้งนี้ กระบวนการเก็บข้อมูลจะปฏิบัติภายใต้จริยธรรมการวิจัยดังเอกสารรับรองการวิจัยในมนุษย์ PSRU-EC No.2023/049 หลังจากนั้น ทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการพัฒนาภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่เพื่อนำไปสู่ความนิยมของมาร์เวลสตูดิโอ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พัฒนาการในการสร้างความนิยมของภาพยนตร์มาร์เวลสตูดิโอ:

1.1 ยุคมาร์เวลคอมิกส์ มาร์เวลสตูดิโอเกิดมาจากหนังสือการ์ตูนมาร์เวลซูเปอร์ฮีโร่ (Marvel Comics) โดยมาร์ติน กูดแมน (Martin Goodman) ในปี ค.ศ. 1939 ในนามบริษัท ไทม์ลี พับลิเคชันส์ (Timely Publications) โดยกระแสความนิยมด้วยจุดเด่นที่เป็นเครื่องหมายการค้าของมาร์เวลคือ ซูเปอร์ฮีโร่ของมาร์เวลมาพร้อมกับความบกพร่อง ความขัดแย้งที่ดูเป็นมนุษย์ ทำให้สำนักพิมพ์ได้รับพนักงานและนักเขียนมากมาย เช่น โจ ไซม่อน (Joe Simon) และแจ็ค เคอร์บี้ (Jack Kirby) และด้วยกระแสความนิยมดังกล่าวทำให้มาร์เวลต้องการซูเปอร์ฮีโร่ที่มีจุดขายในความสมบูรณ์แบบเช่นกัน ดังนั้น กัปตันอเมริกา (Captain America) จึงถือกำเนิดขึ้นมา โดยสร้างมาในรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ของอเมริกาเพื่อต่อสู้กับฝ่ายอักษะในสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งชื่อเรื่องว่า Captain America Comics ในปี ค.ศ. 1941 สำนักพิมพ์รับพนักงานที่ภายหลังจะกลายมาเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดของมาร์เวลคอมิกส์อย่าง สแตนลีย์ มาร์ติน ลีเบอร์ (Stanley Martin Lieber) หรือ “สแตน ลี” สำหรับยุคเงินของคอมิกส์เริ่มต้นในช่วงทศวรรษที่ 1960 โดยทางมาร์เวลได้รีแบรนด์ (Rebrand) ตัวเองใหม่เป็นมาร์เวลคอมิกส์กรุป (Marvel Comics Group) โดยเน้นโครงเรื่องที่ความสมจริงทำให้ฮีโร่เป็นดั่งคนธรรมดาทั่วไป มีพลังอำนาจแต่มีข้อบกพร่อง จึงเป็นที่มาของการสร้างกลุ่มซูเปอร์ฮีโร่แฟนแทสติกโฟร์ (Fantastic Four) หรือซูเปอร์ฮีโร่เพื่อนบ้านที่แสนดีสไปเดอร์แมน หลังจากประสบความสำเร็จก็ได้มีการสร้างฮีโร่เพิ่มเติมขึ้นมาตามมากมาย ได้แก่ ฮัลค์ (Hulk), ไอรอนแมน (Iron Man), ธอร์ (Thor), แดร์เดวิล (Daredevil), แอนท์แมน (Ant Man), กลุ่มเอ็กซ์เม็น (X-Men) และ The Avengers

ที่เป็นการรวมทีมของเหล่าซูเปอร์ฮีโร่ ทั้งนี้ ในช่วงปี ค.ศ. 1964-1969 มาร์เวลสามารถตีพิมพ์คอมิกส์ถึง 831 ล้านเล่ม

เมื่อวงการภาพยนตร์ฮอลลีวูดกำลังเริ่มได้รับความนิยมประกอบกับธุรกิจหนังสือการ์ตูนเริ่มอิ่มตัวมาร์เวลคอมิกส์จึงเริ่มมองทางเลือกใหม่ ๆ ในการทำธุรกิจ ในปี ค.ศ. 1976 มาร์เวลออกใบอนุญาตทรัพย์สินทางปัญญาตัวละครให้กับบรรดาบริษัทของเล่นและบริษัทธุรกิจบันเทิงต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลพวงจากการปิดกิจการของ Marvel Cadence Industry ในปี ค.ศ. 1986 บริษัท นิวเวิลด์ เอนเตอร์เทนเมนท์ (New World Entertainment) ได้เข้าซื้อกิจการมาร์เวลคอมิกส์กรูป (Marvel Comics Group) และมาร์เวลโปรดักชัน (Marvel Production) เปลี่ยนชื่อเป็นมาร์เวลเอนเตอร์เทนเมนท์กรุ๊ป (Marvel Entertainment Group) ในปี ค.ศ.1991 มาร์เวลได้ระดมทุนโดยการขายหุ้นต่อสาธารณะหลังการเข้าสู่ตลาดหุ้น เพื่อให้พ้นจากภาวะล้มละลาย ทำให้ต่อมา มาร์เวลเอนเตอร์เทนเมนท์กรุ๊ป ก่อตั้งมาร์เวลฟิล์ม (Marvel Films) ขึ้นในปี ค.ศ. 1993 และทำข้อตกลงร่วมทุนกับบริษัท ทอยบิซ (Toybiz) เพื่อช่วยทำให้บริษัทมาร์เวลเป็นที่รู้จักมากขึ้นผ่านการให้สิทธิ์ตัวละครไปยังสตูดิโอต่าง ๆ

1.2 ยุคมาร์เวลสตูดิโอ มาร์เวลฟิล์มได้เปลี่ยนชื่อเป็นมาร์เวลสตูดิโอในปี ค.ศ. 1996 และในปีต่อมา บริษัททอยบิซได้ซื้อมาร์เวลเอนเตอร์เทนเมนท์กรุ๊ปเพื่อยุติการล้มละลาย โดยได้มีการควบรวมกิจการเป็นบริษัท มาร์เวลเอนเทอไพร์ส (Marvel Enterprise) รวมถึงติดตามข้อตกลงทางลิขสิทธิ์ในตัวละครที่มาร์เวลเคยขายออกไปเพื่ออัพเดตสัญญาและรายได้ใหม่ ทั้งนี้ ความพยายามกว่า 20 ปี ในการออกใบอนุญาตและการนำฮีโร่เข้าสู่เวทีฮอลลีวูดประสบความสำเร็จ เมื่อเบลด (Blade) ภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ของมาร์เวลเปิดตัวโดยบริษัท นิวไลน์ ซีเนม่า (Newline Cinema) เปิดตัวฉายเมื่อปี ค.ศ. 1998 หลังจากประสบความสำเร็จในภาคแรก นิวไลน์ก็ได้ทำภาคอีก 2 ภาค หลังจากเบลดประสบความสำเร็จ ในปี ค.ศ. 1999 บริษัท ทเวนตีท์เซนจูรี ฟอกซ์ (20th Century Fox) เริ่มถ่ายทำเอ็กซ์เม็น (X-Men) กลุ่มตัวละครฮีโร่มนุษย์กลายพันธุ์ โดยเข้าฉายเมื่อกรกฎาคม ค.ศ. 2000 หลังจากนั้น ทเวนตี้ เซนจูรี ฟ็อกซ์ ได้ขยายภาพยนตร์จักรวาลเอ็กซ์เม็นออกไปอีกหลายเรื่อง เมื่อถึงคราวภาพยนตร์สไปเดอร์แมนที่สร้างโดยบริษัท โคลัมเบียพิคเจอร์ส (Columbia Pictures) และจัดจำหน่ายโดยบริษัท โซนี่ พิคเจอร์ส (Sony Pictures) ที่ออกฉายในปี ค.ศ. 2002 หลังจากนั้น โซนี่ก็ได้ผลิตภาพยนตร์จักรวาล สไปเดอร์แมนอีกหลากหลายเรื่อง หลังจากนั้นเป็นต้นมา ภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ที่มาร์เวลขายสิทธิ์ไปได้ออกฉายตามมามากมาย เช่น แดร์เดวิล (Daredevil) และโกสต์ไรเดอร์ (Ghost Rider) เป็นต้น จากการที่เหล่าตัวละครมาร์เวลเริ่มลงหลักปักฐานในวงการฮอลลีวูด ทั้งนี้ เหล่าสตูดิโอภาพยนตร์สามารถทำกำไรจากการซื้อสิทธิ์ตัวละครฮีโร่จากมาร์เวลไปสร้างรายได้มากมาย แต่ทางมาร์เวลสตูดิโอได้เพียงค่าลิขสิทธิ์และส่วนแบ่งการตลาดไปเพียงไม่กี่เปอร์เซ็นต์ จึงเป็นที่มาของแนวคิดการนำฮีโร่มาผลิตภาพยนตร์เอง จุดเปลี่ยนสำคัญในการลงหลักปักฐานในวงการฮอลลีวูดมาถึงเมื่อมาร์เวลแต่งตั้งเควิน ไฟกีเข้ามาควบคุมดูแลการผลิตภาพยนตร์ในปี ค.ศ. 2000 ทั้งนี้ ทางมาร์เวลได้หยุดกระบวนการขายสิทธิ์ตัวละคร จนเมื่อปี ค.ศ. 2005 มาร์เวลร่วมมือกับพาราเมาท์ (Paramount) ได้รับสิทธิ์ในการจัดจำหน่าย โดยเริ่มระดมทุนและซื้อสิทธิ์ตัวละครมาร์เวลกลับมาและเริ่มกระบวนสร้างภาพยนตร์รวมละครจักรวาลฮีโร่มาร์เวล

1.3 กำเนิดจักรวาลภาพยนตร์ Marvel Cinematic Universe (MCU)

1.3.1 Phase 1 เปิดจักรวาลลองผิดลองถูก แผนการเบื้องต้น คือ มาร์เวลสตูดิโอดึงสิทธิ์ในการสร้างตัวละครพื้นฐานอเวนเจอร์สรุ่นแรกกลับมาทั้งหมดแล้ว ได้แก่ กัปตันอเมริกา, ไอรอนแมน, ธอร์, ฮัลค์ ฯลฯ โดยมาร์เวลจะต้องสร้างภาพยนตร์เปิดจักรวาลและแนะนำตัวฮีโร่แต่ละคนก่อน หลังจากนั้นจะเป็นภาพยนตร์รวม ทีมอเวนเจอร์สเรื่องที่ 4 ปิดเฟสที่ 1 จากการสำรวจความนิยมของผู้ชมและกลุ่มเด็กที่นิยมของเล่นฮีโร่มาร์เวลทำให้เกิดภาพยนตร์เปิดตัวของจักรวาลนี้คือ **ไอรอนแมน มหาประลัย คน เกราะ เหล็ก**

(Iron Man) ที่ทำรายได้ทั่วโลกไป 585 ล้านดอลลาร์ในปี ค.ศ. 2008 และจากความสำเร็จของภาพยนตร์ส่งผลพลอยได้ในส่วนของยอดขายของเล่นที่เพิ่มขึ้นกว่า 40 เปอร์เซ็นต์ หลังจากนั้นภาพยนตร์เรื่อง **มนุษย์ตัวเขียวจอมพลัง (The Incredible Hulk)** เวอร์ชันรีบูท (Reboot Version) ก็เข้าฉายในปีเดียวกัน ในปี ค.ศ. 2009 วอลท์ดิสนีย์ (Walt Disney) ได้ซื้อบริษัท มาร์เวลฯ โดยดิสนีย์ได้ทยอยซื้อสิทธิ์ตัวละครกลับมาทำให้มาร์เวลสตูดิโอสามารถสร้างภาพยนตร์จักรวาล MCU ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ดิสนีย์ยังทำการซื้อสิทธิ์ในการจัดจำหน่ายภาพยนตร์คืนจากพาราเมาท์ พิคเจอร์ส และในส่วนของผู้บริหารมาร์เวล เควิน ไฟกีจะอยู่ในฐานะประธานและผู้อำนวยการสร้างหลัก โดยเพิ่มหลุยส์ เดอเอสโพซิโต (Louis D'Esposito) ในฐานะประธานร่วมและผู้อำนวยการสร้างวิชวลเอฟเฟกต์ ส่วนวิคตอเรีย อลอนโซ (Victoria Alonso) ดูแลเรื่องสื่อมวลชนสัมพันธ์และการประสานงานทั้งหมด หลังจากปี ค.ศ. 2008 เป็นต้นมา มาร์เวลได้ทำข้อตกลงในการผลิตภาพยนตร์อีก 4 เรื่อง โดยเริ่มจากการต่อยอดภาพยนตร์ **มหาประลัยคนเกราะเหล็ก 2 (Iron man 2)** โดยเป็นการเล่าเรื่องต่อจากภาคแรกโดยตรง โดยภาพยนตร์เรื่องนี้ถือว่าประสบความสำเร็จต่อยอดได้จากภาคแรก และสำหรับภาพยนตร์เรื่องถัดไป คือ **ธอร์ เทพเจ้าสายฟ้า (Thor)** ที่ถึงแม้ว่าจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าไอรอนแมน แต่ก็ถือเป็นภาพยนตร์เปิดตัวละครธอร์ที่ทำได้ดี และมาถึงภาพยนตร์ฮีโร่อันดับต้น ๆ ของมาเวลคอมิกส์อย่าง**กัปตันอเมริกา: อเวนเจอร์ที่ 1 (Captain America: The First Avenger)** โดยออกฉายทั่วโลกในปี ค.ศ. 2011 ทั้งนี้ มาร์เวลสตูดิโอกำหนดให้ภาพยนตร์เรื่องนี้ปูเรื่องไปสู่ภาพยนตร์รวมทีมอเวนเจอร์สเป็นภาพยนตร์เรื่องสุดท้ายที่จัดจำหน่ายโดยพาราเมาท์ หลังจากที่ดิสนีย์ซื้อกิจการมาร์เวล นับตั้งแต่ภาพยนตร์ Iron Man 1 ฉาย สิ่งที่เควิน ไฟกี และทีมงานมาร์เวลสตูดิโอทำต่อไปคือปูเรื่องไปสู่ภาพยนตร์เรื่องสุดท้ายของเฟส 1 คือ ภาพยนตร์ **The Avengers** เป็นการ “Crossover” เหล่าซูเปอร์ฮีโร่ที่โลกภาพยนตร์ยังไม่เคยมีใครทำมาก่อน สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความแปลกใหม่ให้กับวงการภาพยนตร์ และสิ่งที่ผลักดันให้ภาพยนตร์รวมทีมนี้น่าสนใจมากขึ้นก็คือบทภาพยนตร์ที่เหล่าตัวละครฮีโร่ที่มารวมตัวนี้ มีแรงจูงใจ ภูมิหลัง และมุมมองที่แตกต่างกัน กล่าวได้ว่าทุกคนมีมิติความเป็น “มนุษย์” และจะมีเรื่องราว “ความขัดแย้ง” ก่อนที่จะร่วมแรงร่วมใจกัน หลังจากเข้าฉายในปี ค.ศ. 2012 The Avengers ทำรายได้ถึง 1,519 ล้านดอลลาร์

1.3.2 Phase 2 ต่อยอดความสำเร็จ ในเฟส 2 ในจักรวาลภาพยนตร์ MCU ตามแผนการที่เควิน ไฟกีได้วางไว้นั้น มีทั้งหมด 6 เรื่องโดยเข้าฉายตั้งแต่ปี ค.ศ. 2012-2015 โดยเรื่องราวจะเป็นเล่าต่อจากเฟสแรก โดยในช่วงแรกของเฟสจะเป็นการเล่าเรื่องภาคต่อในกลุ่มซูเปอร์ฮีโร่ชุดแรก ก่อนจะค่อย ๆ เพิ่มฮีโร่รองในเนื้อเรื่องของฮีโร่หลักและค่อย ๆ ขยายจักรวาลออกไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป เรื่องแรกของเฟส 2 คือ **Iron Man 3** เป็นภาพยนตร์ปิดไตรภาคเรื่องราวของโทนี่ สตาร์ค (Tony Stark) ที่เรื่องราวจะเล่าเรื่องต่อจากศึกอเวนเจอร์สในภาพยนตร์ The Avengers โดยตรง และในปีเดียวกัน มาร์เวลก็ฉายภาพยนตร์ภาคต่อของเทพเจ้าสายฟ้าธอร์ **ธอร์ เทพเจ้าสายฟ้าโลกาทมิฬ (Thor: The Dark World)** โดยเป็นการเล่าเรื่องในลักษณะการขยายจักรวาลของธอร์ โดยภาพยนตร์เรื่องนี้ มีการโยง Easter Egg Infinities stone “มณีความเป็นจริง” เพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวต่อไปยังสงครามชิงมณีต่อไป ทั้งนี้จากแนวทางใหม่ของเควิน ไฟกีที่อยากได้ภาพยนตร์แนวระทึกขวัญ ไล่ล่า แบบ old school โดยไอเดียได้ถูกมานำเสนอให้เป็นแนวทางในการสร้างภาพยนตร์เรื่องถัดไปอย่าง **Captain America: Winter Soldier** และภาพยนตร์เรื่องที่ 4 ในเฟส 2 เป็นความท้าทายครั้งใหม่ที่ทางมาร์เวลต้องการเปิดตัวกลุ่มฮีโร่ที่อยู่นอกโลกเป็นครั้งแรก โดยเป็นการนำฮีโร่จากคอมิกส์ **Guardians of the Galaxy** มาขึ้นจอเงิน มาถึงในปี ค.ศ. 2015 ภาพยนตร์รวมทีมอเวนเจอร์สภาคที่ 2 อย่าง **Avengers: Age of Ultron** ได้ โดยภาพยนตร์เรื่องนี้จะเป็นร้อยเรียงเรื่องราวในภาพยนตร์เฟส 2 เข้าด้วยกันทั้ง ทั้งนี้ในเรื่องจะมีการปรากฏตัวฮีโร่ใหม่อย่าง ควิกซ์ ซิลเวอร์ (quicksilver) และสการ์เล็ต วิทช์ (Scarlet Witch) รวมถึงวิชั่น ทั้งนี้จากความขัดแย้งระหว่างกัปตันอเมริกาและไอรอนแมนที่ทำให้

การรวมทีมอเวนเจอร์สใหม่ที่ส่งผลให้ทีมต้องแตกในอนาคต และมาถึงภาพยนตร์ปิดเฟส 2 ในปลายปีอย่าง **มนุษย์มดมหากาฬ (Ant-Man)** ก็ได้ปรากฏสู่สายตาชาวโลก ทั้งนี้ยังมีการปรับเรื่องราวให้แอนท์แมนเป็นหนังแนวครอบครัวที่ไม่ได้มีฉากใหญ่โตอลังการ แต่เน้นไปที่ฉากจารกรรมย่อส่วนภายในบ้าน จากความสำเร็จในเฟสที่ 1-2 มาร์เวลสตูดิโอได้ลงหลักปักฐานในฮอลลีวูดอย่างมั่นคง จากกำหนดการที่เคยวางไว้ในการฉายภาพยนตร์จักรวาล MCU ปีละ 2 เรื่อง จึงเปลี่ยนเป็นปีละ 3 เรื่อง รวมทั้งหมดเป็น 9 เรื่องในเฟส 3

1.3.3 Phase 3 สู่จุดสูงสุด/ปิดภาค Infinity Saga สำหรับโปรเจกต์แรกของเฟส 3 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016-2019 คือ การเข้าเจรจาเพื่อขอสิทธิ์ให้สไปเดอร์แมนเข้าสู่จักรวาล MCU โดยมาร์เวลเป็นผู้สร้างภาพยนตร์ โดยโซนี่จะดูแลเรื่องการตลาดและผลกำไรจากการฉายภาพยนตร์ และเมื่อข้อตกลงกับโซนี่ลุล่วง มาร์เวลก็ดำเนินการพัฒนาโปรเจกต์ภาพยนตร์เฟส 3 ตามที่ได้วางแผนไว้ เพื่อต่อยอดจากเฟส 1 และเฟส 2 โดยภาพยนตร์ที่วางแผนไว้ทั้งหมด 9 เรื่อง โดยเริ่มในกลางปี ค.ศ. 2016 คือ ภาพยนตร์ **กัปตันอเมริกา: ศึกฮีโร่ระห่ำโลก (Captain America: Civil War)** โดยได้เอาคอมิกส์ชุด Civil War มาใช้โดยมีการปรับปรุงเนื้อหาในภาพยนตร์ให้เป็นไปตามการเดินเรื่องของจักรวาล MCU แต่เพิ่มมิติความขัดแย้งที่ถลำลึกลงไปมากกว่าเดิม ที่ทำให้กัปตันอเมริกาและไอรอนแมนต้องต่อสู้กันอย่างรุนแรง และสิ่งที่เซอร์ไพร์สคนดู คือ การนำสไปเดอร์แมนกลับมาเข้าสู่จักรวาล MCU เป็นครั้งแรก ถือเป็นการปิดไตรภาคภาพยนตร์กัปตันอเมริกาโดยสมบูรณ์แบบ โดยเรื่องราวได้ส่งต่อความแตกแยกของเหล่าฮีโร่ที่บานปลายไปจนภาพยนตร์รวมทีมอเวนเจอร์ส ส่วนโปรเจคภาคต่อในภาพยนตร์ **รวมพันธุ์นักสู้พิทักษ์จักรวาล 2 (Guardians of the Galaxy Vol. 2)** ที่มีจุดเด่นเช่นเดียวกับภาคแรก และที่สำคัญคือมีจุดเชื่อมต่อไปยังภาพยนตร์รวมทีมอเวนเจอร์เช่นกัน ลำดับถัดมาเป็นภาคต่อของภาพยนตร์ธีมเทพเจ้าอย่างเทพเจ้าสายฟ้าธอร์ **ศึกอวสานเทพเจ้า (Thor: Ragnarok)** ภาคนี้มีโทนอารมณ์ที่แสดงออกมาในฉากต่าง ๆ ผ่อนคลายลง ซึ่งเป็นจุดเรียกความนิยมให้กับภาพยนตร์เรื่องนี้ นอกจากนี้จุดเด่นอีกอย่างของธอร์ภาคนี้ คือ เพลงประกอบที่เร้าใจและเป็นเพลงที่เคยฟังติดหูมาอยู่แล้วอย่างเพลง Immigrant Song ของวง Led Zeppelin วงดนตรีร็อกชื่อดังจากอังกฤษ และสำหรับภาพยนตร์ภาคต่อเรื่องสุดท้ายของเฟส 3 อย่างภาพยนตร์ **แอนท์-แมน และเดอะ วอสพ์ (Ant-Man and the Wasp)** โดยภาพยนตร์เรื่องนี้ได้เปิดตัว “เดอะวอสพ์ (The Wasp)” ฮีโร่คนใหม่และเป็นภาพยนตร์จักรวาล MCU เรื่องแรกที่ใช้ชื่อเรื่องที่มีชื่อฮีโร่หญิงอยู่ด้วย

ในส่วนของภาพยนตร์จักรวาล MCU เปิดตัวฮีโร่ใหม่ของเฟส 3 เริ่มต้นที่ภาพยนตร์เปิดตัวของฮีโร่จอมเวทย์ ดร.สเตรนจ์ โดยเป็นเรื่องของเวทมนตร์และสิ่งลี้ลับ สำหรับจุดเด่นภายในเรื่องคือฉากที่ใช้วิชวลเอฟเฟกต์ (visual effect) และคอมพิวเตอร์กราฟิก (CG) ที่เหมือนกับเอาภาพยนตร์ชื่อดังอย่างจิตพิฆาตโลก (Inception) มาต่อยอด ทำให้หลังจากที่ภาพยนตร์ **จอมเวทย์มหากาฬ (Doctor Strange)** เข้าฉายในช่วงปลายปี ค.ศ. 2016 ภาพยนตร์ทำได้ไป 677.7 ล้านดอลลาร์ หลังจากนั้น 1 ปี ภาพยนตร์ฮีโร่เดี่ยวของสไปเดอร์แมนเวอร์ชันจักรวาล MCU ที่ทางมาร์เวลสตูดิโอผลิตเองอย่าง **Spider Man: Homecoming** เข้าฉาย โดยจุดเด่นในเรื่องคือตัวสไปเดอร์แมน หรือปีเตอร์ ปาร์คเกอร์ ในวัยที่ยังเรียนโรงเรียนมัธยมปลายที่พยายามพิสูจน์ความเป็นฮีโร่ให้ไอรอนแมนยอมรับและป้าเมย์เวอร์ชันสาวเซ็กซี่ที่ไม่เคยปรากฏในภาพยนตร์สไปเดอร์แมนเวอร์ชันใดมาก่อน หลังจากที่เปิดตัวจักรวาลภาพยนตร์ MCU ไปจนถึงปลายเฟส 3 แล้ว 1 ในฮีโร่หน้าใหม่ที่มาร์เวลนำเสนอ คือ แบล็กแพนเธอร์ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการเล่าเรื่องภาพยนตร์ด้วยการมีซูเปอร์ฮีโร่เป็นคนผิวสี และกำกับดูแลโดย ผู้กำกับผิวสีแอฟริกัน-อเมริกันอย่างไรอัน คูเกลอร์ ที่เคยฝากผลงานโดดเด่นในภาพยนตร์เรื่อง Creed ภาคต่อจาก Rocky และจุดที่ดูโดดเด่นมากในภาพยนตร์ **Black Panther** จากกระแสความนิยมและการนำเสนอความแปลกใหม่ในสังคมชาวแอฟริกันทำให้หลังจากเข้าฉายในช่วงต้นปี ค.ศ. 2018 ทำให้ภาพยนตร์เรื่องนี้กวาดรายได้ไปถึง 1,347 ล้านดอลลาร์ และ

มาถึงภาพยนตร์ลำดับที่ 21 ของจักรวาล MCU **“Captain Marvel”** เป็นภาพยนตร์เปิดตัวซูเปอร์ฮีโร่ที่เก่งที่สุดในจักรวาลมาร์เวล โดยเป็นภาพยนตร์เรื่องแรกของสตูดิโอที่มีตัวละครหลักเป็นฮีโร่หญิง ทั้งนี้จุดเด่นของภาพยนตร์เรื่องนี้คือการชูเรื่องบทบาทของผู้หญิงในภาพยนตร์มาร์เวลโดยตรง

จุดสูงสุดที่วางแผนไว้สำหรับเฟส 3 ที่มาร์เวลสตูดิโอได้วางแผนไว้อย่างชัดเจนประกอบภาพยนตร์อเวนเจอร์สทั้ง 2 เรื่องสุดท้าย ได้แก่ **Avengers: Infinity War** และ **Endgame** กำกับโดยแอนโทนี่ และโจ รุสโซ โดยแผนงานที่วางไว้คือการรวบรวมซูเปอร์ฮีโร่ทั้งหมดจากภาพยนตร์เรื่องอื่น ๆ ของมาร์เวล โดยทั้ง 2 เรื่องได้มีการเตรียมตัวและวางโครงเรื่องเชื่อมโยงกันตั้งแต่เฟส 1 รวมการเตรียมงานสำหรับการถ่ายทำตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 ทำให้ภาพรวมของภาพยนตร์ที่นำเสนอออกมานั้นดูเข้าใจง่ายและฉากแอคชั่นที่เต็มไปด้วยเอฟเฟกตระการตา รวมถึงมีการเกลี่ยบทให้กับตัวละครต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยทั้ง 2 เรื่องเข้าฉายในปีช่วงปี ค.ศ. 2018-2019 ถือเป็นวาระครบรอบ 10 ปี นับตั้งแต่ภาพยนตร์ Iron Man เข้าฉายไปเมื่อปี ค.ศ. 2008 โดยภาพยนตร์ Avengers: Infinity War ทำรายได้ไปถึง 2,052 ล้านดอลลาร์ ส่วน Avengers: Endgame ทำรายได้เป็นสถิติถึง 2,799 ล้านดอลลาร์ ถือเป็นภาพยนตร์ภาคต่อที่ทำเงินสูงสุด (มากกว่าสตาร์วอร์สถึง 2 เท่า) นอกจากนี้ยังเป็นภาพยนตร์ทำรายได้สูงสุดตลอดกาลอันดับ 2 (รองจาก Avatar) หลังจากก้าวสู่จุดสูงสุดของวงการภาพยนตร์ มาร์เวลสตูดิโอ ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2019 โดยวอลท์ดิสนี่ย์เข้าซื้อกิจการของฟ็อกซ์อย่างเป็นทางการด้วยมูลค่า 71,300 ล้านดอลลาร์ ดังนั้นสิทธิ์ภาพยนตร์เอ็กซ์เม็น, แฟนทาสติกโฟว์ และเดดพูล จะถูกเปลี่ยนเป็นของมาร์เวลสตูดิโอโดยอัตโนมัติยุติปัญหาในการนำตัวละครฮีโร่ที่เคยขายสิทธิ์มาใช้ภาพยนตร์ออกไปโดยสมบูรณ์ ภาพยนตร์เรื่องสุดท้ายของเฟส 3 คือ **Spiderman: Far From Home** โดยเนื้อหาเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องหลังจากตอนจบของ Avengers Endgame ไม่นานนัก โดยบอกเล่าถึงชีวิตหลังของสไปเดอร์แมนหลังสงครามธานอส รวมถึงการไว้อาลัยกับไอรอนแมนที่เสียชีวิตลงไป หลังจากเหตุการณ์ดีดนิ้ว เหตุการณ์สำคัญหลังจากนั้นสัญญาข้อตกลงความร่วมมือในการนำสไปเดอร์แมนไปใช้ในภาพยนตร์ระหว่างมาร์เวลและโซนี่ก็สิ้นสุดลง หลังจากนั้น 1 เดือน โซนี่และดิสนีย์ก็ทำข้อตกร่วมกันสำเร็จโดยสไปเดอร์แมนจะกลับมาร่วมจักรวาล MCU ต่อไป

1.3.4 Phase 4 สู่ The Multiverse Saga/จุดสูงสุดคืนสู่สามัญ จากกรณีความสำเร็จของบริษัทสตรีมมิ่งออนไลน์ชื่อดังอย่างเน็ตฟลิกซ์ (Netflix) และแอมะซอน ไพรม์ วิดีโอ (Amazon Prime Video) ทางวอลต์ดิสนีย์เปิดตัวแอปพลิเคชันสตรีมมิ่งอย่างดิสนีย์พลัส (Disney+) โดยเปิดบริการในช่วงปลายปี ค.ศ. 2019 ซึ่งในช่วงนั้นโลกได้ถูกโจมตีด้วยโรคระบาดโควิด-19 ในปี ค.ศ. 2020 จึงไม่มีภาพยนตร์เรื่องใดเข้าโรงภาพยนตร์เลย ดังนั้นมาร์เวลสตูดิโอจึงต้องวางแผนการนำเสนอภาพยนตร์และซีรีส์ของมาร์เวลทั้งในโรงภาพยนตร์และทางดิสนีย์พลัสใหม่หมด เนื่องจากภาพยนตร์เฟส 4 เรื่องแรกที่ฉายในโรงภาพยนตร์ปี ค.ศ. 2021 อย่าง **แบล็ค วิโดว์ (Black Widow)** เป็นภาพยนตร์เรื่องแรกที่นำตัวละครนาตาชา โรมานอฟ (Natasha Romanoff) แสดงโดย สการ์เลตต์ โจแฮนส์สัน (Scarlett Johansson) เป็นตัวเอก โดยทำรายได้ไปเพียง 379.6 ล้านดอลลาร์ ทั้งนี้ได้มีการประเมินออกมาว่าอาจเป็นเพราะปัญหาการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมถึงจากการมาถึงของแอปพลิเคชันดิสนีย์พลัส ดังนั้นแผนการใหม่ที่ทางมาร์เวลสตูดิโอและเควิน ไฟกีนั้นวางไว้เมื่อสถานการณ์โควิดคลี่คลาย คือ การผลิตภาพยนตร์ 5 เรื่อง และซีรีส์ 3 เรื่องต่อไป รวมเป็น 8 เรื่องต่อปี ทั้งเนื้อหาใน MCU เฟส 4 จะเป็นการเปิดจักรวาล “เดอะมัลติเวิร์สซากา (The Multiverse Saga)” โดยโปรเจกต์ภาพยนตร์และซีรีส์ทั้งหลายจะนำไปสู่บทสรุปของมัลติเวิร์สซากาต่อไปในภาพยนตร์สงครามรวมฮีโร่อย่าง Avengers: Secret War ในเฟส 5-6 หลังจากนั้นมาร์เวลเริ่มเปิดตลาดเอเชียและความหลากหลายทางชาติพันธุ์รวมถึง LGBTQ+ โดยที่ภาพยนตร์จักรวาล MCU เริ่มเข้าฉายหลังจากปรับแผนงาน คือ ภาพยนตร์เรื่อง **ชาง-ชี กับตำนานลับเท็นริงส์ (Shang-Chi and the Legend of the Ten Rings)**

โดยในเรื่องจะเป็นเปิดตัวฮีโร่ชาวเอเชียเป็นครั้งแรกและบรรยากาศหลัก ๆ จะผสมผสานความเป็นจีนกับอเมริกา ทั้งนี้จากกระแสความ “Woke” (โวค) ทำให้ทิศทางภาพยนตร์มาร์เวลเน้นการนำความหลากหลายทางเชื้อชาติและทางเพศ (LGBTQ+) มากขึ้น โดยเปิดตัวภาพยนตร์ฮีโร่พลังเทพเจ้าอย่าง **Eternals** โดยในภาพยนตร์เรื่องนี้มีฮีโร่ถึง 10 ตัว โดยนำเสนอในรูปแบบความหลากหลายทางชาติพันธุ์และทางเพศ โดยมีทั้งฮีโร่ผิวสี เอเชีย ละติน คนพิการ หรือเกย์ หลังจากที่เข้าฉายไปในช่วงเดือนตุลาคม ค.ศ. 2021 ภาพยนตร์ทำรายได้ไป 402.1 ล้านดอลลาร์

ในขวบปี ค.ศ. 2021 เป็นครั้งแรกที่ดิสนีย์สตรีมมิ่งภาพยนตร์และซีรีส์ผ่านแอปพลิเคชันดิสนีย์พลัส (Disney+) โดยซีรีส์ที่มาร์เวลสตูดิโอนำเสนอ ได้แก่ **วานดาวิชั่น (WandaVision)** และอีกหนึ่งซีรีส์ที่มาร์เวลสตูดิโอ ผลิตขึ้นมา คือ **The Falcon and the Winter Soldier** ต่อมาในช่วงเวลาใกล้เคียงกันอย่างซีรีส์ **โลกิ (Loki: Season 1)** สำหรับซีรีส์เรื่องถัดมาในช่วงกลางปี ค.ศ. 2021 คือ **สมมุติว่า..? (What If...?)** เป็นซีรีส์แอนิเมชันเรื่องแรกที่ผลิตโดยมาร์เวลสตูดิโอโดยตรง และซีรีส์เรื่องสุดท้ายของปี ค.ศ. 2021 คือ **ฮอว์กอาย (Hawkeye)** โดยกระแสคนนิยมของคนดูในซีรีส์ที่เข้าฉายในหมดในปีนี้ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี กล่าวได้ว่าในช่วงแรกกับการผลิตซีรีส์ของมาร์เวลสตูดิโอ ส่วนใหญ่จะเป็นการเล่าเรื่องของเหล่าตัวละครฮีโร่รองที่ทิ้งปมไว้ในภาพยนตร์ Avengers: Endgame โดยจะเป็นการเคลียร์ปมของตัวละครดังกล่าวและขยายจักรวาลด้วยการเพิ่มฮีโร่และตัวร้ายหน้าใหม่ โดยการเชื่อมโยงเรื่องราวก็ใช้วิธีการเดิมผ่านเครดิตท้ายเรื่องเช่นเดียวกันกับภาพยนตร์เรื่องอื่น ๆ ในจักรวาล MCU หลังจากค่อนข้างประสบความสำเร็จในการเดบิวต์ซีรีส์มาร์เวล สิ่งที่มาร์เวลสานต่อกับซีรีส์ในขวบปี ค.ศ. 2022 เป็นต้นมา คือ การเปิดตัวฮีโร่หน้าใหม่ โดย ซีรีส์ตัวแรกของปี คือ **อัศวินแห่งจันทรา (Moon Knight)** โดยซูเปอร์ฮีโร่ตัวนี้มีโรคประจำตัวเป็นคนหลายบุคลิก และมีพลังพิเศษที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าอียิปต์โบราณซึ่งเป็นธีมเรื่องที่มาร์เวลไม่เคยลองสร้างมาก่อน ที่มีกระแสตอบรับอยู่ในเชิงบวก และในเดือนมิถุนายนปีเดียวกันเป็นช่วงเวลาของซีรีส์ **มิสมาร์เวล (Ms. Marvel)** เป็นเรื่องราวเปิดโลกฮีโร่ชาวมุสลิมคนแรก “มิสมาร์เวล” หรือ กมลา ข่าน (Kamala Khan) โดยเรื่องนี้ได้รับกระแสตอบรับทั้งในเชิงบวกและลบ ตามมาด้วยซีรีส์ **She-Hulk: Attorney at Law** ที่เข้าฉายเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2022 ด้วยบทที่ยืดยาวและเน้นการแซวกัดจิกสังคมทำให้เรื่องนี้ได้กระแสที่ไม่ค่อยดีเท่าที่ควร หลังจากนั้นมาร์เวลสตูดิโอได้ผลิตเรื่องสั้นออกมาหลายเรื่องในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ในช่วงปลายปี ค.ศ. 2022 ได้แก่ **คืนหอน อสูรโหด (Werewolf by Night), รวมพันธุ์นักสู้พิทักษ์จักรวาล ตอนพิเศษรับวันหยุด (The Guardians of the Galaxy Holiday Special)** และ **ข้าคือกรู้ท (I Am Groot)** และพอช่วงสู่ช่วง ปี ค.ศ. 2023 ได้ซีรีส์ที่มาร์เวลสตูดิโอเข้าฉายทางดิสนีย์พลัสอย่าง **มหันตภัยอำพราง Secret Invasion** ที่ได้ซามูเอล แอล. แจ็กสัน (Samuel L. Jackson) ที่มารับบทนิค ฟิวรี (Nick Fury) และซีรีส์ **Echo** ได้รับกระแสความนิยมติดลบอย่างมาก

กลับมาดูในส่วนของงานภาพยนตร์ในช่วงกลางเฟส 4 โดยในช่วงปลายปี ค.ศ. 2021 ก็เป็นช่วงเวลาของภาพยนตร์ **สไปเดอร์แมน: โน เวย์ โฮม (Spider-Man: No Way Home)** ซึ่งการดำเนินเรื่องจะเป็นการเปิดพหุจักรวาล (Multiverse Saga) แบบเต็มตัว โดยจุดเด่นของภาพยนตร์เรื่องนี้ คือการเป็นเหมือนงานเลี้ยงรวมนักแสดงภาพยนตร์สไปเดอร์แมนจากทั้งโซนี่และมาร์เวลสตูดิโอ นอกจากนี้การเล่าเรื่องก็เป็นไปตามสูตรสำเร็จของมาร์เวล คือ เล่าเรื่องฉับไว เข้าใจง่าย และแบ่งแอร์ไทม์ของเหล่าฮีโร่ได้ดีตามมาตรฐาน สิ่งนี้เองทำให้หลังจากเข้าฉายเมื่อปลายปี ค.ศ. 2021 สามารถทำรายได้ไปถึง 1,914 ล้านดอลลาร์ ถือเป็นภาพยนตร์เรื่องเดียวในเฟส 4 ที่ทำรายได้เกิน 1,000 ล้านดอลลาร์ จากนั้นในช่วงต้นปี ค.ศ. 2022 มาร์เวลสตูดิโอเริ่มต้นการฉายภาพยนตร์เรื่องราวต่อจากภาพยนตร์ Spider-Man: No Way Home โดยตรงซึ่งเป็นเรื่องราวภาคต่อของ ดร.สเตรนจ์ ในภาพยนตร์ **จอมเวทย์มหากาฬ ในมัลติเวิร์สมหาภัย**

(Doctor Strange in the Multiverse of Madness) ที่เป็นเรื่องราวขยายจักรวาลมัลติเวิร์สเข้าไปอีกขั้น หลังจากนั้นในช่วงเดือนมิถุนายนปีเดียวกันก็เป็นช่วงเวลาของภาพยนตร์ **ธอร์: ด้วยรักและอัสนี (Thor: Love and Thunder)** โดยที่ธอร์ถือเป็นฮีโร่คนเดียวที่มีภาพยนตร์ภาคต่อถึง 4 ภาค และภาพยนตร์เรื่องสุดท้ายของปี ค.ศ. 2022 **แบล็ก แพนเธอร์: วาคานดาจงเจริญ (Black Panther: Wakanda Forever)** โดยช่วงแรกปรับแผนในการถ่ายทำภาพยนตร์ใหม่ทั้งหมด เมื่อแชดวิก โบสแมน (Chadwick Boseman) นักแสดงนำในบทแบล็กแพนเธอร์ เสียชีวิตลงด้วยโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ โดยที่มาร์เวลตัดสินใจที่จะไม่คัดเลือกแสดงใหม่เพื่อมารับบทของทีชัลลา (T'Challa) ด้วยกระแสการไว้อาลัยที่มีในตัวแชดวิก โบสแมน และความพยายามในของทีมนักแสดงและผู้กำกับ โดยสามารถทำรายได้ไปถึง 842.2 ล้านดอลลาร์ โดยในปี ค.ศ. 2021-2022 ถือเป็นปีที่มาร์เวลสตูดิโอนำเสนอภาพยนตร์และซีรีส์มากที่สุดตั้งแต่เปิดสตูดิโอเลย โดยเป็นภาพยนตร์จำนวน 7 เรื่อง และเป็นซีรีส์จำนวน 8 เรื่อง

ปี ค.ศ. 2023 มีปัญหามาเยือนมาร์เวลสตูดิโอมากมาย เริ่มต้นปีด้วยโจนาธาน เมเจอร์ส (Jonathan Majors) นักแสดงผู้รับบทแคงผู้พิชิต (Kang the Conqueror) ตัวร้ายประจำมัลติเวิร์สซากา ถูกจับกุมด้วยข้อหาทำร้าย เกรซ แจบบารี (Grace Jabbari) อดีตแฟนสาวในช่วงเดือนมีนาคม จนดิสนีย์และมาร์เวลถอดเขาออกจากบทแคงผู้พิชิต ด้วยเหตุนี้ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภาพยนตร์ฉายประเดิมต้นปีอย่าง แอนท์-แมน และเดอะ วอสพ์ ตะลุยมิติควอนตัม **(Ant-Man and the Wasp: Quantumania)** ที่เป็นภาพยนตร์ปิดไตรภาคของฮีโร่แอนท์แมนที่เรื่องราวภายในเรื่องกล่าวถึงการหลุดไปในมิติควอนตัมของแอนท์แมนและครอบครัวของเขาและต้องไปต่อกรกับแคงที่รับบทโดยโจนาธาน เมเจอร์ส โดยภาพยนตร์เรื่องนี้ทำรายได้น้อยกว่าที่คาดไว้โดยทำได้เพียง 476.1 ล้านดอลลาร์ จากการเข้าฉายเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ นอกจากจากนั้นยังได้รับคำวิจารณ์ที่ไม่ค่อยดีนัก เช่นเดียวกับภาพยนตร์ **The Marvels** ภาพยนตร์ภาคต่อของฮีโร่กัปตันมาร์เวล และเป็นภาคต่อของซีรีส์ Ms. Marvel โดยเรื่องราวเป็นการรวมทีมกับมิสมาร์เวลและโฟว์ตอนในการปราบเหล่าร้ายชาวครี โดยหลังจากฉายในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2023 ภาพยนตร์ได้รับคำวิจารณ์แบบผสมและประสบความล้มเหลวในการทำเงิน โดยทำรายได้ทั่วโลกเพียง 206 ล้านดอลลาร์ จากทุนสร้าง 220 ล้านดอลลาร์ เป็นภาพยนตร์มาร์เวลเรื่องแรกที่ขาดทุน ถึงแม้ว่าภาพยนตร์ปิดไตรภาคของเหล่าฮีโร่ **รวมพันธุ์นักสู้พิทักษ์จักรวาล 3 (Guardians of the Galaxy Vol. 3)** ของผู้กำกับเจมส์ กันน์ (James Gunn) รวมถึงซีรีส์ **Loki Season 2** ที่เข้าฉายตามมาในช่วงกลางปี ค.ศ. 2023 จะทำรายได้ดีและได้รับคำชมเชิงบวกก็ตาม

1.3.5 ปรับแผนงาน ก้าวสู่เฟส 5 เมื่อเกิดปัญหาวิกฤตศรัทธาที่มีต่อผลงานที่มาร์เวลสตูดิโอผลิตออกมาทำให้ทั้งทางเควิน ไฟกี และมาร์เวลสตูดิโอ จำเป็นต้องประชุมสำรวจปัญหาพร้อมทั้งปรับผังการผลิตและฉายภาพยนตร์รวมถึงซีรีส์ใหม่ทั้งหมด มีดังนี้ 1) ตารางการฉายภาพยนตร์ในปี ค.ศ. 2024 มีเพียงเรื่องเดียวคือ เดดพูล & วูล์ฟเวอรีน (Deadpool & Wolverine) 2) ถอดตัวร้ายแคงออกจากการเป็นตัวร้ายหลักของภาคมัลติเวิร์สซากา 3) เปิดตัวตัวร้ายใหม่ของซากาอย่าง ดร.ดูม (Doctor Doom) พร้อมนักแสดงผู้แม่เหล็กคนเดิมอย่างโรเบิร์ต ดาวนีย์ จูเนียร์ (Robert Downey Jr.) ในบทบาทตัวแปรของ ดร.ดูมในอีกพหุจักรวาลที่หน้าตาเหมือนไอรอนแมน โทนี่ สตาร์ค โดยมีการเปลี่ยนชื่อภาพยนตร์รวมทีมอเวนเจอร์สภาคที่ 5 ใหม่เป็นอเวนเจอร์ส: ดูมส์เดย์ (Avengers: Doomsday) และ 4) ปรับผังการฉายภาพยนตร์และซีรีส์ใหม่ โดยลดจำนวนเรื่องต่อปีลง ทางมาร์เวลกำหนดจำนวนภาพยนตร์ที่เข้าฉายปีละไม่เกิน 3 เรื่อง

ทั้งนี้ในรูปแบบการพัฒนาตัวละครซูเปอร์ฮีโร่มาร์เวลจากสื่อสิ่งพิมพ์มาเป็นสื่อโทรทัศน์ ก่อนที่จะมาประสบความสำเร็จในการนำเหล่าตัวละครซูเปอร์ฮีโร่เข้ามาอยู่ในจอเงิน (สื่อภาพยนตร์) ของมาร์เวล สตูดิโอ กว่าจะถึงปัจจุบันมาร์เวลสตูดิโอได้ผ่านช่วงตกต่ำล้มลุกคลุกคลาน และช่วงเวลารุ่งโรจน์

มากมาย จนมาถึงยุคสตรีมมิ่งที่ต้องมีการปรับรูปแบบการนำเสนอภาพยนตร์ฮีโร่มาร์เวลใหม่ โดยสิ่งเหล่านี้ถือเป็นแนวทางที่วงการภาพยนตร์ไทย ทั้งภาครัฐและเอกชนควรนำมาศึกษาและประยุกต์ใช้เพื่อเป็นพิมพ์เขียวในการพัฒนาภาพยนตร์แนว Action Sci-fi ซูเปอร์ฮีโร่รวมถึงภาพยนตร์แนวอื่น ๆ ดังในหัวข้อถัดไป

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การประยุกต์แนวทางการสร้างความนิยมสำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2. การสร้างความนิยมสำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศไทย ในหัวข้อนี้จะเป็นการนำรูปแบบการสร้างความนิยมในภาพยนตร์ของมาร์เวลสตูดิโอที่ประสบความสำเร็จมาทำการสังเคราะห์เพื่อหาแนวพัฒนาสำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในประเทศไทย ดังปรากฏในหัวข้อย่อยดังต่อไปนี้

2.1 ภาพรวมของสื่อภาพยนตร์ไทยที่ได้รับความนิยมในยุคปัจจุบัน ปัจจุบันอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยมีมูลค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3,000-4,000 ล้านบาทต่อปี และมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี จากการประมวลผังรายได้ภาพยนตร์ไทยที่ทำเงินสูงสุดในประเทศไทย จะเห็นว่าสัดส่วนคนดู อันดับ 1 คือ Comedy ร้อยละ 29.4, อันดับ 2 คือ War ร้อยละ 20.6, อันดับ 3 คือ Romantic ร้อยละ 17.6, อันดับ 4 คือ Drama ร้อยละ 14.7 และอันดับ 5 คือ Horror ร้อยละ 1.8 ดังนั้นจะพบว่าภาพยนตร์ไทยสามารถทำรายได้และสร้างความนิยมได้ง่าย คือ ภาพยนตร์ที่สอดแทรกความเป็น Comedy เข้าไปเพื่อให้เสพง่าย และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของคนทุกเพศทุกวัย กล่าวคือ ใน 20 อันดับภาพยนตร์ทำเงินสูงสุดในไทยมีสัดส่วนความเป็น Comedy แฝงอยู่ทุกเรื่อง (ธันวา ศรีสุภาพ, 2566) และจากข้อสังเกตจะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่ไทยมีสัดส่วนในการเข้าฉายน้อยมาก รวมถึงแทบไม่มีเรื่องใดที่ประสบความสำเร็จในแง่รายได้และความนิยมเลย เช่น อินทรีแดง (พ.ศ. 2553) ทำรายได้ไปเพียง 12.5 ล้าน จากทุนสร้าง 150 ล้านบาท หรือมนุษย์เหล็กไหล (พ.ศ. 2549) ทำรายได้ไปเพียง 15 ล้าน จากทุนสร้าง 60 ล้านบาท ถือว่าไม่ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน ทำให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ในบ้านเราไม่อาจเป็นที่นิยมเท่าภาพยนตร์แนวอื่น เมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในต่างประเทศของไทยยังคงห่างชั้นในด้านงบลงทุน หรือการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม และต้องยอมรับว่าการแข่งขันในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยยังมีภาพยนตร์คู่แข่งจากต่างประเทศที่เข้ามาแย่งพื้นที่ตลาดในการสร้างรายได้สูงอีกด้วยหากเทียบสัดส่วนรายได้กับภาพยนตร์ของไทย กล่าวได้ว่าจากสถิติ 40 อันดับภาพยนตร์ที่ฉายในไทยและทำรายได้สูงสุด พบว่ากว่า 30 เรื่องที่นั้นเป็นภาพยนตร์ต่างชาติ และจากข้อมูลรายได้จากการฉายภาพยนตร์ในประเทศไทยพบว่าภาพยนตร์ต่างประเทศทำรายได้จากคนไทยไปถึง 8,688 ล้านบาท ขณะที่ภาพยนตร์ไทยทำรายได้ไปเพียง 299 ล้านบาท (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2564)

ทั้งนี้ การแข่งขันในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยยุคนี้ไม่ได้มีแค่คู่แข่งจากต่างประเทศ แต่เนื้อหาที่เผยแพร่ในประเทศและฉายในแพลตฟอร์มสตรีมมิ่งก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่น่าสนใจว่านี่คือการทำให้รายได้ในโรงภาพยนตร์ลดลง และในอีกมุมโรงภาพยนตร์และสตรีมมิ่งอาจไม่ใช่คู่แข่งกันเสียทีเดียว แต่อาจเป็นช่องทางหนึ่งในการฉายภาพยนตร์เช่นกัน หากแต่ภาพยนตร์ไทยมีกระบวนการวางแผนและการผลิตที่ดีตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ เพื่อสร้างปลายน้ำที่มีคุณภาพสำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ทั้งนี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนที่ดีจากภาครัฐก็มีโอกาสที่จะอยู่รอดและพัฒนาในการสร้างรายได้ไปได้อย่างยั่งยืน จากการศึกษารูปแบบการสร้างความนิยมในภาพยนตร์ของมาร์เวลสตูดิโอที่ประสบความสำเร็จ ต่อยอดมาถึงการศึกษาภาพรวมของสื่อภาพยนตร์ไทยในยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์สำหรับพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์เพื่อเป็นพิมพ์เขียวให้กับภาครัฐและเอกชนไทยดังปรากฏในหัวข้อดังนี้

2.2 การประยุกต์แนวทางพัฒนาภาพยนตร์ของมาร์เวลสตูดิโอเพื่อปรับใช้กับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศไทยสำหรับรัฐบาลและเอกชนของไทย: แนวทางการพัฒนาของประเทศไทยนั้นจะอาศัยการพัฒนาแบบความร่วมมือใน 4 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ เงินทุน ผู้ผลิตหรือภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยแบ่งออกเป็น 3 เฟส ดังนี้ **เฟสที่ 1 เป็นแผนระยะสั้นระยะเวลา 1-5 ปี** โดยเป็นแผนระยะสั้นที่ภาครัฐจะเป็นตัวนำ ลำดับแรกจำเป็นต้องมีก่อตั้งองค์กรอิสระที่สนับสนุนโดยตรงจากรัฐบาลไทยที่จะมาเป็นตัวหลักในกำกับดูแลและส่งเสริมในการวางนโยบายเพื่อพัฒนาการเติบโตและพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย หลังจากนั้นเป็นการดำเนินนโยบายจำกัดการนำเข้าภาพยนตร์ต่างประเทศ รวมถึงการผ่อนปรนหรือยกเลิกแนวทางการเซนเซอร์ภาพยนตร์เพื่อขยายขอบเขตความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้องค์กรอิสระที่ตั้งขึ้นก็จะระดมทุนจากภาครัฐและเอกชน โดยจัดตั้งกองทุนพัฒนาภาพยนตร์ รวมถึงร่วมมือกับภาครัฐในการตั้งนโยบายเร่งด่วนในการส่งเสริมงบประมาณอัดฉีดระยะสั้นในการสนับสนุนการสร้างภาพยนตร์ไทย นอกจากนี้ต้องส่งเสริมงบประมาณในการส่งเสริมการดูภาพยนตร์ไทยและดาวน์โหลดอย่างถูกกฎหมายของประชาชน และปิดเฟสด้วยการดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบจัดการ Box Office ที่มีประสิทธิภาพและสามารถสำรวจการเก็บรายได้จริง **เฟสที่ 2 แผนระยะกลาง เพื่อต่อยอดอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยโดยเป็นการเตรียมการต่อยอดจากแผนระยะสั้นมาถึงระยะกลาง 5-10 ปี** จุดเริ่มแรกที่ภาครัฐจะต้องกำหนดนโยบายแผนพัฒนาและปรับปรุงข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ให้ทันสมัยและไม่ซ้อนทับกัน หลังจากที่ลงตัวแล้วองค์กรอิสระที่ก่อตั้งขึ้นในเฟสแรกจะต้องสนับสนุนงบประมาณวิจัยและพัฒนาในบริบทต่าง ๆ ด้านการผลิตภาพยนตร์ไทยแก่ผู้ผลิตหรือภาคเอกชน อาทิ การพัฒนาบทภาพยนตร์ เพื่อค้นหาแนวคิดใหม่ ๆ นอกจากนี้เพิ่มการสนับสนุนการสร้างพื้นที่สำหรับฉายและเผยแพร่ภาพยนตร์ต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค และสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างอุตสาหกรรมภาพยนตร์กับเครือข่ายในท้องถิ่นภายในประเทศและนานาชาติ ทั้งในภาคธุรกิจผู้ผลิต หรือผู้จัดจำหน่าย รวมถึงนักแสดง สุดท้ายคือการจัดตั้งสำนักงานสำหรับเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์ไทยในต่างประเทศ พร้อมร่วมสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างอุตสาหกรรมภาพยนตร์กับเครือข่ายในท้องถิ่นภายในประเทศและนานาชาติ ส่วน**เฟสสุดท้ายจะเป็นแผนระยะยาว 10-20 ปี** จะเน้นการพัฒนาแรงงานเพื่อเข้าสู่ในระบบ และการต่อยอดเทคโนโลยี ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ ส่งเสริมและพัฒนาระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สามารถสนับสนุนสื่อเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน และพัฒนาทรัพยากรบุคคลและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมในสายวิชาชีพภาพยนตร์อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านมา โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

1. สำรวจรูปแบบในการพัฒนาภาพยนตร์ของมาร์เวลสตูดิโอที่ประสบความสำเร็จ ในหัวข้อนี้จะเป็นการนำหัวข้อต่าง ๆ ที่ทำการศึกษามาแล้วทั้งหมดมาทำการสังเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปในส่วนของรูปแบบในการพัฒนาภาพยนตร์ของมาร์เวลสตูดิโอที่ประสบความสำเร็จ โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1.1 ปรับรูปแบบการผลิตสื่อและสร้างเนื้อหาตามกระแสธุรกิจและเทคโนโลยีสื่อที่เปลี่ยนแปลง โดยเริ่มจากมาร์เวลคอมิกส์ ก่อนจะเริ่มขยับขยายมาเป็นมาร์เวลโปรดักชัน เพื่อผลิตซีรีส์แอนิเมชันป้อนสถานีโทรทัศน์ ก่อนที่จะมาเป็นมาร์เวลสตูดิโอเพื่อเข้าสู่ธุรกิจการผลิตภาพยนตร์อย่างเต็มตัวในทศวรรษที่ 90 จนปัจจุบันก็ได้พัฒนาช่องทางสตรีมมิ่งออนไลน์

1.2 วางแผนงานที่ชัดเจน ยืดหยุ่น หลังจากที่มีการจัดสรรทีมผู้บริหารที่ชัดเจนภายใต้การนำทีมของเควิน ไฟกี ได้มีการวางแผนการถ่ายทำและการฉายภาพยนตร์ออกระยะสั้น-กลาง-ยาว หรือที่เรียกว่าเฟส

ตามกรอบงบประมาณการสร้างที่ตั้งไว้ในแต่ละเฟส โดยปัจจุบันมาร์เวลได้ผลิตภาพยนตร์และซีรีส์ไปแล้วถึง 4 เฟส ถึงแม้ว่าช่วงหลังจะเกิดปัญหาในด้านความนิยมและรายได้ที่ลดลง แต่มาร์เวลก็ได้มีการปรับแผนงานทันทีในการถ่ายทำและการเข้าฉายของภาพยนตร์และซีรีส์ในเฟสที่ 5 และ 6

1.3 ดัดแปลงเนื้อหาให้เหมาะสมกับยุคสมัยแต่ยังเคารพเนื้อหาคอมิกส์ ภาพยนตร์มาร์เวลสตูดิโอทั้งหมดดัดแปลงมาจากมาร์เวลคอมิกส์ที่เคยวางจำหน่าย แต่มีการดัดแปลงเนื้อหาให้เหมาะสมกับยุคสมัยแต่ยังเคารพความเป็นคอมิกส์เพื่อป้องกันความซ้ำซากและจำเจ

1.4 การร้อยเรียงเนื้อหาภาพยนตร์และซีรีส์แต่ละเรื่องเข้าด้วยกัน รูปแบบที่มาร์เวลสตูดิโอนำเสนอออกมาเป็นเจ้าแรกและเป็นพิมพ์เขียวให้กับสตูดิโออื่น ๆ คือ การสร้างจักรวาลภาพยนตร์มาร์เวล (Marvel Cinematic Universe: MCU) โดยได้มีการร้อยเรียงภาพยนตร์และซีรีส์แต่ละเรื่องให้มีเนื้อหาเชื่อมต่อกันและฮีโร่แต่ละตัวสามารถมาครอสโอเวอร์ (crossover) ในแต่ละเรื่องได้ และแต่ละเฟสก็จะมีภาพยนตร์รวมทีมอเวนเจอร์ส โดยจุดร้อยเรียงเรื่องราวแต่ละเรื่องเข้าด้วยกันด้วยเครดิตท้ายเรื่อง ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ทำให้คนดูได้นั่งอยู่ดูภาพยนตร์จนจบ

1.5 การคัดเลือกทีมเขียนบทและผู้กำกับที่เหมาะสมกับแต่ละภาพยนตร์ ถึงแม้ภาพยนตร์แต่ละเรื่องจะมีเนื้อหาที่ร้อยเรียงกัน แต่ในตัวภาพยนตร์นั้นก็จะมีการคัดเลือกทีมเขียนบท ผู้กำกับ ที่เหมาะสมกับธีมเรื่องนั้น ๆ เช่นกัน โดยต้องคุมการเล่าเรื่องโดยรวมให้เป็นไปตามจักรวาล MCU ด้วย

1.6 การคัดเลือกนักแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ นักแสดงนำของภาพยนตร์จักรวาล MCU ส่วนใหญ่จะมีการแคสติงผ่านทางทีมผู้กำกับจะมีการคัดเลือกร่วมกับผู้บริหารอย่างเควิน ไฟกี โดยจะมีการเลือกนักแสดงที่มีลักษณะตัวฮีโร่ต้นฉบับในคอมิกส์ ทั้งนี้จะดูทั้งภาพลักษณ์นักแสดงและอุปนิสัยใจคอ

1.7 เลือกสถานที่ถ่ายทำ ถือเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่มาร์เวลสตูดิโอมักจะพิถีพิถันในการเลือกสถานที่ เพราะถ้าเป็นการเลือกสถานที่ถ่ายทำในต่างประเทศก็เพื่อความสวยงามและความสมจริง รวมถึงเป็นการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ ไปในตัวด้วย หรือภาพยนตร์ที่มีฉากในคอมิกส์หรือบทภาพยนตร์อยู่เมืองต่าง ๆ ภายในประเทศก็จะถ่ายภายในเมืองนั้น ๆ เลย นอกจากนี้ภาพยนตร์หลาย ๆ เรื่องที่ต้องมีการบริหารจัดการนักแสดงจำนวนมากก็จะใช้สถานที่ถ่ายทำภายในสตูดิโอ green screen รวมไปถึงเพื่อถ่ายทำฉากพิเศษ (CGI) เพื่อผสมผสานกับการตัดต่อจากสถานที่ถ่ายทำจริง

1.8 ตัวละครซูเปอร์ฮีโร่มีความเป็นมนุษย์ปกติ มาร์เวลสตูดิโอประสบความสำเร็จในการเอาตัวละครฮีโร่มาเล่าในลักษณะที่มีความเป็นมนุษย์ปกติ โดยมีความคิด อารมณ์และความรู้สึกเหมือนกับมนุษย์ในโลกแห่งความเป็นจริง ทั้งนี้ตัวละครเหล่านี้ก็มีพัฒนาการตัวละครไปตามเหตุการณ์ในภาพยนตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป

1.9 ภาพยนตร์ที่เน้นถึงความหลากหลายของผู้คน หลังจากที่ดิสนีย์เข้าเทคโอเวอร์ (take over) มาร์เวลสตูดิโอ รูปแบบภาพยนตร์ก็มีความหลากหลายมากขึ้น โดยสิ่งที่มาร์เวลสตูดิโอได้เล็งเห็นคือ การเข้าถึงตลาดของกลุ่มแฟนคลับที่เป็นชาวแอฟริกัน เอเชีย และชาวละติน นอกจากนั้นกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) หรือกลุ่มคนพิการ

1.10 การเซอร์ไพรส์คนดู โดยจุดหนึ่งที่ถือว่าเป็นจุดเด่นมาร์เวลสตูดิโอคือการนำตัวละครใหม่ ๆ เข้าเซอร์ไพรส์แฟนในโรงภาพยนตร์ โดยที่ปิดข่าวได้อย่างเงียบเชียบ ทั้งนี้เป็นการสร้างกระแสแบบ Viral Marketing

1.11 การแจ้งข่าวสารของจักรวาล MCU แบบครบวงจร กล่าวคือ มาร์เวลสตูดิโอได้ใช้เครื่องมือทางการสื่อสารการตลาดในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวผลิตภัณฑ์ของตนเองผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์และสื่อออฟไลน์ โดยจะใช้วิธีการเผยแพร่ตัวอย่างภาพยนตร์โดยการตัดฉากบางฉากจากในภาพยนตร์

มาเผยแพร่ในรูปแบบของ TV spot รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลบางส่วนของภาพยนตร์ผ่านการให้สัมภาษณ์ของนักแสดงและผู้กำกับจากการร่วมรายการโทรทัศน์และกิจกรรมพิเศษ (event) ที่มาร์เวลสตูดิโอเป็นผู้จัดหรือร่วมงาน โดยพื้นที่เหล่านี้มาร์เวลสตูดิโอ มักใช้ในการแจ้งข่าวสารของภาพยนตร์และซีรีส์ว่าโปรเจกต์ใดที่อยู่ระหว่างการพัฒนา

จากการข้อสรุปดังกล่าวสอดคล้องงานวิจัยของของภูริทัต สังประกูล (2564) ที่ทำการสำรวจกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดของมาร์เวล พบว่า ก่อนภาพยนตร์ฉายมาร์เวลสตูดิโอใช้กลยุทธ์การสื่อสารผ่านการประชาสัมพันธ์ผ่านทั้งสื่อออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงสื่อกิจกรรมหรืออีเว้นท์พิเศษอย่าง Comic-Con และงาน Disney D23 Expo นอกจากนี้ยังมีงานที่มาร์เวลจัดขึ้นเอง เช่น งานฉายภาพยนตร์รอบปฐมทัศน์ โดยมีรูปแบบกลยุทธ์การสื่อสาร ได้แก่ การนำเสนอตัวอย่างภาพยนตร์ โดยมีการนำเสนอทั้งในรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ โดยใช้บัญชีเป็นทางการของภาพยนตร์แต่ละเรื่องรวมถึงบัญชีของบริษัท นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ตัวอย่างผ่านสื่อกิจกรรมพิเศษ เช่น ช่วงพักครึ่งในงานซูเปอร์โบวล์ (Super Bowl) โดยนำเสนอก่อนฉายรอบปฐมทัศน์ 4-6 เดือน ทั้งนี้ตัวอย่างจะโชว์ฉากบู๊มัน ๆ บางครั้งอาจมีการหลอกยั่วคนดูด้วยการซ่อนนักแสดงที่รับบทฮีโร่ตัวละครลับ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษ เช่น งาน Comic-Con, งาน Disney D23 Expo เป็นต้น ทั้งนี้มาร์เวลสตูดิโอยังเปิดโอกาสให้นักแสดงและผู้กำกับใช้พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ส่วนตัวในการลงเนื้อหาเบื้องหลังในการถ่ายเพื่อเป็นการโปรโมทภาพยนตร์ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้สำหรับรูปแบบในการพัฒนาภาพยนตร์ของ มาร์เวลสตูดิโอที่ประสบความสำเร็จนั้นแสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลีวูดนั้นมีความยั่งยืนและทำรายได้กับประเทศสหรัฐอเมริกามากมายมหาศาล ดังนั้นอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยนั้นควรถอดบทเรียนเพื่อนำไปเป็นแนวทางต่อไป

2. “มองดูฮอลลีวูด” บทเรียนสำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย จากการศึกษาในส่วนหัวข้อที่ผ่านมานั้น สามารถอภิปรายเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลีวูดของอเมริกา โดยพบว่าความแตกต่างที่แสดงเห็นอย่างชัดเจนมีอยู่ 4 ส่วน ได้แก่

2.1 ส่วนการสนับสนุน กล่าวคือ อุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลีวูดนั้นได้การสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่ทั้งนโยบาย งบประมาณ และการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน จนยืนหยัดอยู่ในแถวหน้าของวงการภาพยนตร์ในระดับโลกมาเกือบ 100 ปี นับตั้งแต่ภาพยนตร์ฮอลลีวูดเรื่องแรกอย่าง “The Squaw Man” ได้ฉายในปี ค.ศ. 1913 ผิดกับรัฐบาลไทยที่เพิ่งให้งบประมาณสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยครั้งแรกในช่วงปี ค.ศ. 2016-2017 ที่ผ่านมาและก็ไม่เพียงพอ

2.2 ส่วนเนื้อหา ทั้งนี้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลีวูดไม่มีข้อจำกัดของเนื้อหาเหมือนอย่างประเทศไทยที่ข้อจำกัดและการเซนเซอร์เยอะมากจึงสามารถนำเสนอเนื้อหาได้สมจริงมากกว่า โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์ การเมือง ศาสนา สังคม วัฒนธรรม และเรื่องเพศ หรือการอ้างอิงเนื้อหาเกิดขึ้นจริงในสังคม สิ่งเหล่านี้เป็น 1 ในหลายเหตุผลที่ฉุดรั้งให้เนื้อหาภาพยนตร์ไทยขาดความสมจริงและหลากหลายทำให้ไม่น่าดึงดูด ส่งผลให้เนื้อหาภาพยนตร์ที่ประสบความสำเร็จจึงมีแต่เรื่องความรัก ตลก ความเชื่อ และเรื่องผีสาง

2.3 ส่วนการพัฒนาบุคลากร ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องการอุตสาหกรรมภาพยนตร์อย่างชัดเจนและไม่จำกัดทางด้านสัญชาติและเชื้อชาติ กล่าวคือ ถ้ามีความสามารถจริงก็พร้อมให้สัญชาติ รวมงบประมาณในการสนับสนุนทางด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลก็มีทั่วถึง ทั้งยังมีประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณได้อย่างเต็มที่ ทำให้มีสถาบัน หน่วยงานและภาคส่วนเอกชนที่มีความพร้อมอยู่ทั่วประเทศสามารถเข้าถึงได้ หากเปรียบกับการพัฒนาด้านทรัพยากรบุคคลในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศไทยที่มีการกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่เท่านั้น

2.4 ส่วนความนิยม ในด้าน “ซอฟต์พาวเวอร์” โดยสัดส่วนการเข้าฉายของภาพยนตร์ฮอลลีวูดในต่างประเทศมีมากกว่าร้อยละ 50 ทั่วโลก โดยอุตสาหกรรมภาพยนตร์ “ฮอลลีวูด” สามารถทำรายได้กว่า 2.06 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีมูลค่าส่งออกคอนเทนต์ไปทั่วโลก 1.65 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ติดท็อปอับดับ 1 อุตสาหกรรมซอฟต์พาวเวอร์ของโลกใบนี้ (ทีมข่าวคอร์ปอเรท-การตลาด กรุงเทพธุรกิจ, 2567) เป็นแนวทางที่ทั้งภาครัฐและเอกชนของไทยที่ต้องนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเป็นซอฟต์พาวเวอร์ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

ทั้งนี้ผลการศึกษาในเรื่องของความแตกต่างระหว่างอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ฮอลลีวูดนั้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกรณ์ โรจน์วงศ์สกุล (2565) ที่ทำการศึกษาความแตกต่างระหว่างอุตสาหกรรมบันเทิงไทยและเกาหลีใต้ พบว่ามีความแตกต่างในสี่ด้านเช่นเดียวกัน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านเนื้อหาสื่อบันเทิง ด้านการพัฒนาศิลปิน และด้านกระแสความนิยม ทั้งนี้สามารถนำมาถอดบทเรียนเป็นแนวทางพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ตัวละครซูเปอร์ฮีโร่สัญชาติไทยต่อไป

3. แนวทางพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ตัวละครซูเปอร์ฮีโร่สัญชาติไทย สามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์ตัวละครซูเปอร์ฮีโร่สัญชาติไทย โดยอภิปรายสอดคล้องกับข้อสรุปของวรรณยส บุญเพิ่ม, เอกลักษณ์ โภคทรัพย์ไพบูลย์ และไตรรัตน์ สิทธิทูล (2561) ออกมาดังนี้

3.1 ควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบบนรากฐานการคิดแบบอุตสาหกรรมซูเปอร์ฮีโร่แบบครบวงจร โดยการพัฒนาตัวละครซูเปอร์ฮีโร่ให้เป็นที่นิยมและเป็นซอฟต์พาวเวอร์ที่ยั่งยืนดังเช่นมาร์เวลซูเปอร์ฮีโร่หรือในฮีโร่ในมังงะนั้น จำเป็นต้องสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อสร้างความนิยมไปจนเสริมความผูกพันระหว่างผู้บริโภคกับตัวละครฮีโร่ที่สร้างขึ้นมาขึ้นมาตามลำดับ เช่น นิยาย หนังสือการ์ตูน ซีรีส์ ของเล่น เกม เพลง สินค้าคาแรคเตอร์ หรือภาพยนตร์ หรือสร้างสิ่งเหล่านี้ร่วมหรือเสริมกัน เป็นต้น

3.2 นักลงทุนหรือเจ้าของธุรกิจต้องเข้าใจและมีความเชื่อมั่นในวงจรและธรรมชาติพื้นฐานในการพัฒนาตัวละครซูเปอร์ฮีโร่ เพราะการสร้างความจงรักภักดีและความผูกพันที่มีต่อตัวละครซูเปอร์ฮีโร่นั้นต้องใช้เวลา และเงินทุน นอกจากนี้ยังต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไป กล่าวคือตัวละครจะต้องมีส่วนร่วมและเติบโตมาพร้อมกับสิ่งแวดล้อมของผู้ชมเพื่อสร้างความผูกพัน ดังนั้นจะต้องมีการวางแผนลงทุนแบบเป็นขั้นตอนและหลายระยะด้วย เช่น มาร์เวลสตูดิโอได้วางแผนภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่มาร์เวลออกเป็นหลาย ๆ เฟส

3.3 ควรมีการออกแบบภาพลักษณ์ที่เป็นสากล ทั้งนี้การออกแบบโดยยัดเยียดความเป็นไทยมากจนเกินไปนั้นไม่ได้สร้างนิยมอย่างยั่งยืน ดังนั้นการสร้างเอกลักษณ์ให้ฮีโร่สัญชาติไทยนั้นต้องมีวิธีการนำเสนอที่หลากหลายและทันสมัย ทั้งนี้อาจสอดแทรกเอกลักษณ์ความเป็นไทยเข้าไปได้แบบค่อยเป็นค่อยไป เช่น ตัวละครไอรอนแมนนั้นมีความเป็นอเมริกาดั้งเดิมแต่ผสมผสานความเป็นทุนนิยมประชาธิปไตยเข้าไปด้วยโดยสะท้อนสีเหลืองทองของชุดเกราะและอุปนิสัยที่ไม่ชอบทำงานตามกรอบของตัวโทนี สตาร์ค

3.4 เน้นไปที่การเล่าเรื่องข้ามสื่อ ทั้งนี้อาจเลือกใช้ซูเปอร์ฮีโร่ที่มีมาในนิยายในท้องถิ่นไทย เช่น ขุนแผน พระอภัยมณี อิเหนา ฯลฯ มาดัดแปลงเป็นซีรีส์ มังงะ ตลอดจนภาพยนตร์ฉบับคนแสดง ด้วยแนวทางการเล่าเรื่องข้ามสื่อตามบริษัทหรือประเทศที่เคยประสบความสำเร็จ ดังเช่น มาร์เวลสตูดิโอที่ดัดแปลงฮีโร่จากคอมิกส์มาเป็น แอนิเมชันจนกระทั่งภาพยนตร์ หรือการนำนิยายแฮรี่ พอตเตอร์มาดัดแปลงเป็นเวอร์ชันภาพยนตร์หรือเกม

3.5 เนื้อเรื่องที่สร้างขึ้นนั้นต้องมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมไทยในสมัยนิยม เพื่อสร้างกระจกสะท้อนสังคมไทยไปสู่สังคมโลก ทั้งนี้จำเป็นต้องมีซูเปอร์ฮีโร่ที่สร้างจากพื้นฐานสังคมไทยขึ้นมาแต่ต้องบอกเล่าให้มีความเป็นสมัยนิยมด้วยเช่นเดียวกัน เช่น มาร์เวลคอมิกส์สร้างกัปตันอเมริกาขึ้นในช่วงสงครามโลกโดยให้

เป็นวีรบุรุษสงคราม แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนภาพยนตร์กัปตันอเมริกาในปัจจุบันก็ปรับให้ตัวกัปตันมีความทันสมัยขึ้น และมีการเล่าเรื่องผสมผสานความโอลด์สกูล (old school) กับเรื่องราวด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย

3.6 ผู้บริโภคต้องเปิดกว้างต่อตัวละครฮีโร่ไทยที่สร้างขึ้น ก่อนจะสร้างความนิยมต่อยอดไปในต่างชาตินั้น ผู้บริโภคชาวไทยนั้นจำเป็นต้องให้โอกาสรับชม ส่งเสริม และสนับสนุนสื่อหรือสินค้าที่เกี่ยวข้องตัวละครฮีโร่ไทยเพื่อต่อยอดให้เกิดความนิยมภายในประเทศเสียก่อน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ภาครัฐบาลควรบูรณาการร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาชนในการวางนโยบายที่มีประสิทธิภาพในการนำแนวทางทางความสำเร็จของมาร์เวลสตูดิโอในแง่ของการพัฒนาตัวละครฮีโร่และการเล่าเรื่องให้เกิดความนิยมทั่วโลกในการเป็นพิมพ์เขียวสำหรับการพัฒนาวงการอุตสาหกรรมภาพยนตร์และซูเปอร์ฮีโร่ไทย

2. ค่ายหนังควรแนวทางการเล่าเรื่องข้ามสื่อของมาร์เวลสตูดิโอในการสร้างภาพยนตร์จากมาร์เวลคอมิกส์มาปรับใช้ในการนำนวนิยาย วรรณกรรม และการ์ตูนไทยที่นิยมมาดัดแปลงเป็นภาพยนตร์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในเชิงคุณภาพเท่านั้น หากต้องเพิ่มในส่วนของความเห็นในระดับสาธารณะ ในงานวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณเข้าไปด้วย โดยอาจศึกษาในส่วนของผู้รับสารหรือมุมมองแฟนคลับเพิ่มเติมขึ้นมา

2. จากการศึกษาในส่วนของการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการเก็บข้อมูลเพียงแค่การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสาร ดังนั้น เพื่อความลุ่มลึกของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ จึงเพิ่มการเก็บข้อมูลในส่วนของการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิชาการในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ฮอลลีวูด

รายการอ้างอิง

กรณ์ โรจน์วงศ์สกุล. (2565). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้อุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ประสบความสำเร็จ*. [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

ทัศนีย์ สาลีโภชน์. (2565). *เปิดไลน์อัพหนังมาร์เวล เฟส 5-6 มีอะไรให้ดูกันบ้าง*. กรุงเทพธุรกิจ. https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/1018117

ทีมข่าวคอร์ปอเรท-การตลาด กรุงเทพธุรกิจ. (2564). *Soft Power ประเทศไหน ติด TOP 5 มหาอำนาจปี 67 แล้ว 'ไทย' อยู่ตรงไหนของโลก?* https://www.bangkokbiznews.com/business/business/1148155

ธันวา ศรีสุภาพ. (2566). *มองทิศทางภาพยนตร์อีสาน ผ่าน "สัปเหร่อ"*. ไทยพีบีเอส. https://www.thaipbs.or.th/thecitizen/index.html%3Fp=88345.html

พิมลภัส พันธ์เสือทอง. (2566). *Viral Marketing คืออะไร กลยุทธ์ทำการตลาดให้แบรนด์เป็นกระแส. Primal.* https://www.primal.co.th/th/marketing/what-is-viral-marketing/

ภูริทัต สังประกุล. (2564). *การวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารการตลอดเชิงบูรณาการของบริษัทมาร์เวลสตูดิโอส์.* [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].

วรรณยศ บุญเพิ่ม, เอกลักษณ์ โภคทรัพย์ไพบูลย์ และไตรรัตน์ สิทธิทูล. (2561). การศึกษาพัฒนาการของอุตสาหกรรมตัวละครซุปเปอร์ฮีโร่สัญชาติไทย และแนวทางการพัฒนาเพื่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 6(2),* 211-222. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jcosci/article/view/169464

วิระชัย ตั้งสกุล. (2558). การบริหารกิจการภาพยนตร์. ใน *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารกิจการสื่อสาร หน่วย 11* (หน้า 188-202). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เวทเซล, ชาร์ลี, และ เวทเซล, สเตฟานี่. (2565). *The Marvel Studio Story บทเรียนธุรกิจฉบับมาร์เวลสตูดิโอ* (ศรัณย์ น่วมจริต, แปล). ลีฟริช.

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2564). *รายงานการศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สาขาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ปี 2564.* สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. https://article.tcdc.or.th/uploads/media/2022/6/20/media_7-CEA-Film-Final-Report.pdf

Box office mojo. (2023). *All-time charts boxoffice.* https://www.boxofficemojo.com/charts/overall/

Campbell, J. (2008). *The hero with a thousand faces*. Joseph Campbell Foundation.

Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, *616*(1), 94-109. https://doi.org/10.1177/0002716207311699

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

Factors Influencing Online Gifting Intention on TikTok Application among Gen-Z: the Role of Hedonic Motivation, Parasocial Interaction, and Loyalty with Social Presence as Moderator Variable

Nattawat Wongwilatnurak[1*]
Received: February 5, 2025
Revised: June 19, 2025
Accepted: June 23, 2025

Abstract

This study examined 1) the influence of hedonic motivation and parasocial interactions on online gift intention to NPC streamers in TikTok application and 2) the role of social presence as a moderator variable which has an effect on hedonic motivation, online gift intention, and loyalty. It employed a quantitative approach by using a questionnaire to reach 404 Gen-Z respondents. To answer the research objectives, the statistic procedures of *PLS-SEM* and *Bootstrapping* in the software *SmartPLS4* were utilized as the primary tool in this study. The findings found that parasocial interaction positively influenced hedonic motivation (β=0.298). Moreover, parasocial interaction positively influenced online gift intention (β=0.429). Furthermore, parasocial interaction positively influenced loyalty (β=0.425) which has an effect on online gift intention (β=0.326). However, there is no significant between hedonic motivation and online gift intention. Focusing on the effect size known as f^2 which was a rank in accordance with small to large numbers: 1) the couple variables of parasocial interaction and loyalty (f^2=0.219); 2) the couple variables of parasocial interaction and online gift intention (f^2=0.213); lastly 3) the couple variables of parasocial interaction and hedonic motivation (f^2=0.082). However, there is no effect size in the other moderator variables. Lastly, this article can build a body of knowledge regarding factors influencing online gifting intention on TikTok which benefit content creators, viewers, and platform providers.

Keywords: Influence, Gift, Online, Streamer, TikTok

Introduction

According to a survey of social media usage reported by Kemp (2024), TikTok application is popular with users around the world, reaching 1.092 billion users worldwide. In Thailand, as Tan (2022) reports that TikTok users have continued to grow among Generation Z. The *YouGov Realtime Omnibus* survey indicates that Generation Z are active users, with 53% “spending two or more hours on TikTok daily,” compared to 41% of Millennials, 32% of

[1] Department of Broadcasting and Streaming Media Production, Faculty of Communication Arts, Bangkok University
[*]Corresponding Author, Email: nattawat.w@bu.ac.th

Gen X, and 16% of Baby Boomers (Tan, 2022). This indicates that the TikTok application is popular among Generation Z in the country. Additionally, one of the most watched content types on the app features non-playable characters (NPCs). NPC streamers are content creators who mimic repetitive actions of a non-playable character in video games and cartoons. When viewers send their gifts to NPC streamers within their livestreams, the gifts will appear on a screen with excited visual and vocal presentations. When streamers see these gifts, they imitate their character, react to the gift, and thank the donor. Importantly, this content's popularity is driven by large-scale gift sending. There will be a huge of visual gifts popping up on a screen quickly. Streamers react suddenly-often with robotic or cartoonish gibberish. This entertains viewers and elicits laughter. For example, streamers might exclaim "Ice cream so good" upon receiving an ice-cream gift or "Yeehaw, yes" upon receiving a cowboy hat. It leads to a sense of humor among viewers. This is why each NPC performer develops a signature style to attract more viewers. This will be increasing trends for many TikTok creators to do a simulation of the NPC. The well-known creators – like *PinkyDoll*, *Kai Cenat*, *Natuecoco,* and more– can make money between 2,000 and 3,000 USD per livestream (Walker, 2023). This would be an interesting point to find what factor can persuade their followers to purchase a virtual gift to them. However, NPC streaming is new in Thailand, and few studies have examined how Thai Generation Z engage with NPC streamers. Also, there is slight paperwork in exploring a factor of virtual gift intention via a viewpoint of TikTok users. Moreover, this study can fill a gap in the concept of social presence being a moderator variable in testing hypotheses which show how it simulates and/or differs from prior studies. Therefore, this study will examine the influence of hedonic motivation and parasocial interactions on gift intention to NPC streamers in TikTok application among Generation Z and will study the role of social presence as a moderator variable which has an effect on hedonic motivation, online gift intention, and loyalty. In addition to the significance of this study, the results can contribute an advantage to support NPC streamers in gaining more followers, to support social psychology for their viewers, and also to enhance digital marketing in business monetization.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Literature Review

1. Hedonic Motivation

Based on a literature review about online consumers' purchase intention, it is not possible to skip a theory of Hedonic Motivation which is in addition to UTAUT2. This theory focuses on the intrinsic motivation of users and is divided into two contexts (Zeigler-Hill, 2020). First, it refers to a general principle in human behavior that moves to rewards or away from punishments. Second, it is seeking pleasure and avoiding pain. This concept has underpinned examinations of human behavior over the past decades. However, this theory has been currently employed in social science and marketing approaches by emphasizing a state of fun or pleasure (Tamilmani, Rana, Prakasam, & Dwivedi, 2019). It has been also found to be an

important determinant of technology acceptance and usage (Venkatesh, Thong, & Xu, 2012). Numerous scholars use this theory to measure user happiness and the time spent purchasing products or services online. One of the outstanding examples is a paperwork of Zhang, Zhang, and Daim (2023, p. 6), it demonstrates that "hedonic value is positively correlated with purchase intension". They also stress that it is the major factor in persuading customers intend to shop while continually enjoying the content or experience. This indicates that hedonic motivation can affect a point of either onsite or online purchase intention.

2. Parasocial Interaction (PSI)

Focusing on the original theory of Parasocial Interaction (known as "PSI"), this theory is introduced by Horton and Richard (1956) who emphasized interaction between viewers and media personae in mass media industry. That is, viewers would like to have a good interaction and relation with their famous stars. Due to the limitation of entertainment in that period, there were media products like talk shows, romance novels, films, and musical performances (Stever, 2017). It means there is no online entertainment and no activity on the Internet. Currently, this theory is still used in describing effective buying intentions in both offline and online contexts. That is, viewers do not need to wait for a letter reply or to wait for another meet-and-greet event; they can communicate with them in real-time if media figures are on a livestream. This can lead to a creation of strong bonds between viewers and figures, as Fu and Hsu (2023) admit that parasocial interaction is an essential factor to boost viewers' impulsive buying. More frequent viewing may lead to greater purchasing potential (Lin, 2021).

Moreover, there are many studies discussing the correlation between PSI and hedonic motivation. One of the correlations is social interaction such as humor, fun, and attractiveness. When both viewers and creators have the same sense, it can build trust and purchasing intentions over time (Laradi, Alrawad, Lutfi, & Agag, 2024). Additionally, enjoyment of watching beauty products with their preferred stars can lead to a point of purchase, as Indriyarti and Murtiningsih (2024) suggest. This indicates that PSI can drive a sense of enjoyment which can lead to a purchase intention afterwards.

3. Loyalty

One of the factors influencing purchasing and repurchasing decisions is a sense of loyalty in consumers' minds. Oliver (1999, p. 34) defines the term 'loyalty' as "a deeply held commitment to re-buy or re-patronize a preferred product/service consistently in the future, thereby causing repetitive same-brand or same band-set purchasing, despite situational influences and marketing efforts having the potential to cause switching behavior". The loyalty variable is considered by many scholars as a measurement scale in various areas. For example, Yu, Jung, Kim, and Jung (2018) claim that fan communities built around streamers require members to express loyalty through various methods such as giving gifts, responding in chat, and supporting streamers' activities. Furthermore, Lin (2021) notes that a combination of

enjoyment, loyalty, and trust has positively influenced virtual gift donation intention. Additionally, Zhang and Liu (2024) argue that loyalty is linked to parasocial interaction, stating that parasocial interactions can increase personal attachment, relationship, investment, and loyalty towards media figures. Lastly, Ko, and Wu (2017) confirm that Internet celebrities can maintain viewers' loyalty if viewers engage in parasocial interaction. The previous studies indicate that loyalty is a valuable variable for this research. Therefore, it is plausible that loyalty could be an important factor affecting online gift intention in this study.

One of the factors in purchasing and repurchasing is about a sense of loyalty in consumers' minds, as Oliver (1999, p. 34) defines the term 'loyalty' as "a deeply held commitment to re-buy or re-patronize a preferred product/service consistently in the future, thereby causing repetitive same-brand or same band-set purchasing, despite situational influences and marketing efforts having the potential to cause switching behavior". Loyalty variable is considered by many scholars to be a measurement scale in several areas. For example, Yu et al. (2018) claim that a fan community built around streamers needs members to express their loyalty in various methods such as giving gifts, responding chat, and supporting streamers' activities. Furthermore, Lin (2021) notes that a combination of enjoyment, loyalty and trust has positively influenced virtual gift donation intention. Additionally, loyalty variable is set as a linkage with parasocial interaction in which Zhang and Liu (2024) argue that parasocial interactions are able to increase personal attachment, relationship, investment, and loyalty towards media figures. Lastly, Ko and Wu (2017) confirm that Internet celebrities can maintain viewers' loyalty if the viewers have a sense of parasocial interaction. Previous studies indicate that loyalty is a valuable variable to have in this research project. It is possible to be one of the important factors which can affect to a factor of online gift intention in this study.

4. Social Presence and Their Influences

The theory of social presence was initially introduced in the field of telecommunication, but it has shifted to a field of communication studies on online platforms. Social presence is defined as "the salience of the other in mediated communication and the consequent salience of their interpersonal interactions" (Short, Williams, and Christie, 1976, p. 65). In other words, it is an explanation on relationships between hosts and viewers on the Internet such as content creation, viewer's perception, purchase decision, gift giving intention, and more. This focuses on three areas of social presence and their influences including 1) hedonic motivation, 2) PSI, and 3) loyalty.

As to the relation between social presence and hedonic motivation, a sense of enjoyment in watching live streams plays a crucial role in the creation of social presence in which Liu, Yang, and Ling (2020) state that hedonic activities (i.e., happiness, enjoyment, and fun) can be a trigger in representing social presence in their followers. It also includes both visual sense and communication function effects in live streams. In addition to the study of Cao, Zhang, Liu, and Shang (2022), the combination of social presence and hedonic sense on

online platforms is hardly detached. That is, they are leading to social commerce marketing that effectively persuades viewers to elicit purchase intention.

Moreover, Lin (2021) points out that there is a linkage between social presence and PSI, especially a connection between streamers and their followers. That is, the followers will support their favorite streamers if they have a close and good relationship with each other. It can be noticed in several forms, including dynamic symbols, icons, and texts (Zhang, Xiang, & Hao, 2019). In other words, online activities in streamers' lives can be a significant factor in encouraging their followers to stay longer and potentially make purchases in the future.

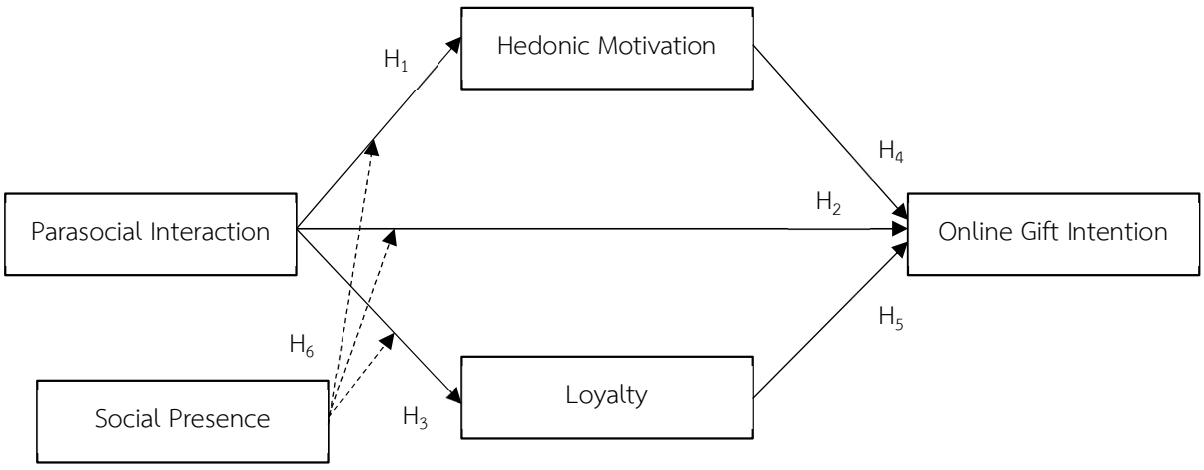
Besides, there are some previous studies indicating that social presence has an influence on a concept of loyalty in online platforms in which Attar, Amidi, and Hajli (2023, p. 98) state that "online technologies ... are a few prominent tools utilized by the companies to build consumers' loyalty, trust and relationships by increasing users' social presence of interaction". Although the study of Attar does not refer to social media products, it is clear that customer loyalty develops if the brand can provide a sense of closeness through of social presence via the Internet. This is similar to the work of Lin (2021) which notes that enjoyment, loyalty and trust are found to positively influence virtual gift intention. It can be said that the social presence with an influence of hedonic motivation, PSI, and loyalty forms an interconnected relationship that is difficult to separate.

Based on the related literature reviews aforementioned, all the hypotheses which were developed and formed by the literature reviews were proposed:

Research Model

Figure 1

Research model of the current study

Hypotheses

1. H_1: Users' perception of parasocial interaction on TikTok positively influences hedonic motivation.

2. H_2: Users' perception of parasocial interaction on TikTok positively influences online gift intention.

3. H_3: Users' perception of parasocial interaction on TikTok positively influences loyalty.

4. H_4: Users' hedonic motivation positively influences their online gift intention.

5. H_5: Users' loyalty positively influences their online gift intention.

6. H_6: Social presence as a moderator variable has an influences of parasocial interaction on hedonic motivation, loyalty, and online gift intention.

As shown in Figure 1, this research model reflects influences via several variables, including H_1: the influence between parasocial interaction and hedonic motivation, H_2: the influence between parasocial interaction and online gift intention, H_3: the influence between parasocial interaction and loyalty, H_4: the influence between hedonic motivation and online gift intention, H_5: the influence between loyalty and online gift intention, and H_6: the influence of social presence which has an influence on H_1, H_2, and H_3. Importantly, all the influence of those hypotheses are examined based on the literature reviews mentioned previously.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Methodology

1. Research Sample

This study aims to explore factors influencing an intention of online gifting to NPC streamers by focusing on TikTok users who are Generation Z audiences. To meet an effective sample size in this study, it employed a method of Soper (2024) known as *'a-priori sample size for Structural Equation Models'* which was calculated by inputting 5 parameter values, including 1) anticipated effect size [i.e., 0.1], 2) desired statistical power level [i.e., 0.8], 3) number of latent variables [i.e., 5], 4) number of observed variables [i.e., 33], and probability level [i.e., 0.05]. The calculation suggested at least 308 samples; however, this study tried to acquire more than the minimum ones in order to increase the reliability of the results in which 404 samples were collected.

2. Research Instrument

Quantitative approach by using a questionnaire was adopted into this research. There were nine sections in the questionnaire. To verify respondents' attentiveness, attention-checking questions were embedded in the questionnaire. The first section included filter questions regarding: 1) whether respondents fell within the Generation Z age range, 2) whether they had watched NPC streamers, and 3) whether they had given either free or paid gifts on TikTok. This section asked respondents to input their data with blank fields and dropdown lists. There was a rejection of the questionnaire which did not pass the filter questions. The second section contained questions regarding users' behavior when using the TikTok application. From the third to the last sections, the questions related to parasocial interaction, social presence and loyalty were adopted by Lin (2021) while the questions regarding hedonic

motivation were driven by Venkatesh, Thong, and Xu (2012). Questions related to online gift intention were developed based on Lu, Wu, and Zhao (2022). Question lists from the third to final section were rated on a 5-point Likert scale ranging from strongly disagree to strongly agree. Moreover, there were no issues with ethical concern, including 1) anonymous respondents, 2) respondents which knew the objectives of this study, 3) data in the questionnaire which were not shared and only used in this study, and 4) respondents which received a gift card if they complete the questionnaire with passing a set of filter questions.

3. Data Collection

A convenience sampling was conducted in this study. The researcher joined numerous live streaming channels in TikTok which show NPC's content. Based on TikTok (2025)'s regulation, there are two types of TikTok accounts: personal and business accounts. This study focused on the personal accounts of NPC streamers because there are no brands supporting this type of content in Thailand. Also, they can be entered into a monetization scheme; thus, their personal TikTok accounts were selected. Permission to collect data on the channels was granted by either streamers or administrators. Upon approval, the streamers provided the researcher with specific dates and times when they would share the Google Form hyperlink in their chat box during live sessions. Some questionnaires were rejected as a result of incompatibility with the sample criteria and were required to do the data collection again if needed.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

4. Data Analysis

There was a 30-questionnaire pretest which provided a result of Cronbach's alpha with 0.76; then the data collection was started. To thoroughly examine the reliability of each construct, Cronbach's alpha was used to assess the reliability of each construct, yielding the following values: Hedonic Motivation (0.79), Parasocial Interaction (0.76), Social Presence (0.65), Loyalty, and Online Gift Intention (0.71). These results indicate that constructs of the questionnaire meet the minimum threshold for acceptable reliability shown in Table 1. After completion of the collection, all the questionnaires (i.e., 600 samples) were filtered and cleaned to meet the sample criteria mentioned above; it remained 404 samples. They were imported to Microsoft Excel to run a process of coding and also transferred to *SmartPLS4* by analyzing both *PLS-SEM* and *Bootstrapping* analysis. *SmartPLS4* was chosen to be the statistical tool because of 1) an ability to run a complex relationship between variables, 2) to investigate mediation and moderation effects, 3) to support a function of multi-group analysis, and 4) to evaluate model fit by estimating path coefficients and creating detailed reports. When the process of the analysis was done, hypothesis testing and findings were reported in this article.

Results

To address the research objectives, a report of each construct, mean, standard deviation (SD), factor loading, average variance extracted (AVE), composite reliability (CR) and Cronbach's alpha were described in this section, as Hair, Black, Babin, & Anderson (2019) reveal that there are many values to meet the reliability and standard before running a hypothesis test. In addition to the standard value of factor loadings of the observed variables, Hair, Black, and Babin (2010) recommend values greater than 0.7 as the standard threshold. There were four factor-loadings which were slightly below the standard, including PI1 (0.694), PI4 (0.676), LO1 (0.638), and SP1 (0.655). However, all four values exceeded 0.6, which Chin, Gopal, and Salisbury (1997) consider acceptable in different research contexts and fields. Those four loadings were retained for subsequent analysis. The factor loadings of all other observed variables exceeded the standard threshold of 0.7 (ranging from 0.726 to 0.884) and were included in the analysis as shown in Table 1.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Table 1

Constructs and items

Construct	Item	Mean	S.D.	Loading	AVE	CR	Cron. α
Hedonic motivation	HM1	3.470	0.983	0.820	0.712	0.881	0.798
	HM2	3.488	0.916	0.884			
	HM3	3.597	0.964	0.825			
Parasocial interaction	PI1	3.460	1.044	0.694	0.511	0.839	0.760
	PI2	3.332	1.038	0.742			
	PI3	3.304	1.092	0.730			
	PI4	3.161	1.042	0.676			
	PI5	3.577	1.063	0.730			
Loyalty	LO1	3.356	1.023	0.638	0.538	0.822	0.714
	LO2	3.295	1.046	0.800			
	LO3	3.171	1.026	0.760			
	LO4	3.460	1.090	0.726			
Social Presence	SP1	3.453	0.870	0.655	0.588	0.809	0.659
	SP2	3.515	0.963	0.794			
	SP3	3.399	0.948	0.839			
Online gift intention	GI1	3.319	1.094	0.743	0.601	0.900	0.867
	GI2	3.178	1.116	0.733			
	GI3	3.347	1.130	0.760			
	GI4	3.005	1.130	0.815			
	GI5	3.042	1.135	0.806			
	GI6	3.057	1.141	0.789			

According to Hair, Black, and Babin (2010), the standard value of AVE and CR should be 0.5 and 0.7 respectively. The AVE of the constructs in this study was from 0.511 to 0.712 while CR values ranged from 0.809 to 0.900. Therefore, they met the standard and were fulfilled with all the constructs. Additionally, Cronbach's alpha values are recommended by Hair to reach at 0.7. As found in this study, there were four constructs which met the standard. Although there was one construct (i.e., social presence at: 0.659) slightly below the standard value, the score range between 0.6 to 0.8 is acceptable asserted by Raharjanti et al. (2022). Thus, the construct of social presence was retained in processing for subsequent analysis. In addition to a measurement of the discriminant validity test admitted by Fornell and Larcker (1981) who are ones of profound thinkers in the concept of AVE-SV method being an important criterion of *PLS-SEM* analysis, an absolute value of the correlation coefficients between the constructs could lower than the square root of the AVE. In this case, the findings demonstrated that the values were a range from 0.162 to 0.601 while the square roots of the AVE were a range from 0.715 to 0.884. This indicated that the coefficients between the constructs were clearly less than the square roots of the AVE. It can be said that this research model met the aforementioned standard and validity, as depicted in Table 2.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Table 2

Correlation coefficients and discriminate validity

Construct	HM	LO	PI	SP	GI
Hedonic motivation (HM)	0.844				
Loyalty (LO)	0.253	0.734			
Parasocial interaction (PI)	0.321	0.527	0.715		
Social Presence (SP)	0.197	0.406	0.401	*0.767*	
Online gift intention (GI)	0.162	0.556	0.601	0.325	*0.775*

This study applied a model fit or goodness of fit (GoF) which uses the formula: GoF =sqrt(avg(AVE) x avg(R^2)). As Wetzels, Odekerken-Schröder, and Van Oppen (2009) point out, the acceptance of a GoF value is larger than 0.36. GoF value obtained in this research was 0.743 which met the standard. Additionally, the evaluation of standardized path coefficients, *t-statistics* and *p-value* were tested through the proposed hypotheses shown in Table 3.

Table 3

Results of testing the proposed hypotheses

Hypothesis	Path	f^2	β	t-statistic	p-value	Results
H1	PI ⟶ HM	0.082	0.298	5.653	0.000***	Supported
H2	PI ⟶ GI	0.213	0.429	8.744	0.000***	Supported
H3	PI ⟶ LO	0.219	0.425	9.813	0.000***	Supported
H4	HM ⟶ GI	0.006	-0.063	1.506	0.132	Unsupported

Hypothesis	Path	f^2	β	t-statistic	p-value	Results
H5	LO ⟶ GI	0.128	0.326	6.903	0.000***	Supported
H6	Moderating ⟶ HM	0.003	0.048	1.064	0.288	Unsupported
	Moderating ⟶ GI	0.004	-0.042	1.502	0.133	Unsupported
	Moderating ⟶ LO	0.004	-0.051	1.391	0.164	Unsupported

Remark. *p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

f^2<0.02=no effect, f^2>0.02=small, f^2>0.15=medium, f^2>0.35=large effects.

To report the hypothesis H1 to H3 in the table above, it showed that parasocial interaction significantly affected hedonic motivation (β=0.298, t=5.653, p<0.001), online gift intention (β=0.429, t=8.744, p<0.001), and loyalty (β=0.425, t=9.813, p<0.001). In this test, H1 to H3 were supported. However, the influence of hedonic motivation on the online gift intention toward NPC streamers was not significant (β=-0.063, t=1.506, p>0.05). In other words, H4 was not supported. Focusing on the hypothesis H5, loyalty had a positive influence on online gift intention. H5 was supported. On the other hand, social presence as moderating variables did not influence on 1) hedonic motivation, 2) online gift intention, and 3) loyalty. Consequently, H6 was not supported.

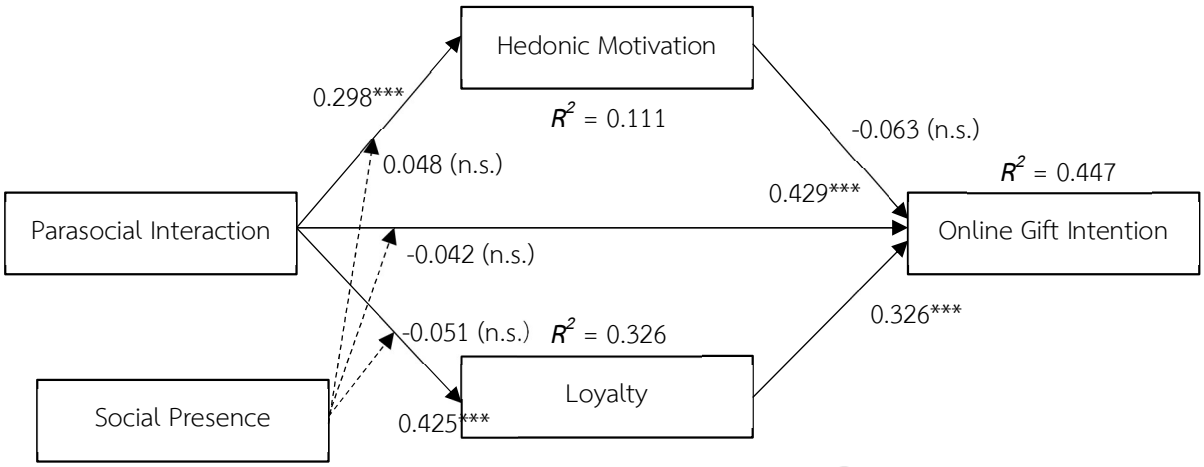
As for a test of Effect Size (f^2) referring to the formula $f^2=(R^2_{included}-R^2_{excluded})/1-R^2_{included}$, Hair, Hult, Ringle, and Sarstedt (2022) point out that the effect size can estimate a size of influence. Specifically, f^2 values of 0.02, 0.15, and 0.35 represent small, medium, and large effects, respectively. In this paper, it found that there were two medium effects in the relationship between parasocial interaction and online gift intention. At the same time, parasocial interaction has a medium effect on loyalty. Additionally, a small effect size of 0.082 was observed between parasocial interaction and hedonic motivation, while other relationships did not exhibit a notable effect size.

The explanatory power (R^2) of latent variables was calculated and shown in Figure 2. It could be demonstrated that parasocial interaction on live streaming explained 11.1 percent (R^2=0.111) of the variance in hedonic motivation. Both parasocial interaction and hedonic motivation explained 44.7 percent (R^2=0.447) of the variance in the perspective toward the NPC streamers. Lastly, the parasocial interaction explained 32.6 percent (R^2=0.326) of the variance in loyalty. Therefore, the constructs of this research model were found to be coherent and appropriately represented the online gift intention of TikTok users.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Figure 2

Path coefficients of the research model

Remark. *t-statistic>1.96, p-value<0.05, **t-statistic>2.48, p-value<0.01, ***t-statistic>3.24, p-value <0.001; n.s.=no significance.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

To summarize, the results of this study indicated that parasocial interaction significantly and positively affected hedonic motivation. However, the hedonic motivation did not have an effect on online gift intention. In contrast, parasocial interaction positively and significantly affected loyalty, which in turn significantly influenced online gift intention. Lastly, social presence, as a moderator, had no significant effect on: 1) hedonic motivation, 2) online gift intention, or 3) loyalty. The reason why the results have both significance and insignificance will be discussed in the following part.

Discussion

Surprisingly, there were two hypotheses in this study which were not significant, including 1) the relation between hedonic motivation and online gift intention, and 2) social presence as a moderator variable in relation to 1) hedonic motivation, 2) online gift intention, and 3) loyalty. Regarding the lack of a significant relation between hedonic motivation and online gift intention, Chan (2023) notes that it is possible that NPC content is a kind of nonsense catchphrases. That is, people may enjoy watching the content, but all of them are not willing to pay for this kind of content. Some view it as just entertainment, offering no other benefits to the audience. As a discussion through the viewpoint of Venkatesh et al. (2012), it can be said that hedonic motivation in the NPC content is a part of new coming trends which can be accepted or rejected from users, but it is not relevant to an online gift intention. Moreover, Horváth and Adıgüzel (2018) suggest that it is possible to fail in the relationship because of different social content, psychological advantage and digital environment, or complex purchasing decision in different countries. These circumstances might contribute to the non-significance of the hypothesized relationship.

Regarding the non-significant finding for social presence as a moderator (in the relation between hedonic motivation, online gift intention, and loyalty), it is possible that users may enjoy watching a NPC streaming content in which Mäntymäki and Salo (2010, p. 106) assert that "social presence also helps customer loyalty retention for social commerce websites", but it may be not relevant in this case because of a different product/service and also different platform and customers. Additionally, the monetization in NPC streamer business is not similar to sales in actual shops in which Munaro, Martins, and Kato (2019), who study the influence of repurchase intention in jewelry retails, argue that store's atmosphere and service in a store can lead to a point of repurchase intention. Whereas the online gift intention in TikTok application is totally different; there is neither store atmosphere nor service to drive such behavior. It can be suggested that the moderator variable was found to be non-significant as a result of many factors that differed from those in previous studies, even though many studies employed the same concepts and theories.

On the other hand, the findings of this study revealed that parasocial interaction was positively correlated to hedonic motivation which was similar to previous studies. As Liu, Li, and Ding (2024) point out, parasocial interaction effectively enhances consumers' willingness to purchase because they have a sense of enjoyment. Moreover, Indriyarti and Murtiningsih (2024) notice that a feeling of hedonic motivation in customers' mind can influence a factor of purchase while Ko and Wu (2017) suggest that parasocial interaction is deemed as an important component to drive a sense of loyalty among viewers, especially more viewing and more loyalty. Lastly, Mäntymäki and Salo (2010) add that one of the key factors in enhancing the purchase of products or services in the social virtual world can be loyalty and repeat consumption. In other words, the combination of parasocial interaction and hedonic motivation positively influences an online gift intention. Consequently, the content of NPC streamers can make viewers happy and gain more audiences which can lead to a new focus of TikTok streamers nowadays.

Overall, it is a common that TikTok is a popular platform among Gen-Z users in Thailand in which Hossain (2022) argues that a short-formed video which is the effectiveness of marking strategies is the key factor in attracting users. There are a small number of TikTok studies in Thai literature but found some marketing strategies to persuade people to buy a product via online. Kanthawongs, Prasersith, and Kanthawongs (2024) claim that an issue of usefulness and innovation can be a significant trigger which leads to purchase attractiveness. Additionally, Tokunalai and Methavasaraphak (2024) suggest that a combination of perceived content quality, influencer, and enjoyment is deemed as the prominent part of purchasing decision towards livestreaming among Thai. In other words, some of the factors in asking people to buy a product or service via online can be a part leading to a point of purchase, but it is different in terms of NPC content which can be an influence on Thais' TikTok viewers to buy and send virtual gifts to their beloved streamers.

Research Limitation

A limitation of this study was the considerable time required for data collection, primarily due to invalid responses from participants, despite offering a small gift upon questionnaire completion. Moreover, a further limitation was the difficulty in recruiting NPC streamers or channel administrators for data collection, as some TikTok channels did not permit surveys due to the perceived risk of a reduction in gift giving during their live streams. In addition to potential sampling bias, this study employed convenience sampling by observing live streams from a random selection of TikTok channels. Consequently, it is possible that other viewers or fans watching NPC content who were not included in the sample may differ in their characteristics. It is possible that these viewers may have a different way of thinking; thus, a data collection with the NPC's fans would be a different page.

Recommendation

Recommendation for Implementation

As for a general suggestion in this study, the use of *PLS-SEM* analysis is one of statistical tools in addressing hypotheses. In other words, this is not the only way to obtain the results. It is possible that there might be different outcomes if other statistical approaches might be applied, analyzed and interpreted. More factors, variables, and others can agree or disagree on findings. It is recommended that it would be beneficial if NPC contents could be examined and analyzed with different methods to confirm outcomes.

Recommendation for Further Research

As for suggestions for further studies, there are three issues which are worthwhile for future research. First, this study focuses on the side of TikTok's viewer as a buyer but did not examine NPC streamers. It would be beneficial for future research to collect and compare data from both buyers and streamers. Second, this research employed a quantitative method to answer the research objectives which does not provide in-depth explanations from participants. In other words, the qualitative method can provide the deepened reason why the respondents are motivated to purchase virtual gifts for their NPC streamers. Lastly, a scope of study could expand to cover all the users in every generation, rather than focusing solely on Generation Z.

References

Account types on TikTok (2025). https://support.tiktok.com/en/using-tiktok/growing-your-audience/switching-to-a-creator-or-business-account

Attar, R. W., Amidi, A., & Hajli, N. (2023). The role of social presence and trust on customer loyalty. *British Food Journal*, *125*(1), 96-111. https://doi.org/10.1108/BFJ-11-2021-1218

Cao, J., Zhang, G., Liu, D., & Shang, M. (2022). Influencing factors of users' shift to buying expensive virtual gifts in live streaming: Empirical evidence from China. *Front Psychol*, *13*, 1-17. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.997651

Chan, W. (2023). *$7,000 a day for five catchphrases: the TikTokers pretending to be 'non-playable characters'*. https://www.theguardian.com/technology/2023/jul/19/tiktok-npc-streaming-live-stream-pinkydoll

Chin, W. W., Gopal, A., & Salisbury, W. D. (1997). Advancing the theory of adaptive structura–tion: the development of a scale to measure faithfulness of appropriation. *Information Systems Research*, *8*(4), 342-367. https://www.jstor.org/stable/23010917?sid=primo

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, *18*(1), 39-50. https://doi.org/10.1177/002224378101800104

Fu, J. R., & Hsu, C. W. (2023). Live-streaming shopping: the impacts of para-social interaction and local presence on impulse buying through shopping value. *Industrial Management & Data Systems*, *123*(7), 1861-1886. https://doi.org/10.1108/IMDS-03-2022-0171

Hair, J. F., Black, W. C., & Babin, B. J. (2010). *Multivariate data analysis: a global perspective*. Pearson Education. https://books.google.co.th/books?id=SLRPLgAACAAJ

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis*. Cengage. https://books.google.co.th/books?id=0R9ZswEACAAJ

Hair, J. F., Hult, G. T., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SLM)* (3rd ed.). Sage.

Horton, D., & Richard Wo, R. (1956). Mass communication and para-social interaction. *Psychiatry*, *19*(3), 215-229. https://doi.org/10.1080/00332747.1956.11023049

Horváth, C., & Adıgüzel, F. (2018). Shopping enjoyment to the extreme: hedonic shopping motivations and compulsive buying in developed and emerging markets. *Journal of Business Research*, *86*, 300-310. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.07.013

Hossain, S. (2022). Impact of social media advertising among university students' purchase intentions through the TikTok platform. In *Proceedings of International Conference On Economics, Business And Interdisciplinary Studies* (pp.1-13). Siam University. https://conferences.icosiam.com/icebis/wp-content/uploads/2023/06/9.-Impact-of-social-media-advertising-among-university-students-purchase-intentions-through-the-TikTok-platform_Sabbir-Hossain.pdf

Indriyarti, E. R., & Murtiningsih, R. S. (2024). The mediating role of hedonic and utilitarian behavior in the influence of parasocial interaction on Youtube on a female beauty product purchase intention. *Journal of Business & Applied Management*, *17*(2), 113-130. https://journal.ubm.ac.id/index.php/business-applied-management/article/view/6292

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Kanthawongs, P., Prasertsith, K., & Kanthawongs, P. (2024, 23-24 May 2024). Factors influencing purchase attractiveness of online fashion buyers in Thailand. *In Proceedings of 2024 9th International Conference on Business and Industrial Research* (pp. 1413-1418). Thai-Nichi Institute of Technology. https://ieeexplore.ieee.org/document/10875919

Kemp, S. (2024). *Essential TikTok statistics and trends for 2023*. https://datareportal.com/essential-tiktok-stats

Ko, H. C., & Wu, W. N. (2017). Exploring the determinants of viewers' loyalty toward beauty YouTubers: a parasocial interaction perspective. In *Proceedings of the 1st International Conference on Education and Multimedia Technology* (pp. 81-86). Kansai University. https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/3124116.3124130

Laradi, S., Alrawad, M., Lutfi, A., & Agag, G. (2024). Understanding factors affecting social commerce purchase behavior: a longitudinal perspective. *Journal of Retailing and Consumer Services*, *78*, 1-15. https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2024.103751

Lin, L. C.-S. (2021). Virtual gift donation on live streaming apps: the moderating effect of social presence. *Communication Research and Practice*, *7*(2), 173-188. https://doi.org/10.1080/22041451.2021.1889190

Liu, R., Li, L., & Ding, Z. (2024). Mentor or partner: Matching effect of para-social interaction and product type on purchase intention in live-streaming commerce. *Electronic Commerce Research and Applications*, *65*, 1-13. https://doi.org/10.1016/j.elerap.2024.101410

Liu, Z., Yang, J., & Ling, L. (2020). Exploring the influence of live streaming in mobile commerce on adoption intention from a social presence perspective. *International Journal of Mobile Human Computer Interaction (IJMHCI)*, *12*(2), 53-71. https://doi.org/10.4018/IJMHCI.2020040104

Lu, B., Wu, D., & Zhao, R. (2022). An investigation into factors affecting individuals' gifting intention in live streaming: a streamer–content perspective. *Journal of Electronic Business & Digital Economics*, *1*(1/2), 90-110. https://doi.org/10.1108/JEBDE-04-2022-0007

Mäntymäki, M., & Salo, J. (2010). Trust, social presence and customer loyalty in social virtual worlds. In *Proceedings of 23rd Bled eConference eTrust: Implications for the Individual, Enterprises and Society* (pp. 49-64). University of Maribor.

Munaro, A. C., Martins, E., & Kato, H. T. (2019). The effect of consumption motivation on the perception of gift store attributes in jewelry retail stores and its influence on repurchase intention. *Review of Business Management*, *21*(4), 788-812. https://doi.org/10.7819/rbgn.v21i5.4029

Oliver, R. L. (1999). Whence Consumer Loyalty? *Journal of Marketing*, *63(4)*, 33-44. https://doi.org/10.1177/00222429990634s105

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Raharjanti, N. W., Wiguna, T., Purwadianto, A., Soemantri, D., Indriatmi, W., Poerwandari, E. K., Mahajudin, M. S., Nugrahadi, N. R., Roekman, A. E., Saroso, O., Ramadianto, A. S., & Levania, M. K. (2022). Translation, validity and reliability of decision style scale in forensic psychiatric setting in Indonesia. *Heliyon*, *8*(7), e09810. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e09810

Short, J., Williams, E., & Christie, B. (1976). *The social psychology of telecommunications*. Wiley.

Soper, D. (2024). *Calculator: a-priori sample size for structural equation models*. https://www.danielsoper.com/statcalc/calculator.aspx?id=89

Stever, G. S. (2017). Parasocial theory: concepts and measures. In G. S. Stever (Ed.), *The International Encyclopedia of Media Effects* (pp. 1-12). John Wiley & Sons Press.

Tamilmani, K., Rana, N. P., Prakasam, N., & Dwivedi, Y. K. (2019). The battle of brain vs. heart: a literature review and meta-analysis of hedonic motivation use in UTAUT2. *International Journal of Information Management*, *46*, 222-235. https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.01.008

Tan, S. (2022). *Generational trends in Thailand's social media use: how Gen Z differs from other age groups*. https://business.yougov.com/content/44004-generational-trends-thailand-social-media-Gen-Z

Tokunalai, S., & Methavasaraphak, P. (2024). Factors influencing generation Z's apparel purchasing decisions towards livestream shopping in Bangkok, Thailand. In *Proceedings of AU Hybrid International Conference 2024* (pp. 140-149). Assumption University. https://heyzine.com/flip-book/e3711ae882.html

Venkatesh, V., Thong, J. Y., & Xu, X. (2012). Consumer acceptance and use of information technology: extending the unified theory of acceptance and use of technology. *MIS quarterly*, *36*(1), 157-178. https://doi.org/10.2307/41410412

Walker, S. C. (2023). *The NPC livestream TikTok trend helping creators earn cash*. https://www.bbc.com/worklife/article/20230811-the-npc-livestream-tiktok-trend-helping-creators-earn-cash

Wetzels, M., Odekerken-Schröder, G., & Van Oppen, C. (2009). Using PLS path modeling for assessing hierarchial construct models: guidelines and impirical illustration. *MIS Q.*, *33*(1), 177–195. https://doi.org/10.2307/20650284

Yu, E., Jung, C., Kim, H., & Jung, J. (2018). Impact of viewer engagement of gift-giving in live video streaming. *Telematics and Informatics*, *35*(5), 1450-1460. https://doi.org/10.1016/j.tele.2018.03.014

Zeigler-Hill, V. (2020). Hedonic motivation. In T. K. Shackelford & V. Zeigler-Hill (Eds.), *Encyclopedia of personality and individual differences* (pp. LXXXIX-5849). Springer Press. https://doi.org/10.1007/978-3-319-24612-3

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Zhang, W., Zhang, W., & Daim, T. U. (2023). Investigating consumer purchase intention in online social media marketing: a case study of Tiktok. *Technology in Society*, *74*, Article 102289. https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2023.102289

Zhang, X., Xiang, Y., & Hao, L. (2019). Virtual gifting on China's live streaming platforms: hijacking the online gift economy. *Chinese Journal of Communication*, *12*(3), 340-355. https://doi.org/10.1080/17544750.2019.1583260

Zhang, Z., & Liu, F. (2024). Gift-giving intentions in pan-entertainment live streaming: based on social exchange theory. *PLoS One*, *19*(1), 1-19. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0296908

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

Mothernomics and National Stability in Thailand's Aging Population

Praiya Wilairut[1]
Rattaphong Sonsuphap[2*]
Received: February 10, 2025
Revised: July 29, 2025
Accepted: July 30, 2025

Abstract

Thailand's aging population and other major demographic changes pose serious threats to the country's stability. This study investigates Mothernomics in this context to understand its role in sustaining economic growth and social cohesion. Employing a mixed-methods approach, qualitative insights from focus groups and expert panels complement quantitative data from surveys conducted across five provinces and online platforms. Key findings highlight the pivotal role of motherhood in shaping workforce dynamics, economic productivity, and social security systems. The study underscores the importance of integrating family-friendly policies to support mothers, enhance childcare infrastructure, and promote gender equality. Recommendations emphasize the need for holistic strategies to address demographic challenges and ensure sustainable development in Thailand.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Keywords: Mothernomics, Motherhood, Female Workforce, Gender Equality

Introduction

The concepts of Femalestream Economics, Motherhood Penalty, and Mothernomics share similar meanings and implications. Feminist sociologists, heterodox economists, and mainstream economists all address the role and status of motherhood in the workplace. Mothers often face disadvantages in various aspects, including wages, performance evaluations, and other related benefits. They also have fewer opportunities for career advancement compared to women without children. Women with children are often perceived as lacking job commitment, being less reliable, and potentially less responsible than those without children. Consequently, motherhood becomes an obstacle to employment, wage levels, and daily work responsibilities (Anderson, Binder, & Krause, 2003; Glauber, 2018; Parrott, 2014; Pepping & Maniam, 2020).

[1] Doctor of Philosophy in Leadership in Society, Business and Politics, College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University
[2] Department of International Political Economy and Development, Faculty of Economics, Rangsit University
*Corresponding Author, Email: rattaphong.s@rsu.ac.th

The concept of *Mothernomics* was clarified by L'Hirondelle (2004), who valued mothers'unpaid childcare work and proposed supportive economic policies. Angasinha and Lipipun (2024) expanded the idea through a cross-country comparison, focusing on parental leave and early childhood care in Thailand, Sweden, Japan, and Australia. Sonsuphap, Kraiwanit, Chutipat, Phaksipaeng, Sabuysuk and Chinnapha. (2024) highlighted the costs of motherhood-financial, time, and career-related-within Thailand's labor market, where women outnumber men. In 2022, Thailand's population structure showed a higher proportion of females than males, with a 51:49 ratio of the total population and 51.7% of the working-age population being women. Women are expected to take on more childcare and housework responsibilities than men, while men are expected to be the breadwinners. This results in men expecting their roles to focus on working to provide for the family, while women expect to have enough time to both raise children and do housework (National Statistical Office, 2023). Feminist ideas are therefore being integrated into economic, political, social, and cultural structures with the goal of ending patriarchal thinking and culture. This aims to achieve gender equality in all dimensions, leading to a better quality of life for both men and women, with equal respect for human dignity and no discrimination. There should be equal opportunities based on each individual's potential. (Buranajaroenkij, 2017; Fotaki & Pullen, 2024)

Moreover, Thailand is on track to become a full-fledged aged society by 2031, with people aged 60 and over expected to account for 20% of the total population. This will lead to a labor shortage in the future due to the increasing number and proportion of elderly people, while the number and proportion of working-age adults and newborns are decreasing. This study suggests that the solution does not lie in policies promoting work-life balance for Generation Y (born between 1980 and 1994) to encourage them to have children earlier and in larger numbers. Instead, the focus should be on comprehensive policies related to work and family formation, making childbearing an unintended consequence. (Chantanusornsiri, 2021)

This study focuses on the problems and obstacles faced by motherhood within the framework of the concept of Mothernomics in the context of Thailand. It considers the benefits that mothers should receive, such as extending parental leave to 180 days, reducing taxes for businesses that support motherhood, and supporting the benefits of all mothers, including single mothers and single fathers. This is to enable mothers to return to work while raising their children with quality care.

Literature Review

This research employs the concept of the economics of motherhood as its main conceptual framework. The socialist approach concentrates on surplus value extraction and gender-based division of labor, proposing analysis of women's work, establishment of autonomous women's organizations, and the creation of women's culture. The economics of

motherhood concept aims to increase women's roles in the economic system and emphasizes social movements to support genuine change. (Bishara, 2022; Duriesmith & Meger, 2020; Esquivel, 2020; Hasan & Khan, 2022; Sharma, 2022)

The concept of Mothernomics has been described by Sonsuphap et al. (2022), and Sonsuphap, Kraiwanit, Chutipat, Phaksipaeng, Sabuysuk and Chinnapha. (2024). It emphasizes that motherhood entails significant "costs" for women, categorized into three main types: 1) monetary costs, such as food, milk, and education expenses; 2) opportunity costs, from reduced career opportunities or job resignation due to childcare responsibilities; and 3) non-monetary costs, including the physical and emotional toll of raising a child. When applied to Thailand's labor market and income security issues, this framework raises critical questions: How can society reduce the burdens of motherhood? How can working mothers be better supported? And how can early childhood development be promoted sustainably with cross-sector collaboration? Thailand as the country has a higher female population than male, with women accounting for 51% of the total population and 51.7% of the workforce. This concept focuses on studying the "costs" of motherhood, divided into three parts: financial costs (such as food, milk, education expenses), opportunity costs (such as time lost from work to raise children), and non-financial costs (such as energy and patience). In the Thai context, many women don't want to have children due to lack of work-life balance, the impact on income, and difficulties in time management. Moreover, Generation Y values view having children as not a primary life goal and shown a trend of postponing motherhood due to various factors. (Samutachak, Konkaew, & Uden, 2017; Setthawilai, 2019)

Related policies should focus on the economic impact of motherhood in Thailand presents a paradoxical situation. While mothers play a crucial role in nurturing future human capital, their contributions often go unrecognized in traditional economic metrics. The labor of child-rearing and household management, predominantly performed by women, is typically categorized as "unproductive" in economic terms, despite its vital importance to society. This undervaluation is exacerbated by the fact that having more children often correlates with increased financial strain, particularly for single mothers. The current economic system fails to adequately account for the long-term value created by mothers in raising the next generation of workers. This oversight not only affects individual families but also has broader implications for Thailand's economic development, especially as the country faces demographic challenges with an aging population. Addressing this disparity through policy measures such as guaranteed income or targeted subsidies for mothers could potentially incentivize childbearing and child-rearing, ultimately contributing to improved human capital development and helping Thailand overcome its persistent middle-income trap. supporting flexible maternity leave, promoting childbearing in a way that is not burdensome, and developing quality early childhood care systems. Motherhood creates positive effects on the economy by producing future workforce. However, currently, women who are mothers receive

low returns. The economic system does not provide appropriate compensation for raising children. Therefore, adjusting policies to comprehensively support motherhood is crucial for long-term national development. (Angasinha & Lipipun, 2024)

The concept of maternal economics offers a framework for examining women's economic roles, emphasizing the often-overlooked value of unpaid domestic labor and the disproportionate burden of reproductive responsibilities. It also underscores women's dual roles in consumption and production, both within households and in the labor market. Societal norms continue to shape and constrain women's economic participation and opportunities. (Ferrant, Pesando, & Nowacka, 2014; Zunaidi & Maghfiroh, 2021)

Early Childhood Care in Thailand Parental leave in Thailand is the shortest among the 6 countries. Without the support system, Thai parents are left with 2 choices to raise their children. 1) Parents who have relatives can rely on their relatives such as grandparents, elderly relatives, or stay at home relatives to care for their children. 2) Parents with no relatives have no other choice but to quit a workforce to care for their children. Most often, female parent tends to be the ones leaving the workforce to care for a child. In case of a female single parent, the situation is even more burdening. Among the 6 countries, Sweden and Australia allow parental leave to both parents regardless of their gender identity which signify the equality in gender orientation. (Sonsuphap et al., 2022)

This study also presents the global situation of gender equality and economic opportunities, referencing data from The World Economic Forum (2023). This index shows gender gaps in various regions worldwide, with Europe having the smallest gap, while the Middle East and North Africa have the largest. Thailand ranks 74th out of 146 surveyed countries. Regarding women's roles in foreign economies, the study finds that women play significant roles as business owners in many sectors, especially in service businesses, health and childcare businesses, and high-skill businesses. In the United States, women play a crucial role in driving the economy and tend to be the main purchasing power for household goods, especially single women.

Table 1

A summary of the concepts of Mothernomics and Femalestream Economics

Concepts	The Main Objective	Key Focus
Mothernomics	Enhancing the economic value of motherhood.	Analyze the impacts of caregiving and child-rearing burdens.
Femalestream Economics	Transforming mainstream economics to reflect women's lived experiences.	Analyze the economy without excluding gender roles from the equation.

Methodology

This study employs a mixed-methods approach, combining qualitative and quantitative research to obtain comprehensive and in-depth data. The qualitative research included in-depth interviews with 25 participants and focus group discussions with 50 individuals. The quantitative research involved data collection through surveys conducted in five specifically selected provinces representing different regions of Thailand: Trat, Phang Nga, Nan, Mukdahan, and Bangkok. The surveys collected information on general demographics, economic status, motherhood experiences, and opinions on family care policies. Prior to participation, respondents were explicitly asked for consent to use their answers for research purposes, and those who declined were allowed to opt out.

The study covers 5 provinces: Trat, Phang Nga, Nan, Mukdahan, and Bangkok, randomly sampling parents aged 18 and above. The selection of the 5 provinces was based on recommendations from experts and data from the Gender and Development Research Institute (GDRI), highlighting the strength of community representatives who provided essential insights during the sessions. The focus was specifically on married women with children. A total of 105 participants were selected, ensuring comprehensive and consistent representation across all key aspects. In cases where local leaders were male, two male participants were also included in the data collection. Data were collected using a convenience sampling strategy, with participants voluntarily agreeing to take part. The data collection period spanned from April to June 2023. This extended timeframe was crucial for obtaining relevant and timely data, helping to identify trends and patterns that significantly enhance the accuracy and credibility of the research findings.

For the qualitative component, data collection is conducted through interviews Including 25 in-depth interviews and 50 participants in focus group discussions, chosen for their ability to gather diverse, context-specific information directly from participants. Strict adherence to ethical procedures is ensured, particularly by excluding individuals under 18 to protect vulnerable groups. All participants are thoroughly informed about the research objectives, emphasizing that their participation is voluntary with the option to withdraw at any time. Interviews, conducted in English, are flexible in format and can be conducted in-person or remotely. Audio recordings are used to facilitate detailed analysis of the discussions. Participant selection criteria include relevance to research objectives, such as being parents with direct maternal experience, individuals knowledgeable about family support policies, or those involved in relevant social services. This approach ensures that the collected data is highly detailed and relevant to the study's goals. Each interview is transcribed verbatim to maintain an accurate record of the conversation. The analysis focuses on identifying themes and patterns relevant to the research objectives, using content analysis to interpret these findings and draw meaningful conclusions aligned with the overall research goals.

Results

This study employed a mixed-methods approach to investigate perceptions of motherhood and its societal impact. Quantitative analysis of survey data revealed diverse attitudes towards motherhood's role in family stability and societal sustainability, with responses systematically categorized from “highest” to “lowest” agreement or importance. Complementing this, qualitative interviews uncovered key themes including legal reforms, workplace equality, support for single mothers, the necessity of state support, childcare concerns, and budgetary issues related to child support. This comprehensive approach, utilizing both descriptive and inferential statistics for the quantitative data, provided a nuanced understanding of societal views on motherhood and its broader implications.

The survey results on the topic “Promoting Motherhood as a Solution for Sustainable Families and Society,” conducted in the provinces of Trat, Phang Nga, Nan, Mukdahan, and Bangkok, revealed the following. Out of 105 respondents, 103 were female and 2 were male. The largest age group was 51-60 years old, comprising 41 respondents, or 39% of the sample. The majority of respondents (35.2%) had completed upper secondary education. Regarding occupation, 46.7% were housewives or employees. In terms of income, 52.4% of the respondents had an average monthly income of less than 10,000 baht.

Survey results reveal a complex perspective on motherhood, with 88.6% of respondents rating it as highly significant, despite 50.5% of women currently expressing no desire for marriage or children. Interestingly, 63.8% believe motherhood positively impacts the national economy. However, respondents also acknowledged the various costs associated with motherhood: 67.6% noted financial expenses related to child-rearing, 41.9% recognized opportunity costs in terms of reduced work time and career advancement, and 59% mentioned non-financial costs such as the mental and emotional strength required for childbirth and child-rearing. These findings highlight the perceived importance of motherhood while also acknowledging its multifaceted challenges.

Regarding the roles of men and women in Thai society, 36.2% of respondents believe that gender equality exists. Meanwhile, 43.8% feel that the government places moderate importance on gender equality. In terms of welfare and security for mothers, 46.7% rate it as moderate. Additionally, 54.3% of respondents believe it is crucial for the government to provide a child support subsidy of at least 1,200-3,000 baht per month for every child from pregnancy until age six. Furthermore, 57.1% consider the availability of childcare centers for children aged six months to three years as essential for parents. Lastly, 50.5% think it is very important for both parents to share child-rearing responsibilities equally.

The quantitative study (Cronbach’s Alpha = 0.865) found that 70% of respondents recognize motherhood as vital to social sustainability, despite 51.4% expressing reluctance to have children. Awareness of child-rearing costs was high (68.6%), highlighting significant non-monetary economic and social burdens. The sample comprised 350 women with at least

a bachelor's degree 28.6% earned 20,001-30,000 baht monthly. Over half (52.9%) acknowledged motherhood's economic significance, yet perceived government family support as inadequate, with mixed views on child subsidy policies.

1. Logistic regression analysis of motherhood's role in relation to social dimensions.

Social Dimension: Employed mothers with adequate income can effectively contribute to both family and economic roles. Nevertheless, social coercion creates systemic pressures that obligate mothers to ensure high-quality childcare, including access to accredited care centers and coping with insufficient state support. This also highlights the importance of promoting shared parental responsibility. The subsequent analysis addresses these issues. Table 2 omnibus test of the model respresent the full model including all independent variables yielded a chi-square value of 87.954 (df = 9, $p<0.01$), indicating that the model is statistically significant.

Table 2

Omnibus Tests of Model Coefficients (Social)

		Chi-Square	df.	Sig.
Step 1	Step	87.954	9	0.000
	Block	87.954	9	0.000
	Model	87.954	9	0.000

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

The variables include the number of children, gender, age, education level, average income such as being a housewife, business owner, government official or corporate employee.

As presented in Table 3, The Cox and Snell R Square value is 0.189, while the Nagelkerke R Square, which indicates a stronger effect, is 0.293. This suggests that the independent variables explain approximately 29.3% of the variance in the dependent variable.

Table 3

Model Summary (Social)

	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
Step 1	348.010[a]	0.189	0.293

Remark. [a] Estimation terminated at iteration number 20 because maximum iterations has been reached. Final solution cannot be found.

Table 4 presents the logistic regression estimates, showing that all factors significantly influence the relationship between motherhood and social dimensions at the $p<0.05$ level. Notably, average income negatively impacts this relationship, with a coefficient of -0.847. In contrast, age and education level have positive effects, with coefficients of 0.758 and 0.750, respectively.

Table 4

Variables in the Equation (Only Significant Variables)

	Variable	B	S.E.	Wald	df.	Sig.	Exp(B)
Step 1	Age	0.758	0.151	25.179	1	0.000	2.134
	Education Level	0.750	0.199	14.215	1	0.000	2.117
	Average Income	-0.847	0.118	51.836	1	0.000	0.429
	Constant	0.183	0.635	0.083	1	0.773	1.201

Remark: Variable(s) entered on step 1: age, education level, average income * P<0.05

2. Logistic regression analysis of motherhood's role in relation to economic dimensions

Economic dimension: mothers must work to earn income to support their families, making economic factors a form of coercion. Employment and both monetary and non-monetary income become essential for mothers to secure sufficient resources for quality childcare. The following analysis elaborates on this dynamic

Table 5 presents the Omnibus test results used to evaluate the model's effectiveness, which includes all independent variables. The chi-square value is 36.691 with 9 degrees of freedom, indicating that the independent variables explain the dependent variable significantly at the 0.05 level.

Table 5

Omnibus Tests of Model Coefficients (Economics)

		Chi-Square	df.	Sig.
Step 1	Step	36.691	9	0.000
	Block	36.691	9	0.000
	Model	36.691	9	0.000

The variables include the number of children, gender, age, education level, average income such as being a housewife, business owner, government official or corporate employee.

According to table 6, The Cox and Snell R Square value is 0.084, while the Nagelkerke R Square, which indicates a stronger effect, is 0.117. This suggests that the independent variables explain approximately 11.7% of the variance in the dependent variable.

Table 6

Model Summary (Economics)

	-2Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
Step 1	491.480*	0.084	0.117

Remark. *Estimation terminated at iteration number 4 because parameter estimates changed by less than 0.001.

Table 7 presents the prediction results of the relationship between motherhood and economic dimensions using a logistic regression model, with the model accuracy of 74.2%.

Table 7

Classification Table (Only Significant Variables)

	Observed		Predicted		
			Economics		Percentage
			0.00	1.00	Correct
Step 1	Economics	0.00	48	88	35.3
		1.00	20	263	92.9
	Overall Percentage				74.2

Remark. The cut value is 0.500.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

In summary, the social dimension is significantly influenced by age, education, and income, whereas the economic dimension is primarily affected by occupation and income. Notably, income exerts contrasting effects, negatively impacting the social dimension while positively influencing the economic dimension.

In the qualitative analysis of the interview data, content analysis was effectively utilized to distill key insights. Through a meticulous examination of the responses provided by participants, five themes were identified:

Government Agencies, Regulations, and Laws

Participants expressed the need for amendments to Article 48 regarding the rights of mothers before and after childbirth to ensure they receive adequate protection and assistance as stipulated by law. The state should support essential initiatives, including the creation of knowledge for women of reproductive age and pregnant women. This would prepare them to become mothers who are well-informed about proper self-care and caring for their future children. Additionally, the state should promote awareness among parents and guardians regarding the laws and benefits they are entitled to, such as premarital health screenings, prenatal care, and various healthcare rights. It is also important to educate parents about the care, rights, and welfare available for children with physical and mental disabilities.

> *“In my opinion, the main challenges include legislative approval, funding allocations, and public awareness. It is essential to ensure that these amendments receive enough support from lawmakers and the public is vital. There is also the*

task of integrating these changes smoothly with existing systems, which requires detailed planning and consultation with experts from various fields. Ensuring robust legal protections and support for these groups not only helps individuals directly affected but also strengthens societal health and stability overall"

(Personal communication, interviewed on 15th May 2023).

Related to Childcare Centers

Existing childcare centers should be developed to a high standard, ensuring parents feel confident in leaving their children in these facilities. Staff at these centers need to be knowledgeable and have a positive attitude toward nurturing and fostering the growth of young children. If possible, workplaces should provide childcare centers that cater to infants up to 2 years old, reducing the worry for mothers who need to balance work and childcare responsibilities. Additionally, there should be centers for elderly care and clinics for single mothers and teenage mothers, offering sexual health advice, guidance on motherhood preparation, and proper preparation for aging. These facilities should be made available in every community.

"Absolutely. Parents who are confident that their children are in safe, nurturing environments nearby are less distracted and more productive at work. Additionally, workplace childcare helps retain employees, particularly women, who might otherwise leave the workforce due to childcare challenges. It's a win-win for families and employers alike. Indeed, these improvements are essential for supporting the developmental needs of children and the professional and personal needs of parents"

(Personal communication, interviewed on 15th May 2023).

Related to Budget Allocation

Participants believe that the government should allocate a higher budget for children from birth to 6 years old, as the current allowance of 600 baht per child per month is insufficient to meet the rising cost of living. They suggest that the government increase the child support funds to cover essential expenses such as milk and childcare, ensuring that more families qualify for assistance. Additionally, disability and elderly allowances should be increased, as many households have lower incomes than expenses and face significant debt due to educational loans with high interest rates. Mothers should be entitled to parental leave to nurture their children, while fathers should receive additional government benefits when they have children.

"Currently, the state provides 600 baht per month per child up to the age of six, which is no longer sufficient due to rising costs of living and childcare. There's a growing consensus that this amount needs to be revised to better support families, especially in covering essential expenses like milk, childcare services, and basic care

needs. Many families find it increasingly difficult to manage the financial burden of raising children on the current subsidy. Essentials like nutritional food, healthcare, and quality childcare exceed what the subsidy covers, putting significant strain on household budgets"

(Personal communication, interviewed on 15th May 2023).

Related to Having No Children or Only One Child

The government should provide facilities and budgetary support for quality childcare centers, as these can offer better development opportunities for children compared to care provided by elderly family members. However, a common issue is that these centers operate only during government office hours, which doesn't accommodate parents who work shifts or on weekends. Many families have members who work in different areas, leaving elderly parents to live alone. Consequently, the birth rate is lower than the death rate, leading to an increasingly aged society.

"There is a strong argument for doubling the current amount to better align with actual costs. However, any increase needs to be carefully calculated to be sustainable for the state while being meaningful for the families. The government is reviewing data on cost of living and childcare expenses across different regions to come up with a feasible subsidy plan. There is also ongoing dialogue with stakeholders, including family representatives, to ensure that the revised subsidies reflect real-world needs"

(Personal communication, interviewed on 15th May 2023).

Discussion

The concept of Mothernomics and its relationship to national stability in Thailand, particularly in the context of an aging population, presents a complex and multifaceted issue. This relationship can be explored through several key dimensions:

1. Demographic challenges

Thailand is facing a rapidly aging population, which poses significant challenges to the country's stability. These challenges include increased healthcare costs, a reduced workforce, and pressure on the pension system, potentially leading to an economic slowdown and increased financial strain on social services. Nateeprasittiporn and Chaichompoo (2019) highlighted that as Thailand moves towards becoming a fully aging society with 20% of the population aged 60 years and over by 2031 the country will face a labor shortage. This is due to the increasing number and proportion of elderly people, while the number and proportion of working-age individuals and newborns decrease.

2. Mothernomics and labor force

Mothernomics emphasizes the crucial role of mothers in producing and nurturing the future workforce. In the context of an aging population, this role becomes even more critical. Encouraging and supporting motherhood can help maintain a balanced demographic structure, essential for long-term economic stability. By investing in mothers, Thailand can ensure a steady supply of skilled and educated workers to drive economic growth.

3. Economic productivity

Traditional economic measures often undervalue the work of mothers, viewing it as unproductive in monetary terms. However, Mothernomics argues that maternal work is vital for long-term national productivity. Mothers contribute significantly to human capital development, which is essential for a country's economic growth and stability, particularly as it faces demographic challenges. Recognizing and valuing the economic contributions of motherhood can lead to better support systems and policies. Early Childhood Financial Support According to Heckman, Pinto, and Savelyev (2013), investment in early childhood greatly impact the future of the nation to build a capable and well-being citizenship. The study showed that insufficient public funding in child care and limited eligibility for qualified recipients is a reflection that the government has focused on other priorities than early childhood development. In 2022, public funding on child care was only 29,000 million baht (0.13% of Thailand GDP). Therefore, the research study recommends a minimum of 3,000 baht per month for each child ages 0 to 6 for an upcoming public funding plan.

4. Social Security system

An aging population places considerable strain on the social security system. By supporting motherhood and families, Thailand could alleviate some of this pressure in the long term by ensuring a more balanced ratio between the working-age population and retirees. Policies that support families can help stabilize the social security system by fostering a sustainable demographic structure.

5. Innovation and economic growth

A declining birth rate, coupled with an aging population, can lead to reduced innovation and economic stagnation. Supporting motherhood can help maintain a dynamic and youthful workforce necessary for economic growth and innovation. Young workers are often more adaptable and open to new technologies, which are critical for economic progress.

6. Women's Workforce participation

Policies that support motherhood, such as adequate maternity leave, childcare support, and flexible work arrangements, can encourage women to both have children and participate in the workforce. This dual role is crucial for economic stability in an aging society. Enabling women to balance family and career can lead to a more robust and inclusive economy.

7. Sustainable development

The principles of Mothernomics align with sustainable development goals. By investing in mothers and children, Thailand can build a more resilient and stable society capable of facing future challenges. Sustainable development requires a holistic approach that includes social, economic, and environmental dimensions.

8. Policy Implications

In the context of Thailand's aging population, recognizing and supporting the economic value of motherhood presents a strategic approach to addressing demographic challenges, sustaining economic growth, and promoting social stability. This perspective may inform the development of comprehensive family-friendly policies, including financial support for mothers, enhanced childcare services, and improved work-life balance initiatives.

Conclusion

The economics of motherhood in Thailand is a complex issue with broad implications for the society and economy of the country. Analysis in this dimension reveals the challenges and opportunities faced by Thai women when deciding to have children and raise a family.

1. Economic costs of having children: raising children in Thailand involves high and continuously increasing costs. These include medical expenses during pregnancy and childbirth, costs of raising a child from infancy to school age, educational expenses, and life and health insurance. The estimated cost of raising a child until the age of 21 can reach several million baht, depending on the standard of living and education chosen.

2. Impact on employment and income: having children significantly affects the employment and income of Thai women. Many women choose to resign or reduce their working hours to care for their children, leading to lost opportunities for skill development and promotion, and raising concerns about financial security. Studies show that Thai women with children earn significantly less than women without children.

3. Support policies and social welfare: while Thailand has family support policies, there are several limitations, such as relatively short maternity leave, insufficient newborn allowances, and a lack of quality and accessible early childhood care systems for all families. Developing comprehensive and adequate support policies remains a major challenge.

4. Low birth rates and economic impact: Thailand faces a low birth rate problem, partly due to economic factors like high living costs and financial insecurity, leading the younger generation to decide against having children or to delay having them. The long-term economic impacts include labor shortages, increased fiscal burden from elderly care, and slowed economic growth.

5. Gender inequality in child-rearing roles: despite societal changes, gender inequality in child-rearing remains a significant issue. The primary burden of child-rearing still falls on women, creating an imbalance in family responsibilities and affecting women's career opportunities.

6. Adaptation of labor markets and organizations: economic and social changes are prompting labor markets and organizations to adapt, with some sectors adopting more family-friendly policies, such as allowing work from home and flexible working hours. However, these changes are still limited to certain sectors and do not yet cover the majority of the workforce.

In summary, the economics of motherhood in Thailand reflects complex challenges at individual, family, and societal levels. Addressing these issues and developing appropriate policies requires considering economic, social, and cultural factors comprehensively to balance promoting childbirth and improving the quality of life for the population, laying a crucial foundation for sustainable national development.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

Recommendation

Recommendation for Implementation

1. The policy recommendations aim to create a more supportive environment for mothers, children, and families in Thailand.

2. The proposed measures include extending paid maternity leave to 180 days, promoting paternity leave beyond 15 days, enhancing parental leave policies in both public and private sectors, and ensuring the availability of quality child care centers that accept children from six months old with flexible hours.

3. The recommendations emphasize enhancing local community roles by establishing family development centers for counseling and care across all age groups.

Recommendation for Future Research

1. The government is also encouraged to support private child care centers and incentivize private sector participation through tax reductions for family-friendly policies and income tax deductions for donations to early childhood education.

2. These comprehensive suggestions seek to make the Thai labor market more family-friendly and sustainable, addressing the needs of working parents and promoting child development.

References

Anderson, D. J., Binder, M., & Krause, K. (2003). The motherhood wage penalty revisited: experience, heterogeneity, work effort, and work-schedule flexibility. *ILR Review, 56*(2), 273-294. https://doi.org/10.2307/3590938

Angasinha, C., & Lipipun, V. (2024). The study of mothernomics, its social benefits and organization impact. *Corporate Governance and Organizational Behavior Review, 8*(1), 58–67. https://doi.org/10.22495/cgobrv8i1p5

Bishara, D. H. (2022). Gender and sex in the structure of feminist theories: a concept and a development. *International Journal of Language, Literature and Culture, 2*(4), 8-25. https://dx.doi.org/10.22161/ijllc.2.5.6

Buranajaroenkij, D. (2017). *Country study on political feminism and the women's movement in Thailand: actors, debates and strategies*. Friedrich Ebert Stiftung. https://library.fes.de/pdf-files/bueros/thailand/13363.pdf

Chantanusornsiri, W. (2021). An ageing conundrum. https://www.bangkokpost.com/business/general/2100451/an-ageing-conundrum

Duriesmith, D., & Meger, S. (2020). Returning to the root: radical feminist thought and feminist theories of international relations. *Review of International Studies, 46*(3), 357-375. https://doi.org/10.1017/S0260210520000133

Esquivel, V. (2020). Feminist Economics. In Naples, N. A. (Editors), *Companion to Feminist Studies.* https://doi.org/10.1002/9781119314967

Ferrant, G., Pesando, L, & Nowacka, K. (2014). Unpaid care work: the missing link in the analysisof gender gaps in labour outcomes. https://doi.org/10.1787/1f3fd03f-en.

Fotaki, M., & Pullen, A. (2024). Feminist theories and activist practices in organization studies. *Organization Studies, 45*(4), 593-616. https://doi.org/10.1177/01708406231209861

Glauber, R. (2018). Trends in the motherhood wage penalty and fatherhood wage premium for low, middle, and high earners. *Demography, 55*(5), 1663-1680. https://doi.org/10.1007/s13524-018-0712-5

Hasan, Z., & Khan, S. (2022). Women rights and feminism: a historical view. *International Journal of Research Publication and Reviews, 3*(3), 1211-1215. https://doi.org/10.55248/gengpi.2022.3.3.3

Heckman, J., Pinto, R., & Savelyev, P. (2013). Understanding the mechanisms through which an influential early childhood program boosted adult outcomes. *American Economic Review. 103*(6), 2052-2086**.** https://dx.doi.org/10.1257/aer.103.6.2052

L'Hirondelle, C. A. (2004). Mothernomics-the economics of motherhood. Livable 4 All. https://www.livableincome.org/amothernomics.htm

Limna, P. (2023). The impact of NVivo in qualitative research: perspectives from graduate students. *Journal of Applied Learning & Teaching, 6*(2), 271–282. https://doi.org/10.37074/jalt.2023.6.2.17

Nateeprasittiporn, C., & Chaichompoo, M. (2019). Labor market preparation for the future of the ageing society: lessons from Japan to Thailand. *jsn Journal*, *9*(2), 98-116. https://doi.org/10.14456/jsnjournal.2019.6

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

National Statistical Office. (2023). *Report on gender statistic 2023*. https://www.nso.go.th/public/e-book/Analytical-Reports/Report_Gender_2023/2/

Parrott, H. M. (2014). Housework, children, and women's wages across racial–ethnic groups. *Social Science Research, 46*, 72-84. https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2014.02.004

Pepping, A., & Maniam, B. (2020). The motherhood penalty. *Journal of Business & Behavioral Sciences, 32*(2), 110-172. https://asbbs.org/files/2020/JBBS_Vol_32.2_Fall_2020.pdf

Samutachak, B., Konkaew, T., & Uden, R. (2017). *The well-being of Thai families*. Institute for Population and Social Research, Mahidol University. https://ipsr.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2022/03/Report-File-539.pdf?utm_source =chatgpt.com

Santos Silva, M., & Klasen, S. (2021). Gender inequality as a barrier to economic growth: Areview of the theoretical literature. *Review of Economics of the Household*, *19*, 581-614. https://doi.org/10.1007/s11150-020-09535-6

Setthawilai, P. (2019). *Females are disadvantaged not by gender but through Mother hood*. https://www.the101.world/manasikan-interview/

Sharma, S. (2022). The emergence of feminist theory and practice. *Indiana Journal of Humanities and Social Sciences, 3*(8), 24-29. https://doi.org/10.5281/zenodo.7041375

Sonsuphap, R., Angasinha, C., Charoenporn, C., Sungkaew, B., Muangwichian, C., Congkrarian, E., Kamphaengphet, D., Lipipun, V., & Chatsuttichai, Y. (2022). *A review of the current situations, challenges, and potential solutions for childcare provision to support women's workforce participation in Thailand.* Funded by The Asia Foundation and Australia Embassy in Kingdom of Thailand.

Sonsuphap, R., Kraiwanit, T., Chutipat, V., Phaksipaeng, I., Sabuysuk, A., & Chinnapha, S. (2024). Mothernomics: enhancing maternal workforce participation and socioeconomic sustainability in a developing country. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, *8*(13), 1-24. https://doi.org/10.24294/jipd9292

World Economic Forum. (2023). *The global gender gap index 2023 ranking*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf

Zunaidi, A., & Maghfiroh, F. (2021). The role of women in improving the family economy. *DinarJurnal Ekonomi dan Keuangan Islam, 8*(1), 61-79. https://doi.org/10.21107/dinar.v8i1.10581

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

On the Limits of Kingma's Critique of Boorse's Bio-Statistical Theory and Reference Classes

Siwarak Ruangsakul[1*]
Received: June 27, 2025
Revised: October 7, 2025
Accepted: October 8, 2025

Abstract

This paper examined Christopher Boorse's naturalist analysis of health and disease and evaluated Elselijn Kingma's criticism of its claimed objectivity. After analyzing Boorse's rejection of seven existing accounts of health and disease, the paper presented his Bio-Statistical Theory (BST), which defined health as statistically normal functional ability within appropriate reference classes (natural classes of organisms specified by age and sex). The paper then addressed Kingma's central objection that the selection of appropriate reference classes lacked empirical grounding, thereby undermining Boorse's claim to value-neutrality. Through the analysis of Kingma's argument concerning uniformity within reference classes, this research illustrated that her critique was flawed due to the occurrence of the decomposition fallacy. While Kingma correctly identified reference classes as crucial to BST, her argument did not successfully challenge the objectivity of Boorse's account.

Keywords: Christopher Boorse, Elselijn Kingma, Reference Classes, Bio-Statistical Theory, Value-Freedom

Introduction

Naturalism and social constructivism represent two predominant theoretical frameworks in the contemporary philosophy of health and medicine (Boorse, 1977; Wakefield, 1992; Cooper, 2002). The naturalist conception of disease posits that biological organ systems possess objectively determinable natural functions grounded in evolutionary biology and physiology. According to this view, pathological conditions constitute instances where these systems are unable to fulfill their species-typical functions at statistically normal range (Boorse, 1997; Wakefield, 1999). Disease, therefore, encompasses both the notion of abnormal functioning within biological systems and the normative judgment that such abnormality represents a detrimental deviation from optimal organismic performance.

Conversely, social constructivists contend that no objective, mind-independent set of human biological malfunctions inherently constitutes disease states (Engelhardt, 1996; Brown, 1985). This perspective maintains that classifying any particular condition as

[1] Department of Religion and Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University
[*]Corresponding Author, Email: siwarak.ru@go.buu.ac.th

pathological constitutes a value-laden social judgment rather than an objective biological fact. While we may describe such conditions in terms of underlying biological processes, these processes are not objectively dysfunctional but are rather deemed abnormal because they deviate from culturally contingent conceptions of human flourishing and social norms (Nordenfelt, 1995; Cooper, 2002).

The present analysis does not attempt to arbitrate between these competing philosophical frameworks. Rather, it focuses specifically on examining the naturalist conception of health and disease through critical philosophical analysis. This paper is structured into three principal sections. The first section provides a brief examination of Boorse's seminal analysis of health and disease as articulated in *Health as a Theoretical Concept* (Boorse, 1977). This section systematically reviews the seven antecedent theories of health and disease that Boorse identifies as conceptually inadequate, analyzing his methodological critique of each approach. Subsequently, Boorse's construction and defense of his own purportedly value-neutral Bio-Statistical Theory (BST) of health and disease, focusing on the first three sections of his foundational work, will be examined.

The second section engages with Elselijn Kingma's critical assessment in *What is it to be Healthy?* (Kingma, 2007), wherein she challenges the purported objectivity of Boorse's theoretical framework. Kingma argues that Boorse's BST relies fundamentally on the concept of reference classes, contending that empirical biological reality provides insufficient guidance for determining the appropriate reference classes that Boorse's theory requires (Kingma, 2007; Kingma, 2010). The final section examines and evaluate her central arguments against Boorse's position. Through critical analysis, it will be demonstrated that Kingma's objection contains a significant methodological flaw that nullify its strength against Boorse's naturalist framework.

Literature Review

Kingma's critique of Boorse's Bio-Statistical Theory has garnered significant empirical and philosophical backing, reinforcing her argument regarding the inherently value-laden aspects of medical concepts. Importantly, Nicholas Binney's study offers substantial medical evidence that aligns with Kingma's theoretical worries regarding reference classes. His examination of osteoporosis diagnosis reveals that physicians often modify reference classes based on previous health assumptions, applying young adult bone density standards to elderly patients instead of utilizing age-appropriate norms (Binney, 2024). This empirical validation brings Kingma's philosophical critique into the realm of documented clinical practice. Rachel Cooper offers a significant philosophical perspective by challenging naturalistic approaches. She contends that "no biological account of disease can be provided because this class of conditions is by its nature anthropocentric and corresponds to no natural class of conditions in the world" (Cooper, 2002). Further theoretical backing is provided by David Guerrero's analysis, which reveals that BST generates essential logical issues through its

"Cambridge-change criterion." This leads to the conclusion that naturalistic approaches encounter significant obstacles as they strive for value-free foundations (Guerrero, 2010).

The response from naturalists has been characterized by a methodical yet creative approach, crafting advanced defenses and enhancing the underlying theories. Sander Werkhoven's comprehensive response suggests that Kingma's circularity objection arises from what he describes as "excessive methodological demands," which could jeopardize any scientific theory. Werkhoven argues that naturalists are well-equipped to counter claims regarding the differentiation of cultural values (Werkhoven, 2020). David Hershenov supports this argument by asserting that Boorse's selection of age, sex, and species reference classes can be justified on truly naturalistic bases, free from any underlying value judgments (Hershenov, 2020). Peter Schwartz presents a nuanced methodological approach in his work, where he employs a "philosophical explication" strategy. This allows him to reframe concepts of disease as proposals for future application, rather than asserting definitive meanings in the present. In doing so, he skillfully navigates potential conceptual objections (Schwartz, 2014). Daniel Hausman offers a thoughtful reinterpretation of BST, suggesting that we focus on functional efficiency instead of merely statistical normality. He emphasizes that functional comparisons should take precedence over statistical considerations in naturalistic approaches (Hausman, 2014). Walter Veit seeks to rejuvenate the concept of pure naturalism by introducing "biological normativity," which relies on selected effect accounts of biological function instead of Boorse's statistical method (Veit, 2021).

The discussion has progressed past a simple dichotomy of naturalism and normativism, moving towards more nuanced intermediate positions that acknowledge various aspects of both objectivity and normativity. M. Cristina Amoretti and Elisabetta Lalumera's recent work introduces the concept of "value-conscious naturalism," which differentiates between weak and strong normativity. This approach recognizes the unavoidable role of values while upholding commitments to naturalism (Amoretti & Lalumera, 2021). Marc Ereshefsky suggests moving away from the debate altogether by embracing conceptual pragmatism. He proposes that instead of seeking "correct definitions," we should focus on clearly differentiating between state descriptions and normative claims (Ereshefsky, 2009). The concept of "biological normativity" has emerged as a noteworthy development, as Matthewson and Griffiths outline four biological pathways through which things can go awry. They strive to anchor health concepts in objective biological realities while also recognizing the importance of evaluative aspects (Matthewson & Griffiths, 2017). The growing focus on medical practice, as illustrated by Binney's empirical approach, indicates a shift in the field towards evaluating competing theories based on evidence. This evolution shows that the traditional separation might be too simplistic, suggesting that future research will probably emphasize frameworks that integrate both biological realities and value-based assessments in medical practice.

Research Methodology

This study adopts a philosophical methodology as its primary analytical approach, systematically engaging with existing scholarly literature and theoretical perspectives. The analysis proceeds through argument analysis, focusing on Boorse's biostatistical theory of disease and Kingma's critical objections as the central frameworks for examination. Through systematic argument analysis, this methodology enables critical examination of the logical structure presented in these pivotal works. The analytical procedure involves systematic identification, reconstruction, and evaluation of key arguments presented in Boorse's and Kingma's theoretical treatises, examining their logical coherence, evidential support, and theoretical implications.

Findings

1. Boorse's Biostatistical Analysis

Critique of Seven Existing Analyses

Christopher Boorse's central thesis maintains that "health is normal functioning, where normality is statistical and the functions biological" (Boorse, 1977, p. 542). This approach fundamentally differs from all preceding analyses, which Boorse systematically demonstrates to be inadequate for providing objective foundations for medical concepts.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Before presenting his biostatistical theory, Boorse examines seven dominant approaches to defining health and disease, arguing that each proves insufficient as a comprehensive account. This critical analysis establishes the theoretical groundwork for his alternative framework.

Value and Desirability Analysis

The first analysis equates health with desirable physical conditions and disease with undesirable ones. This approach has intuitive appeal-we naturally think of health as good and disease as bad. Boorse (1977, p. 544) identifies fundamental problems with this seemingly straightforward approach. First, numerous undesirable physical conditions are not classified as diseases in medical practice. Poor reflexes, weakness, and bad coordination are certainly undesirable limitations, yet they do not qualify as diseases. Second, contextual relativity undermines the desirability criterion. Cowpox is generally undesirable and would seem to qualify as a disease, but during smallpox outbreaks it becomes highly desirable for its protective immunizing effects. This contextual variation leads to the absurd conclusion that the same condition could simultaneously qualify as both disease and non-disease depending on circumstances.

Medical Treatment Analysis

This perspective characterizes disease simply as an unfavorable condition that is identified by the fact that physicians typically provide treatment for it. This modification appears to address the previous analysis's shortcomings by providing practical boundaries

aligned with actual medical practice. The analysis gains plausibility from its flexibility—as medical knowledge and treatments evolve, so too would disease classifications. However, Boorse demonstrates that this criterion fails on multiple grounds. Many universally recognized diseases remain completely untreatable, which would exclude them from disease classification under strict treatment criteria. More problematically, doctors routinely treat numerous conditions that are not regarded as diseases. These medical interventions address various human concerns without treating pathological conditions. Medical treatment proves "neither necessary nor sufficient" for disease classification (Boorse, 1977, p. 545).

Statistical Normality Analysis

This approach defines disease as statistical abnormality and health as normality, appearing to offer objective, quantitative foundations for medical concepts. The analysis gains strength from medical practice's extensive use of statistical ranges for various physiological parameters like blood pressure, cholesterol levels, and metabolic rates. Boorse demonstrates crucial limitations that undermine this approach. Some statistically rare conditions indicate no health problems whatsoever-AB-negative blood type affects only 0.6% of the global population, and red hair is similarly uncommon, yet neither represents pathology. Conversely, some statistically prevalent conditions are clearly pathological. "Atherosclerosis, minor lung inflammation, perhaps tooth decay", Boorse (1977, p. 547) claims, are nearly universal in certain populations, yet remain diseases despite their commonality. Statistical normality, therefore, cannot serve as either a necessary or sufficient condition for health, even though statistical measures continue to play a central role within Boorse's framework.

Pain and Suffering Analysis

This straightforward analysis claims diseases necessarily cause pain, discomfort, or subjective distress. The approach seems intuitively plausible since we often associate illness with feeling unwell. However, Boorse notes this may be the naivest among all seven analyses. Medical literature extensively documents the compatibility between severe internal lesions and complete absence of subjective symptoms. Many serious conditions, including certain cancers, cardiovascular diseases, and neurological disorders, can progress significantly without causing noticeable discomfort. Furthermore, pain and distress are characteristic of typical physiological processes, including menstruation, childbirth, and dentition; however, these processes would be incorrectly classified as diseases under this criterion.

Disability Analysis

Dr. Lester King's disability analysis attempts to broaden the scope beyond simple pain by defining disease as "the aggregate of those conditions which, judged by the prevailing culture, are deemed painful, or disabling, and which, at the same time, deviate from the statistical norm" (King as cited in Boorse, 1997, p. 547). This multicriteria approach seems more sophisticated and comprehensive than previous attempts. Boorse, however, presents pregnancy as a decisive counterexample-a condition that is painful, disabling, and statistically

unusual, yet clearly not a disease. He identifies additional structural problems: the “boundary problem” requires explaining how minor skin conditions like athlete's foot qualify as meaningful disabilities, while the “inability problem” demands criteria for distinguishing genuine disabilities from normal human limitations. The analysis must include conditions like myopia while excluding normal inabilities like the inability to fly or see in complete darkness (Boorse, 1977, p. 548).

Adaptation Analysis

This biological approach identifies health with environmental fitness or adaptation, appealing to evolutionary concepts of biological success. The analysis recognizes that organisms adapt differently to various environmental demands, suggesting health should be understood relative to environmental contexts rather than absolute standards. Ryle’s Durham miner example, Boorse explains, illustrates this approach: miners’ apparently compromised physique. This suggests that conditions appearing pathological from one perspective may prove adaptive from another. Nonetheless, Boorse (1977, p. 548) objects that adaptation’s environmental relativity makes it fundamentally unsuitable for systematic disease analysis, which requires context-independent judgments about condition types. While specific diseases might provide advantages under circumstances (such as sickle cell trait protecting against malaria), they remain diseases regardless of any adaptive benefits they might confer.

Homeostasis Analysis

This analysis defines disease as disruption of internal equilibrium or homeostasis failure, drawing on physiological understanding of regulatory mechanisms. The approach gains credibility from extensive evidence that many biological systems maintain stable internal conditions through sophisticated feedback mechanisms. Variables like blood temperature, pH levels, glucose concentration, and fluid balance must indeed be maintained within narrow ranges for health. However, Boorse argues this framework proves too narrow to encompass all biological functions. Many essential life functions- “perception, locomotion, growth, and reproduction” (Boorse, 1977, p. 550)-actively disrupt instead of sustaining equilibrium states. Perception involves active engagement with environmental stimuli that disturbs sensory equilibrium. Growth requires systematic changes that constantly alter internal relationships. Reproduction involves dramatic physiological disruptions of established patterns. To claim these fundamental life functions, aim at maintaining equilibrium would be absurd. Corresponding diseases like deafness, paralysis, dwarfism, and sterility should not be viewed primarily as homeostatic failures but as interference with essential biological functions that transcend simple equilibrium maintenance.

Boorse’s Foundational Principles

Finding all existing approaches inadequate, Boorse constructs his analysis based on the principle that the normal is the natural. He believes there is a “typical modus operandi of the internal physiological machinery of a species” (Boorse, 1977, p. 550), and when this

system malfunctions, diseases emerge as breakdowns of biological machinery. Although previous seven accounts prove unsatisfactory, Boorse suggests they still share foundational connections to normal functioning as he claims that substantial deficiencies in these internal activities may lead to impairment, pain, and suffering that necessitate medical intervention.

Four Key Concepts

Boorse (1977, p. 562) suggests that the framework for health and disease comprises four interconnected concepts: reference class, normal function, health, and disease, which can be briefly articulated as follows. A reference class constitutes a natural grouping of organisms characterized by a uniform functional design, specifically defined as an age group within a sex of a particular species. A normal function within a class refers to the statistically regular role that a part or process plays in contributing to an individual's survival and reproduction. Health is defined as the state in which each internal component of the organism is prepared to execute all normal functions under typical circumstances with at least average efficiency. In contrast, disease is defined as an internal condition that compromises health by diminishing at least functional competences below the normal efficiency of the reference class.

Biological Functions and Reference Classes

Boorse draws on the functional terminology of biology, maintaining that because it originates in empirical science, statements about biological functions are free of evaluative content. Such statements, he argues, describe species-level characteristics rather than idiosyncratic traits of individuals-for example, the heart’s function is to circulate blood in support of survival, not to produce sounds. Physiological function statements concern “a trait’s standard contribution in some population or particular reference class” (Boorse, 1977, p. 556). Species alone prove insufficient due to intraspecific variation. While some traits (blood type, eye color) can be handled disjunctively, sex and age differences require special consideration because functional design varies systematically with both factors. Reference classes must therefore be groups defined by species, sex, and age that exhibit uniform functional design.

Normal Functioning Readiness

Boorse defines normal functioning as “the typical performance by each internal part of all its statistically typical functions with at least statistically typical efficiency” (Boorse, 1977, p. 558). Since biological functions do not operate continuously (vision requires open eyes, digestion requires food), he refines this to “normal functioning readiness”-the ability to function normally when appropriate occasions arise. Health consists in readiness to function normally rather than constant performance. Three clarifications are essential: superior functioning remains consistent with health (elite athletes’ excellence represents health, not pathology); functions should be conceived as contributions to biological goals rather than concrete processes; and abnormal functioning occurs when efficiency falls below

conventionally chosen distances from population means-the only conventional element in his otherwise objective analysis.

Theoretical Assessment

Boorse's biostatistical theory offers significant advances over previous approaches. Most importantly, it provides genuine universality-unlike anthropocentric previous analyses, his framework enables systematic health evaluation across all biological organisms. The framework is claimed to maintain empirical objectivity by grounding health concepts in observable biological facts about species-typical functional organization. It avoids normative commitments through reliance on statistical normality and biological function, providing analytical tools that transcend cultural perspectives and medical traditions. However, the theory requires extensive empirical work to establish appropriate reference classes and normal functional ranges across populations-a major research program requiring systematic investigation of functional variation patterns.

2. Kingma's Challenge to Boorse's Value-Freedom Claims

I contend that emphasizing Kingma's argument is especially valuable, as it addresses a crucial yet perhaps little scrutinized weakness in Boorse's Bio-Statistical Theory: the choice of reference classes. Although other critics have contested different facets of Boorse's explanation, Kingma's argument targets the fundamental process that makes the theory functional. Her assertion that there is no natural law to empirically necessitate the use of Boorse's suggested reference classes jeopardizes the primary philosophical advantage of the theory-its alleged value-neutrality. The importance of this criticism is further emphasized by Boorse's need to address it in *A Second Rebuttal on Health* (Boorse, 2014). This academic interaction illustrates that Kingma presented a significant technical challenge to the basis of the framework, establishing her criticism as a major and undeniable opposition to Boorse's prominent naturalist framework.

The Reference Class Problem

Elselijn Kingma presents a penetrating critique of Boorse's value-freedom claims, focusing on what she considers a fundamental weakness: the selection of reference classes. While the Bio-Statistical Theory (BST) and reference classes represent central elements of Boorse's analysis, Kingma observes that surprisingly little critical attention has been devoted to this crucial component (Kingma, 2007, p. 129). According to BST, health is defined as statistically normal function within an appropriate reference class. Kingma emphasizes that reference classes are essential because human species exhibit extensive functional variation.

Women with male-typical testosterone levels are considered diseased, while men with female-typical testosterone would similarly be regarded as pathological. These judgments depend entirely on sex-based reference class assignments-identical hormonal profiles indicate health in one class but disease in another. Kingma concludes that "The BST is only an accurate account of health if the right kind of reference classes are inserted; what

it is to be healthy is not to be normal with respect to any reference class, but to be normal with respect to 'appropriate' reference classes only" (Kingma, 2007, p. 130).

What empirical standard compels us to select which reference classes are appropriate and which are not? Kingma demands that Boorse demonstrate that empirical facts, rather than hidden value judgments, determine the distinction between appropriate and inappropriate reference classes. If reference class selection lacks genuine empirical grounding, then Boorse's analysis cannot maintain its claimed value-freedom. If selecting appropriate reference classes involves irreducibly normative choices about which population groupings are medically relevant, then the framework becomes dependent on value judgments that undermine its scientific objectivity claims.

Kingma's Analysis of Appropriateness Criteria

Kingma examines Boorse's characterization of appropriate reference classes presented in *Health as A Theoretical Concept* as "a natural class of organisms of uniform functional design" (Boorse, 1977, p. 555). These classes are typically designated by species, sex, and age group and serve as the foundation for the assessment of an individual's health. The internal functional structure characteristic of members within this class, which pertains to physiology, is denoted by the term "design" in this context. It does not imply intelligent design, and Boorse explicitly disregards the importance of evolutionary biology in relation to this concept.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

For instance, the normal operation of a human heart is evaluated in comparison to that of other human hearts, rather than those of other species. In the same vein, the reproductive and hormonal systems of males and females are characterized by distinct functional designs, whereas the characteristics of age groups, such as bone density or developmental milestones, vary. It is crucial to note that Boorse views conditions such as blindness or diabetes as functional deficiencies in comparison to the species' typical design, rather than as alternative reference classes. This distinction maintains the objectivity and value-neutrality of his account.

Kingma (2007, p.129) delineates three presumed requirements for empirical verification: naturalness, uniformity, and design. Her argumentation approach is to demonstrate that none of them can provide the objective basis necessary for Boorse's biostatistical theory. Should she succeed in generating counterexamples that invalidate each criterion, the foundational structure of Boorse's naturalistic framework would disintegrate, depriving it of the empirical base it claims to have. Although Kingma presents other specific critiques of Boorse's theory, my focus will be on this one argument, since it seems to be based on a fallacy-a subject I will revisit and elaborate on later in the discourse.

Kingma's Critique of "Naturalness", "Uniformity" and "Design"

Kingma (2007, p.129) maintains that both appropriate and inappropriate reference classes can be found in nature. Genetic syndromes such as Down syndrome and Huntington's disease, she observes, are biological groupings that emerge through standard genetic processes, in much the same way as Boorse's preferred age–sex categories. Similarly, populations defined by diseases such as diabetes or schizophrenia also represent naturally occurring categories. If "natural" is taken to mean simply "occurring in nature," then these pathological groupings would appear to qualify as readily as healthy ones. If the notion of "natural" is intended in a narrower sense, however, Boorse would need to articulate further criteria, and Kingma argues that any such specification would inevitably involve normative judgments about which biological variations are admissible as reference classes.

Kingma extends this line of reasoning to the criterion of uniformity. Just as genetic syndromes arise naturally, they are also marked by striking regularity: individuals with Down syndrome exhibit characteristic developmental and morphological features, while Huntington's patients typically follow a predictable clinical trajectory. In this respect, disease categories display the same kind of internal uniformity that makes age or sex categories salient for Boorse. If uniformity alone were decisive, then pathological groups would appear to be equally valid candidates for reference classes.

Kingma also questions whether the concept of "design" can fulfill the requirements set by Boorse. If design is synonymous with genetic determination, then congenital conditions such as Down's syndrome and Huntington's disease are equally a manifestation of biological design. Conversely, if "design" is linked to evolutionary purpose, this incorporates a teleological aspect that Boorse previously rejects before his formulation of BST. Furthermore, if this view of evolution is accepted, Boorse must explain why sickle-cell anemia is classified as a sickness rather than a health condition.

3. Evaluate Kingma's Critique.

Elselijn Kingma's influential critique of Christopher Boorse's Bio-Statistical Theory, while philosophically rigorous in its analytical precision, commits a fundamental methodological error that undermines the validity of her conclusions. Kingma's approach exemplifies what we might call the "decomposition fallacy"-the mistaken assumption that a complex, integrated concept can be adequately evaluated by breaking it into separate components and refuting each one individually. By systematically dismantling Boorse's "uniform functional design" into three discrete elements-"natural," "uniform," and "design"-and then demonstrating that each fails to provide adequate empirical demarcation when considered in isolation, Kingma creates artificial problems that simply do not exist within Boorse's original framework.

This methodological strategy fundamentally misrepresents the nature of Boorse's concept, which was never intended to function as three independent criteria requiring separate justification, but rather as a unified biological-philosophical framework where meaning emerges from the integration of all three elements working together. The fallacy lies in treating what is essentially an emergent, holistic concept as if it were merely an aggregation of separable parts.

Analogous to defining a "cute cat" as one that is fluffy, round-faced, and chubby, the present conceptual framework cannot be adequately evaluated by isolating its constituent elements for independent scrutiny. The observation that numerous cats may exhibit fluffiness without cuteness, round-facedness without cuteness, or chubbiness without cuteness does not undermine the integrity of the property of "cuteness." Rather, by definition, "cuteness" emerges from the systematic integration and mutual reinforcement of these characteristics, operating in concert as a holistic configuration, rather than from the mere aggregation of separable attributes. Kingma's reductionist approach obscures the very coherence that makes Boorse's framework theoretically viable.

The three components of appropriate reference classes derive their meanings from their systematic integration within a broader biological context, not from their individual capacity to solve philosophical problems in isolation. Consequently, even if Kingma succeeds in undermining each category when considered separately, her critique fails to engage with Boorse's actual position, which depends on the collective explanatory power of the unified concept rather than the independent adequacy of its constituent elements.

The Inadequacy of Kingma's Counterexamples

When we examine Kingma's specific criticisms through the lens of Boorse's integrated framework, her counterexamples consistently fail to meet the unified standard of "a natural class of organisms of uniform functional design," revealing the weakness of her decomposition approach. Consider her challenge to the "natural" component using genetic syndromes like Down syndrome. While Kingma correctly observes that Down syndrome occurs naturally, she ignores how this condition fails the integrated test: Down syndrome represents a *breakdown* of normal developmental design, not an alternative functional design that successfully integrates with typical age and sex categories. A person with Down syndrome does not represent a coherent functional design comparable to "30-year-old males" because the chromosomal abnormality systematically disrupts normal functional integration across multiple biological systems.

Similarly, her "uniformity" critique using genetic diseases misses the crucial distinction between *pathological uniformity* and *functional design uniformity*. Although individuals with Huntington's disease exhibit a high degree of regularity in the progression of neurodegeneration, this regularity reflects a shared dysfunction rather than a shared functional design. There is nothing functional about the process of neurodegeneration; it represents a

systematic breakdown of function, not an alternative design of it. Their similarities stem from common patterns of biological breakdown, not from common patterns of successful biological organization. The uniformity of disease progression is categorically different from the uniformity of functional design that characterizes healthy age-sex groups.

Kingma's critique of "design" falters because she collapses the notion of *functional design* into the thinner idea of mere *design*, thereby overlooking the fact that reference classes in Boorse's framework are not arbitrary groupings but emerge from the integration of natural occurrence, physiological uniformity, and functional arrangement. Genetic diseases, I believe, do not represent alternative "designs" but rather disruptions of design-they are precisely what Boorse's framework is meant to distinguish from healthy functional patterns. "Designs" such as diabetes, schizophrenia, or genetic syndromes cannot plausibly be regarded as "designs" in Boorse's sense, since they lack any functional contribution to survival or reproductive advantage. Rather than representing alternative functional traits, they exemplify dysfunctions that undermine the organism's normal design. When these traits are viewed through the integrated lens of uniform functional design, they reveal themselves as systematic departures from, rather than alternative examples of, coherent biological organization. Kingma's counterexamples only appear problematic when the three components are artificially separated and evaluated independently of their integrated biological context.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Discussion

Boorse's biostatistical theory represents a systematic attempt to provide objective, scientific foundations for fundamental medical concepts by grounding analysis in biological function and statistical normality. His framework integrates biological science with medical practice, offering analytical tools that promise both theoretical rigor and practical applicability. However, the theory's ultimate success in achieving value-free objectivity remains an open question that requires careful methodological analysis to resolve.

Kingma's critique, while influential in philosophy of medicine, suffers from a fundamental methodological flaw that undermines its effectiveness against Boorse's position. Her systematic decomposition of "a natural class of organisms of uniform functional design" as an appropriate reference class into separate components-natural, uniform, and design-commits the "decomposition fallacy." This approach artificially fragments an integrated concept that derives its meaning and theoretical force from the systematic interaction of all three elements working together. By treating each component as requiring independent justification, Kingma creates artificial problems that in my opinion do not exist within Boorse's original framework, where the three elements function as a unified biological-philosophical construct rather than separable criteria.

When examined through Boorse's integrated framework, Kingma's counterexamples consistently fail to meet the unified standard. Genetic syndromes like Down syndrome represent breakdowns of normal developmental design rather than alternative functional designs, while disease uniformity reflects shared dysfunction rather than shared functional organization. Her decomposition approach prevents engagement with Boorse's actual position, which depends on the collective explanatory power of the integrated concept rather than the independent adequacy of its constituent elements.

Demonstrating the inadequacy of Kingma's decomposition analysis, however, should not be mistaken for an endorsement of Boorse's Bio-Statistical Theory itself. Indeed, there may be more fundamental problems with his framework that Kingma's reductionist approach completely missed. The real weakness in Boorse's theory may not lie in the individual inadequacy of "natural," "uniform," or "design" components, but rather in more systemic issues that survive the integration response. For instance, even if we accept "uniform functional design" as a coherent unified concept, serious questions remain about whether any reference class system can deliver the value-neutrality Boorse promises. The problem may not be that individual components fail empirical tests, but that the entire project of grounding health concepts in purely descriptive biological facts is fundamentally misconceived. A more sophisticated critique might focus on whether the integrated concept, however internally coherent, can do the theoretical work Boorse assigns to it-namely, providing objective foundations for medical judgment that eliminate normative considerations.

Analytical decomposition works effectively when concepts are genuinely aggregative but fails when applied to integrated frameworks where meaning emerges from systematic coherence rather than component accumulation. The goal should be methodological fit between analytical tools and conceptual structure, ensuring that philosophical methods illuminate rather than obscure the genuine nature of medical and biological concepts. Future critiques of naturalistic theories in medical philosophy should first determine whether target concepts function as collections of independent criteria or as unified theoretical constructs requiring holistic evaluation.

Recommendation

Recommendation for Implementation

Based on the argument analysis of Boorse's and Kingma's theoretical frameworks, several recommendations emerge. There is a need for greater conceptual clarity in applying these theoretical models to practical medical and health policy contexts. Interdisciplinary dialogue between philosophers of medicine, practitioners, and policymakers should be strengthened to ensure theoretical developments translate into meaningful real-world applications. Researchers should be aware of underlying assumptions and methodological constraints when conducting similar documentary analyses.

Recommendation for Further Research

Future research might explore empirical studies examining the practical application of Boorse's and Kingma's frameworks to assess their real-world utility. Comparative analysis incorporating additional contemporary theorists would provide a more comprehensive theoretical landscape. Cross-cultural studies investigating how these Western philosophical frameworks apply across different medical traditions would enhance their universality. Mixed methods approach combining documentary analysis with practitioner interviews could bridge the gap between theoretical discourse and clinical practice. Longitudinal studies tracking the evolution of these debates over time would offer insights into conceptual framework development in philosophy of medicine.

Acknowledgements

The author would like to express sincere gratitude to the Department of Religion and Philosophy and Faculty of Humanities and Social Sciences at Burapha university for their support throughout this research project. Special appreciation is extended to Professor. Domenico Bertoloni Meli of Indiana University, Bloomington, for his inspiration that greatly contributed to the development and refinement of this work. The author is also grateful for the institutional resources and academic environment that made this research possible.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

References

Amoretti, M. C., & Lalumera, E. (2021). Wherein is the concept of disease normative? from weak normativity to value-conscious naturalism. *Medicine, Health Care and Philosophy*, *24*(3), 367-378. https://doi.org/10.1007/s11019-021-10048-x

Binney, R. (2024). Reference-class problems are real: health-adjusted reference classes and low bone mineral density. *The Journal of Medicine and Philosophy*, *49*(2), 128-146. https://doi.org/10.1093/jmp/jhae005

Boorse, C. (1977). Health as a theoretical concept. *Philosophy of Science*, *44*(4), 542-573. https://bioetyka.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2014/10/06_BoorseHealthConcept.pdf

Boorse, C. (1997). A rebuttal on health. In J. M. Humber & R. F. Almeder (Eds.), *What is disease?* (pp. 1-134). Humana Press.

Boorse, C. (2014). A second rebuttal on health. *Journal of Medicine and Philosophy*, *39*(6), 711-729. https://doi.org/10.1093/jmp/jhu035

Brown, P. (1985). *The transfer of care: psychiatric deinstitutionalization and its aftermath*. Routledge & Kegan Paul.

Cooper, R. (2002). Disease. *Studies in History and Philosophy of Science Part C: Studies in History and Philosophy of Biological and Biomedical Sciences*, *33*(2), 263-282. https://doi.org/10.1016/S0039-3681(02)00018-3

Engelhardt, H. T. (1996). *The foundations of bioethics* (2nd ed.). Oxford University Press.

Ereshefsky, M. (2009). Defining ‘health’ and ‘disease’. *Studies in History and Philosophy of Science Part C*, *40*(3), 221-227. https://doi.org/10.1016/j.shpsc.2009.06.005

Guerrero, J. D. (2010). On a naturalist theory of health: a critique. *Studies in History and Philosophy of Science Part C*, *41*(3), 272-278. https://doi.org/10.1016/j.shpsc.2009.12.008

Hausman, D. M. (2014). Health and functional efficiency. *Journal of Medicine and Philosophy*, *39*(6), 634-647. https://doi.org/10.1093/jmp/jhu036

Hershenov, D. B. (2020). A naturalist response to Kingma’s critique of naturalist accounts of disease. *Theoretical Medicine and Bioethics*, *41*(4), 243-258. https://doi.org/10.1007/s11017-020-09526-9

Kingma, E. (2007). What is it to be healthy?. *Analysis*, *67*(2), 128-133. https://doi.org/10.1111/j.1467-8284.2007.00662.x

Kingma, E. (2010). Paracetamol, poison, and polio: why Boorse’s account of function fails to distinguish health and disease. *British Journal for the Philosophy of Science*, *61*(2), 241-264. https://doi.org/10.1093/bjps/axp034

Matthewson, J., & Griffiths, P. E. (2017). Biological criteria of disease: four ways of going wrong. *The Journal of Medicine and Philosophy*, *42*(4), 447-466. https://doi.org/10.1093/jmp/jhx004

Nordenfelt, L. (1995). *On the nature of health: an action-theoretic approach* (2nd ed.). Kluwer Academic.

Schwartz, P. H. (2014). Reframing the disease debate and defending the biostatistical theory. *Journal of Medicine and Philosophy*, *39*(6), 572-589. https://doi.org/10.1093/jmp/jhu039

Veit, W. (2021). Biological normativity: a new hope for naturalism? *Medicine, Health Care and Philosophy*, *24*(2), 291-301. https://doi.org/10.1007/s11019-020-09993-w

Wakefield, J. C. (1992). The concept of mental disorder: on the boundary between biological facts and social values. *American Psychologist*, *47*(3), 373-388. https://doi.org/10.1037/0003-066X.47.3.373

Wakefield, J. C. (1999). Evolutionary versus prototype analyses of the concept of disorder. *Journal of Abnormal Psychology*, *108*(3), 375-399. https://doi.org/10.1037/0021-843X.108.3.374

Werkhoven, S. (2020). Health and reference classes. *The Journal of Medicine and Philosophy*, *45*(2), 145-158. https://doi.org/10.1093/jmp/jhz042

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Coverage Bias in Chinese and Thai News Agencies: a Comparative Study of Reporting on a Scam Case of a Chinese Actor in Thailand

Xin Fan[1*]
Warat Karuchit[2]
Received: February 10, 2025
Revised: July 29, 2025
Accepted: July 30, 2025

Abstract

This study examines how news agencies portray emerging issues, focusing on different themes influenced by media and policy agendas, revealing coverage bias between countries and agencies. The case under investigation involves a Chinese actor who was trafficked across the Thai-Myanmar border. Utilizing framing theory and agenda-setting theory as the theoretical framework, the study explores how news agencies in China and Thailand frame the coverage of this case. A content analysis was conducted on 22 online news articles selected from six English-language news agencies, including Xinhua, China Daily, and Global Times in China, and Bangkok Post, The Nation, and Thai PBS World in Thailand. The analysis identified nine key themes and several significant keywords across the articles. Chinese news agencies emphasized diplomatic duty and international cooperation, while Thai news agencies focused on portraying competence and proactivity, emphasizing efforts to protect Thailand's reputation as a safe destination. The findings highlight how news framing reflects national priorities and shapes public perception in both countries.

Keywords: Coverage Bias, Chinese News Agency, Thai News Agency, Framing Techniques, Wang Xing Scam

Introduction

Media bias significantly influences political polarization and public perception, particularly during political crises. Research indicates that media outlets often align with political factions, creating echo chambers that intensify societal divisions and out-group hostility (Tawichsri, Tosborvorn, Suwanik, Sa-ngimnet & Rittinon, 2024). Bourgeois, Rappaz, and Aberer (2018) emphasize that global issues are filtered through information channels, with news organizations condensing and categorizing events into digestible narratives. Hofstetter (1976) notes that news reports may contain deceptive or untruthful statements. Similarly, Bennett (2007) asserts that coverage is often shaped by journalistic perspectives rather than

[1] Doctor of Communication Arts in Global Communication, Graduate School, Bangkok University
[2] Graduate School of Communication and Management Innovation, National Institute of Development Administration
[*]Corresponding Author, Email: frederickboom2020@outlook.com

objective facts. Chinese actor Wang Xing was lured to Thailand by scammers posing as a casting agency, then trafficked to Myanmar and forced into scam operations. His disappearance, reported by his girlfriend on Chinese social media, led to joint efforts by Chinese and Thai authorities, resulting in his rescue and return for questioning (Ewe, 2025).

Notably, fraud cases are often characterized by conflict, drama, and deviant behavior, which are key elements of a compelling story (Jamieson & Campbell, 2001). Such engaging and entertaining narratives attract a larger audience, increasing revenue from subscriptions and advertising and providing a strong incentive for media outlets to actively embrace their watchdog role (Miller, 2006).

Li (1994) examined how Times, Newsweek, and U.S. News & World Report reported on the PRC and ROC from 1949 to 1993. This study found significant biases, including adjective bias and contextual framing, influenced by U.S. government policies. PRC coverage improved during stronger U.S.-China ties, while ROC coverage declined during its diplomatic isolation. Editorial policies and audience interests, driven by commercial and ideological factors, shaped these biases. Aggadhamvong (2019) analyzed the conflicts between Thailand and Cambodia. the finding highlights that both newspapers portrayed ideological biases in their coverage. The study concluded that media discourse is fundamentally shaped by the ideological and institutional practices of news organizations, which influence public perceptions through linguistic framing.

Media portrayal, influenced by ideological perspectives, affects how topics are represented (Punnahitanond, 2018) and significantly impacts young consumers in Thailand (Karuchit, 2016). This study investigates coverage bias in the Wang Xing case by Chinese and Thai news agencies. It focuses on themes, keywords, and framing techniques to understand how these different representations may influence public perception and potentially mislead audiences. This offers valuable insights into the role of media bias in shaping narratives.

Based on the information provided above, the objectives of this study are: 1) to identify the emerging themes in news coverage of the Wang Xing scam case by Chinese and Thai news agencies, and 2) to analyze the framing techniques in news coverage of the Wang Xing scam case by Chinese and Thai news agencies.

Significance of the Study

This study offers a focused analysis of the Wang Xing scam case, examining how Chinese and Thai news agencies frame and report the issue. It enhances understanding of how cultural and linguistic differences manifest in media coverage, particularly through theme selection, keyword usage, and narrative strategies. Furthermore, it contributes to academic knowledge on biases in news coverage between China and Thailand and identifies the specific types of news agencies in both countries, categorized as serious or emotional media.

Literature Review

1. Media Bias

The term media bias refers to the presence of systematic distortion in news coverage, which influences the way information is presented and perceived by audiences. According to Bennett (2007), media bias may arise from various factors, such as political affiliations, commercial interests, or ideological influences, resulting in selective reporting, framing, and omission of facts. This can lead to coverage that favors particular narratives while marginalizing or downplaying alternative perspectives. Common types of media bias include agenda bias (prioritizing certain topics), tone bias (using emotional or loaded language), and framing bias (emphasizing particular aspects of an event).

According to D'Alessio and Allen (2000), coverage bias manifests through unequal attention given to different perspectives, often influenced by national priorities or institutional interests. This type of bias may not necessarily involve outright falsehoods but rather selective presentation, where certain facts and themes are highlighted over others to support particular narratives. Coverage bias in this study refers to disproportionate themes, selective framing, and keyword emphasis, with potential differences in how Chinese and Thai media portray the Wang Xing case.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

2. Framing Theory

Frames act as central organizing ideas that turn unstructured occurrences into recognizable events, influencing how news is presented and interpreted. McCombs, Shaw, and Weaver (2013) argue that framing is an extension of agenda-setting, introducing second-level agenda-setting, where the prominence of specific attributes affects audience interpretation. Frames serve as tools for journalists to efficiently package and convey information, sometimes intentionally reflecting the sender's motives, though they may also operate unconsciously (Scheufele, 1999).

Fairhurst and Sarr (1996) identify several key framing techniques used to shape perceptions and meaning: 1) Metaphor, to frame ideas through comparison. 2) Stories (myths, legends) to use narratives to vividly convey and reinforce topics. 3) Tradition (rituals, ceremonies) and cultural practices give significance to everyday activities and artifacts. 4) Slogans, jargon, catchphrases, and memorable phrases are used to frame objects or concepts in relatable terms. 5) Artifact means Symbolic objects with deeper cultural or visual meaning. 6) Contrast, to define something by highlighting what it is not, and 7) Spin to present a concept with a subtle value judgment to create bias.

3. Agenda-Setting Theory

Agenda-setting theory builds on Walter Lippmann's (1922) observations in Public Opinion, where he described the mass media as a bridge between "the world outside and the pictures in our heads." The core idea is that the issues highlighted by the mass media are perceived as significant by the public. In agenda-setting research, news content is framed as

an agenda of topics, often focusing on the major public issues of the time. The theory explains how the importance placed on these issues by the media is transferred to the public's perception, shaping their priorities. West and Turner (2017) explained that the agenda-setting process has three key stages: setting the media agenda, the public agenda, and the policy agenda. The media agenda determines which issues receive the most attention in the media, influencing public opinion and shaping the public agenda.

Methodology

This study uses a qualitative approach, applying content analysis to explore the themes and keywords presented in news coverage by Chinese and Thai news agencies. Grounded in framing theory, it examines how these agencies frame their reports on the Wang Xing scam case. To identify the keywords, the study systematically analyzed the language used in each article, focusing on repeated and prominent terms that reflected the core messages and framing strategies of the reports. Keywords were derived through manual coding, allowing for a comparative analysis of how different narratives were constructed across the two countries.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

1. Sampling

This content analysis focuses on news articles covering the Wang Xing incident, reported between January 5 2025, when the case first emerged, and January 18 2025, when the Chinese government released full details. The articles were sourced from each three major English language news outlets in Thailand and China to ensure balanced and comprehensive representation. Articles were sampled using keywords such as "Wang Xing" and "scam case" and collected from the official media websites of these outlets. Media outlets chosen as samplings were those top three ranked outlets listed on the SCImago Media reputation ranking website that offered English content on their official websites and were accessible to the public. Three Thai media outlets were Bangkok Post, The Nation, and Thai PBS World, (Scimago Media Rankings, 2025b). Three Chinese media outlets included Xinhua News Agency, China Daily, and Global Times (Scimago Media Rankings, 2025a).

2. Procedure

This research was conducted in two phases. The first phase involves a content analysis of Chinese and Thai news media coverage of the Wang Xing scam case to identify emerging themes. Articles were collected from official news agencies, and themes, framing techniques, and keywords were systematically categorized. To ensure coding reliability, 30% of the samples were reviewed by a second coder, a communication arts instructor at a Thai university. In the second phase, framing techniques such as metaphor, storytelling, contrast, and spin are analyzed to evaluate their use in news coverage. The findings from both phases are compared to identify differences and biases in how Chinese and Thai news agencies frame the case.

3. Measurement

The content analysis began with identifying and conceptualizing emerging themes by closely reading news articles from selected Chinese and Thai news agencies. Framing analysis was conducted using a structured coding scheme based on established framing techniques, including metaphor, storytelling, contrast, and spin. Each article was systematically reviewed and coded according to the presence of these framing techniques. Once specific patterns were identified, related elements were grouped into broader thematic categories to organize the data and interpret the framing strategies.

Findings

For Chinese news agencies, ten articles from three English-language outlets were selected. For Xinhua News Agency, there are three news articles selected. Those were 1) Missing Chinese actor has been rescued, says Chinese embassy, 2) rescued Chinese actor departed for China, says Chinese embassy, and 3) Thailand vows to curb human trafficking after Chinese actor's rescue, says senior officer. For China daily, there were three news articles selected, including 4) search ongoing for missing Chinese actor Wang Xing, 5) Thailand makes concerted efforts to crack down on human trafficking, and 6) high time to jointly combat telecom frauds. For global times, there were four articles selected; 7) Chinese actor missing at Thailand-Myanmar border found: Chinese consulate general in Chiang Mai, 8) exclusive: Chinese actor’s lawyers reveal details of rescue and resettlement in Thailand, stressing pursuing criminal charges, 9) rescued Chinese actor Wang Xing expresses gratitude for help on social media after returning to shanghai from Thailand, and 10) China’s ministry of public security releases details on actor Wang Xing being lured to the Thailand-Myanmar border,12 suspects arrested.

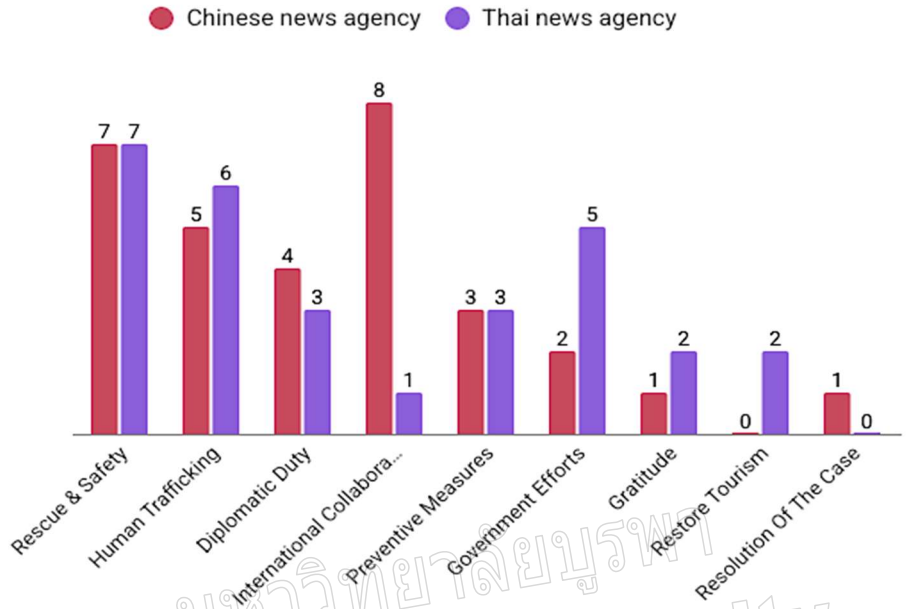
For Thai news agencies, twelve articles from three English-language outlets. For the Bangkok post, there were three news articles selected; 1) Thai officials confirm missing Chinese actor believed in Myanmar, 2) rescued Chinese actor ‘promises to revisit Thailand’ and, 3) new push to reassure Chinese tourists. For the nation, there were five news articles selected; 4) Chinese actor xingxing being transferred back to Thailand, 5) Thai police thanked for facilitating return of foreign nationals, 6) abduction of chinese actor hurting tourism from china, 7) no thais involved in disappearance of xingxing, police say and 8) chinese actor’s disappearance sparks thai tourism safety concerns. For Thai pbs world, there were four news articles selected: 9) Chinese actor missing in Thailand since Friday, 10) Thai authority rushing to find missing Chinese actor, xingxing, 11) Chinese actor found, to be sent back to Thailand this afternoon, and 12) Chinese actor, missing since Friday, safely returned to Thailand.

Themes

According to news articles from agencies in China and Thailand, nine key themes have been identified. The themes and their respective frequencies are outlined as follows.

Figure 1

The Themes And Frequency In Chinese And Thai News

Remark. From news articles collected and analyzed by Xin Fan & Warat Karuchit, 2025

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Table 1

The Themes in the Chinese and Thai News Agency

Category	Chinese News Agency	Thai News Agency
Rescue & Safety	Chinese news agencies emphasize Wang Xing's safe return, showcasing China's enforcement capabilities and strong national image in protecting citizens' rights. This theme ties into a diplomatic narrative, highlighting China's role in safeguarding its citizens abroad. Which Chinese coverage underscores international collaboration and diplomatic responsibility.	Thai media focus on the success of the rescue operation, framing it as evidence of Thailand's efficiency and proactive policing. While Thai coverage emphasizes domestic efforts and tourism recovery which reflects each country's priorities in shaping public perception.
Human Trafficking	Chinese news agencies frame human trafficking within a global narrative of protecting citizens from scams and criminal networks abroad, emphasizing risks at the "Thai-Myanmar border". While Chinese coverage integrates the issue into broader citizen protection	Thai media present it as a regional issue tied to cross-border security, highlight trafficking risks and the need for stronger border control. While Thai coverage focuses on regional security.

Category	Chinese News Agency	Thai News Agency
Diplomatic Duty	Chinese news agencies emphasize diplomatic responsibilities, highlighting the proactive role of embassies and consulates in rescuing Wang Xing, reinforcing China's commitment to citizen protection and its image as a responsible global power.	Thai news agencies focus on the leadership and effectiveness of Thai authorities, framing diplomatic cooperation with China as supportive. This narrative emphasizes Thailand's competence and responsibility, maintaining trust in the government's ability to manage crises and protect national interests.
International Cooperation	in Chinese coverage, highlighting the strong China-Thailand partnership and framing the rescue as proof of effective cooperation in addressing cross-border issues. This enhances China's global image.	Thai News agencies emphasize their leadership in the operation which portraying collaboration with China as supportive. They also highlight cooperation with Myanmar, underscoring the importance of regional partnerships among Southeast Asian nations in handling the incident.
Preventive Measurement	Chinese news agencies frame preventive measures as a mix of international collaboration and public awareness, focusing on educating citizens about scams and cross-border crime risks.	Thai news agencies emphasize stricter border control, enhanced law enforcement, and public education campaigns to prevent future incidents, portraying Thai authorities as proactive in safeguarding locals and tourists.
Government Effects	Government efforts are not a dominant theme in Chinese coverage, which focuses more on diplomatic efforts and preventive measures. However, Chinese news emphasizes the role of embassies and consulates in closely monitoring and updating the situation, subtly reflecting governmental involvement.	Thai news agencies highlight the Thai government's positive role in managing the rescue, emphasizing the competence and dedication of authorities. This narrative aims to bolster public confidence and reinforce Thailand's international image as a responsible, reliable state,

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Category	Chinese News Agency	Thai News Agency
		particularly in addressing human trafficking and cross-border issues.
Gratitude	Gratitude is not emphasized in Chinese coverage, as the narrative focuses more on structural and systemic solutions than on expressions of appreciation.	Gratitude is a main theme reported in Thai coverage, with news articles expressing thanks to Thai authorities for their effective handling of the case. This theme is used to highlight Thailand's dedication to safety and hospitality, serving as a public relations strategy to rebuild confidence among Chinese tourists.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

These thematic differences reflect each country's framing priorities. Thai media focus on government efficiency, the success of the rescue, and rebuilding confidence in tourism closely tied to Thailand's economic interests. Meanwhile, Chinese media highlight diplomatic responsibility, international cooperation, and issues like human trafficking to emphasize the government's role in protecting its citizens and maintaining global standing. Both approaches show how the media shape narratives that support national interests in different ways.

Keywords

Under each theme identified from the news articles between China and Thailand, the keywords vary, shaping the narrative in different directions as outlined below.

Table 2

The keywords in the Chinese and Thai News Agency

Category	Chinese News Agency	Thai News Agency
Rescue	Rescue Operation, Rescue Action, Safe Return.	Rescued from Myanmar, Safe Return, Rescued by Thai police.
Crime & Illegal Activities	Human Trafficking, Job Offer Scams, Cyber-Fraud, Scam, Cross-Border Crime.	human trafficking victim, Myanmar scam centre, human traffickers, Chinese call centre gang, Chinese suspect, Chinese scammer, no Thais were involved, Illegal Border Crossings.

Category	Chinese News Agency	Thai News Agency
International Cooperation	Thailand-Myanmar Border, China-Thailand Cooperation, International Cooperation.	Thai-Myanmar Border, Cooperate With Chinese Agencies, Myanmar Border.
Prevention	Public Awareness, Anti-Trafficking Measures, Cyber-Fraud, Public Safety Measures.	Boost Tourist Confidence, Tackle Fake News, Tourist Police, stepped up preventing measures, guidelines for preventing and suppressing human trafficking.
Confidence & Gratitude	Gratitudes To China, Thailand, China-Thailand Cooperation, Protect The Legal Rights, International Cooperation.	No worries about Thailand, voluntarily shows passport, normal immigration process.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

The Wang Xing case reveals how Chinese and Thai news agencies use different framing strategies to shape public perception and manage their respective national interests. Chinese media emphasize collaborative success and diplomatic commitment by frequently using keywords like “rescue operation” and “safe return,” which appear 7 times in 10 articles. This framing highlights China’s role in securing Wang Xing’s safety through cooperation with Thailand, reinforcing its image as a protector of its citizens abroad. Thai media focuses on operational efficiency and safety with keywords such as “rescued from Myanmar” and “rescued by Thai police,” appearing 7 times in 12 articles. This narrative reassures audiences of Thailand’s competence and safety measures.

Both countries frame the case within broader systemic issues, though with differing emphases. Chinese media frequently use terms like “human trafficking,” “job offer scams,” and “cross-border crime,” appearing 8 times in 10 articles, to educate the public on risks related to organized crime targeting Chinese citizens abroad. This approach ties the case to ongoing systemic reforms and preventive strategies. Thai media, however, emphasize localized issues with terms like “Myanmar scam center” and “Chinese call center gang,” appearing 9 times in 12 articles. They repeatedly use phrases like “no Thais were involved” to distance Thailand from criminal involvement, aiming to protect the country's reputation.

Keywords such as “China-Thailand cooperation” and “Thailand-Myanmar border” appear in all Chinese articles, reinforcing the importance of bilateral collaboration in addressing cross-border crime. This frames China as a proactive global actor working with partners to ensure safety and resolve crises. Similarly, Thai media highlight terms like “cooperate with Chinese agencies,” and “illegal border crossings,” presenting Thailand as a key player in securing its borders. While acknowledging collaboration with China, Thai media emphasize their own leadership in border management and maintaining strong diplomatic ties.

Both countries also emphasize public awareness but with different objectives. Chinese media use keywords like “anti-trafficking measures,” “cyber-fraud,” and warnings about fake job offers and scams, focusing on educating citizens to mitigate future risks. Thai media, however, emphasize public confidence-building with terms like “stepped-up preventing measures,” “guidelines for preventing human trafficking,” and “tourist police.” These narratives aim to reassure Chinese tourists and protect Thailand’s vital tourism sector from negative fallout.

Diplomatic themes also differ in focus. Chinese articles highlight “gratitude to China and Thailand” and “protect legal rights,” emphasizing diplomatic success and positive relations between the two countries. This narrative enhances China’s global image as a responsible international partner. In contrast, Thai media use phrases like “no worries about Thailand,” “voluntarily shows passport,” and “normal immigration process” to dispel concerns and protect Thailand’s reputation by distancing itself from illegal activities.

Overall, Chinese news agencies focus on projecting diplomatic strength and government intervention while omitting sensitive issues like Chinese criminal gangs. Thai media frame the story to absolve Thailand of responsibility, shifting blame to foreign actors. These contrasting narratives reflect each country’s priorities in shaping public perception domestically and internationally, aligning with broader strategies of reputation management and agenda-setting.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

Key Framing Techniques

Based on the themes and content of news articles, Chinese and Thai news agencies employ several prominent framing techniques, including metaphor, storytelling, contrast, and spin. These techniques are instrumental in shaping narratives that align with each country's strategic objectives.

Chinese news agencies often use the Thai-Myanmar border as a metaphor for danger and instability, highlighting issues such as human trafficking and scams in Southeast Asia, particularly in Thailand and Myanmar, to emphasize the urgency of Chinese diplomatic intervention. Similarly, “rescue operations” are framed as missions to protect Chinese citizens abroad, showcasing the Chinese government’s proactive and positive role in safeguarding its nationals. On the other hand, Thai news agencies portray the “border” as a defensive line symbolizing Thailand’s sovereignty and its efforts to maintain security against foreign criminal networks. These contrasting metaphors shape the narratives of the two countries, with China positioned as the protector of its citizens and Thailand depicted as a victim of transnational crime, simplifying the complexities of cross-border issues into distinct roles.

Chinese news agencies craft a heroic rescue narrative, portraying the Chinese government as intervening in a dangerous environment to save Wang Xing. This story emphasizes the relationship between victims and saviors, highlighting the success of Chinese diplomacy while deliberately avoiding details about the complicity of Chinese scam gangs.

This approach facilitates China's image as a protector. In contrast, Thai news agencies frame the incident as a rescue operation that underscores Thailand's role in saving Wang Xing and addressing human trafficking. Thai authorities are portrayed as proactive heroes, while "Chinese scam gangs" are indicated as negative actors. For instance, Keywords like "no Thais involved" enhance the notion of Thailand as an innocent nation. This framing shifts public attention away from internal shortcomings, instead projecting Thailand as a competent, safe, and responsible nation. By clearly defining positive and negative roles, these narratives support the image each country aims to project: China as a responsible global power and Thailand as a proactive and innocent nation.

The use of contrasts further highlights these narratives. Chinese news agencies emphasize the difference between Wang Xing as an innocent victim and the criminal gangs exploiting him, as well as the safety and stability of China contrasted with the chaos and danger of Thailand, Myanmar, and the broader South Asia region. This highlights the contrariety between safety and dangers. Conversely, Thai news agencies focus on the positive aspects of the rescue operation, framing it as a proactive effort against Chinese scam gangs. Thekey words "no Thais involved" creates a clear distinction between Thai authorities and the criminals, while also contrasting Thailand's competence in addressing such issues with Myanmar's inability to control illegal activities. These contrasts serve to strengthen each nation's self-image: China as a heroic rescuer amid disorder and Thailand as a lawful enforcer protecting its sovereignty against external threats.

Spin is another key technique employed by both countries. Chinese news agencies frame the government's actions and diplomacy as highly successful, deliberately avoiding inconvenient truths, such as the involvement of Chinese scam gangs in human trafficking. This approach ensures the narrative focuses on the government's efforts and the incident itself, deflecting any criticism of China's internal issues. In contrast, Thai news agencies spin the narrative to emphasize Thailand's innocence. An article headline reported by The Nation, like "No Thais involved" shifts blame onto Chinese scam gangs, reinforcing the idea that Thailand is not a patterner. This method reassures the Thai public of their country's innocence while highlighting its competence in managing cross-border crime. By spinning the story in their favor, both nations successfully project themselves in a positive light.

Discussion

The Wang Xing case illustrated how Chinese and Thai news agencies employ distinct framing techniques to shape narratives that align with their national interests. Drawing on framing theory, the analysis shows that Chinese media strategically focus on themes such as diplomatic duty, international cooperation, and public safety, using keywords like "rescue operation" and "cross-border crime" to frame China as a responsible global actor. This framing

underscores the government's protective role while downplaying sensitive internal issues, such as the involvement of Chinese scam networks to preserve the national image.

In contrast, Thai media emphasized operational success, tourism recovery, and blame attribution, frequently using keywords such as "Chinese scam gangs," "rescued by Thai police," and "tourism police." These frames work to reassure both domestic and international audiences that Thailand remains a secure and capable country image. The repetition of statements like "no Thais were involved" reflects a clear effort to shift responsibility away from local actors and safeguard Thailand's reputation, particularly important for a country reliant on tourism.

These framing strategies through keyword selection, emphasis, and omission demonstrated how news media can construct narratives that serve broader policy and image-building objectives. Rather than simply reporting facts, the media act as active agents in shaping how events are understood within both domestic and international contexts.

While both Thai and Chinese news media frame narratives seem to align with their respective national policy agendas, agenda-setting theory which involves shaping media, public, and policy priorities offers a useful framework for understanding these strategies (West & Turner, 2017). Chinese media tend to emphasize their government's proactive engagement in international affairs, whereas Thai media focus on demonstrating domestic competence and attributing blame to external actors. These framing approaches reflect and reinforce the priorities of both media systems and their associated policy agendas.

Chinese media highlight themes such as diplomatic responsibility, cross-border cooperation, and citizen protection, reflecting China's policy agenda of asserting its global leadership and ensuring the safety of its nationals overseas. By using keywords like "China-Thailand cooperation", "rescue operation", and "international collaboration", Chinese outlets reinforce the narrative that the government is actively fulfilling its protective role, which goes along with the "positive content" approach from the government. This framing aligns with broader Chinese foreign policy priorities, particularly in Southeast Asia, where regional impacts and bilateral relations are critical. Thai media focus heavily on themes like operational success, tourism recovery, and blame deflection, aligning with Thailand's policy interest in revitalizing its tourism economy and maintaining its national image. Keywords like "no Thais were involved" and "boost tourist confidence" directly speak to the country's goal of preserving international trust and minimizing reputational damage. Moreover, reiterating the keyword "Chinese scam gangs" in Thai media to attract readers could reflect the feeling of being increasingly threatened by foreign criminals in Thai society.

This media-driven agenda-setting process also influences concrete policy decisions. For instance, the Thai media's focus on crimes associated with overstaying tourists has contributed to government proposals to reduce visa-free stay durations for certain nationalities, including Chinese and Kazakhstani citizens, from 60 to 15 days (Shoowong, 2025). This example

illustrates how media coverage can amplify public concerns and place pressure on governments to adopt policies that address both public safety and national interests.

Conclusion

1. Summary of Findings

The coverage of the Wang Xing case demonstrates distinct framing strategies by Chinese and Thai news agencies, reflecting their national agendas. Thai media emphasize operational success, government efforts, and tourism recovery, aiming to maintain Thailand's reputation as a safe destination. In contrast, Chinese media focuses on diplomatic duty, international collaboration, and systemic issues like human trafficking, portraying China as a responsible global actor and protector. Both countries strategically shape narratives using techniques such as metaphor, storytelling, contrast, and spin. Chinese media highlight heroic government intervention, omitting references to Chinese scam gangs, while Thai media shift blame to foreign actors, emphasizing that no Thais were involved. These strategies illustrate how both nations tailor their narratives to manage domestic and international perceptions.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

2. Implications

The Wang Xing case shows how Chinese and Thai media use different framing strategies to shape public perception and serve national interests. Chinese media focus on diplomatic cooperation and government action to project a responsible global image, while often omitting internal issues like Chinese scam networks. Thai media emphasize operational success, and tourism recovery, and deflect blame onto foreign actors frequently stating that "no Thais were involved" to protect the country's reputation and reassure the public. These approaches reflect each country's political and economic priorities, especially Thailand's reliance on tourism. The case highlights the powerful role of media framing in shaping perceptions of cross-border issues like human trafficking.

These different media framings can have a great impact in both short and long term to audience perception of each country, not only among audience in both countries but also among uninvolved countries. Importantly, ethical journalism must be one that is based on accurate and transparent reporting, rather than focusing on the country's reputation. Therefore, media professionals in both countries should aim for more balanced and transparent reporting, and avoid any sugar-coating serious matters or attempting to use dramatic storytelling technique to create heroes or villains out of the news stories unnecessarily. Chinese journalists are encouraged to acknowledge internal factors alongside diplomatic achievements to build credibility. Thai journalists should avoid framing and instead offer more nuanced perspectives. Journalists in both contexts should verify information carefully, provide context, and follow ethical standards, especially when covering international incidents. This approach can help strengthen public trust and support constructive global dialogue.

Recommendation

Recommendation for Implementation

The Wang Xing case highlights how Chinese and Thai media employ framing techniques to shape narratives that reflect national priorities. Thai news coverage emphasizes operational success, tourism recovery, and the deflection of blame from local actors to preserve Thailand's image as a safe travel destination.

Recommendation for Further Research

Future research should further investigate how coverage bias affects public perceptions of government credibility and international reputation. Additionally, studies could explore how media framing in cross-border crime cases impacts public trust and industries such as tourism while examining how newsrooms navigate the balance between national interests and ethical journalism to manage reputational risks.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

References

Aggadhamvong, C. (2019). News discourse of the news reports of border conflict between Thailand and Cambodia through textual analysis. *NIDA Journal of Language and Communication*, *24*(35), 72-96. https://lcjournal.nida.ac.th/main/public/journal/35

Bennett, W. L. (2007). News: The politics of illusion (7th ed). Pearson Education.

Bourgeois, D., Rappaz, J., & Aberer, K. (2018). Selection bias in news coverage: learning it, fighting it. In *Companion Proceedings of The Web Conference 2018* (pp. 533-543). International World Wide Web Conferences Steering Committee. Republic and Canton of Geneva, Switzerland. https://doi.org/10.1145/3184558.3188724

D' Alessio, D., & Allen, M. (2000). Media bias in presidential elections: a meta-analysis. *Journal of Communication*, *50*(4), 133-156. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2000.tb02866.x

Ewe, K. (2025). Wang Xing: Chinese actor's rescue shines light on scam centres. https://www.bbc.com/news/articles/cd606l1407no

Fairhurst, G. & Sarr, R. (1996). The art of framing. Jossey-Bass.

Hofstetter, C. R. (1976). *Bias in the news: Network television coverage of the 1972 election campaign.* The Ohio State University Press.

Jamieson, K. H., Campbell, K. K. (2001). *The interplay of influence: News, advertising, politics, and the mass media.* Wadsworth.

Karuchit, W. (2016). Negative effects of digital media on Thai youngsters: case studies from Thailand and abroad. *International Journal of Media and Information Literacy*, *1*(2), 122-127. https://doi.org/10.13187/ijmil.2016.2.122

Li, C. H. (1994). *Examination of bias in coverage in time, newsweek, and US news & world report of the People's Republic of China and the Republic of China, 1949-1993*. [Master of Science in Mass Communication, Oklahoma State University].

Lippmann, W. (1922). Public opinion. Harcourt Brace & Co.

McCombs, M. E., Shaw, D. L., & Weaver, D. H. (2013). *Communication and democracy: exploring the intellectual frontiers in agenda-setting theory*. Routledge.

Miller, G. S. (2006). The press as a watchdog for accounting fraud. *Journal of Accounting Research*, *44*(5), 1001-1033. https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2006.00224.x

Punnahitanond, R. (2018). Portrayal of Thailand by international news media and its impact on international audiences' travel intention through perceived country image: a case study of the Thai Cave Rescue. *BU Academic Review*, *17*(2), 89-103. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/buacademicreview/article/view/147000

Scheufele, D. A. (1999). Framing as a theory of media effects. *Journal of Communication*, *49*(1), 103-122. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x

Scimago Media Rankings. (2025). *Media web reputation ranking (China).* https://www.scimagomedia.com/rankings.php?country=China&language=English&edition=2025_01

Scimago Media Rankings. (2025). *Media web reputation ranking (Thailand).* https://www.scimagomedia.com/rankings.php?country=Thailand&edition=2025_01

Shoowong, M. (2025, January 21). *Call to cut visa-free length of stay.* https://www.bangkokpost.com/business/general/2943901/call-to-cut-visa-free-length-of-stay

Tawichsri, T., Tosborvorn, T., Suwanik, S., Sa-ngimnet, B., & Rittinon, C. (2024). *Misunderstood differences: media, perception, and out-group animosity in Thailand.* Discusstion Paper No. 194. Puey ungphakorn institute for economic research. https://www.pier.or.th/en/dp/194/

West, R. L., & Turner, L. H. (2017). *Introducing communication theory: analysis and application* (6th ed.). McGraw-Hill Education.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

บทประพันธ์ของหลู่ซิ่น: บทบาทและภาพสะท้อนสังคมจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อ
The Literary Works of Lu Hsun: Roles and Reflections on a Chinese Society During a Period of Transition

เจือง ถิ หั่ง (Truong Thi Hang)[1*]

Received: May 12, 2025
Revised: July 19, 2025
Accepted: July 29, 2025

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้นำเสนอบทบาทของหลู่ซิ่นในฐานะนักเขียนที่ยิ่งใหญ่และเป็นผู้นำกระแสแนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” ในวงการวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการนำเสนอสภาพสังคมจีนช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 อันเป็นห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อของประเทศ หลู่ซิ่นเป็นศิลปินที่เขียนวรรณกรรมได้หลายประเภท โดยวรรณกรรมที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยประกอบด้วยเรื่องสั้น จำนวน 28 เรื่อง ความเรียง จำนวน 49 เรื่อง และกวีนิพนธ์ จำนวน 42 เรื่อง บทบาทของหลู่ซิ่นในฐานะนักเขียนแนว “ศิลปะเพื่อชีวิต” ประจักษ์จากที่เขาได้ใช้ผลงานบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ฉายภาพชีวิตของชาวจีนในสังคมร่วมสมัยที่มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดเก่าในระบอบศักดินากับแนวคิดใหม่ในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนบุคลิกลักษณะของประชาชนที่ยังไม่อาจสลัดคราบแห่งความเป็นทาสอันเป็นผลจากการอบรมบ่มเพาะในระบอบเก่า วรรณกรรมของหลู่ซิ่นยังแสดงจุดยืนทางการเมืองและเจตนารมณ์ของเขาในการต่อต้านรัฐบาลพลังปฏิกิริยารวมถึงปัญญาชนที่เอาตัวรอดด้วยการยกย่องแนวคิด “ศิลปะเพื่อศิลปะ” การสดุดีพลังฝ่ายปฏิวัติ ตลอดจนการรณรงค์กระแสปลดปล่อยสตรีจีนให้พ้นจากบ่วงแห่งประเพณีนิยม

คำสำคัญ: หลู่ซิ่น, วรรณกรรมจีนสมัยใหม่, บทบาท, สภาพสังคมจีน, ห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อ

Abstract

This article presents Lu Hsun's roles as a great writer and leader of the "Art for life's sake" movement in modern Chinese literature, particularly his roles in portraying a Chinese society in the early 20th century, which was a critical transitional period for the country. Lu Hsun was an artist who wrote various types of literature. His literary works that have been translated into Thai consist of 28 short stories, 49 essays, and 42 poems. Lu Hsun's role as an "Art for life's sake" writer is evident in how he used his works to record historical events in China during the early 20th century. He depicted the lives of Chinese people in a contemporary society that blended old feudal concepts with new democratic ideas. He also portrayed the characteristics of people who could not yet shed their slave mentality resulting from cultivation under the old regime. Lu Hsun's literature also demonstrates his political stance and intention to oppose the reactionary government and intellectuals who

[1] คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University
*Corresponding Author, Email: truongthihang.vn@gmail.com

survived by advocating the concept of "Art for art's sake," his praise for revolutionary forces, and his campaign to liberate Chinese women from the bonds of traditionalism.

Keywords: Lu Hsun, Modern Chinese Literature, Roles, Chinese Social Conditions, Period of Transition

บทนำ

หลู่ซิ่นหรือหลู่ซวิ่น (Lu Xun/Lu Hsun) เป็นชาวเมืองเส้าซิง (Shaoxing) มณฑลเจ้อเจียง (Zhe Jiang) สาธารณรัฐประชาชนจีน เกิดเมื่อวันที่ 25 กันยายน ค.ศ. 1881 และเสียชีวิตลงในเวลา 5 นาฬิกา 25 นาทีของวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ. 1936 สิริอายุ 55 ปี เขาเป็นนักคิด นักสู้ และนักเขียนผู้ยิ่งใหญ่แห่งประเทศจีนสมัยใหม่ ดังที่เหมาเจ๋อตง (Mao Zedong) ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนกล่าวถึงอิทธิพลของหลู่ซิ่นต่อขบวนการอภิวัฒน์จีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ว่า “หลู่ซิ่นเป็นแม่ทัพแห่งการปฏิวัติทางวัฒนธรรมของจีน ท่านไม่เพียงแต่เป็นนักวรรณคดีที่ยิ่งใหญ่เท่านั้น หากยังเป็นนักคิดที่ยิ่งใหญ่และนักปฏิวัติที่ยิ่งใหญ่ด้วย กระดูกของหลู่ซิ่นนั้นแข็งแกร่งที่สุด ท่านไม่มีความเป็นขี้ข้าและลักษณะประจบสอพลอแม้แต่นิดเดียว นี่เป็นบุคลิกลักษณะที่มีคุณค่าที่สุดของประชาชนในเมืองขึ้นและกึ่งเมืองขึ้น” (เหมาเจ๋อตง, 2522, หน้า 254)

อิทธิพลของหลู่ซิ่นต่อวงการวรรณกรรมของจีนนั้น ปกรณ์ ลิมปนุสรณ์ (2546, หน้า 18) ให้ข้อมูลว่าเมื่อสิ้นศตวรรษที่ 20 หนังสือพิมพ์ของจีนได้สำรวจความคิดเห็นจากนักวิชาการและผู้รู้เพื่อจัดอันดับนวนิยายยอดนิยมตลอดศตวรรษรวม 100 อันดับ ปรากฏว่า ผลงานรวมเรื่องสั้นชุด “น่าห่าน” (Na Han) หรือ “ตะโกนสู้” ของหลู่ซิ่นได้รับเลือกให้ครองอันดับที่หนึ่ง ขณะที่รวมเรื่องสั้นชุด “ผังหวง” (Pang Huang) หรือ “ละล้าละลัง” ได้คะแนนเป็นอันดับที่สี่ อิทธิพลของหลู่ซิ่นต่อสังคมร่วมสมัยยังประจักษ์จากที่รัฐบาลจีนสนับสนุนให้จัดทำพิพิธภัณฑ์แสดงประวัติและผลงานของเขาจำนวนมาก ปัจจุบันประเทศจีนมีพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับหลู่ซิ่นหลายแห่งตามเมืองต่าง ๆ ที่เขาเคยทำงานและใช้ชีวิต เช่น ปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ และเซี่ยเหมิน ฯลฯ (ณรงค์ ชินบุตร, ม.ป.ป.)

ผลงานที่โดดเด่นที่สุดของหลู่ซิ่นซึ่งทำให้เขามีฐานะเทียบเท่านักเขียนแนวสัจนิยม (realistic literature) ระดับโลกอย่างแม็กซิม กอร์กี้ (Maxim Gorky) และอันตอน เชคอฟ (Anton Chekhov) แห่งรัสเซีย วอลแตร์ (Voltaire) แห่งฝรั่งเศส และจอร์จ ออร์เวลล์ (George Orwell) แห่งอังกฤษ ได้แก่ “บันทึกประจำวันของคนบ้า” (A Madman’s Diary) และ “ประวัติจริงของอา Q” (The True Story of Ah Q) โดยเฉพาะเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q” ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศกว่า 30 ภาษา มีการตีพิมพ์ซ้ำกว่า 60 ครั้ง ทั้งยังได้ดัดแปลงเป็นละคร ภาพยนตร์ บัลเลต์ และการนำเสนอในรูปแบบการ์ตูนและภาพแกะสลักไม้ (Foster, 2001) ในพากย์ภาษาไทย เรื่องสั้นชิ้นนี้มีหลายสำนวนทั้งที่ปรากฏนามผู้แปล ได้แก่ สำนวนที่แปลโดยเดชะ บัญชาชัยใช้ชื่อว่า “ประวัติจริงของอา Q” จากหนังสือ “ประวัติจริงของอาคิวและเรื่องสั้นอื่น ๆ ของหลู่ซิ่น” (หลู่ซิ่น, 2495) และหนังสือ “ประวัติจริงของอา Q” (หลู่ซิ่น, 2550) สำนวนที่แปลโดยอภิวัติใช้ชื่อว่า “เรื่องจริงของอาคิว”จากหนังสือ “เรื่องจริงของอาคิว” (หลู่ซิ่น, 2518) สำนวนที่แปลโดยมานิต เจียรบรรจงกิจใช้ชื่อว่า “ประวัติจริงของอา Q” จากหนังสือ “ประวัติจริงของอา Q” (หลู่ซิ่น, 2540) และสำนวนที่ไม่ปรากฏนามผู้แปล ได้แก่ “ประวัติจริงของอา Q” จากหนังสือ “ชุมนุมเรื่องสั้นของหลู่ซิ่น” (หลู่ซิ่น, ม.ป.ป.) “อา Q” จากหนังสือ “ชุมนุมเรื่องเอกของหลู่ซิ่น” (หลู่ซิ่น, 2523) และ “ประวัติจริงของอา Q” จากหนังสือ “ตะโกนสู้ ชุมนุมเรื่องสั้นของหลู่ซิ่น” (หลู่ซิ่น, 2563)

หลู่ซิ่นไม่เพียงมีอิทธิพลต่อสังคมจีนเท่านั้น หากยังทรงอิทธิพลในประเทศตะวันออก เช่น เวียดนาม ไทย ญี่ปุ่น ฯลฯ และประเทศตะวันตก เช่น รัสเซีย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ฯลฯ ผลงานของหลู่ซิ่นได้รับการเผยแพร่สู่สังคมไทยในช่วงต้นพุทธทศวรรษ 2490 และมีอิทธิพลต่อนักวิชาการโดยเฉพาะกลุ่มที่สนับสนุน

แนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” อย่างจิตร ภูมิศักดิ์ เป็นต้น ทวีป วรดิลก กล่าวถึงความนับถือที่จิตร ภูมิศักดิ์มีต่อหลู่ซิ่นว่า “ที่บ้านของจิตรมีรูปของหลู่ซิ่นขนาด 12 นิ้วตั้งอยู่ ซึ่งแม่ของจิตรบอกว่า เวลาเพื่อนบ้านเห็นถามว่ารูปใคร เธอก็ตอบว่า ‘รูปพ่อของจิตร’ ” (เสมียนนารี, 2567) จิตร ภูมิศักดิ์ยังได้แปลกวีนิพนธ์เรื่อง “งัวงาน” ของหลู่ซิ่นในช่วง พ.ศ. 2499-2500 ว่า “แม้คนพันบัญชาชี้หน้าเย้ย จงขวางคิ้วเย็นชาเฉยเถิดสหาย ต่อผองเหล่านวชนเกิดกล่นราย จงน้อมกายก้มหัวเป็นงัวงาน” (หลู่ซิ่น, ปาจิณ และฉี่อี่, 2522, หน้า 270)

วรรณกรรมของหลู่ซิ่นแม้จะได้รับการเผยแพร่สู่สังคมไทยในช่วงต้นพุทธทศวรรษ 2490 แต่เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวประเทศไทยมีการต่อสู้อย่างดุเดือดระหว่างกลุ่มปัญญาชนแนวอนุรักษ์นิยมนำโดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชกับกลุ่มปัญญาชนแนวสังคมนิยมนำโดยจิตร ภูมิศักดิ์ เป็นต้น โดยกลุ่มอนุรักษ์นิยมมีอิทธิพลมากกว่า ทั้งในวงการทางการเมืองและวรรณกรรม ส่งผลให้วรรณกรรมของหลู่ซิ่นกลายเป็นหนังสือต้องห้ามและผู้แปลก็มักจะไม่กล้าเปิดเผยตัวตน วรรณกรรมของหลู่ซิ่นกลับมาเป็นที่สนใจในวงวิชาการไทยอีกครั้งในช่วงกลางพุทธทศวรรษ 2540 ประจักษ์จากผลงานวิจัย เช่น ณปรัชญ์ บุญวาศ (2543) ศึกษาเรื่อง “ทัศนะในการมองสังคมจีนของหลู่ซิ่น: ศึกษาจากงานเขียน” ศิริเพ็ชร ทฤษณาวดี (2544) ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมของหลู่ซุวิ่นเรื่องอาคิวเจิ้งจว้านฉบับแปล” และภูรดา เชี่ยงจ๊ง (2557) ศึกษาเรื่อง “บุคลิกภาพผิดปกติของตัวละครในวรรณกรรมจีนสมัยขบวนการวัฒนธรรมใหม่ (ค.ศ. 1918-1924)” แม้หลู่ซิ่นจะเสียชีวิตเป็นเวลาเกือบ 100 ปี (ค.ศ. 1936-2025) แต่วรรณกรรมของเขาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q” ยังคงมีอิทธิพลต่อสังคมร่วมสมัยทั้งในประเทศจีนและประเทศไทย ในบทความเรื่อง “ ‘อาคิว’ ตัวละครอมตะของหลู่ซิ่นเพราะไม่ว่ายุคใด วงการใด ก็มีอาคิว” (เสี่ยวจิว, 2566) ผู้เขียนพูดถึงลักษณะของตัวละครอา Q อย่างน่าสนใจว่า “ความจริงอาคิวเป็นทาสแต่เป็นทาสที่ไม่ยอมรับตรง ๆ ซึ่งหน้าว่า ตนเป็นทาส อาคิวจึงเป็นยอดปรารถนาของชนชั้นปกครองในทุกยุคทุกสมัยเพราะไม่ว่าจะถูกกดขี่เพียงใดก็ถือว่า ตนเป็นผู้ชนะอยู่ในใจ ถ้าถูกคนที่แข็งแรงกว่าข่มเหงก็หันมาออกตัวกับคนที่อ่อนแอกว่า” ดังนั้น ผู้เขียนจึงมองว่า อา Q เป็นตัวละครอมตะของหลู่ซิ่นและบุคลิกของอา Q ที่สยบระย่อต่อผู้มีอำนาจแต่ในขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะกดขี่ข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า เป็นลักษณะร่วมของผู้คนจำนวนมากในวงการธุรกิจและวงการศึกษาปัจจุบัน “อาคิวในวงการธุรกิจได้แก่คนที่มีหนี้สินท่วมตัวแต่มีความสุขใจอยู่ด้วยการคุยอวดร่ำอวดรวย คนประเภทต้องเช่าบ้านอยู่แต่ขับรถยนต์คันโต ๆ อาคิวในวงการศึกษาก็คือคนที่มีความรู้ครึ่ง ๆ กลาง ๆ แต่ก็มีความสุขถ้าได้มีโอกาสคุยโตโอ้อวดความรู้ หลอกตนเองว่า รู้ในเรื่องที่ตัวไม่รู้เพราะการพูดความจริงว่า ตัวเองไม่รู้ เป็นความอัปยศที่คนอย่างอาคิวยอมรับไม่ได้เป็นอันขาด”

แนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” เป็นที่นิยมในวงการวรรณกรรมของรัสเซียและฝรั่งเศสในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 และเนื่องจากเป็นแนวคิดของกลุ่มนักเขียนฝ่ายซ้าย คำว่า “ศิลปะเพื่อชีวิต” จึงถูกขยายความเป็น “ศิลปะเพื่อประชาชน” โดยเฉพาะชนชั้นกรรมาชีพที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนขบวนการอภิวัฒน์ตามลัทธิสังคมนิยม สาระสำคัญของแนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” คือ

> *“... ไม่เพียงแต่จะเปิดโปงความเลวร้ายของชีวิต ... ไม่เพียงแต่จะศึกษาโลกและชีวิตตามที่มันเป็นจริงและสะท้อนถ่ายออกมาอย่างซื่อสัตย์ ... ไม่เพียงแต่จะเป็นเสมือนหอกอันแหลมคมที่จะทะลวงแทงศัตรูแห่งประชาชนเท่านั้น หากจักต้องเป็นเสมือนโคมไฟอันจ้าสว่างที่ส่องนำแนวทางให้ประชาชนมองเห็นมรรคาอันจักนำไปสู่สภาพชีวิตที่ดีกว่า และเป็นเสมือนเชื้อเพลิงที่จุดจี้ลงในกลางดวงใจของประชาชน เพื่อให้เขาตื่นขึ้นด้วยความสำนึกในอันที่จะเปลี่ยนแปลงโลกและชีวิตให้ดำเนินไปสู่ความผาสุกและความดีงามอันสมบูรณ์แท้จริงอีกโสดหนึ่งด้วย”*
>
> (ทีปกร (จิตร ภูมิศักดิ์), 2566, หน้า 165-166)

แนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” เริ่มเผยแพร่สู่วงการวรรณกรรมของจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 และหลู่ซิ่นก็เป็นหนึ่งในผู้นำกระแสการรับใช้ประชาชนด้วยผลงานทางศิลปะดังกล่าว วรรณกรรมของเขาไม่เพียงสะท้อนสภาพที่สับสนอลหม่านของสังคมจีนร่วมสมัย ทว่ายังมีพลังก่อให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนโดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาจีนด้วย ดังที่ทวีป วรดิลก (ม.ป.ป., หน้า 98) กล่าวว่า เรื่อง “บันทึกประจำวันของคนบ้า” ของหลู่ซิ่นมีผลโดยตรงต่อการเดินขบวนของนักศึกษาในเมืองปักกิ่งเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ. 1919

ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ถือเป็นห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อของประเทศจีน หลังการปฏิวัติซินไฮ่ที่ล้มล้างราชวงศ์ชิงใน ค.ศ. 1911 จีนตกอยู่ในสภาวะไร้ทิศทางด้านการเมืองการปกครอง อันเกิดจากการต่อสู้ที่ดุเดือดรุนแรงระหว่าง 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายอนุรักษ์นิยมนำโดยขุนศึกที่ประสงค์จะพัฒนาประเทศตามระบอบศักดินา เช่น หยวนซื่อไข่ (Yuan Shikai) จางซุ่น (Zhang Xun) ฯลฯ ฝ่ายตัวแทนของชนชั้นนายทุนที่เทิดทูนระบอบทุนนิยมแบบตะวันตกนำโดยซุนยัตเซ็น (Sun Yat Sen) และเจียงไคเช็ค (Chiang Kai Shek) และฝ่ายตัวแทนของผู้ใช้แรงงานภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตงซึ่งมีแนวโน้มจะบริหารประเทศตามระบอบสังคมนิยมของรัสเซีย ไม่เพียงเท่านั้น ประชาชนจีนยังต้องเผชิญกับการรุกรานของทหารญี่ปุ่น และการขูดรีดของจักรวรรดินิยมตะวันตกอย่างเยอรมัน สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ ท่ามกลางความสับสนอลหม่านดังที่กล่าวมา หลู่ซิ่นในฐานะนักเขียนที่ทรงอิทธิพลต่อวงการวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ ได้เลือกอยู่เคียงข้างประชาชนและต่อต้านรัฐบาลพลังปฏิกิริยาทั้งสมัยนำโดยขุนศึกและสมัยนำโดยพรรคก๊กมินตั๋ง เพื่อปกป้องประโยชน์ของประเทศชาติและสนองปณิธานของเขาในการใช้ผลงานศิลปะเพื่อรับใช้ประชาชน บทบาทสำคัญของหลู่ซิ่นต่อขบวนการอภิวัฒน์ของจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทำให้เขาเป็นนักเขียน นักสู้ และนักปราชญ์ที่ได้รับความเคารพนับถือจากผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์และประชาชนจีนอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม การที่หลู่ซิ่นเลือกอยู่เคียงข้างชนชั้นกรรมาชีพและต่อต้านรัฐบาลพลังปฏิกิริยา ส่งผลให้เขามีศัตรูจำนวนมาก ฝ่ายปฏิปักษ์ในวงการการเมืองและการประพันธ์ได้วิพากษ์วิจารณ์ชีวิตส่วนตัวรวมถึงผลงานของหลู่ซิ่นอย่างหนัก โดยเฉพาะเรื่องการแต่งงานครั้งที่สองกับสุยกว่างผิง (Hsu Kuang-ping) ผู้เป็นทั้งลูกศิษย์และสหายร่วมอุดมการณ์ของหลู่ซิ่น นักประพันธ์ที่สนับสนุนรัฐบาลพลังปฏิกิริยายังลบหลู่เกียรติภูมิของหลู่ซิ่นด้วยการตั้งฉายาแก่เขาว่า “เป็นนักเขียนความเรียง” (จู้ชิวไป๋, 2522, หน้า 180) เพื่อเยาะเย้ยที่หลู่ซิ่นเขียนผลงานประเภทเรื่องสั้นได้น้อย การศึกษาบทบาทของหลู่ซิ่นในการใช้ผลงานวรรณกรรมเพื่อสะท้อนสภาพสังคมจีนช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ครั้งนี้ จึงไม่เพียงทำให้ประจักษ์ภาพของหลู่ซิ่นในฐานะศิลปินแนว “ศิลปะเพื่อชีวิต” ชั้นนำของจีน ทว่ายังทำให้เห็นถึงความสามารถของเขาที่ประพันธ์วรรณกรรมได้หลายประเภท ผลงานของหลู่ซิ่นที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยมีทั้งหมด 119 เรื่อง แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เรื่องสั้น จำนวน 28 เรื่อง ความเรียง จำนวน 49 เรื่อง และกวีนิพนธ์ จำนวน 42 เรื่อง โดยวรรณกรรมแปลแต่ละประเภทได้ทำหน้าที่สะท้อนสภาพสังคมจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่ออย่างน่าสนใจและแตกต่างกัน

1. วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น

วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นของหลู่ซิ่นที่ใช้ประกอบการศึกษาครั้งนี้เป็นวรรณกรรมแปลภาษาไทยและมาจากหนังสือ 11 เล่ม ได้แก่ “พรุ่งนี้” (หลู่ซิ่น, ม.ป.ป.), “ฝันสลาย” (หลู่ซิ่น, ม.ป.ป.), “ชุมนุมเรื่องสั้นของหลู่ซิ่น” (หลู่ซิ่น, ม.ป.ป.), “ประวัติจริงของอาคิวและเรื่องสั้นอื่น ๆ ของหลู่ซิ่น” (2495), “เรื่องจริงของอาคิว” (หลู่ซิ่น, 2518), “บันทึกของคนบ้า รวมเรื่องสั้นของหลู่ซิ่น” (หลู่ซิ่น, 2519), “ชุมนุมเรื่องเอกของหลู่ซิ่น” (หลู่ซิ่น, 2523), “ประวัติจริงของอา Q” (หลู่ซิ่น, 2540), “เรื่องสั้นของหลู่ซวิ่น” (หลู่ซวิ่น, 2546), “ประวัติจริงของอา Q” (หลู่ซิ่น, 2550) และ “ตะโกนสู้ ชุมนุมเรื่องสั้นของหลู่ซิ่น” (หลู่ซิ่น, 2563)

การสังเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ 11 เล่มดังกล่าวทำให้ได้เรื่องสั้น จำนวน 28 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสั้นที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1918 มี 1 เรื่อง คือ “บันทึกประจำวันของคนบ้า” เรื่องสั้นที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1919 มี 2 เรื่อง ได้แก่ “ข่งอี๋จี่” และ “ยา” เรื่องสั้นที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1920 มี 4 เรื่อง ได้แก่ “พรุ่งนี้”, “เรื่องเล็ก ๆ เรื่องหนึ่ง”, “คลื่นลม” และ “เรือนผม” เรื่องสั้นที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1921 มี 2 เรื่อง ได้แก่ “บ้านเกิด” และ “ประวัติจริงของอา Q” เรื่องสั้นที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1922 มี 5 เรื่อง ได้แก่ “จิ้วชนบท”, “เทศกาลขนมจ้าง”, “แสงสว่าง”, “กระต่ายกับแมว” และ “สุขนาฏกรรมของเป็ด” เรื่องสั้นที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1924 มี 4 เรื่อง ได้แก่ “ไหว้เจ้า”, “ในร้านเหล้า”, “ครอบครัวที่มีความสุข” และ “สบู่” เรื่องสั้นที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1925 มี 8 เรื่อง ได้แก่ “ปราชญ์ คนโง่ และทาส”, “ผู้ถือสันโดษ”, “กำสรวลอดีต บันทึกของจวนเชิง”, “หย่าร้าง”, “ตะเกียงสว่างนิรันดร์กาล”, “ประจาน”, “ท่านอาจารย์กอร์” และ “น้องพี่” และเรื่องสั้นที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1926 มี 2 เรื่อง ได้แก่ “สู่ดวงจันทร์” และ “ตีดาบ”

หลู่ซิ่นเขียนเรื่องสั้นไม่มากและส่วนใหญ่เขียนในช่วงต้น ๆ ของการประกอบอาชีพนักเขียน คือ ตั้งแต่ ค.ศ. 1918 ถึง ค.ศ. 1926 อย่างไรก็ตาม เรื่องสั้นของเขาแทบทุกเรื่องมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ สร้างชื่อเสียงแก่ผู้เขียน และทำให้หลู่ซิ่นได้เข้ามาอยู่ในกลุ่มนักเขียนแนวสัจนิยมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของโลก

หนังสือรวมเรื่องสั้นของหลู่ซิ่นมีทั้งหมด 3 ชุด ได้แก่ “ตะโกนสู้” (call to arms) “ละล้าละลัง” (wandering) และ “เรื่องเก่าเล่าใหม่” (old tales retold) โดย “เรื่องเก่าเล่าใหม่” เป็นที่รู้จักน้อยที่สุดทั้งต่อผู้อ่านชาวจีนและผู้อ่านชาวต่างประเทศ ทั้งนี้ เพราะหลู่ซิ่นอาศัยเค้าโครงนิยายปรัมปราในการดำเนินเรื่อง แต่ปรับรายละเอียดและเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องระหว่างจินตนาการกับชีวิตจริงดังที่ปกรณ์ ลิมปนุสรณ์ (2546, หน้า 7) กล่าวว่า ผู้อ่านต้องมีความรู้ด้านวรรณคดีโบราณของจีนอย่างดีจึงจะเข้าใจเรื่องสั้นในชุด “เรื่องเก่าเล่าใหม่” ได้ เรื่องสั้นของหลู่ซิ่นที่ใช้ประกอบการศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่มาจากหนังสือชุด “ตะโกนสู้” และ “ละล้าละลัง” แต่มีเรื่องสั้น 2 เรื่องที่มาจากหนังสือชุด “เรื่องเก่าเล่าใหม่” ได้แก่ “สู่ดวงจันทร์” และ “ตีดาบ”

หนึ่งในปัจจัยที่ทำให้หลู่ซิ่นกลายเป็นผู้นำขบวนการอภิวัฒน์ด้านศิลปวัฒนธรรมของจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 คือ วรรณกรรมของเขามุ่งสะท้อนปัญหาในสังคมร่วมสมัยโดยเฉพาะวิถีชีวิตของชนชั้นล่างที่ถูกสังคมมองข้ามมาโดยตลอด แตกต่างกับวรรณกรรมคลาสสิกที่เน้นเรื่องราวเกี่ยวกับชนชั้นสูงฝ่ายเดียว เรื่องสั้นของหลู่ซิ่นจึงเป็นพื้นที่บันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของประเทศจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ฉายภาพชีวิตของชาวจีนในสังคมร่วมสมัยที่มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดเก่ากับแนวคิดใหม่ ตลอดจนบุคลิกลักษณะของประชาชนที่ยังไม่อาจสลัดคราบแห่งความเป็นทาส อันเป็นผลจากการอบรมบ่มเพาะในระบอบศักดินาที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมมานานหลายพันปี

เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ถูกสอดแทรกอยู่ในเรื่องสั้นของหลู่ซิ่นมีจำนวนมาก เช่น ในเรื่อง “เทศกาลขนมจ้าง” มีเหตุการณ์เดินขบวนของคนในวงการศึกษากรุงปักกิ่งกว่าหนึ่งหมื่นคนเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน ค.ศ. 1921 เพื่อเรียกร้องเงินเดือนที่รัฐบาลค้างชำระ ฝ่ายรัฐบาลได้สั่งให้ทหารเข้าสลายฝูงชนจนเกิดการปะทะกันและทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวนมาก (หลู่ซวิ่น, 2546, หน้า 134) ส่วนในเรื่อง “เรือนผม” พูดถึงการเฉลิมฉลองวันชาติในวันที่ 10 เดือนตุลาคมตามคำสั่งของรัฐบาลพลังปฏิกิริยา ซึ่งประชาชนในยุคร่วมสมัยกับหลู่ซิ่นเรียกว่า “เทศกาลสองสิบ” ทั้งนี้ เพื่อระลึกเหตุการณ์วันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1911 ที่พรรคปฏิวัตินำโดยซุนยัตเซ็นก่อการจลาจลที่เมืองอู่ชัง ล้มล้างราชวงศ์ชิง และนำไปสู่การสถาปนาสาธารณรัฐจีนใน ค.ศ. 1912 จากนั้นมีการประกาศให้วันที่ 10 ตุลาคมเป็นวันชาติของสาธารณรัฐจีน เรียกกันทั่วไปว่า “ซวงสือเจี๋ย” (วันสำคัญสองสิบ) ซึ่งปัจจุบันเป็นวันชาติของไต้หวัน (หลู่ซวิ่น, 2546, หน้า 94) อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ที่หลู่ซิ่นตั้งใจเน้นย้ำในผลงานของเขา ได้แก่ การปฏิวัติซินไฮ่เมื่อ ค.ศ. 1911 จากเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q”

และ “คลื่นลม” ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดของเยาวชนจีนหลังขบวนการ 4 พฤษภาคมในเรื่อง “กำสรวลอดีต บันทึกของจวนเชิง”

ราชวงศ์แมนจูเรียได้เข้าพิชิตกรุงปักกิ่งเมื่อ ค.ศ. 1636 และสถาปนาราชวงศ์ชิงที่ปกครองประเทศจีนยาวนานเกือบ 300 ปี (ค.ศ. 1636-1911) การเปลี่ยนแปลงราชวงศ์ปกครองดังกล่าวส่งผลให้ผู้ชายฮั่นถูกบังคับให้ไว้ผมตามแบบแมนจูเรีย คือ โกนหน้าผากและถักผมที่เหลือให้เป็นเปียยาวอยู่ด้านหลัง กับทั้งสร้างความไม่พอใจแก่ชาวฮั่นทั่วไปซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ กบฏต่อต้านราชวงศ์ชิงจึงมีขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะกบฏไท่ผิงระหว่าง ค.ศ. 1850-1864 ขบวนการไท่ผิงซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวนายากจนมีวัตถุประสงค์เพื่อล้มล้างราชวงศ์ของชาวแมนจูเรีย และก่อตั้งราชวงศ์ขึ้นมาปกครองใหม่ที่นำโดยชาวฮั่น กบฏกลุ่มนี้จึงประหารชีวิตใครก็ตามที่ไว้เปียเพราะถือเป็นสัญลักษณ์แทนราชวงศ์ต่างชาติ และรณรงค์ให้ผู้ชายจีนไว้ผมยาวตามแบบของชาวฮั่นคือ ไม่โกนหน้าผากและไม่ถักเปียอยู่ด้านหลัง ด้วยเหตุนี้ ขบวนการไท่ผิงจึงถูกกลุ่มปฏิกิริยาเรียกว่า “กบฏผมยาว” ขณะที่การปฏิวัติซินไฮ่ใน ค.ศ. 1911 นำโดยซุนยัตเซ็นซึ่งเป็นตัวแทนของชนชั้นนายทุน ทำให้ปูยีพระจักรพรรดิพระองค์สุดท้ายของราชวงศ์ชิงต้องสละราชสมบัติ และประเทศสาธารณรัฐจีนได้สถาปนาขึ้นอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1912

การปฏิวัติซินไฮ่แม้จะมีความหมายอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์ของจีน เพราะสามารถล้มล้างราชวงศ์ชิง ราชวงศ์สุดท้ายที่ปกครองตามระบอบศักดินา และทำให้จีนก้าวเข้าสู่ห้วงใหม่ในประวัติศาสตร์การพัฒนาของประเทศ กระนั้นการปฏิวัติซินไฮ่ได้เปลี่ยนแปลงสังคมแต่รูปแบบภายนอก ในความเป็นจริงประเทศจีน ยังอยู่ในสภาพเดิมเหมือนสมัยปกครองด้วยระบอบศักดินา หลังซุนยัตเซ็นได้รับเลือกจากที่ประชุมผู้แทน 17 มณฑลทั่วประเทศให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี และมีการจัดตั้งรัฐบาลเฉพาะกาลแห่งสาธารณรัฐจีนเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1912 ฝ่ายพลังปฏิกิริยานำโดยหยวนซื่อไข่ ขุนศึกที่มีอำนาจสูงสุดด้านการทหารขณะนั้น ก็พยายามเข้าแทรกแซงและชิงผลดอกของการปฏิวัติซินไฮ่ เขาได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานาธิบดีเฉพาะกาลแห่งสาธารณรัฐจีนแทนซุนยัตเซ็นเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1912 และการปกครองของรัฐบาลพลังปฏิกิริยาก็ทำให้สังคมจีนกลับสู่สภาพเดิมอย่างสมบูรณ์ คือ ประชาชนถูกกดขี่ขูดรีดจากเจ้าที่ดินและนายทุนหน้าเลือด (พวงร้อย คำเรียง, 2523, หน้า 134)

รัฐบาลพลังปฏิกิริยาพยายามปฏิรูปประเทศหลายประการ เช่น ส่งเสริมให้นักเรียนจีนศึกษาความรู้และวิทยาศาสตร์ของตะวันตก ปรับเปลี่ยนประเพณีที่ล้าสมัย และรณรงค์ให้คนรุ่นใหม่ตัดผมสั้น ฯลฯ อย่างไรก็ตาม สงครามกลางเมืองจากการแย่งชิงอำนาจระหว่างขุนศึกที่ปกครองมณฑลต่าง ๆ รวมถึงการต้องรับมือกับการรุกรานของทหารญี่ปุ่น ทำให้ประเทศจีนตกอยู่ในห้วงแห่งความสับสนอลหม่านและมืดมนที่สุดห้วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ ยิ่งไปกว่านั้น เหตุการณ์เมื่อ ค.ศ. 1915 ที่หยวนซื่อไข่ตั้งตนเป็นพระเจ้าจักรพรรดิหมายจะฟื้นฟูระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อีกครั้ง ทำให้พลังทางการเมืองทั้งฝ่ายปฏิวัติและที่เป็นฝ่ายเดียวกันคัดค้านอย่างหนัก หยวนซื่อไข่ต้องลาออกจากการเป็นจักรพรรดิใน ค.ศ. 1916 และเสียชีวิตหลังจากนั้นไม่นาน ต่อมาจางซุ่น ผู้ว่าการทหารมณฑลอานฮุยจัดตั้งรัฐบาลใหม่เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 1917 และพยายามฟื้นฟูการปกครองของราชวงศ์ชิงด้วยการอัญเชิญจักรพรรดิปูยีกลับสู่ราชบัลลังก์เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1917 การกระทำดังกล่าวสร้างความไม่พอใจแก่บรรดาขุนศึกรวมทั้งบุคคลสำคัญของจีน และก่อให้เกิดการปฏิวัติล้มล้างอำนาจของจางซุ่น ในที่สุดจักรพรรดิปูยีต้องสละราชบัลลังก์เป็นครั้งที่สอง และรัฐบาลจางซุ่นก็ยุติบทบาททางการเมืองลงหลังครองอำนาจเพียง 13 วัน (ทิพย์สุดา ปิยะพันธ์, 2551, หน้า 74-75)

ความสับสนอลหม่านของจีนระหว่าง ค.ศ. 1911-1917 ถูกสอดแทรกอยู่ในเรื่องสั้นของหลู่ซิ่นอย่างน่าสนใจ เช่น ในเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q” ตัวละครอา Q ตั้งข้อสังเกตว่า แม้จะเกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแล้ว แต่ดูเหมือนว่า หมู่บ้านเว่ยจวงที่เขาอาศัยยังอยู่ในสภาพเดิม ฝ่ายขูดรีด

ยังคงเป็นบุคคลหน้าเดิม ๆ เพียงแต่เปลี่ยนชื่อตำแหน่งให้เข้ากับบริบทใหม่เท่านั้น ผลพลอยได้จากการปฏิวัติที่ประจักษ์เป็นรูปธรรมมากที่สุดน่าจะเป็นเรื่องการตัดหางเปียทิ้งเพื่อเป็นการยืนยันว่า สังคมจีนได้ก้าวสู่ยุคแห่งการปฏิวัติแล้ว (หลู่ซิ่น, 2563, หน้า 198)

ส่วนเหตุการณ์จักรพรรดิปูยีกลับมาครองราชย์อีกครั้งปรากฏในเรื่อง “คลื่นลม” ซึ่งอำนวยทั้งคุณและโทษแก่ตัวละครที่เป็นชาวชนบท นายเจ็ดชั่งซึ่งถูกจับตัดหางเปียในช่วงเกิดการปฏิวัติใหม่ ๆ ต้องจมอยู่กับความทุกข์เพราะถูกเพื่อนบ้าน ภรรยา และมารดาประณามอย่างหนัก ขณะที่ท่านจ้าวผู้มีความคิดหลักแหลมจากการอ่าน “สามก๊ก” เพียงปล่อยเปียที่เคยขมวดขึ้นไว้บนศีรษะพร้อมกับโกนหน้าผากเล็กน้อยก็ได้ทรงผมตามแบบของผู้ชายแมนจูเรีย อย่างไรก็ตาม หลังประชาชนแน่ใจว่า พระเจ้าจักรพรรดิทรงหมดสิ้นพระราชอำนาจแล้ว นายเจ็ดชั่งก็กลับมาเป็นที่เคารพนับถือของคนรอบข้างอีกครั้ง ส่วนท่านจ้าวรีบม้วนหางเปียขึ้นไว้บนศีรษะเหมือนนักพรตในลัทธิเต๋าตามเดิม

ขณะที่ขบวนการ 4 พฤษภาคมเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาในเมืองปักกิ่ง และเกิดจากมติในการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ช่วงปลายเดือนเมษายน ค.ศ. 1919 ทั้งนี้มหาอำนาจจักรวรรดินิยมสนับสนุนให้จักรวรรดิญี่ปุ่นมีสิทธิ์ครอบครองเขตเช่าของเยอรมันในมณฑลซานตุง ประเทศจีน รัฐบาลจีนนำโดยขุนศึกแทนที่จะต่อสู้เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ กลับยินยอมคล้อยตามมติในที่ประชุมอย่างปราศจากเงื่อนไข เรื่องนี้สร้างความสะเทือนใจแก่ประชาชนที่เคยตั้งความหวังว่า การที่จีนเข้าข้างฝ่ายพันธมิตร และส่งคนงานกว่าสองแสนคนไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในยุโรปซึ่งขาดแคลนแรงงานระหว่างสงคราม จะมีผลให้สนธิสัญญาอันไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ที่จักรวรรดินิยมทำไว้กับจีนถูกยกเลิก ตลอดจนทำให้ประเทศจีนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ กระนั้นมติในที่ประชุมสันติภาพปารีสได้ชี้ชัดว่า ฝ่ายพันธมิตรหักหลังประเทศจีนด้วยการทำสัญญาลับกับญี่ปุ่น และอนุญาตให้ญี่ปุ่นมีอำนาจเหนือมณฑลซานตุงแทนเยอรมันที่แพ้สงครามเพื่อโน้มน้าวให้ญี่ปุ่นเข้าร่วมสงครามโลก ดังนั้น ในวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ. 1919 ขบวนนักศึกษากว่า 3,000 คนซึ่งเป็นตัวแทนจากมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย 13 แห่งในเมืองปักกิ่ง จึงชุมนุมกันที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน ก่อนจะเคลื่อนขบวนอย่างสงบไปที่บ้านพักของรัฐมนตรีคมนาคม ซึ่งเป็นคนนิยมญี่ปุ่นและเป็นตัวแทนของรัฐบาลจีนในการประชุมสันติภาพปารีส รัฐบาลขุนศึกจึงสั่งปราบปรามการชุมนุมประท้วงของนักศึกษา ทำให้นักศึกษามหาวิทยาลัยปักกิ่งถูกทำร้ายจนบาดเจ็บสาหัส 1 คน และนักศึกษาอีก 32 คน ถูกจับกุมตัว เหตุการณ์ครั้งนั้นส่งผลสะเทือนในวงกว้างทั้งแวดวงการศึกษา การเมือง และวรรณกรรม

ขบวนการ 4 พฤษภาคม นอกจากจะสะท้อนพลังของคนรุ่นใหม่ในการกำหนดอนาคตของประเทศจีนแล้ว ยังทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดของเยาวชนแทบทุกด้าน เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง การดำเนินชีวิตบนหลักเหตุผลมากกว่าความเคยชินหรือความเชื่องมงายเหมือนกับที่ประชาชนถูกครอบงำในระบอบเก่า ฯลฯ อย่างไรก็ตาม เยาวชนในยุคร่วมสมัยกับหลู่ซิ่นมีจุดอ่อน คือ ความใจร้อนและการมองขบวนการอภิวัฒน์ในมุมแคบแทนที่จะเป็นกระบวนการที่มีหลายขั้นตอน เยาวชนต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างเบ็ดเสร็จและรวดเร็วแทนการใช้หลักค่อยเป็นค่อยไป ด้วยเหตุนี้ หลู่ซิ่นจึงเขียนเรื่อง “กำสรวลอดีต บันทึกของจวนเชิง” เพื่อเป็นสัญญาณเตือนคนรุ่นใหม่ถึงอุปสรรคที่รอคอยพวกเขาอยู่เบื้องหน้า ในเรื่องสั้นชิ้นนี้ ตัวละครสื่อจวนเชิงและจื่อจุน เป็นเยาวชนที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และเปี่ยมด้วยอุดมการณ์ในการเปลี่ยนแปลงสังคม สื่อจวนเชิงสามารถอภิปรายอย่างไม่รู้จักเหนื่อยถึงปัญหาเผด็จการในครอบครัว การทำลายประเพณีนิยม รวมถึงการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคระหว่างสามีกับภรรยา ส่วนประโยคที่จื่อจุนชอบพูดติดปาก คือ *“ฉันเป็นตัวของฉันเอง ใครก็ไม่มีสิทธิ์จะมายุ่งกะเรื่องของฉัน!”* (หลู่ซิ่น, 2563, หน้า 370) ปัญหาเริ่มปรากฏเมื่อทั้งสองตัดสินใจมาอยู่ด้วยกันทั้งที่ยังไม่ได้แต่งงาน การต้องแบ่งปัน

ค่าครองชีพและพื้นที่ส่วนตัวทำให้ทั้งสองเห็นถึงข้อบกพร่องของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น สื่อจวนเชิงชอบดอกไม้ขณะที่จื่อจุนสนใจแต่สัตว์เลี้ยง การต้องทำงานเป็นแม่บ้านทำให้จื่อจุนอยู่ในสภาพเหงื่อไหลอาบหน้าตลอดวัน แลดูไม่สวยงามในสายตาของสามี และลักษณะนิสัยของเธอก็เปลี่ยนไปจากเดิม ไม่เหมือนสมัยที่รักกันใหม่ ๆ หลังถูกไล่ออกจากงาน สื่อจวนเชิงตัดสินใจแยกทางกับภรรยาเพราะมองว่า เธอกำลังขัดขวางความเจริญก้าวหน้าของเขา เรื่องยุติด้วยความบอบช้ำและการเสียชีวิตของจื่อจุนที่ไม่อาจทนรับกระแสต่อต้านจากคนรอบข้าง เรื่องสั้นชิ้นนี้ได้สะท้อนมุมมองของหลู่ซิ่นเกี่ยวกับเยาวชนในยุคร่วมสมัย คือ แม้จะได้รับแนวคิดใหม่และมีอุดมการณ์อันแรงกล้า แต่การขาดประสบการณ์ชีวิตทำให้เยาวชนประเมินสถานการณ์ผิดพลาด ดังนั้น เมื่อต้องเผชิญกับมรสุมชีวิต ทั้งสื่อจวนเชิงและจื่อจุนต่างก็อยู่ในอาการประหนึ่งปลาน็อคน้ำและทำให้เห็นถึงความอ่อนแอของแต่ละคนที่ต่างจากในจินตนาการ เช่น สื่อจวนเชิงไม่สามารถเลี้ยงดูภรรยาได้ ส่วนจื่อจุนแม้จะเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ แต่ก็ไม่อาจทำมาหากินเลี้ยงชีพตามลำพังท่ามกลางบริบทของสังคมที่ยังไม่รองรับบทบาทของสตรีเพศ ฯลฯ

เรื่องสั้นของหลู่ซิ่นยังฉายภาพชีวิตของชาวจีนในสังคมร่วมสมัยที่มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดเก่ากับแนวคิดใหม่ ด้านการเมืองการปกครอง ได้มีการต่อสู้อย่างดุเดือดระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนระบอบศักดินากับกลุ่มที่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย ทำให้เยาวชนที่นิยมการปกครองกระแสใหม่ถูกมองว่าเป็นบ้าหรือเป็นคนเนรคุณ ดังตัวละครน้องชายในเรื่อง “บันทึกประจำวันของคนบ้า” ที่ถูกคนรอบข้างมองว่ามีอาการผิดปกติทางจิตเพราะกล่าวหาสังคมในระบอบศักดินาว่า เป็นสังคม “คนกินคน” ตัวละคร “ข้าพเจ้า” ในเรื่อง “ไหว้เจ้า” ซึ่งไม่ถูกกับอาว์สี่ผู้เป็นศิษย์เก่าแห่งสำนักศึกษาชั้นสูงของราชวงศ์ชิง ตัวละครชายหนุ่มในเรื่อง “ยา” ที่ถูกประหารชีวิตเพราะมองว่า แผ่นดินชิงเป็นของประชาชนทุกคน ไม่ใช่คนใดคนหนึ่ง ตลอดจนตัวละครชายหนุ่มผู้ไม่เชื่อว่า การดับตะเกียงจะทำให้หมู่บ้านประสบเคราะห์ร้ายในเรื่อง “ตะเกียงสว่างนิรันดร์กาล” ด้านการรักษาโรค ชาวจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นิยมการรักษาโรคแผนโบราณ มีความเชื่อว่า ระบบธาตุส่งผลโดยตรงต่ออาการเจ็บไข้ได้ป่วยในเรื่อง “ยา” และความเชื่อที่ว่า การกินเลือดมนุษย์จะทำให้สุขภาพแข็งแรงในเรื่อง “พรุ่งนี้” นอกจากนั้น ยังมีการรักษาโรคแบบผสมผสานระหว่างการแพทย์แผนโบราณกับการแพทย์แผนตะวันตกดังตัวอย่างในเรื่อง “น้องพี่” เป็นต้น

วิถีชีวิตของชาวจีนในสังคมร่วมสมัยที่หลู่ซิ่นพยายามต่อต้านมาโดยตลอด คือ การไม่มีเหตุผลเนื่องจากทำให้ประชาชนดำเนินชีวิตตามความเคยชินมากกว่าที่จะเป็นการพิจารณาตามบริบทแวดล้อม ดังตัวอย่างในเรื่อง “กระต่ายกับแมว” และ “สุขนาฏกรรมของเป็ด” ขณะที่เรื่องสั้นในชุด “เรื่องเก่าเล่าใหม่” จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “สู่ดวงจันทร์” และ “ตีดาบ” ทำให้เห็นถึงอิทธิพลที่นิยายปรัมปรามีต่อความนึกคิดของผู้คน กล่าวคือ ชาวจีนส่วนใหญ่ชอบอยู่ในโลกแห่งจินตนาการมากกว่าโลกแห่งความเป็นจริง นอกจากนั้น การสร้างตัวละครเหมยเจียนฉื่อที่ประเมินศักยภาพตนเองอย่างสูงในเรื่อง “ตีดาบ” หลู่ซิ่นพยายามชี้ให้เห็นว่าการไม่กล้ายอมรับข้อจำกัดส่งผลให้ชาวจีนหลับใหลอยู่แต่ในอดีตหรือในโลกแห่งจินตนาการ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อขบวนการอภิวัฒน์แทบทุกด้าน

ปัญญาชนและผู้ใช้แรงงานในเรื่องสั้นของหลู่ซิ่นมีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และสามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มชนแต่ละกลุ่มในสังคมร่วมสมัย สามัญชนจีนในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ยังไม่อาจสลัดคราบแห่งความเป็นพลเมืองในระบอบเก่า เช่น ลักษณะจำยอมจนกลายเป็นความเคยชินของตัวละครยุ่นถูในเรื่อง “บ้านเกิด” และตัวละครที่เป็นทาสในเรื่อง “ปราชญ์ คนโง่ และทาส” ความกลับกลอกและบุคลิกที่ย้อนแย้งของอา Q ในเรื่อง “ประวัติจริงของอา Q” ที่สยบระย่อต่อผู้มีอำนาจแต่กดขี่ข่มเหงผู้ที่ไม่มีทางสู้ ผู้ใช้แรงงานในเรื่องสั้นของหลู่ซิ่นยังมีลักษณะร่วมหลายประการ เช่น ความสอดรู้สอดเห็นดังตัวอย่างฝูงชนที่มามุงดูตำรวจและนักโทษบนท้องถนนในเรื่อง “ประจาน” การที่ชาวบ้านเกาะกลุ่มกันวิจารณ์ชีวิตของ

นางเสียงหลินในเรื่อง “ไหว้เจ้า” รวมถึงเหตุการณ์การหย่าร้างระหว่างอั้ยกูกับ “ไอ้สัตว์หนุ่ม” ซึ่งเป็นที่โจษจันในละแวกชายฝั่งทะเลรวม 18 หมู่บ้านในเรื่อง “การหย่าร้าง”

ปัญญาชนในเรื่องสั้นของหลู่ซิ่นมีความหลากหลาย ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับการศึกษาแบบเก่า เช่น ตัวละครข่งอี๋จี่ในเรื่อง “ข่งอี๋จี่” และตัวละครเฉินซื่อเฉิงในเรื่อง “แสงสว่าง” ลักษณะร่วมของปัญญาชนกลุ่มนี้คือ ชำนาญแต่การท่องจำตำราหนังสืออย่างเดียว ส่วนปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลพลังปฏิกิริยาซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกนิยมรูปแบบภายนอกและมีลักษณะครึ่ง ๆ กลาง ๆ ไม่เด็ดขาด เช่น ตัวละครเว่ยเหลียนซูในเรื่อง “ผู้ถือสันโดษ” และฟังเสวียนเชาในเรื่อง “เทศกาลขนมจ้าง” ขณะที่ปัญญาชนที่มีเจตนาอยู่เคียงข้างประชาชน ต้องเผชิญกับปัญหาปากท้องในชีวิตประจำวันจนก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์กับการเอาชีวิตรอด เช่น ตัวละครหลี่เหวยฝู่ในเรื่อง “ในร้านเหล้า” หรือตัวละครที่เป็นนักเขียนในเรื่อง “ครอบครัวที่มีความสุข” หลู่ซิ่นยังชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดอื่น ๆ ของปัญญาชน เช่น ความไร้น้ำยาของเกากั้นถิงในเรื่อง “ท่านอาจารย์กอร์” ที่ไม่กล้าแม้แต่จะเงยหน้ามองเด็กนักเรียนในระหว่างสอนหนังสือ หรือความใจร้อนของคนรุ่นใหม่ดังกรณีของสื่อจวนเซิงและจื่อจุนในเรื่อง “กำสรวลอดีตบันทึกของจวนเซิง” ฯลฯ

สิ่งที่ทำให้หลู่ซิ่นแตกต่างจากนักเขียนแนว “ศิลปะเพื่อชีวิต” ในวงการวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ คือ เขาไม่เพียงสะท้อนปัญหาสังคมและวิถีชีวิตที่ล้าสมัยของประชาชน ทว่าท่ามกลางความสับสนอลหม่านของประเทศจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อ หลู่ซิ่นยังมองเห็นพลังอันยิ่งใหญ่ของผู้ใช้แรงงานในฐานะกลุ่มชนที่มีจำนวนมากที่สุดและเชื่อมั่นว่า ชนกลุ่มนี้จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้ประเทศจีนผ่านพ้นวิกฤตต่าง ๆ ไปได้ ตัวอย่างเช่น หลู่ซิ่นพูดถึงความมีน้ำใจและความสมานสามัคคีของชาวชนบทในเรื่อง “จิ้วชนบท” และความรับผิดชอบของพลเมืองที่เป็นบุคคลธรรมดา ๆ ในเรื่อง “เรื่องเล็ก ๆ เรื่องหนึ่ง” ฯลฯ การชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ ของปัญญาชนจีน หลู่ซิ่นไม่มีเจตนาที่จะบั่นทอนกำลังใจของชนกลุ่มนี้ กลับเป็นการติเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนา การสะท้อนปัญหาของปัญญาชนจีนจึงถือเป็นความสำเร็จขั้นต้นเพื่อที่คนกลุ่มนี้จะสามารถทำหน้าที่ผลักดันขบวนการอภิวัฒน์ของประชาชนต่อไป ดังข้อความตอนท้ายในเรื่อง “ในร้านเหล้า” ว่า

> *“ข้าพเจ้าเดินกลับไปยังโรงแรมตามลำพังลมหนาวและหิมะพัดมาต้องใบหน้า แต่กลับรู้สึกสดชื่น ท้องฟ้ามืดลงแล้ว อาคารบ้านเรือนและถนนหนทางก็ถักร้อยเข้าด้วยกันในตาข่ายหิมะอันหนาแน่นและขาวบริสุทธิ์ ทว่าไม่นิ่งอยู่กับที่”*
>
> (หลู่ซิ่น, 2563, หน้า 287)

2. วรรณกรรมประเภทความเรียง

ความเรียงของหลู่ซิ่นที่ใช้ประกอบการศึกษาครั้งนี้เป็นวรรณกรรมแปลภาษาไทยจากหนังสือ 2 เล่ม ได้แก่ “คนกินคน” (หลู่ซิ่น, ปาจิณ และฉี่อี่, 2522) และ “ชุมนุมกวีร้อยแก้วชุด ‘หญ้าป่า’ ” (หลู่ซิ่น, 2523) ประกอบด้วยความเรียงจำนวน 49 เรื่อง ความเรียงที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1924 มี 5 เรื่อง ได้แก่ “คืนฤดูใบไม้ร่วง”, “การลาจากของเงา”, “ขอทาน”, “ล้างแค้น (1)” และ “ล้างแค้น (2)” ความเรียงที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1925 มี 14 เรื่อง ได้แก่ “ในการบรรยายความเห็น”, “คำโต้ตอบของสุนัข”, “ความหวัง”, “หิมะ”, “ว่าว”, “เรื่องดี”, “คนผ่านทาง”, “ไฟที่มอดดับ”, “นรกอันรุ่งเรืองที่สูญสิ้นไปแล้ว”, “คำจารึกบนหลุมฝังศพ”, “การเหยียดหยามอันน่าประหวั่นพรั่นพรึง”, “หลังจากความตาย”, “นี่แหละนักสู้” และ “ใบไม้ที่ถูกแมลงเจาะ” ความเรียงที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1926 มี 2 เรื่อง ได้แก่ “ท่ามกลางคราบเลือดสีซีดจาง” และ “การตื่นตัว” ความเรียงที่เขียนเมื่อ ค.ศ. 1936 เป็นชุด “บันทึกกลางดึก” ประกอบด้วย 28 เรื่อง ได้แก่ “ภาพแกะสลักของ Kollwitz”, “วิจารณ์การตายมืด”, “นิทานสำหรับเด็ก”, “นิทานสำหรับเด็กอีกเรื่องหนึ่ง”, “จดหมายจริงหนึ่งฉบับ”, “ราตรีสดุดี”, “อำมาตย์แห่งทรราช”, “การเล่นกล”, “ภัยเหลือง”, “ความคิดต้นฤดูชิวเทียน”,

“การปกครองที่ดีและชั่ว”, “ผีสางในวงการประพันธ์ของจีน”, “ผีสางในวงการประพันธ์ของจีน ตอน ‘ทายาทของเจงกิสข่าน’ ”, “ผีสางในวงการประพันธ์ของจีน ตอน ‘บุคคลประเภทที่ 3’ ”, “ผีสางในวงการประพันธ์ของจีน ตอน ‘ยุทธวิธีขั้นสุดท้าย’ ”, “ศิลปะเพื่อศิลปะ?”, “ภาพล้อ ตอนที่ 1”, “ภาพล้อ ตอนที่ 2”, “เกี่ยวกับผู้หญิง”, “วิวัฒนาการของผู้ชาย”, “ปีใหม่”, “ฮิตเลอร์กับเฉินซื่อหวาง”, “การผลักดัน”, “ฮิวเมอริสม์”, “เบอร์นาร์ดชอว์สดุดี”, “ค้างคาว”, “ความคิดวิตถารแบบจีน” และ “ราตรีแห่งชีวเทียน”

หลู่ซิ่นเริ่มต้นอาชีพนักเขียนด้วยผลงานประเภทความเรียง ไม่ใช่เรื่องสั้นหรือกวีนิพนธ์ ไม่ปรากฏข้อมูลชัดเจนว่า เขาเขียนความเรียงเรื่องแรกเมื่อไร แต่จากการสำรวจผลงานที่ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษพบความเรียงเรื่อง “Notes for Jia-jian-sheng” ที่หลู่ซิ่นเขียนเมื่อ ค.ศ. 1898 ขณะอายุ 17 ปี หรือใน ค.ศ. 1903 หลู่ซิ่นได้เขียนความเรียงหลายเรื่อง เช่น “The soul of Sparta” “On germanium” และ “An outline of Chinese geology” ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ช่วงที่หลู่ซิ่นเขียนความเรียงมากที่สุด คือ 10 ปีสุดท้ายของชีวิตเพราะในช่วงปลายคริสต์ทศวรรษ 1920 รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งนำโดยเจียงไคเช็คได้ดำเนินการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์นำโดยเหมาเจ๋อตงอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันชาวจีนก็ต้องรับมือกับสงครามนองเลือดจากการรุกรานของทหารญี่ปุ่น สถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงทุกวันทำให้การเขียนเรื่องสั้นซึ่งต้องมีการวางโครงเรื่องตัวละคร ฉาก และแนวคิด ฯลฯ อย่างมีชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ต้องใช้เวลามาก และไม่อาจสะท้อนเหตุการณ์อย่างทันท่วงที หลู่ซิ่นจึงเลือกเขียนวรรณกรรมประเภทความเรียงเป็นหลัก

ความเรียงของหลู่ซิ่นมีเนื้อหาที่หลากหลายและสะท้อนปณิธานของเขาในฐานะนักเขียนแนว “ศิลปะเพื่อชีวิต” คนหนึ่ง ผลงานของหลู่ซิ่นทำให้ทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ แสดงเจตนารมณ์ในการต่อต้านรัฐบาลพลังปฏิกิริยารวมถึงปัญญาชนที่เอาตัวรอดด้วยการยกย่องแนวคิด “ศิลปะเพื่อศิลปะ” อนึ่ง ถึงแม้ความเลวร้ายทางการเมืองและเหตุการณ์วิปโยคที่เกิดขึ้นประจำวันจะทำให้หลู่ซิ่นเศร้าหมอง แต่เขาก็ไม่เคยสิ้นหวัง ยังคงเชื่อมั่นในอนาคตที่ดีขึ้นของประเทศชาติ การปลดปล่อยสตรีจีนจากบ่วงจารีตแบบเก่าและแนวคิดปิตาธิปไตยถือเป็นลักษณะเด่นในความเรียงของหลู่ซิ่น ทั้งนี้ เพราะมีการนำเสนอประเด็นอย่างตรงไปตรงมา แตกต่างจากเรื่องสั้นและกวีนิพนธ์ที่เพียงสอดแทรกอยู่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ เท่านั้น

การปราบปรามปัญญาชนผู้มีความคิดก้าวหน้าของรัฐบาลพลังปฏิกิริยาเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่หลู่ซิ่นเน้นย้ำในความเรียงหลายเรื่อง เช่น ในเรื่อง “ภาพแกะสลักของ Kollwitz” เขียนเมื่อ ค.ศ. 1936 เขาพูดถึงเหตุการณ์ที่โหยวสือนักประพันธ์หนุ่มซึ่งพยายามเผยแพร่ภาพแกะสลักของศิลปินต่างชาติสู่สังคมจีน ถูกตำรวจของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งสังหารอย่างปิดลับพร้อมกับสหายอีก 5 คน ขณะที่ความเรียงเรื่อง “ผีสางในวงการประพันธ์ของจีน” ตอน “ทายาทของเจงกิสข่าน” หลู่ซิ่นพูดถึงเหตุการณ์รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งปราบปรามนักเขียนกลุ่มชาตินิยมที่คัดค้านการรุกรานของทหารญี่ปุ่นและเรียกร้องให้รัฐบาลปกป้องดินแดนบ้านเกิด ศิลปินกลุ่มนี้ถูกปราบปรามด้วยกระบองแส้หนังและปืนสั้น ต้องหนีตายหัวซุกหัวซุนพร้อมกับร่างกายที่เต็มไปด้วยแผลฉกรรจ์ แต่คนกลุ่มนี้ยังถือว่าโชคดีกว่าเพื่อนร่วมอาชีพอีกหลายคนที่ต้องกลายเป็นศพลอยอยู่กลางผืนน้ำ

หลู่ซิ่นใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการต่อต้านรัฐบาลพลังปฏิกิริยามาโดยตลอด เมื่อพิจารณาผลงานประเภทความเรียงของเขาโดยภาพรวม จะเห็นถึงความแตกต่างระหว่างงานเขียนในช่วงก่อนและหลัง ค.ศ. 1927 อย่างชัดเจน ในช่วงก่อน ค.ศ. 1927 หลู่ซิ่นต่อต้านรัฐบาลพลังปฏิกิริยานำโดยขุนศึกผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ความฝัน ไฟ แมลงวัน และสุนัขในเมือง ฯลฯ แต่หลังเหตุการณ์พรรคก๊กมินตั๋งปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์อย่างโหดเหี้ยมใน ค.ศ. 1927 งานเขียนของหลู่ซิ่นมีลักษณะโจมตีรัฐบาลอย่างตรงไปตรงมา และพุ่งเป้าไปที่ผู้นำพรรคก๊กมินตั๋งอย่างไม่เกรงกลัว ความเรียงที่โจมตีรัฐบาลพลังปฏิกิริยานำโดยขุนศึก ได้แก่ เรื่อง “ใบไม้ที่ถูกแมลงเจาะ” เขียนเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม ค.ศ. 1925 เนื้อหาพูดถึง

ใบเมเปิลที่ถูกแมลงเจาะเป็นรู ซึ่งหลู่ซิ่นเก็บไว้ตั้งแต่ฤดูใบไม้ร่วงของปีก่อน เพื่อสะท้อนสถานภาพของเขาขณะหลบหนีการไล่ล่าของรัฐบาล โดยต้องซ่อนตัวตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ในนครปักกิ่ง ส่วนความเรียงที่เขียนต่อต้านรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งมีจำนวนมาก เช่น ในเรื่อง “การเล่นกล” เขียนเมื่อ ค.ศ. 1933 หลู่ซิ่นพูดถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่โดยยกตัวอย่างกรณีที่เจ้าของคณะแสดงละครสัตว์ปฏิบัติต่อเด็กเล่นกลและหมีดำซึ่งถูกทรมานจนแทบจะกระดิกตัวไม่ไหว ความโหดเหี้ยมไร้มนุษยธรรมของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งยังประจักษ์จากที่รัฐบาลสั่งปราบปรามเยาวชนที่มีความคิดก้าวหน้าในเรื่อง “วิจารณ์การตายมืด” ตลอดจนการขู่ขวัญนักศึกษาอายุ 18 ปีที่แกะสลักนวนิยายของนักประพันธ์ชาวรัสเซียในความเรียง 3 เรื่อง ได้แก่ “นิทานสำหรับเด็ก” “นิทานสำหรับเด็กอีกเรื่องหนึ่ง” และ “จดหมายจริงหนึ่งฉบับ”

ควบคู่กับการประณามรัฐบาลพลังปฏิกิริยา หลู่ซิ่นได้เผยโฉมหน้าที่แท้จริงของปัญญาชนที่เอาตัวรอดด้วยการเข้าข้างรัฐบาลอย่างหน้ามืดตามัว เช่น เรื่อง “นี่แหละนักสู้” เขียนเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1925 และความเรียงชุด “ผีสางในวงการประพันธ์ของจีน” จำนวน 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ตอนที่ 3 มีชื่อเฉพาะว่า “บุคคลประเภทที่ 3” และตอนที่ 4 มีชื่อเฉพาะว่า “ยุทธวิธีขั้นสุดท้าย” นอกจากนั้นในความเรียง 2 เรื่อง ได้แก่ “ศิลปะเพื่อศิลปะ?” และ “การผลักดัน” หลู่ซิ่นยังพูดถึงลักษณะกลับกลอกและความไร้น้ำยาของนักประพันธ์ที่เข้าข้างรัฐบาลโดยตั้งฉายาแก่คนกลุ่มนี้ว่า “บุคคลประเภทที่ 3” และ “สุภาพบุรุษผู้ทรงคุณธรรม”

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าสถานการณ์จะทำให้รวดร้าวปานใด หลู่ซิ่นก็ไม่เคยท้อถอย เขามีความหวังเต็มเปี่ยมในอนาคตของประเทศจีน ในความเรียงเรื่อง “คืนฤดูใบไม้ร่วง” เขียนเมื่อวันที่ 15 กันยายน ค.ศ. 1924 ท่ามกลางความยะเยือกและเกร็ดน้ำค้างที่เกาะอยู่ตามต้นไม้ต่าง ๆ ในสวน เพียงได้เห็นดอกไม้สีชมพูผลิบานแม้จะเป็นการบานในระยะสั้น “ข้าพเจ้า” ก็รู้สึกสุขใจ และจินตนาการถึงภาพสรรพพฤกษาบานสะพรั่งในฤดูใบไม้ผลิ ความเรียงของหลู่ซิ่นหลายเรื่องยังสะท้อนความหวังและความเชื่อมั่นในพลังของคนรุ่นใหม่ซึ่งได้รับการศึกษาแบบใหม่และอยู่ในช่วงที่บริบูรณ์พร้อมด้วยพละกำลังและจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ เช่น ในเรื่อง “การตื่นตัว” เขียนเมื่อวันที่ 10 เมษายน ค.ศ. 1926 หลู่ซิ่นกล่าวสดุดีเยาวชนที่กล้าแสดงความรู้สึกออกมาอย่างเปิดเผย เช่น ความชิงชังลักษณะหน้าไหว้หลังหลอก และความรู้สึกที่สังคมร่วมสมัยไม่น่าอยู่เพราะมีแต่การคร่ำครวญหวนไห้ ฯลฯ ขณะที่เรื่อง “ท่ามกลางคราบเลือดสีชีดจาง” เขียนเมื่อวันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 1926 หลู่ซิ่นยกย่องคนรุ่นใหม่ที่กล้าลุกขึ้นสู้กับผู้มีอำนาจ และต่อต้านแนวคิดทางศาสนาที่สอนให้ประชาชนทนรับกับเหตุการณ์วิปโยคในแบบจำยอม

มุมมองของหลู่ซิ่นเกี่ยวกับการปลดปล่อยสตรีจีนประจักษ์จากความเรียง 2 เรื่อง ได้แก่ “เกี่ยวกับผู้หญิง” และ “วิวัฒนาการของผู้ชาย” เนื้อหาสะท้อนสภาพที่น่าเวทนาของสตรีจีนที่ตกต่ำยิ่งกว่าสัตว์ตัวเมีย หลู่ซิ่นยังประณามระบอบศักดินาที่จำกัดสิทธิและครอบงำผู้หญิงในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การใช้หลักจริยธรรมที่สร้างโดยนักปราชญ์ชื่อดังอย่างโอวกงและขงจื๊อ ได้แก่ เรื่องที่สตรีต้องรักษาพรหมจรรย์และห้ามการมีอารมณ์ความรู้สึกทุกรูปแบบ ฯลฯ ผู้ชายในสังคมร่วมสมัยกับหลู่ซิ่นยังสกัดขบวนการปลดปล่อยผู้หญิงจีนด้วยการอ้างทฤษฎีที่อิงวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เช่น แนวคิดที่ความรู้สึกทางเพศเป็นสัญลักษณ์แทนความเป็นสัตว์ จึงไม่ควรถือเป็นมูลเหตุสำคัญของความรักแท้ ฯลฯ

การประมวลวรรณกรรมแปลประเภทความเรียงทำให้เห็นถึงพลังในการรังสรรค์ผลงานของหลู่ซิ่นซึ่งสามารถนำเสนอสถานการณ์ทางการเมืองของจีนที่ผันแปรอย่างรวดเร็วในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 สมดังปณิธานในการใช้ผลงานศิลปะเพื่ออำนวยประโยชน์แก่ประชาชน ความเรียงของหลู่ซิ่นมีเนื้อหาที่หลากหลายเช่นเดียวกับเรื่องสั้นและกวีนิพนธ์ โดยเน้นการนำเสนอเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อการต่อต้านรัฐบาลพลังปฏิกิริยาทั้งสมัยนำโดยขุนศึกและสมัยนำโดยพรรคก๊กมินตั๋ง สะท้อนความเชื่อมั่นของ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

หลู่ซิ่นในอนาคตของประเทศ ที่สำคัญ ความเรียงของหลู่ซิ่นนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับสตรีจีนจากการชี้ให้เห็นสภาพอันต่ำต้อยของสตรีสมัยศักดินา และอุปสรรคในการปลดปล่อยสตรีจากแนวคิดประเพณีนิยม ลัทธิขงจื๊อ และเจตนารมณ์ของผู้ชายในสังคมเก่าที่ปรารถนาจะครอบงำผู้หญิงตลอดกาล

3. วรรณกรรมแปลประเภทกวีนิพนธ์

วรรณกรรมแปลประเภทกวีนิพนธ์ของหลู่ซิ่นที่ใช้ประกอบการศึกษาครั้งนี้ มีทั้งหมด 42 เรื่อง จากหนังสือ “กวีนิพนธ์หลู่ซิ่น” ประกอบด้วย กวีนิพนธ์ที่ไม่ปรากฏปีประพันธ์มี 4 เรื่อง ได้แก่ “นักศึกษากับพระพุทธรูปหยก”, “ขอแสดงความสลดใจในชะตากรรมของนักศึกษา”, “แนะนำอี๊ต๊ะฟูอย่าอพยพครอบครัวไปหังโจว” และ “บทกวีมอบแด่เพื่อนชาวญี่ปุ่น” กวีนิพนธ์ที่ประพันธ์เมื่อ ค.ศ. 1903 มี 1 เรื่อง คือ “บทกวีในภาพถ่าย” กวีนิพนธ์ที่ประพันธ์เมื่อ ค.ศ. 1912 มี 1 เรื่อง คือ “ไว้อาลัยแด่ฟั่นอ้ายหนง” กวีนิพนธ์ที่ประพันธ์เมื่อ ค.ศ. 1924 มี 1 เรื่อง คือ “เมื่อฉันสูญเสียความรัก” กวีนิพนธ์ที่ประพันธ์เมื่อ ค.ศ. 1928 มี 1 เรื่อง คือ “เพียงแค่นี้” กวีนิพนธ์ที่ประพันธ์เมื่อ ค.ศ. 1931 มี 10 เรื่อง ได้แก่ “แด่–อูชิยามะ”, “รำลึกความหลังที่ลืมเลือนไปแล้ว”, “สำหรับมิสเตอร์โอ.อี ในโอกาสกลับญี่ปุ่นพร้อมด้วยกล้วยไม้”, “แด่–นักวิจารณ์ละครชาวญี่ปุ่น”, “ลำนำเพลงของเจ้าแม่เซียง”, “บทกวีไม่มีชื่อ” (ประพันธ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ. 1931), “บทกวีไม่มีชื่อ” (ประพันธ์เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1931), “ส่งมิสเตอร์ฮิโลชิ มาซุดะกลับญี่ปุ่น”, “เพลงของพวกคนดี ๆ” และ “เพลงพื้นบ้านนานจิง” กวีนิพนธ์ที่ประพันธ์เมื่อ ค.ศ. 1932 มี 10 เรื่อง ได้แก่ “บทกวีไม่มีชื่อ” (ประพันธ์เมื่อวันที่ 23 มกราคม ค.ศ. 1932), “กลอนสด”, “แด่–ผิงจื่อ”, “เขียนขึ้นภายหลังกรณี 28 มกราคม”, “ยิ้มเยาะตนเอง”, “บทกวีล้อเลียนศาสตราจารย์ทั้งสี่”, “เรื่องที่ได้ยินมา”, “ตอบต่อความขมขื่นของเพื่อน” และ “บทกวีไม่มีชื่อ” จำนวน 2 บท (ประพันธ์เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1932) กวีนิพนธ์ที่ประพันธ์เมื่อ ค.ศ. 1933 มี 9 เรื่อง ได้แก่ “วันปีใหม่ ค.ศ. 1933”, “แด่–จิตรกรชาวญี่ปุ่นท่านหนึ่ง”, “คำอุทิศใน ‘ตะโกนสู้’ ”, “คำอุทิศใน ‘พเนจร’ ”, “ไว้อาลัยแด่หยางฉวน”, “คำจารึกแด่เจดีย์ซานอี้”, “บทกวีไม่มีชื่อ” (ประพันธ์เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1933), “บทกวีไม่มีชื่อ” (ประพันธ์เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 1933) และ “บทกวีไม่มีชื่อ” (ประพันธ์เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ. 1933) กวีนิพนธ์ที่ประพันธ์เมื่อ ค.ศ. 1934 มี 5 เรื่อง ได้แก่ “โรคไขสันหลังอักเสบ”, “บทกวีไม่มีชื่อ” (ประพันธ์เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1934) “ความคิดคำนึงเมื่อคืนฤดูใบไม้ร่วง”, “แด่–สุยกว่างผิง คำจารึกในหนังสือแนะนำภาพวาดเล่ม 3 ของเจี้ยนจื่อหยวน” และ “กลอนสด เขียนขึ้นเมื่อปลายฤดูใบไม้ร่วง”

กวีนิพนธ์ของหลู่ซิ่นที่สะท้อนสภาพสังคมจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อโดยเฉพาะสภาพสงครามที่ทหารญี่ปุ่นรุกรานประเทศจีน ได้แก่ “เขียนขึ้นภายหลังกรณี 28 มกราคม” ประพันธ์เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม ค.ศ. 1932 “เรื่องที่ได้ยินมา” ประพันธ์เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1932 และ “คำจารึกแด่เจดีย์ซานอี้” ประพันธ์เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน ค.ศ. 1933 โดยหลู่ซิ่นพูดถึงเหตุการณ์เมื่อวันที่ 28 มกราคม ค.ศ. 1932 ทหารญี่ปุ่นทิ้งระเบิดลงนครเซี่ยงไฮ้ ทำให้อาคารสถานที่ต่าง ๆ ถูกทำลายย่อยยับรวมถึงบ้านพักของเขาในเขตหงโข่วด้วย ส่วนในกวีนิพนธ์เรื่อง “นักศึกษากับพระพุทธรูปหยก” และ “ขอแสดงความสลดใจในชะตากรรมของนักศึกษา” หลู่ซิ่นกล่าวถึงเหตุการณ์ทหารญี่ปุ่นยึดด่านซานไห่กวาน ณ กำแพงเมืองจีนเมื่อวันที่ 3 มกราคม ค.ศ. 1933 ทำให้ประชาชนในนครปักกิ่งตื่นตระหนก ขณะที่ผู้นำรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งเผ่นหนีไปเมืองอื่นพร้อมด้วยสมบัติอันมีค่าจำนวนมาก

ชาวจีนร่วมสมัยกับหลู่ซิ่นนอกจากต้องเผชิญกับการรุกรานของทหารญี่ปุ่นแล้ว ยังต้องทนรับกับสภาพสงครามกลางเมืองระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์ ในกวีนิพนธ์เรื่อง “บทกวีไม่มีชื่อ” ประพันธ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ. 1932 หลู่ซิ่นพูดถึง “การล้อมกวาดล้าง” ที่รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งสั่งโจมตีฐานที่มั่นเขตอิสระเจียงซี-ฟุเจี้ยนของพรรคคอมมิวนิสต์ โดย “การล้อมกวาดล้าง” ครั้งแรกมีขึ้นเมื่อ ค.ศ.

1931 ขณะที่ “การล้อมกวาดล้าง” ครั้งที่ 4 ปรากฏใน “บทกวีไม่มีชื่อ” ประพันธ์เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1932 ส่วน “การล้อมกวาดล้าง” ครั้งที่ 5 ปรากฏใน “บทกวีไม่มีชื่อ” ประพันธ์เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1934

ความไม่สงบทางการเมืองดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีจีน ในกวีนิพนธ์ 3 เรื่อง ได้แก่ “บทกวีมอบแด่เพื่อนชาวญี่ปุ่น” “บทกวีไม่มีชื่อ” ประพันธ์เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1933 และ “บทกวีไม่มีชื่อ” ประพันธ์เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ. 1933 หลู่ซิ่นพูดถึงการดิ้นรนต่อสู้เพื่อเลี้ยงชีพของชาวจีนในภาวะสงครามซึ่งเต็มไปด้วยความยากลำบากและความขมขื่น ตลอดจนบรรยากาศที่มีแต่ความอ้างว้างเดียวดายตามหมู่บ้านต่าง ๆ สภาวะอดอยากทำให้สตรีจีนหลายคนต้องประกอบอาชีพที่สังคมมองว่า ไม่เหมาะสม บ้างต้องปรนเปรอและสร้างความบันเทิงแก่ผู้มีอำนาจในสังคมท่ามกลางความบอบช้ำที่บ้านแตกสาแหรกขาดเพราะสงคราม

กวีนิพนธ์ของหลู่ซิ่นที่ประณามพลังปฏิกิริยาโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งมีหลายเรื่อง ใน “นักศึกษากับพระพุทธรูปหยก” และ “ขอแสดงความสลดใจในชะตากรรมของนักศึกษา” หลู่ซิ่นประณามรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่ปล่อยให้ประชาชนในนครปักกิ่งเผชิญกับทหารญี่ปุ่นตามลำพัง ส่วนใน “วันปีใหม่ ค.ศ. 1933” ประพันธ์เมื่อวันที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1933 หลู่ซิ่นพุ่งเป้าไปที่ผู้นำรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งขณะนั้น คือ เจียงไคเช็ค ที่หลีกเลี่ยงการทำสงครามกับญี่ปุ่นด้วยการไปพำนักและตั้งกองบัญชาการทหารบนยอดเขาหลูซาน

รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งไม่เพียงเป็นฝ่ายเปิดฉากสงครามกลางเมืองกับพรรคคอมมิวนิสต์ แต่ยังประหารประชาชนที่มีความเห็นต่าง เนื้อหาส่วนนี้ปรากฏในกวีนิพนธ์เรื่อง “ลำนำเพลงของเจ้าแม่เซียง” ประพันธ์เมื่อวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ. 1931 โดยเฉพาะเรื่อง “รำลึกความหลังที่ลืมเลือนไปแล้ว” ประพันธ์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1931 เรื่องนำเสนอเหตุการณ์ตำรวจของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งจับกุมโจวชีและนักเขียนหัวก้าวหน้า 23 คน เมื่อวันที่ 17 มกราคม ค.ศ. 1931 และสั่งประหารชีวิตทั้งหมดที่กองบัญชาการทหารหลงฮวาในนครเซี่ยงไฮ้ ในคืนวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1931 ความแตกฉานซ่านเซ็นภายในรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งสะท้อนจากกวีนิพนธ์เรื่อง “เพลงของพวกคนดี ๆ” ประพันธ์เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 1931 ส่วนลักษณะกลับกลอกและการเล่นละครตบตาประชาชนของผู้นำรัฐบาลปรากฏในกวีนิพนธ์ 2 เรื่อง ได้แก่ “เพลงพื้นบ้านนานจิง” ประพันธ์เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1931 และ “ความคิดคำนึงเมื่อคืนฤดูใบไม้ร่วง” ประพันธ์เมื่อวันที่ 29 กันยายน ค.ศ. 1934

หลู่ซิ่นยังได้ล้อเลียนเสียดสีปัญญาชนประเภทครึ่ง ๆ กลาง ๆ ที่เอาตัวรอดด้วยการสนับสนุนรัฐบาลพลังปฏิกิริยา เช่น ในกวีนิพนธ์เรื่อง “เมื่อฉันสูญเสียความรัก” ประพันธ์เมื่อ ค.ศ. 1924 เขาล้อเลียนศิลปินที่ประพันธ์แต่วรรณกรรมแนวประโลมโลก ส่วนในกวีนิพนธ์เรื่อง “บทกวีล้อเลียนศาสตราจารย์ทั้งสี่” ประพันธ์เมื่อ ค.ศ. 1932 หลู่ซิ่นล้อเลียนศาสตราจารย์ 4 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์เฉียนเฉียนถงแห่งมหาวิทยาลัยครูปักกิ่ง ศาสตราจารย์เจ้าจิ้นเซินและศาสตราจารย์เซี่ยลิ่วอี้แห่งมหาวิทยาลัยฟุตั้น และศาสตราจารย์จางอี่ผิงแห่งมหาวิทยาลัยจี้หนาน

การสดุดีพลังฝ่ายปฏิวัติเป็นหัวใจสำคัญในกวีนิพนธ์ของหลู่ซิ่น ใน “บทกวีไม่มีชื่อ” ประพันธ์เมื่อวันที่ 23 มกราคม ค.ศ. 1932 เขาสดุดีความเข้มแข็งของพลังปฏิวัติที่สามารถต้านทาน “การล้อมกวาดล้าง” ของเจียงไคเช็คถึง 3 ครั้ง และชื่นชมเขตอิสระเจียงซี-ฟุเจี้ยนที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว ขณะที่ “บทกวีไม่มีชื่อ” ประพันธ์เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน ค.ศ. 1933 หลู่ซิ่นยกย่องพลังในการรังสรรค์ผลงานของนักเขียนหัวก้าวหน้า กวีนิพนธ์เรื่อง “กลอนสด เขียนขึ้นเมื่อปลายฤดูใบไม้ร่วง” ประพันธ์เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1935

มีความสำคัญพิเศษ เนื่องจากเป็นกวีนิพนธ์บทสุดท้ายที่หลู่ซิ่นประพันธ์ก่อนจะถึงแก่อสัญกรรม เนื้อหาพูดถึงความหวังและความเชื่อมั่นในอนาคตของประเทศ และชัยชนะขั้นสุดท้ายในขบวนการปฏิวัติของประชาชน

วรรณกรรมแปลประเภทกวีนิพนธ์ของหลู่ซิ่นอุดมด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสังคม เนื่องจากเนื้อหานำเสนอสภาพสังคมจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อ แสดงจุดยืนทางการเมืองของหลู่ซิ่นที่ต่อต้านพลังปฏิกิริยาโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง ขณะเดียวกันก็สดุดีพลังปฏิวัติ ได้แก่ ขบวนการต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพนำโดยพรรคคอมมิวนิสต์จีน นักประพันธ์หัวก้าวหน้า และปัญญาชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา กวีนิพนธ์ของหลู่ซิ่นแม้จะมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับวรรณกรรมประเภทความเรียง แต่ก็ทำให้ผลงานของเขามีความหลากหลาย และแสดงถึงความสามารถของหลู่ซิ่นในฐานะศิลปินแนว “ศิลปะเพื่อชีวิต” ที่ประพันธ์วรรณกรรมได้หลายรูปแบบ

บทสรุป

วรรณกรรมของหลู่ซิ่นได้ทำหน้าที่สะท้อนสภาพสังคมจีนช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะในการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของประเทศในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อ สมดังปณิธานของหลู่ซิ่นในฐานะผู้นำกระแสแนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” ในวงการวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ ไม่เพียงเท่านั้น วรรณกรรมแต่ละประเภทยังมีความโดดเด่นด้านเนื้อหาที่แตกต่างกัน ขณะที่เรื่องสั้นของหลู่ซิ่นช่วยฉายภาพชีวิตชาวจีนที่มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดเก่าในระบอบศักดินากับแนวคิดใหม่ในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนบุคลิกลักษณะของประชาชนที่ยังไม่อาจสลัดคราบแห่งความเป็นทาส อันเป็นผลจากการอบรมบ่มเพาะในระบอบเก่าที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมมานานหลายพันปี วรรณกรรมประเภทความเรียงก็สะท้อนเจตนารมณ์ของหลู่ซิ่นในการต่อต้านรัฐบาลพลังปฏิกิริยารวมถึงปัญญาชนที่เอาตัวรอดด้วยการยกย่องแนวคิด “ศิลปะเพื่อศิลปะ” ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการรณรงค์ขบวนการปลดปล่อยสตรีจีนจากบ่วงจารีตแบบเก่า ลัทธิขงจื๊อ และแนวคิดปิตาธิปไตย ส่วนวรรณกรรมประเภทกวีนิพนธ์นอกจากจะประณามรัฐบาลพลังปฏิกิริยาและปัญญาชนที่เอาตัวรอดด้วยการเข้าข้างรัฐบาลอย่างหน้ามืดตามัวแล้ว ยังได้สดุดีพลังฝ่ายปฏิวัตินำโดยพรรคคอมมิวนิสต์จีนรวมถึงคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะปัญญาชนที่เป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษา

การศึกษาผลงานของหลู่ซิ่นทั้งเชิงปริมาณและคุณค่าในการสะท้อนสภาพสังคมจีนช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทำให้ประจักษ์ถึงอุดมการณ์ของเขาในการอุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวมและเพื่อความเจริญก้าวหน้าของมวลมนุษยชาติ อนึ่ง ความอดทน มานะพยายาม และจิตอันเป็นกุศลของหลู่ซิ่นในระหว่างการดำรงชีพและการประพันธ์ผลงานเพื่อรับใช้ประชาชน ทำให้เขาเป็นมนุษย์ธรรมดาที่ยิ่งใหญ่ และเป็นแบบอย่างที่ดีที่พลเมืองทุกประเทศและทุกยุคทุกสมัยสามารถปฏิบัติตามได้

รายการอ้างอิง

จู้ชิวไป๋. (2522). วิจารณ์ความเรียงของหลู่ซิ่น. ใน อารีย์ ลีวีระ (บรรณาธิการ), *คนกินคน* (หน้า 179-182). กลุ่มส่องทาง.

ณรงค์ ชินบุตร. (ม.ป.ป.). *ถิ่นย่านบ้านเกิดของหลู่ซิ่น*. https://bclc-tu.in.th/files/e18.pdf

ณปรัชญ์ บุญวาศ. (2543). *ทัศนะในการมองสังคมจีนของหลู่ซิ่น: ศึกษาจากงานเขียน*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

ทวีป วรดิลก. (ม.ป.ป.). หลู่ซิ่น ธวัชชัยอมตะของวรรณคดีจีนใหม่. ใน *ฝันสลาย* (หน้า 94-104). นานมี.

ทิพย์สุดา ปิยะพันธ์. (2551). *บทบาททางการเมืองของพรรคกั๋วหมินตั่งก่อนการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 1912-1949*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

ทีปกร (จิตร ภูมิศักดิ์). (2566). ศิลปเพื่อประชาชน. ใน *ศิลปเพื่อชีวิต ศิลปเพื่อประชาชน* (หน้า 153-206) (พิมพ์ครั้งที่ 9). ไทยควอลิตี้บุ๊คส์ (2006).

ปกรณ์ ลิมปนุสรณ์. (2546). คำนำบรรณาธิการ. ใน *เรื่องสั้นของหลู่ซวิ่น* (หน้า 4-10). ชุมศิลป์ธรรมดา.

พวงร้อย คำเรียง. (2523). หลู่ซิ่นและช่วงประวัติศาสตร์จีน. ใน *ชุมนุมกวีร้อยแก้วชุด "หญ้าป่า"* (หน้า 109-201). กอไผ่.

ภูรดา เชี่ยงจ๊ง. (2557). บุคลิกภาพผิดปกติของตัวละครในวรรณกรรมจีนสมัยขบวนการวัฒนธรรมใหม่ (ค.ศ. 1918-1924). *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 36*(2), 179-203.

ศิริเพ็ชร ทฤษณาวดี. (2544). *การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมของหลู่ซุวิ่นเรื่องอาคิวเจิ้งจุ้วานฉบับแปล*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

เสมียนนารี. (2567). *25 กันยายน วันคล้ายวันเกิด "2 นักปฏิวัติปัญญาชน": หลู่ซิ่น-จิตร ภูมิศักดิ์*. https://www.silpa-mag.com/this-day-in-history/article_20521.

เสี่ยวจิว. (2566). *"อาคิว" ตัวละครอมตะของหลู่ซิ่นเพราะไม่ว่ายุคใด วงการใด ก็มีอาคิว*. https://www.silpa-mag.com/culture/article_69033

หลู่ซวิ่น. (2546). *เรื่องสั้นของหลู่ซวิ่น* (นักศึกษาวิชาเอกภาษาจีนรุ่น 7 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แปล). ชุมศิลป์ธรรมดา.

หลู่ซวิ่น. (2546). เทศกาลขนมจ้าง (ปิยมาศ สรรพวีรวงศ์, แปล). ใน ปกรณ์ ลิมปนุสรณ์ (บรรณาธิการ), *เรื่องสั้นของหลู่ซวิ่น* (หน้า 129-141). ชุมศิลป์ธรรมดา.

หลู่ซวิ่น. (2546). เรือนผม (อรพินท์ ไกรสร, แปล). ใน ปกรณ์ ลิมปนุสรณ์ (บรรณาธิการ), *เรื่องสั้นของหลู่ซวิ่น* (หน้า 93-102). ชุมศิลป์ธรรมดา.

หลู่ซิ่น. (ม.ป.ป). *ชุมนุมเรื่องสั้นของหลู่ซิ่น*. เปลวเทียน.

หลู่ซิ่น. (ม.ป.ป). *ฝันสลาย* (สุภาณี ปิยพสุนทรา, แปล). นานมี.

หลู่ซิ่น. (ม.ป.ป.). *พรุ่งนี้* (วิภา อุตมฉันท์, แปล). นานมี.

หลู่ซิ่น. (2495). *ประวัติจริงของอาคิวและเรื่องสั้นอื่น ๆ ของหลู่ซิ่น* (ยุคใหม่, แปล). นิตยสารยุคใหม่.

หลู่ซิ่น. (2518). *เรื่องจริงของอาคิว* (อภิวัติ, แปล). เจริญวิทย์.

หลู่ซิ่น. (2519). *บันทึกของคนบ้า รวมเรื่องสั้นของหลู่ซิ่น* (กลุ่มชนบทเพื่อชีวิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แปล). เจริญวิทย์.

หลู่ซิ่น. (2523). *ชุมนุมกวีร้อยแก้วชุด "หญ้าป่า"* (พวงร้อย คำเรียง, แปล). กอไผ่.

หลู่ซิ่น. (2523). *ชุมนุมเรื่องเอกของหลู่ซิ่น*. แสงสรวง.

หลู่ซิ่น. (2540). *ประวัติจริงของอา Q* (มานิต เจียรบรรจงกิจ, แปล). สุขภาพใจ.

หลู่ซิ่น. (2543). *กวีนิพนธ์หลู่ซิ่น (*ทวีปวร, แปล). สุขภาพใจ.

หลู่ซิ่น. (2550). *ประวัติจริงของอา Q* (เดชะ บัญชาชัย, แปล). แม่คำผาง.

หลู่ซิ่น. (2563). *ตะโกนสู้ ชุมนุมเรื่องสั้นของหลู่ซิ่น*. ไทยควอลิตี้บุ๊คส์ (2006).

หลู่ซิ่น, ปาจิณ และฉี่อี่. (2522). *คนกินคน* (อารีย์ ลีวีระ, แปล). กลุ่มส่องทาง.

เหมาเจ๋อตง. (2522). *ศึกษาหลู่ซิ่น* (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, แปล). ใน *คนกินคน* (หน้า 254-269). กลุ่มส่องทาง.

Foster, P. B. (2001). The ironic inflation of Chinese national character: Lu Xun's international reputation, Romain Rolland's critique of "The true story of Ah Q", and the Nobel Prize. *Modern Chinese Literature and Culture, 13*(1), 140-168. https://www.jstor.org/stable/pdf/41490846.pdf

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีที่ 33 ฉบับที่ 3
กันยายน - ธันวาคม 2568

ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็ก: สัญลักษณ์ พลวัตของบทบาท และคุณค่าต่อกระบวนการเติบโตของเด็ก

Stepmother and Witch Characters in Children's Literature: Symbolism, Role Dynamics, and Value for Children's Growth Processes

ภัทรขวัญ ทองเถาว์ (Pattrakwan Thongthaow)[1*]

Received: February 1, 2025
Revised: July 16, 2025
Accepted: July 18, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์สัญลักษณ์ พลวัตของบทบาท และคุณค่าของตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็ก โดยพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวละครเหล่านี้ที่มีต่อกระบวนการเติบโตของตัวละครเอก ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดมักปรากฏในฐานะอุปสรรคหรือศัตรูที่ท้าทายเด็ก ซึ่งการเผชิญหน้ากับตัวละครเหล่านี้ เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนา และการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้แก่เด็ก บทบาทของตัวละครแม่เลี้ยงมักสะท้อนความอยุติธรรม การกดขี่ อำนาจในบ้าน และการขัดขวางการเปลี่ยนแปลง บทบาทของตัวละครแม่มดมักเป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้าย อำนาจที่ไม่สามารถควบคุมได้ และการทดสอบทางจิตใจที่ท้าทายความสามารถของเด็กในการเอาชนะอุปสรรค การวิเคราะห์ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มด ช่วยให้เข้าใจบทบาทของแม่เลี้ยงและแม่มดในฐานะที่มีบทบาทต่อกระบวนการเติบโตทางอารมณ์และจิตใจของตัวละครเอก การศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น บทบาทของแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็กยังเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้มุมมองที่ซับซ้อนเกี่ยวกับมนุษย์และสังคม

คำสำคัญ: ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มด, สัญลักษณ์, พลวัตของบทบาท, วรรณกรรมสำหรับเด็ก

Abstract

This article aims to analyze the symbolism, Role Dynamics and values of stepmothers and witches in children's literature, considering their influence on the growth process of the protagonists in various stories. Stepmothers and witches often appear as obstacles or enemies that challenge children, and confronting them is a process that promotes learning, development and the formation of children's mental characteristics. The study emphasizes the role of stepmothers as reflecting injustice, oppression and obstruction of change, and the role of witches as often symbolizing evil and mental tests that challenge children's ability to overcome obstacles. This analysis helps to understand the role of stepmothers and witches in children's literature in terms of reflecting the emotional and mental growth process of the protagonists. The dynamic changes in the roles of stepmothers and witches in children's

[1] สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubonratchathani Rajabhat University
*Corresponding Author, Email: pkwan2528@gmail.com

literature allow children to gain a more complex and profound perspective on humans and society.

Keywords: The Role of Stepmothers and Witches, Symbolism, Role Dynamics, Children's Literature

บทนำ

วรรณกรรมสำหรับเด็กมีคุณค่าอย่างมากต่อการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งในแง่ของการเสริมสร้างจินตนาการ การเรียนรู้ค่านิยม และการเติบโตทางอารมณ์และจิตใจ วรรณกรรมสำหรับเด็กมีการนำเสนอแง่มุมสำคัญเกี่ยวกับความหมายและบทเรียนชีวิตผ่านองค์ประกอบในงานเขียนและเรื่องเล่า องค์ประกอบสำคัญในวรรณกรรมที่มีส่วนสำคัญในการทำให้เนื้อเรื่องดำเนินไปได้คือตัวละคร นอกจากตัวละครเอกซึ่งมักเป็นตัวละครที่เป็นเด็กในเรื่องแล้ว ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ทั้งในบทบาทที่ส่งเสริม สนับสนุนตัวละครเอกหรือเป็นปฏิปักษ์กับตัวละครเอก ตัวละครที่น่าสนใจในวรรณกรรมสำหรับเด็กที่มักปรากฏบทบาทในฐานะที่เป็นปฏิปักษ์กับตัวละครเอกในเรื่องคือตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มด ซึ่งมักจะปรากฏในฐานะตัวร้ายที่เป็นอุปสรรคหรือความท้าทายของตัวละครเอก

ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมมีรากฐานมาจากคติชนวิทยาและตำนานพื้นบ้านของแต่ละวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของสตรีในสังคมและบทเรียนที่เด็กต้องเรียนรู้ผ่านการเผชิญหน้ากับความยากลำบาก ในทางคติชนวิทยาตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มด เป็นตัวแทนของศัตรู (enemy/shadow) บททดสอบ (trial) หรืออุปสรรค (obstacle) ซึ่งเป็นอุปสรรคภายนอกที่ตัวละครเอกต้องเอาชนะเพื่อเรียนรู้และเติบโต แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างเรื่องการเดินทางของวีรบุรุษ (The Hero's Journey) ตามแนวคิดของโจเซฟ แคมป์เบลล์ (Joseph Campbell) โดยเสนอว่า เรื่องเล่าทางวรรณกรรมและตำนานทั่วโลกมีโครงสร้างร่วมกันที่เรียกว่า "Monomyth" ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การออกเดินทาง (departure) การเผชิญบททดสอบ (initiation) และการกลับคืน (return) รวมทั้งหมด 12 ขั้นตอน เช่น การได้รับเสียงเรียก การพบผู้ชี้แนะ การเผชิญศัตรู และการกลับมาพร้อมสิ่งล้ำค่า เป็นต้น Campbell (2008) ระบุว่า "การเผชิญหน้ากับอุปสรรคภายนอก มักสะท้อนการเปลี่ยนแปลงภายในของวีรบุรุษ" การเผชิญหน้ากับความยากลำบากที่เกิดจากตัวละครแม่เลี้ยงหรือแม่มดนั้น ไม่ได้เป็นเพียงแค่การต่อสู้ทางกายภาพ แต่ยังสะท้อนถึงการเผชิญหน้ากับความกลัวและการเรียนรู้จากประสบการณ์

การศึกษาวิเคราะห์การนำเสนอตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็กมีมุมมองและมิติที่น่าสนใจ วรรณกรรมสำหรับเด็ก (Children's Literature) ในบทความนี้ หมายถึง งานเขียนหรือเรื่องเล่ามีเรื่องราวลักษณะเฉพาะที่เหมาะสมกับความสนใจตามวัยของเด็ก ซึ่งรวมถึงการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีเนื้อหาที่สนุกสนาน หรือมีคติสอนใจ เหมาะสมกับการพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ของเด็กแต่ละช่วงวัย การศึกษาด้านวรรณกรรมสำหรับเด็กครั้งนี้ วิเคราะห์จากวรรณกรรมสำหรับเด็กประเภทนิทาน และวรรณกรรมเด็กที่ถ่ายทอดผ่านสื่อภาพยนตร์ที่มีตัวละครแม่เลี้ยงหรือแม่มดเป็นตัวละครสำคัญในเรื่อง การศึกษาพบว่า การเผชิญหน้ากับแม่เลี้ยงหรือแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็กเปรียบเสมือนบททดสอบที่เด็กต้องก้าวผ่าน และเป็นกระบวนการเติบโตทางอารมณ์และการพัฒนาจิตใจในเชิงสัญลักษณ์อีกด้วย วรรณกรรมสำหรับเด็กในรูปแบบนิทานหลายเรื่อง แม่เลี้ยงมักปรากฏตัวหลังจากที่แม่ผู้ให้กำเนิดของตัวละครเอกเสียชีวิต ตัวอย่างเช่นในเรื่อง "ซินเดอเรลล่า" (Cinderella) ของ ชาร์ลส์ แปโรต์ (Charles Perrault) (Perrault, 2019) หลังจากที่พ่อแต่งงานใหม่ ตัวละครแม่เลี้ยงก็มีบทบาทสำคัญในการควบคุมชีวิตและกีดกันโอกาสในการมีชีวิตที่ดีขึ้นของซินเดอเรลล่า ในขณะที่ตัวละครแม่มดมักปรากฏตัวในช่วงที่ตัวละครเอกต้องตัดสินใจครั้งสำคัญ เช่น ในเรื่อง "ฮันเซลกับเกรเทล" (Hansel and Gretel) (Grimm & Grimm, 2014) แม่มดปรากฏตัวในช่วงที่

เด็กทั้งสองต้องเอาตัวรอดจากความยากจนและการถูกทอดทิ้ง จึงกล่าวได้ว่าตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดสะท้อนถึงความไม่แน่นอนของชีวิตในวัยเด็กและความจำเป็นที่เด็กต้องพึ่งพาสติปัญญาของตนเอง ผู้เขียนวรรณกรรมสำหรับเด็กมักใช้ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดเพื่อกระตุ้นความคิด และสอนให้เด็ก ๆ เข้าใจเรื่องราวของการเติบโตจากภายในสู่ภายนอก การปรับตัวเพื่อมีชีวิตรอด การยอมรับในความแตกต่าง และการใช้ความกล้าหาญต่อสู้กับความกลัว

บทความนี้ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในเชิงสัญลักษณ์ เปรียบเทียบบทบาทและการนำเสนอ พลวัตความเปลี่ยนแปลงของการเสนอบทบาทของแม่เลี้ยงและแม่มด รวมทั้งคุณค่าของตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดที่มีต่อตัวละครในเรื่องและมีต่อผู้อ่าน

1. แม่เลี้ยงในวรรณกรรมสำหรับเด็ก: การวิเคราะห์บทบาทและสัญลักษณ์

แม่เลี้ยงในวรรณกรรมสำหรับเด็กสื่อความหมายได้หลากหลายมิติ ทั้งในแง่สัญลักษณ์ของอำนาจการควบคุม และความสัมพันธ์ในครอบครัว หากวิเคราะห์การสื่อความหมายด้านบทบาทและความหมายเชิงสัญลักษณ์ของแม่เลี้ยงในวรรณกรรมสำหรับเด็ก สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1.1 แม่เลี้ยงในฐานะสัญลักษณ์ของอำนาจและการควบคุม

ตัวละครแม่เลี้ยงในวรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นตัวละครที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในครอบครัว มีบทบาทเป็นผู้ควบคุมหรือผู้ยึดครองบ้าน เช่นในเรื่อง “ซินเดอเรลล่า” (Perrault, 2019) แม่เลี้ยงใช้อำนาจควบคุมจัดการบทบาทของสมาชิกในบ้าน ให้ซินเดอเรลลาอยู่ในสถานะผู้ถูกกดขี่ เป็นเด็กรับใช้ในบ้าน อำนาจของแม่เลี้ยงในที่นี้ เห็นได้จากการจัดการทรัพย์สินและการกำหนดชีวิตของเด็กหญิง โดยใช้สถานะแม่เลี้ยงที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จและอำนาจเหนือกว่า ดังข้อความที่ว่า

> *“The stepmother of Cinderella made her do all the hardest work in the house. She had to cook, wash the dishes, clean the house, and take care of everything, while her stepsisters did nothing at all. Her stepmother treated her cruelly, making her work all day long without any rest.”*
>
> (Perrault, 2019, p. 49)

ข้อความที่ยกตัวอย่างข้างต้นสะท้อนการใช้อำนาจของแม่เลี้ยงในเรื่อง “ซินเดอเรลล่า” ที่ใช้อำนาจจัดการทุกเรื่องในบ้าน ทั้งการจัดการด้านบทบาทของสมาชิกทุกคนในครอบครัว โดยให้ซินเดอเรลล่าอยู่ในสถานะเด็กสาวรับใช้ในบ้าน

ในเรื่อง "สโนว์ไวท์" (Grimm & Grimm, 2014) ราชินีองค์ใหม่ใช้พลังอำนาจในการควบคุมสถานการณ์รอบตัว เพื่อรักษาความงามและอำนาจของตัวเองไว้ เมื่อเห็นว่ามีบุคคลที่เป็นภัยต่อการครองอำนาจการปกครองและอำนาจด้านความงามของตน ราชินีจึงตัดสินใจสั่งให้กำจัดสโนว์ไวท์ ดังข้อความที่ว่า

> *“When the queen heard the answer from the magic mirror that 'Snow White' was the fairest in the land, she was filled with anger and jealousy. She ordered a huntsman to take Snow White into the forest and kill her, bringing back her organs as proof... But the huntsman, feeling pity, could not carry out the order. He let Snow White escape.”*
>
> (Grimm & Grimm, 2014, p. 24)

การกระทำของตัวละครราชินีในฐานะแม่เลี้ยงดังที่ยกตัวอย่างนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการที่ตัวละครแม่เลี้ยงใช้อำนาจในการควบคุมและการรักษาสถานะในครอบครัวและสังคม ในเชิงสัญลักษณ์ตัวละคร

แม่เลี้ยงจึงเป็นการแสดงออกถึงสถาบันครอบครัวที่มีการใช้อำนาจ การควบคุมบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ใต้การปกครองให้กระทำและปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนเองต้องการ

1.2 แม่เลี้ยงในฐานะสัญลักษณ์ความขัดแย้งในครอบครัว

ตัวละครแม่เลี้ยงในวรรณกรรมสำหรับเด็ก มักเป็นตัวละครที่สะท้อนความขัดแย้งภายในครอบครัว การกระทำของแม่เลี้ยงมักสะท้อนถึงความไม่เป็นธรรมในครอบครัว เช่น การกีดกัน การทอดทิ้งละเลย ไม่ให้โอกาส สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความขัดแย้งและความไม่สมดุลด้านอำนาจในครอบครัวที่แม้แต่ตัวละครอื่นที่เป็นสมาชิกภายในครอบครัวเดียวก็ไม่อาจช่วยเหลือได้ ในเรื่อง “ฮันเซลและเกรเทล” (Grimm & Grimm, 2014) แม้ว่าแม่เลี้ยงจะไม่ได้ปรากฏบทบาทโดยตรง แต่บทบาทของพ่อและแม่ที่แท้จริงของเด็กทั้งสองถูกนำเสนอในลักษณะที่ไม่สามารถดูแลลูกได้ ส่งผลให้เด็กต้องเผชิญอันตรายจากแม่เลี้ยง ซึ่งสะท้อนถึงความอ่อนแอของสมาชิกในครอบครัวที่มิอาจปกป้องเด็กได้ ในเรื่อง “สโนว์ไวท์” (Grimm & Grimm, 2014) เมื่อแม่ของสโนว์ไวท์จากไป ราชินีทำหน้าที่เป็นแม่เลี้ยง คุมอำนาจในพระราชวัง แม้แต่ราชาผู้เป็นบิดาของสโนว์ไวท์ก็ไม่อาจต้านทานอำนาจของราชินีองค์ใหม่ได้ ราชินีองค์ใหม่ไม่ได้สนใจดูแลหรือยกย่องสโนว์ไวท์ในฐานะเจ้าหญิงหรือสมาชิกของราชวงศ์

> *“Within the grand palace walls, Snow White lived under the cold shadow of her stepmother, the new queen. Though surrounded by gold and silk, her days were filled with silence and sorrow. The queen’s jealousy grew with each passing day, and the kindness that once filled the halls faded into fear. Snow White, once a princess of promise, became a servant in her own home”*
>
> (Grimm & Grimm, 2014, p. 23)

การกระทำของราชินีในฐานะแม่เลี้ยงที่ไม่ใส่ใจ ไม่ดูแล เป็นการสร้างความไม่มั่นคงให้กับตัวละครเอกทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตัวละครเอกถูกเพิกเฉย ลดสถานะทางสังคม และไม่ได้รับการยกย่องให้เกียรติในฐานะสมาชิกในครอบครัวอย่างสมฐานะ แสดงภาพของความที่ไม่มั่นคงปลอดภัยแม้ใน "บ้าน" หรือ "ราชวัง" บทบาทตัวละครแม่เลี้ยงจึงมักเป็นสัญลักษณ์ของความขัดแย้งภายในครอบครัวซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตของตัวละครเอก

2. แม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็ก: การวิเคราะห์บทบาทและสัญลักษณ์

การวิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์ตัวละครแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็ก แม่มดมักปรากฏในฐานะตัวละครที่มีความเป็นคู่ขัดแย้ง และสะท้อนถึงค่านิยมและความกลัวของสังคมในแต่ละยุคสมัย โดยแม่มดมักถูกตีความในหลากหลายมิติ ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 แม่มดในฐานะสัญลักษณ์ของอำนาจที่อยู่เหนือการควบคุม

ตัวละครแม่มดเป็นตัวละครที่มีอำนาจพิเศษเหนือกฎเกณฑ์ของสังคม แม่มดเป็นผู้ครอบครองพลังลึกลับที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลหรือวิทยาศาสตร์ เมื่อตัวละครแม่มดปรากฏตัวมักสร้างความหวาดกลัวให้กับผู้คนในเรื่อง “ฮันเซลกับเกรเทล” (Grimm & Grimm, 2014) แม่มดใช้เวทมนตร์หลอกล่อเด็กเข้าสู่บ้านขนม สะท้อนถึงการใช้พลังที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ในเชิงสัญลักษณ์ตัวละครแม่มดสื่อถึงพลังที่ไม่อาจอธิบายได้ ไม่ว่าจะเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ไม่สามารถอธิบายได้ อำนาจเหนือธรรมชาติ หรือความเป็นอิสระจากกฎเกณฑ์ของสังคม อำนาจของตัวละครแม่มดจึงถูกมองว่าเป็นสิ่งน่ากลัวหรือเป็นภัยคุกคามต่อระเบียบทางสังคมที่มีอยู่

2.2 แม่มดในฐานะสัญลักษณ์ของความกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงของคนในสังคม

แม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็กมักสะท้อนถึงความกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการสูญเสียกฎระเบียบ แม่มดมักเป็นตัวแทนของสิ่งที่แตกต่างและไม่คุ้นเคย เช่น ในเรื่อง “แม่มด” (The Witches) ของ

โรอัลด์ ดาห์ล (ดาห์ล, 2566) ได้พรรณนาแม่มดว่า มีรูปร่างและพฤติกรรมที่แปลกไปจากมนุษย์ทั่วไป เช่น ไม่มีนิ้วเท้า หน้าตาน่ากลัว และแสดงท่าทางไม่ปกติ แม่มดในเรื่องใช้หน้ากากและวิกผมปลอมตัวเป็นผู้หญิงธรรมดาเพื่อซ่อนตัวในสังคมมนุษย์ แต่พวกเธอมีเจตนาไม่ดีและความเกลียดชังเด็ก แม่มดใช้เวทมนตร์เปลี่ยนเด็กให้กลายเป็นหนูซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ตัวละครเด็กชายในเรื่องรู้สึกหวาดกลัว การปลอมตัวเป็นคนธรรมดา สะท้อนถึงความกลัวของสังคมที่ไม่สามารถสังเกตหรือควบคุม “สิ่งแปลกประหลาด” ที่ซ่อนอยู่ภายใน อีกนัยหนึ่งแม่มดใช้การปลอมตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจจับ โดยทำให้ตัวเองดูเหมือนเป็น “ผู้หญิงธรรมดา” ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความกลัวของคนในสังคมต่อสิ่งแปลกประหลาดหรือผิดแผกไปจากคนส่วนใหญ่ แม่มดจึงเป็นสัญลักษณ์ของความกลัวต่อสิ่งที่แตกต่างจากระเบียบเดิม เด็กชายในเรื่องเผชิญหน้ากับความกลัวที่จากสิ่งที่ไม่รู้จัก แม้จะถูกแม่มดใช้เวทมนตร์เปลี่ยนร่างให้กลายเป็นหนู แต่เขาไม่สิ้นหวัง ร่วมมือกับคุณยายเพื่อขัดขวางแผนร้ายของแม่มด สุดท้ายเด็กชายในร่างหนูสามารถขโมยยาเวทมนตร์และใส่ลงในอาหารของแม่มด ทำให้แม่มดทั้งโรงแรมกลายเป็นหนู และแผนการร้ายที่จะสาปเด็กเป็นหนูถูกยับยั้ง เหตุการณ์ในเรื่องระหว่างเด็กกับแม่มดเป็นการเรียนรู้ที่จะเข้าใจและปรับตัวกับสิ่งใหม่ที่ไม่เคยพบเจอ และหากวิเคราะห์ในมุมที่ลึกยิ่งขึ้น เรื่อง “แม่มด” ยังสะท้อนถึงการต่อสู้กับอำนาจที่พยายามควบคุมโลก แม่มดเป็นตัวแทนของพลังที่ท้าทายกฎเกณฑ์เดิม ส่วนเด็กคือตัวแทนของการพยายามปกป้องโลก การยืนหยัดเพื่อรักษาความเป็นตัวเอง และรับมือกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคม

3. แม่เลี้ยงและแม่มด: การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบด้านบทบาทและสัญลักษณ์

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็ก ทำให้เห็นบทบาทสำคัญของทั้งสองตัวละครต่อกระบวนการเรียนรู้และเติบโตของตัวละครเอก ทั้งแม่เลี้ยงและแม่มดเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจและการควบคุมในมุมมองที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

3.1 แม่เลี้ยงและแม่มด: ตัวแทนของอำนาจ การควบคุม และบททดสอบความสามารถของตัวละครเอก

ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็กมีอำนาจในการควบคุมและจัดการชีวิตของตัวละครเอก แม้ว่าจะอยู่ในบริบทที่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกันคือการที่ทั้งสองตัวละครมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของตัวละครเอก แม่เลี้ยงมักจะเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจในครอบครัว ปรากฏชัดเจนในเรื่อง “ซินเดอเรลล่า” (Perrault, 2019) แม่เลี้ยงเป็นผู้มีอำนาจสูงที่สุดในบ้าน มีการควบคุมทรัพยากรและชีวิตของซินเดอเรลล่า ซึ่งไม่เพียงแต่ขัดขวางไม่ให้ซินเดอเรลล่าได้รับการยอมรับในครอบครัว แต่ยังสื่อถึงความไม่ยุติธรรมในครอบครัวที่ซินเดอเรลลาต้องเผชิญ ในทางกลับกันแม่มดในเรื่อง “ฮันเซลและเกรเทล” (Grimm & Grimm, 2014) มีพลังที่เหนือธรรมชาติ เช่น การใช้เวทมนตร์ในการจับตัวเด็ก ทำให้เด็กต้องเผชิญกับความกลัวและความไม่เข้าใจในโลกที่พวกเขารู้จัก แม่มดในที่นี้แสดงให้เห็นถึงอำนาจที่เหนือกว่ามนุษย์และสามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ได้ตามต้องการ ซึ่งเป็นอำนาจที่ควบคุมได้ยาก เห็นได้ว่าบทบาทของแม่เลี้ยงมักสะท้อนอำนาจการควบคุมเบ็ดเสร็จในบ้าน เป็นตัวแทนของอำนาจที่มีรากฐานจากสถาบันครอบครัวและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ในขณะที่แม่มดสะท้อนอำนาจที่เหนือการควบคุมทั้งนอกบ้านและในบ้าน

นอกจากนี้ แม่เลี้ยงและแม่มดมีบทบาทสำคัญในการเป็นอุปสรรคหรือการทดสอบที่ทำให้ตัวละครเอกต้องเผชิญกับความท้าทายและต้องเรียนรู้ที่จะเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้นเพื่อเติบโตทางอารมณ์และจิตใจ ในเรื่อง “ซินเดอเรลล่า” แม่เลี้ยงเป็นตัวแทนของอุปสรรคที่ทำให้ซินเดอเรลล่าต้องผ่านการทดสอบทางร่างกายและจิตใจ โดยการทำงานหนักในบ้านและการไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว ซินเดอเรลล่าต้องพิสูจน์คุณค่าของตัวเองผ่านความพยายามและการทำความดีจนกระทั่งได้ครองคู่กับเจ้าชาย การเผชิญกับแม่เลี้ยงที่โหดร้ายนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเติบโตและการการพิสูจน์ความสามารถของตัวละครเอก

ในเรื่อง “ฮันเซลและเกรเทล” (Grimm & Grimm, 2014) แม่มดไม่เพียงแต่เป็นตัวแทนของอำนาจเหนือธรรมชาติที่น่าสะพรึงกลัว แต่ยังเป็นตัวแทนของปัญหาที่เด็กต้องเผชิญหน้า โดยใช้ความเฉลียวฉลาดและความกล้าหาญในการหลบหนีจากอันตรายที่แม่มดสร้างขึ้น ดังเช่นเนื้อความในนิทานที่ว่า

> *“Hansel and Gretel used their cleverness to outwit the witch. When the witch told Gretel to climb into the oven to bake, Hansel tricked the witch by asking, 'How do you intend to push us into the oven?' The witch, eager to demonstrate, climbed into the oven herself, and Gretel quickly shut the door, trapping the witch inside and causing her to perish.”*
>
> (Grimm & Grimm, 2014, p. 65)

เหตุการณ์ร้ายต่าง ๆ ที่เด็กต้องเผชิญจากแม่เลี้ยงและแม่มดมีขึ้นเพื่อให้ตัวละครเอกได้เรียนรู้จากประสบการณ์นั้นและเติบโตเป็นบุคคลที่แข็งแกร่งขึ้น การทดสอบที่เกิดจากแม่เลี้ยงและแม่มดไม่เพียงแต่ทดสอบความสามารถทางกายภาพ แต่ยังทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ Piaget นักจิตวิทยาพัฒนาการเด็กมองว่าเด็กผ่านกระบวนการพัฒนาทางจิตใจในหลายระยะ โดยการเผชิญหน้ากับอุปสรรคในโลกภายนอกและภายในตัวเองเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาและเติบโตในการรับรู้และความเข้าใจต่าง ๆ (นุชลี อุปภัย, 2556, หน้า 125) เช่นเดียวกับการเผชิญหน้ากับแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาทางจิตใจของตัวละครเอกในเรื่องได้

3.2 แม่เลี้ยงและแม่มด: ความสัมพันธ์กับตัวละครเอก บทบาท และลักษณะของอำนาจที่แตกต่าง

ด้านบทบาทและลักษณะของอำนาจในตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดมีลักษณะที่แตกต่างกัน แม่เลี้ยงมักจะเป็นตัวแทนของอำนาจที่มีรากฐานจากสถาบันครอบครัวและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว อำนาจของแม่เลี้ยงมักจะเกิดขึ้นจากการเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลและควบคุมสมาชิกในครอบครัว แม่เลี้ยงมักใช้บทบาทนี้เพื่อรักษาความเป็นระเบียบและควบคุมพฤติกรรมของลูกเลี้ยง ดังเช่นในกรณีของซินเดอเรลลาและสโนว์ไวท์ ในทางกลับกัน แม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็กมักเป็นตัวแทนของอำนาจที่ไม่สามารถควบคุมได้หรือไม่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางสังคม แม่มดมีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น เวทมนตร์ หรืออำนาจในการควบคุมธรรมชาติ ซึ่งทำให้แม่มดสามารถกระทำเรื่องต่าง ๆ อย่างอิสระจากกฎเกณฑ์ที่ควบคุมมนุษย์และสังคม เช่น แม่มดในเรื่อง “ฮันเซลและเกรเทล” (Grimm & Grimm, 2014) และเรื่อง “แม่มด” (ดาห์ล, 2566) ตัวละครแม่มดมักแสดงบทบาทของตัวละครที่อยู่นอกระบบควบคุมของครอบครัว รัฐ หรือศาสนา พลังของแม่มดแสดงออกมาในลักษณะเหนือธรรมชาติ ไร้ข้อจำกัด จึงถูกมองว่า “ภัย” ต่อมาตรฐานกฎเกณฑ์ของสังคม

4. พลวัตบทบาทของแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็ก: จากสัญลักษณ์แห่งความชั่วร้ายสู่ตัวละครที่มีมิติและผู้หญิงที่เชื่อมั่นในตนเอง

วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นภาพสะท้อนของค่านิยมและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดซึ่งเคยถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้ายและภัยคุกคาม ได้รับการพัฒนาบทบาทให้มีความซับซ้อนและมิติมากขึ้น ในวรรณกรรมยุคใหม่ โดย Tatar (2002, p. 26) กล่าวว่าแม่เลี้ยงไม่ได้เป็นเพียงตัวร้ายไร้เหตุผลอีกต่อไป แต่กลายเป็นตัวละครที่มีภูมิหลังและแรงจูงใจในเหตุของการกระทำ ขณะที่แม่มดได้เปลี่ยนบทบาทจากปีศาจร้ายที่ต้องถูกทำลายสู่การเป็นตัวละครที่มีมิติ มีความหลากหลายในการและแสดงออกด้านบทบาทและเป็นตัวละครที่สื่อถึงผู้หญิงที่เชื่อมั่นในตนเอง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

4.1 แม่เลี้ยง: จากผู้กดขี่สู่ตัวละครที่มีมิติ

ในนิทานพื้นบ้านและวรรณกรรมสำหรับเด็ก แม่เลี้ยงมักถูกนำเสนอในฐานะตัวร้ายที่กดขี่ลูกเลี้ยงและมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น ในเรื่อง “ซินเดอเรลล่า” แม่เลี้ยงบังคับให้ซินเดอเรลล่าเป็นเพียงคนใช้ในบ้าน (Perrault, 2019) หรือในเรื่อง “สโนว์ไวท์” (Grimm & Grimm, 2014) ที่ราชินีแม่เลี้ยงพยายามทำลายสโนว์ไวท์เพราะริษยาความงาม อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมเริ่มยอมรับครอบครัวที่มีหลากหลายมากขึ้น วรรณกรรมเด็กก็นำเสนอแนวเรื่องแม่เลี้ยงในฐานะบุคคลที่มีความเป็นมนุษย์มากขึ้น โดยแสดงให้เห็นเหตุผลของการกระทำของแม่เลี้ยง เช่น ในนิยายเรื่อง “Ella Enchanted” ของ Gail Carson Levine (อ้างถึงใน Nikolajeva, 2010) ที่ดัดแปลงจากเรื่องซินเดอเรลล่า ตัวละครแม่เลี้ยงไม่ใช่ตัวละครร้ายที่โหดร้ายโดยไม่มีเหตุผล แต่เธอเป็นผู้หญิงที่ต้องดิ้นรนภายใต้แรงกดดันทางสังคมเกี่ยวกับฐานะและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เธอมีลูกสาวสองคนที่ต้องดูแลและต้องพยายามรักษาสถานะทางสังคมของครอบครัว เธอแต่งงานกับพ่อของเอลล่า (Ella) ตัวละครเอกในเรื่อง เพราะคิดว่าเขามั่งคั่ง แต่เมื่อรู้ความจริงว่าเขาไม่ได้ร่ำรวย เธอจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตัวเองและลูก ๆ ได้รับผลประโยชน์สูงสุด จากเหตุปัจจัยที่กล่าวตัวละครแม่เลี้ยงในเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของผู้หญิงในสังคมชนชั้นสูงแบบดั้งเดิม ซึ่งต้องพึ่งพาการแต่งงานเพื่อความมั่นคง แม่เลี้ยงไม่ได้เกลียดเอลล่าอย่างไม่มีเหตุผล แต่เมื่อพบว่าเอลล่าต้องคำสาปที่ถูกมอบให้ตั้งแต่เกิดคือเอลล่าต้องเชื่อฟังทุกคำสั่งที่ได้รับโดยไม่สามารถขัดขืนได้ ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือสิ่งที่เป็นอันตราย แม่เลี้ยงจึงใช้สิ่งนี้ให้เป็นประโยชน์ในการทำให้เอลล่ากลายเป็นคนรับใช้ ดังข้อความในเรื่องว่า

> *“She could not refuse any order. So when Hattie discovered Ella’s obedience, she ordered Ella to give up her necklace. Olive ordered her to clean her shoes. Her stepmother made her scrub the floors and serve meals.”*
>
> (Nikolajeva, 2010, p. 45)

จากข้อความข้างต้น เห็นได้ว่าแม่เลี้ยงรู้ว่าเอลล่าต้องเชื่อฟังทุกคำสั่ง จึงใช้เหตุนี้จัดการให้เอลล่ามอบสร้อยให้เธอ ให้ขัดรองเท้า ขัดพื้น และงานบ้านอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นว่าแม่เลี้ยงในเรื่องเป็นผู้หญิงใช้ชีวิตตามเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นและส่งผลต่อชีวิต เมื่อรู้ว่าเอลล่าต้องทำตามคำสั่งอยู่แล้วจึงใช้ให้เอลล่าทำงานเพื่อความสะดวกสบายของตนเองและลูกของตนเอง หรือในเรื่อง “Stepmother” ของ Marcy Blesy (อ้างถึงใน Nikolajeva, 2010) ที่แสดงให้เห็นว่า แม่เลี้ยงเป็นเพียงหญิงธรรมดาคนหนึ่งที่พยายามปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่ซับซ้อน แม่เลี้ยงในเรื่องนี้ไม่ได้ตั้งใจจะเป็นศัตรูกับลูกเลี้ยง แต่เธอกลับถูกมองว่าเป็นผู้มาแทนแม่ที่แท้จริง ซึ่งทำให้เกิดความตึงเครียดในความสัมพันธ์กับลูกเลี้ยง แม่เลี้ยงไม่ใช่หญิงใจร้ายโดยไม่มีเหตุผล เธอเองพยายามปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวใหม่และพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกเลี้ยง

นอกจากนี้ก็มีวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องราวจากมุมมองของแม่มด เช่น ในเรื่อง “มาลิฟิเซนท์” (Maleficent) (Stromberg, 2014) เป็นเรื่องเล่าในภาพยนตร์ที่ดัดแปลงจากนิทานคลาสสิกเรื่องเจ้าหญิงนิทรา โดยเน้นเล่าเรื่องจากมุมมองของมาลิฟิเซนท์ ตัวละครแม่มดผู้มีพลังมหาศาลในวรรณกรรมเรื่องดั้งเดิม เรื่องเล่าภาพยนตร์นำเสนอว่า มาลิฟิเซนท์เคยเป็นเด็กสาวที่มีจิตใจดีและมีชีวิตสงบสุขในป่ามหัศจรรย์ จนกระทั่งถูกทรยศจากคนรักของเธอที่หักหลังและทำให้เธอกลายเป็นแม่มดที่โหดร้าย มาลิฟิเซนท์เป็นผู้ที่สาปเจ้าหญิงออโรร่านอนหลับใหลหรือนิทราเมื่ออายุครบ 16 ปี แต่เมื่อเวลาผ่านไป มาลิฟิเซนท์เริ่มรู้สึกสำนึกผิดที่เกิดขึ้นกับการกระทำของตนเอง เธอพยายามที่จะช่วยเจ้าหญิงออโรร่าและแก้ไขคำสาปของเธอ เรื่องราวในเรื่อง “มาลิฟิเซนท์” พยายามเปลี่ยนมุมมองของตัวละครแม่มดที่เคยเป็นตัวร้ายในวรรณกรรมนิทานให้เป็นตัวละครที่มีความซับซ้อนมากขึ้น แสดงเหตุของการกระทำ มีมิติในการนำเสนอบุคลิกภาพที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ที่กระทบต่อชีวิต การมีความรัก การสำนึกผิด และการรู้จักการให้อภัย

วรรณกรรมที่นำเสนอให้เห็นบทบาทและความพยายามในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกเลี้ยง หรือแม้กระทั่งการพยายามเข้ามาจัดการควบคุมชีวิตลูกเลี้ยงด้วยเหตุผลจำเป็น ทำให้ให้เด็ก ๆ เข้าใจว่าแม่เลี้ยงไม่ได้เป็นเพียงตัวร้ายที่ไม่มีเหตุผลเสมอไป แต่เป็นบุคคลที่มีมิติและภูมิหลังที่ส่งผลต่อความคิดและการกระทำ

4.2 แม่มด: จากปีศาจร้ายสู่ตัวแทนของผู้หญิงที่เชื่อมั่นในตนเอง

ในนิทานพื้นบ้านหรือวรรณกรรมสำหรับเด็ก แม่มดมักถูกมองว่าเป็นภัยคุกคาม เช่น ใน “ฮันเซลกับเกรเทล” (Grimm & Grimm, 2014) แม่มดดึงดูดเด็ก ๆ ด้วยบ้านขนมหวานและหลอกล่อเด็กไปกิน หรือในเรื่อง “เจ้าหญิงนิทรา” (Sleeping Beauty) แม่มดสาปให้เจ้าหญิงต้องหลับใหลไปเป็นเวลาร้อยปี เนื่องจากไม่ได้รับเชิญมาร่วมพิธีเฉลิมฉลองวันประสูติของเจ้าหญิง (Perrault, 2019) ซึ่งต่อมาวรรณกรรมหลายเรื่องได้เปลี่ยนภาพลักษณ์ของแม่มดให้เป็นตัวแทนของความฉลาด กล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเองของผู้หญิง เช่น บทบาทของแม่มดให้เป็นตัวละครเอกในเรื่อง เช่น ในเรื่อง “แฮร์รี่ พอร์ตเตอร์” (Harry Potter) ของ J.K. Rowling ตัวละครเฮอร์ไมโอนี่ เกรนเจอร์ เป็นตัวละครแม่มดที่ฉลาดและกล้าหาญ ใช้เวทมนตร์เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือใน “Kiki’s Delivery Service” ของ เอโกะ คาโดโนะ (Eiko Kadono) (คาโดโนะ, 2566) กิกิเป็นแม่มดน้อยอายุ 13 ปีที่ต้องออกผจญภัยตามธรรมเนียมของแม่มด กิกิออกจากบ้านเพื่อหาที่อยู่อาศัยใหม่ ในระหว่างการเดินทาง กิกิพบกับเมืองหนึ่งและผู้คนที่เธอไม่รู้จักและเริ่มต้นทำงานส่งของให้กับผู้คนในเมือง เพื่อหาเลี้ยงชีพ กิกิใช้ไม้กวาดบินไปส่งของตามสถานที่ต่าง ๆ เธอพบกับความยากลำบากหลายอย่างอีกทั้งความรู้สึกเหงาและขาดความมั่นใจในตัวเอง ขณะเดียวกันเธอก็พยายามหาวิธีที่จะแสดงออกถึงความสามารถของตัวเองและเรียนรู้การเติบโตในโลกใบใหม่ ปรับตัว ค้นหาตัวตน จนในที่สุดก็เติบโตเป็นแม่มดสาวที่มีอิสระและความเชื่อมั่นในตัวเอง เรื่องราวของกิกิจึงไม่เพียงแต่เกี่ยวกับการทำงานส่งของ แต่ยังเป็นการเรียนรู้ถึงการเติบโต เชื่อมั่นในตนเองและการค้นหาความสุขในชีวิต

ดังนั้นจึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่าพลวัตแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมเด็กมีความหลากหลายมีมิติที่ซับซ้อนมากกว่าการเป็นตัวละครตัวร้าย เรื่องเล่าของตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดที่แตกต่าง ช่วยให้เด็กเข้าใจถึงความซับซ้อนของความเป็นมนุษย์ ไม่มีใครเป็นคนดีหรือคนร้ายโดยสมบูรณ์ และทุกคนล้วนมีเหตุผลและแรงจูงใจของตนเอง (Zipes, 2006) การนำเสนอภาพแม่มดที่ใช้พลังในการช่วยเหลือผู้อื่น หรือการกล้าออกไปใช้ชีวิตโดยลำพัง สะท้อนความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเองของผู้หญิง เรื่องราวเหล่านี้ทำให้เห็นบทบาทของแม่เลี้ยงและแม่มดในมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น

5. คุณค่าของตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในกระบวนการเติบโตและการเรียนรู้ของเด็ก

ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็กมีคุณค่าทางสัญลักษณ์ที่สำคัญในการส่งเสริมกระบวนการเติบโตและการเรียนรู้ของเด็กในหลายแง่มุม ซึ่งจะช่วยให้เด็ก ๆ เข้าใจถึงความยากลำบากและการเผชิญหน้ากับความท้าทายในชีวิต รวมถึงการเรียนรู้การพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจ

5.1 คุณค่าของตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในกระบวนการเติบโตของเด็ก

แม่เลี้ยงในวรรณกรรมสำหรับเด็กมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเติบโตของตัวละครเอก โดยตัวละครแม่เลี้ยงมักจะสะท้อนถึงความไม่ยุติธรรมและการกดขี่ แม่เลี้ยงทำให้ตัวละครเอกต้องเผชิญหน้ากับความยากลำบาก ซึ่งความยากลำบากนี้ช่วยส่งเสริมการเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตัวอย่างเช่น ในเรื่อง “ซินเดอเรลลา” (Perrault, 2019) แม่เลี้ยงเป็นตัวละครที่คอยขัดขวางไม่ให้ซินเดอเรลลาได้รับโอกาสในการเติบโตและเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่ดีกว่า โดยการที่แม่เลี้ยงทำให้ซินเดอเรลลาต้องทำงานหนักและอยู่ในสถานะที่ด้อยโอกาส แม้ว่าจะสร้างความเจ็บปวดให้กับตัวละครเอก แต่ก็เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะความอดทน เมตตา ในที่สุดซินเดอเรลลาสามารถเอาชนะอุปสรรคที่แม่เลี้ยงสร้างขึ้นและได้พบกับ

ความสำเร็จ โดยกระบวนการนี้ไม่เพียงแต่เป็นการพิสูจน์ตัวเอง แต่ยังสอนเด็ก ๆ ถึงคุณค่าของการไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคและการมีหวังในอนาคตที่ดีกว่าเสมอ บทบาทของแม่เลี้ยงยังสะท้อนถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวและค่านิยมที่สังคมส่งเสริม เช่น การเคารพและการปฏิบัติต่อบุคคล การจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบ ในขณะเดียวกันแม่เลี้ยงยังเป็นตัวอย่างของบุคคลที่ขาดความเมตตา ซึ่งช่วยให้เด็กเรียนรู้ถึงความสำคัญของการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความรักและความเห็นอกเห็นใจ

ด้านคุณค่าของตัวละครแม่มด แม้ว่าแม่มดในหลายเรื่องจะเป็นตัวแทนของความชั่วร้ายและเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของตัวละครเอก แต่ในบางแง่มุม ตัวละครแม่มดก็สามารถมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการเติบโตของเด็ก ๆ ผ่านการเผชิญหน้ากับความท้าทายและการตัดสินใจที่สำคัญ ในเรื่อง “ฮันเซลและเกรเทล” (Grimm & Grimm, 2014) ตัวละครแม่มดเป็นอุปสรรคที่เด็กต้องเอาชนะ การเผชิญหน้ากับแม่มดเป็นโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกัน การใช้ความเฉลียวฉลาดและการเอาชนะความกลัวเพื่อบรรลุผลสำเร็จ ในเรื่อง นาร์เนีย ตอน กำเนิดนาร์เนีย ของ C.S. Lewis (ลูอิส, 2549) แม่มดขาว (The White Witch) หรือจาดิส (Jadis) เป็นตัวละครที่มีพลังทำลายล้างและสามารถควบคุมทุกสิ่งในนาร์เนียได้ เธอใช้เวทมนตร์ทำให้นาร์เนียอยู่ในฤดูหนาวตลอดกาล เป็นสัญลักษณ์ของโลกที่ขาดความอบอุ่นและความหวัง บทบาทของแม่มดในเรื่องนี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความชั่วร้าย แต่ยังเป็นตัวแทนของการทดสอบที่เด็กจะต้องเผชิญในกระบวนการการเติบโต การเอาชนะแม่มดหมายถึงการเรียนรู้ถึงความดีและความยุติธรรม และช่วยให้ตัวละครเอกเข้าใจความหมายที่แท้จริงของความกล้าหาญและการเสียสละ ในเรื่อง “แฮรรี่ พอตเตอร์กับศิลาอาถรรพ์” (Harry Potter and the Philosopher's Stone) ของ J.K. Rowling (โรว์ลิ่ง, 2560) การเผชิญหน้ากับพ่อมดโวลเดอร์มอร์ (Voldemort) ครั้งแรก แสดงให้เห็นว่าแฮร์รี่ยังเด็กและไม่เข้าใจความหมายที่ลึกซึ้งของการต่อสู้ โวลเดอร์มอร์มักจะใช้ความกลัวและการข่มขู่เป็นเครื่องมือในการควบคุมผู้คน แต่แฮร์รี่ไม่ได้ยอมรับความกลัวนั้น การที่เขาต่อสู้กับโวลเดอร์มอร์ แสดงถึงการยืนหยัดในความเชื่อของตัวเอง แต่เมื่อเวลาผ่านไปเขากลายเป็นผู้มีความกล้าหาญและพร้อมที่จะเสียสละเพื่อหยุดยั้งความชั่วร้าย พ่อมดแม่มดที่เป็นตัวร้ายในวรรณกรรมชุด “แฮร์รี่ พอตเตอร์” เป็นตัวละครที่ทดสอบความดีและความกล้าหาญของแฮร์รี่และเพื่อน ๆ การเผชิญหน้ากับอุปสรรคเหล่านี้ทำให้แฮร์รี่เรียนรู้การเสียสละและความหมายที่แท้จริงของการต่อสู้เพื่อความดีงาม แม้ว่าแม่มดจะเป็นตัวแทนของความชั่วร้าย แต่การเอาชนะพ่อมดแม่มดเหล่านั้นช่วยให้แฮร์รี่เติบโตขึ้นในแง่ของการพัฒนาเชิงจิตวิญญาณและการค้นพบตัวเอง

การที่ตัวละครเอกในวรรณกรรมสำหรับเด็กสามารถเอาชนะแม่มดได้ ไม่เพียงแต่เป็นการพิสูจน์ความกล้าหาญ แต่ยังเป็นการสะท้อนถึงการเติบโตทางจิตใจและการเรียนรู้ถึงการพึ่งพาตนเอง การใช้สติปัญญาในการจัดการสถานการณ์ที่คับขันและยากลำบาก เป็นการทดสอบเพื่อที่จะเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ เป็นความท้าทายของเด็กในการพัฒนาทางความคิด จิตใจ การเข้าใจตนเองหรือการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณที่ช่วยให้ตัวละครเติบโตขึ้นและเข้าใจโลกในมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น

5.2 บทบาทของแม่เลี้ยงและแม่มดในการสอนความยุติธรรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์

ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นตัวละครที่สะท้อนถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมและการเติบโตจากประสบการณ์ เมื่อเด็กต้องเผชิญกับการกดขี่หรือการต่อสู้กับอำนาจที่เหนือกว่า ทั้งสองตัวละครนี้ช่วยให้เด็กเรียนรู้ความสำคัญของการต่อต้านความอยุติธรรม การใช้ความกล้าหาญในการเผชิญหน้ากับอุปสรรคและการกล้าตัดสินใจในเหตุการณ์ที่สำคัญในชีวิต

ในกรณีของแม่เลี้ยงที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของความไม่ยุติธรรมในครอบครัวและสังคม เด็กได้เรียนรู้ว่าบางครั้งชีวิตไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง การเรียนรู้ที่จะรับมือกับความยากลำบากนี้ช่วยพัฒนาความแข็งแกร่งทางจิตใจ การเรียนรู้การต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและการหาทางออกจากสถานการณ์ที่

ยากลำบากเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเติบโตและการพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของอัลเบิร์ต แบนดูร่า (Albert Bandura) เกี่ยวกับการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและการเลียนแบบที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กในด้านต่าง ๆ โดยเด็กเรียนรู้ได้จากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลในสังคม โดยผ่านกระบวนการตั้งใจหรือความใส่ใจ (attention) จดจำ (retention) กระทำเหมือนตัวแบบ (reproduction) จูงใจ (motivation) (ณัฐพรหม อินทุยศ, 2553, หน้า 180-181) นอกจากนี้ แบนดูร่าเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ที่ต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกัน วิธีการที่คนเราใช้ในการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม คือการสังเกตหรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (model) ทั้งนี้ การสังเกตการกระทำของผู้อื่น เพื่อดูว่าผู้อื่นทำพฤติกรรมอย่างไรและได้รับผลตอบแทนเช่นไร ซึ่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการกระทำพฤติกรรมของผู้อื่นถือเป็นต้นแบบที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจทำพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งตัวแบบนั้นสามารถเป็นได้ทั้งตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง ๆ และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ คือตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ซึ่งเด็กจะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาอัตลักษณ์และพฤติกรรมใหม่ ๆ จากการเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งการเลียนแบบจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กได้รับแรงจูงใจจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำเหล่านั้น (นุชลี อุปภัย, 2556, หน้า 140) เช่น เมื่อเด็กได้อ่านหรือรับรู้เรื่องราวของ “ซินเดอเรลลา” หรือเรื่อง “แม่มด” เด็กสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์และการเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายและไม่เป็นธรรมจากตัวแบบในเรื่อง คือ แม่เลี้ยงหรือแม่มดซึ่งเป็นตัวแทนของอำนาจหรือพฤติกรรมที่ท้าทายศีลธรรมเด็กจะเรียนรู้วิธีการจัดการกับความกลัว การเผชิญกับอุปสรรค และวิธีการเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้น เมื่อเด็กเห็นตัวแบบหรือบุคคลในเรื่องที่สามารถเอาชนะอุปสรรคได้ ก็จะเกิดแรงจูงใจที่จะเลียนแบบพฤติกรรมเชิงบวกดังกล่าวในชีวิตจริง เช่น การต่อสู้กับแม่เลี้ยงที่ไม่ยุติธรรมใน "ซินเดอเรลลา" ซึ่งเด็กได้เรียนรู้การต่อสู้โดยใช้ความรุนแรงกลับนั้นอาจใช้ไม่ได้ผล ควรต่อสู้ด้วยความอดทน เมตตา และมีน้ำใจใช้ชีวิตแบบยืดหยุ่น ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการเรียนรู้การจัดการกับความยากลำบากในชีวิต แต่ยังเป็นการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา การใช้ชีวิตให้ยืดหยุ่น รวมทั้งการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิต ดังนั้น การเรียนรู้ของเด็กจากการเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบในวรรณกรรมเหล่านี้สามารถเชื่อมโยงและสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของแบนดูร่า สะท้อนถึงคุณค่าของตัวละครแม่เลี้ยงหรือแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็กที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ตัวละครเอกในเรื่องได้เรียนรู้ที่จะพัฒนาความคิด จิตใจ ปรับตัวเพื่อที่จะเผชิญปัญหาในชีวิตที่รูปแบบต่าง ๆ

5.3 เรียนรู้ความซับซ้อน ความไม่สมบูรณ์แบบ และความเปลี่ยนแปลงของโลกมนุษย์

การเปลี่ยนแปลงของตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมเด็กส่งผลให้เด็กได้เห็นมุมมองที่ซับซ้อนและลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับมนุษย์และสังคม ประการแรก เด็กเรียนรู้ว่ามนุษย์ไม่ได้มีเพียงมิติของความดีและความชั่ว แต่มีแรงจูงใจและบริบทที่ส่งผลต่อการกระทำของพวกเขา แนวคิดนี้ช่วยปลูกฝังความเห็นอกเห็นใจ (empathy) และการเข้าใจผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Nikolajeva, 2014) ประการที่สอง วรรณกรรมที่แสดงให้เห็นแม่เลี้ยงในมุมมองที่ซับซ้อนช่วยให้เด็ก ๆ ที่เติบโตมาในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวหรือครอบครัวผสม (blended families) สามารถปรับตัวและเข้าใจสถานการณ์ของตนเองได้ดีขึ้น โดยไม่ยึดติดกับภาพจำของแม่เลี้ยงที่เป็นตัวร้ายเสมอไป (Bettelheim, 1976)

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงบทบาทของแม่มดช่วยให้เด็กเห็นถึงความหลากหลายของพลังหญิงและความสามารถในการเป็นอิสระของผู้หญิง เด็กผู้หญิงสามารถมองเห็นตัวเองในตัวละครแม่มดยุคใหม่ที่ไม่ได้ถูกจำกัดด้วยกรอบของแม่มดชั่วร้าย แต่เป็นผู้หญิงที่มีพลัง มีความสามารถในการกำหนดเส้นทางชีวิตของตนเอง และต่อสู้เพื่อความถูกต้อง เช่นเดียวกับแม่มดเฮอร์ไมโอนีหรือกิกิ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดสตรีนิยมที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีอำนาจและบทบาทที่เท่าเทียมในสังคม

แม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมเด็กได้กลายเป็นตัวแทนของสังคมที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายมากขึ้น ไม่ใช่เพียงภาพจำของตัวร้ายแบบเดิมอีกต่อไป วรรณกรรมยุคใหม่ช่วยให้เด็ก ๆ เข้าใจว่ามนุษย์มีความซับซ้อน ไม่มีใครเป็นคนดีหรือคนร้ายโดยสมบูรณ์ และทุกคนล้วนมีเหตุผลและแรงจูงใจของตนเอง การเปลี่ยนแปลงของตัวละครเหล่านี้จึงไม่เพียงแต่สะท้อนถึงพัฒนาการของวรรณกรรมเด็ก แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของสังคมที่พยายามทำความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของผู้คนมากขึ้น

ทั้งแม่เลี้ยงและแม่มดมีคุณค่ามหาศาลในกระบวนการเติบโตและการเรียนรู้ของเด็ก โดยตัวละครทั้งสองช่วยสะท้อนให้เห็นถึงการเผชิญกับอุปสรรคและการเติบโตจากประสบการณ์ ทั้งในแง่ของการพัฒนาความอดทน ความกล้าหาญ ความยุติธรรม และการพัฒนาความสามารถในการเผชิญหน้ากับโลกที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นเตรียมพร้อม การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางใจและเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับเด็ก ๆ เมื่อต้องใช้ชีวิตในโลกแห่งความจริง

บทสรุป

จากการศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กทั้งในลักษณะของนิทานหรือภาพยนตร์ในบทความนี้ เห็นได้ว่าสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างเรื่องการเดินทางของวีรบุรุษ (The Hero’s Journey) ตามแนวคิดของ Joseph Campbell โดยเสนอว่าเรื่องเล่าทางวรรณกรรมและตำนานทั่วโลกมีโครงสร้างร่วมกันที่เรียกว่า “Monomyth” ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การออกเดินทาง (departure) การเผชิญบททดสอบ (initiation) และการกลับคืน (return) จากการพิจารณาวรรณกรรมสำหรับเด็ก เช่น สโนว์ไวท์, ฮันเซลและเกรเทล, หรือซินเดอเรลลา พบว่า แม้เรื่องราวเหล่านี้จะมีรูปแบบแตกต่างกันในรายละเอียด แต่สามารถตีความผ่านทฤษฎีโครงสร้างการเดินทางของวีรบุรุษ (The Hero’s Journey) ตามแนวคิดของ Joseph Campbell ได้อย่างสอดคล้อง โดยแต่ละเรื่องประกอบด้วยองค์ประกอบหลักของ Monomyth ได้แก่ การออกเดินทาง (departure) ตัวละครเอกในแต่ละเรื่องต้องเผชิญกับแรงกดดันหรือความอยุติธรรมจากสภาพแวดล้อมเดิม เช่น การถูกแม่เลี้ยงขับไล่ การถูกทอดทิ้ง หรือการถูกกดขี่ ส่งผลให้ต้อง “ออกเดินทาง” ไปสู่โลกใหม่หรือสถานการณ์ใหม่ที่ไม่คุ้นเคย การเผชิญบททดสอบ (initiation) ตัวละครเอกต้องเผชิญกับอุปสรรคหรือภัยคุกคาม เช่น แม่มดใจร้าย แอปเปิลอาบยาพิษ หรือข้อจำกัดทางชนชั้น ซึ่งล้วนเป็นบททดสอบที่ส่งเสริมการเติบโตทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรม โดยมีผู้ช่วยเหลือเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่มอบพลังและชี้ทางออก การกลับคืน (return) เมื่อผ่านพ้นอุปสรรค ตัวละครเอกจะกลับคืนสู่สถานะใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การได้กลับบ้านพร้อมทรัพย์สินในเรื่องฮันเซลและเกรเทล การได้แต่งงานกับเจ้าชายในเรื่องซินเดอเรลล่าและสโนว์ไวท์ ซึ่งสื่อถึงการได้รับความยุติธรรมและความสุขสมบูรณ์ในชีวิต แม้ตัวละครเอกในวรรณกรรมสำหรับเด็กเหล่านี้จะเป็นเด็กหรือหญิงสาว แต่ได้สะท้อนโครงสร้าง Monomyth ได้อย่างสอดคล้องและชัดเจน การดำเนินเรื่องเน้นย้ำ “การเดินทาง” ที่ประกอบด้วยการละทิ้งโลกเดิมการเผชิญความท้าทาย และการกลับคืนพร้อมการเปลี่ยนแปลง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีการเดินทางของวีรบุรุษมิได้จำกัดอยู่แค่เรื่องราวของบุรุษผู้กล้า แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้กับวรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีตัวละครเอกเป็นเด็กหรือผู้หญิง โดยเฉพาะในบริบทที่การเดินทางนำไปสู่การเติบโต การพัฒนาตนเอง และการต่อสู้กับความอยุติธรรม

หากมองในประเด็นด้านบทบาทของตัวละคร การวิเคราะห์ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็กสะท้อนให้เห็นบทบาทของตัวละครที่เป็นสัญลักษณ์ของอำนาจ การกดขี่ ความขัดแย้ง และความท้าทายในการแก้ปัญหาของตัวละครเอก ซึ่งเป็นบทเรียนสำคัญในการเรียนรู้ที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความแข็งแกร่งทางจิตใจ จากบทบาทของแม่เลี้ยงที่มักถูกนำเสนอในฐานะผู้ขัดขวางหรือกดขี่ เด็กได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของความอดทนและการต่อสู้กับอุปสรรคที่เกิดจากความไม่ยุติธรรม ซึ่งช่วยส่งเสริมการยืนหยัดใน

ความดี อดทน เมตตา เห็นอกเห็นใจผู้อื่น แม้ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นธรรม ส่วนตัวละครแม่มด ซึ่งมักถูกเชื่อมโยงกับพลังอำนาจและความน่ากลัว ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การต่อสู้ปัญหา ต่อสู้ความกลัว ด้วยการใช้ความกล้าหาญและสติปัญญา บทบาทที่มีมิติหลากหลายมากขึ้นของตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มด ทำให้วรรณกรรมสำหรับเด็กไม่ใช่เพียงเครื่องมือสั่งสอนอีกต่อไป แต่เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้แบบวิพากษ์ (critical learning space) เปิดโอกาสให้เด็กเห็นความหลากหลายและมีมิติของบทบาทตัวละคร ฝึกคิดวิเคราะห์ เรียนรู้วิพากษ์เหตุและผลจากการกระทำของทุกตัวละคร นอกจากนี้คุณค่าของการนำเสนอมิติที่หลากหลายของตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มด ช่วยลดอคติ การตีตรา (stigmatization) หรือเหมารวม (stereotype) ว่าแม่มดและแม่เลี้ยงมีด้านร้ายเพียงด้านเดียว เด็กจะได้เรียนรู้ถึงความซับซ้อนของมนุษย์และเข้าใจว่ามนุษย์ทุกคนมีทั้งด้านดีและไม่ดีอยู่ในตัวเอง การนำเสนอแม่เลี้ยงและแม่มดในรูปแบบที่แตกต่างไปจากกรอบเดิม จะช่วยให้เด็กมีมุมมองเกี่ยวกับมนุษย์ที่เปิดกว้างขึ้น

การศึกษาวรรณกรรมเด็กที่แปลจากต่างประเทศช่วยเปิดโลกทัศน์ของเด็ก วรรณกรรมแปลทำหน้าที่เป็นหน้าต่างสู่โลกกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเรื่องเหล่านั้นสะท้อนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากบริบทสังคมไทย ส่งเสริมทักษะระหว่างวัฒนธรรม (intercultural competence) เด็กจะได้เรียนรู้ว่าสังคมอื่น ๆ อาจมีความคิดเกี่ยวกับครอบครัว บทบาทของสมาชิกในครอบครัว เพศ บทบาทของผู้หญิง หรือค่านิยมด้านอื่น ๆ แตกต่างจากวัฒนธรรมไทย แต่ก็เป็นเรื่องราวที่สนุกสนานและมีคุณค่า เนื้อหาส่วนที่เห็นว่าสอดคล้องหรือเหมาะสมกับบริบทชีวิตในสังคมไทยก็สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้กับชีวิตของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดแบบพลเมืองโลก (global citizenship) คือ การตระหนักรู้ว่าเราทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก มีสิทธิ เสรีภาพ ความเท่าเทียม มีความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ดังนั้นบทบาทตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็ก จึงไม่เพียงช่วยให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องความกล้าหาญและการเอาชนะอุปสรรค แต่ยังส่งเสริมให้พวกเขามีหัวใจที่แข็งแกร่ง เปิดกว้าง และสามารถพิจารณาผู้คนรอบตัวอย่างเป็นธรรม โดยไม่ยึดติดกับภาพจำหรืออคติที่ถูกปลูกฝังผ่านเรื่องเล่าแบบดั้งเดิม บทบาทของแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็กได้เปลี่ยนแปลงจากภาพจำเดิมที่ชั่วร้าย มาเป็นตัวละครที่หลากหลาย มีมิติและเข้าใจได้มากขึ้นตามบริบทสังคมยุคใหม่ วรรณกรรมเด็กเหล่านี้ช่วยให้เด็กเปิดรับแนวคิดที่หลากหลายและเรียนรู้ที่จะตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ การศึกษาวรรณกรรมเด็กที่แปลมาจากต่างประเทศเป็นหน้าต่างสำคัญที่เปิดโลกทัศน์ของเด็กให้เห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมและค่านิยมสากล ส่งเสริมการเติบโตทางความคิด อารมณ์ และจริยธรรมในฐานะพลเมืองโลกผ่านเรื่องเล่าที่ซับซ้อนและร่วมสมัยมากขึ้น

รายการอ้างอิง

คะโดโนะ เอโกะ. (2566). *แม่มดกิกิผจญภัย (ปิยะวรรณ ทรัพย์สำรวม, แปล)* (พิมพ์ครั้งที่ 10). Biblio.

ณัฐพรหม อินทุยศ. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา*. สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเพชรบูรณ์.

ดาห์ล, โรอัลด์. (2566). *แม่มด.* (สาลินี คำฉันท์, แปล). (พิมพ์ครั้งที่ 7). ผีเสื้อ.

นุชลี อุปภัย. (2556). *จิตวิทยาการศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรว์ลิ่ง, เจ.เค. (2560). *แฮร์รี่ พอตเตอร์ กับศิลาอาถรรพ์*. (สุมาลี, แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 10). นานมีบุ๊ค.

ลูอีส, ซี.เอส. (2549). *กำเนิดนาร์เนีย*. (สุมนา บุณยะรัตเวช, แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 4). ผีเสื้อ.

Bettelheim, B. (1976). *The uses of enchantment: the meaning and importance of fairy tales*. Thames & Hudson.

Campbell, J. (2008). *The hero with a thousand faces* (7th ed.). Princeton University Press.

Grimm, J., & Grimm, W. (2014). *Children's and Household Tales*. (Jack Zipes, Translated) Princeton University Press.

Nikolajeva, M. (2010). *Power, voice and subjectivity in literature for young readers*. Routledge.

Nikolajeva, M. (2014). Reading for learning: cognitive approaches to children's literature. *CLELE journal, 4*(2), 89-93. https://clelejournal.org/buy-brand-levitra/

Perrault, C. (2019). *The complete fairy tales of Charles Perrault*. (Christopher Betts, translated) Oxford University Press.

Stromberg, R (2014). *Maleficent*. [Film]. Walt Disney Studio.

Tatar, M. (2002). *The hard facts of the Grimms' fairy tales*. Princeton University Press.

Zipes, J. (2006). *Why fairy tales stick: The evolution and relevance of a genre*. Taylor & Francis Group.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

การเสนอบทความเพื่อตีพิจารณาตีพิมพ์ใน
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ติดต่อกันมา 3 ทศวรรษ การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการฯ นั้น มีรายละเอียดหลักเกณฑ์และรูปแบบ ดังนี้

1. ประเภทของบทความที่รับพิจารณาต้องเป็นบทความวิชาการหรือบทความวิจัย ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

2. ขอบเขตเนื้อหาต้องเกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ/หรือข้อมูลท้องถิ่นในภาคตะวันออก ภายใต้สาขาภาษา ภาษาศาสตร์และวรรณคดี ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา นิเทศศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา สารสนเทศศาสตร์ และจิตวิทยา

3. บทความที่ส่งมาให้กองบรรณาธิการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน และต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

รูปแบบการพิมพ์บทความ

ผู้เขียนต้องจัดบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่วารสารวิชาการฯ กำหนด ดังนี้

1. การตั้งค่าหน้ากระดาษ ขนาดกระดาษ A4 ตั้งระยะขอบกระดาษ บนและล่าง ซ้ายและขวา 2.54 ซม. (1 นิ้ว) ระยะบรรทัด 1 เท่า (single space) พร้อมกำหนดเลขหน้ามุมบนขวาของหน้ากระดาษความยาวของบทความ

2. ความยาวของบทความอยู่ระหว่าง 13-17 หน้า โดยรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง (ระบบ APA style ทั้งภายในและส่วนท้ายของบทความ)

3. รูปแบบตัวอักษรในบทความคือ TH Sarabun PSK

ส่วนแรกของบทความ

1. ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH Sarabun PSK 18 พอยท์ จัดข้อความกึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวอักษรตัวหนา)

2. ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK 18 พอยท์ จัดข้อความกึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวอักษรตัวหนา) โดยกำหนดตัวอักษรตัวแรกของคำเป็นตัวใหญ่

3. ชื่อผู้เขียน (TH Sarabun PSK 14 พอยท์ จัดข้อความชิดขวา) ระบุชื่อภาษาไทย และวงเล็บชื่อภาษาอังกฤษ และให้ใส่อ้างอิงเชิงอรรถของผู้เขียนแต่ละคน เพื่อใส่ข้อมูลข้อที่ 6

4. บทคัดย่อภาษาไทย (TH Sarabun PSK 16 พอยท์) และคำสำคัญ (จำนวน 3-5 คำ) (TH Sarabun PSK 12 พอยท์) ไม่เกิน 250 คำ

5. บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK 16 พอยท์) และคำสำคัญ (จำนวน 3-5 คำ) (TH Sarabun PSK 12 พอยท์) ไม่เกิน 250 คำ โดยคำสำคัญภาษาอังกฤษนั้นให้กำหนดตัวอักษรตัวแรกของคำเป็นตัวใหญ่

6. เชิงอรรถ ให้ระบุข้อมูลสถานที่ทำงานหรือหลักสูตร และสถานศึกษาถ้าผู้เขียนกำลังศึกษาอยู่ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

ส่วนเนื้อหาของบทความ

1. เนื้อหาบทความให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยท์ และจัดข้อความชิดซ้ายทั้งหมด
2. บทความวิชาการเนื้อหาประกอบไปด้วย
   - บทนำ
   - เนื้อหา
   - บทสรุป
   - รายการอ้างอิง
3. บทความวิจัย เนื้อหาประกอบไปด้วย
   - บทนำ
   - การทบทวนวรรณกรรม
   - วิธีการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับ 1) ประเภทของการวิจัย 2) ประชากร ตัวอย่าง และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (กรณีเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (กรณีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ) หรืออื่น ๆ 3) เครื่องมือในการวิจัย การพัฒนา และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูลและการรายงานผล
   - ผลการวิจัย
   - อภิปรายผล
   - ข้อเสนอแนะการวิจัย (ข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต)
   - กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)
   - รายการอ้างอิง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ส่วนการอ้างอิง

เป็นไปตามหลักเกณฑ์ APA version 7.0 (American Psychological Association) ทั้งนี้ กองบรรณาธิการได้ทำตารางสรุปตัวอย่างวิธีการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา และการอ้างอิงในรายการอ้างอิงเบื้องต้นเพื่อช่วยในการเตรียมบทความ

วิธีการจัดส่งบทความ

บทความภาษาอังกฤษจะต้องผ่านการตรวจสอบภาษาอังกฤษโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา และบทความทุกฉบับจะต้องแนบแบบเสนอบทความ โดยสามารถดาวน์โหลดแบบเสนอบทความและแบบฟอร์มตรวจภาษาอังกฤษได้ที่เมนู Download และส่งบทความในรูปแบบไฟล์ Word และ Pdf เข้ารับการพิจารณาผ่านระบบออนไลน์ Thai Journals Online (Thaijo) ได้ที่ URL: https://www.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/index เท่านั้น สำหรับบทความที่ผ่านการกลั่นกรองแล้ว จะได้รับการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต่อไป

ตารางสรุปตัวอย่างวิธีการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา

จำนวนผู้นิพนธ์	รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา	
	ภาษาไทย	**ภาษาอังกฤษ**
1 คน	ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์) ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์,/หน้า/เลขหน้า) ชื่อ/สกุล/(สัมภาษณ์,/วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์)	สกุล/(ปีที่พิมพ์) สกุล/(ปีที่พิมพ์,/p./เลขหน้า) สกุล/(ปีที่พิมพ์,/pp./เลขหน้า)
	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ <u>ตัวอย่าง</u> กาญจนา แก้วเทพ (2557) ..... ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 10, 28) ..... เพชรรุ่ง เทียนปิ่วโรจน์ (2560, หน้า 123-126) ..... นงนารถ ชัยรัตน์ (สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2553) ..... **การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ** <u>ตัวอย่าง</u> ..... (กาญจนา แก้วเทพ, 2557) ..... (ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 10, 28) ..... (เพชรรุ่ง เทียนปิ่วโรจน์, 2560, หน้า 123-126) ..... (นงนารถ ชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2553)	**การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ** <u>ตัวอย่าง</u> Kessler (2003) ..... Week (2003, p. 27) ..... Hopkins (2024, pp. 41, 70) ..... Kidd (1987, pp. 15-16) ..... Paradis (personal communication, February 24, 2020) ..... **การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ** <u>ตัวอย่าง</u> ..... (Kessler, 2003) ..... (Week, 2003, p. 27) ..... (Hopkins, 2024, pp. 41, 70) ..... (Kidd, 1987, pp. 15-16) ..... (Paradis, personal communication, February 24, 2020)
2 คน	ชื่อ/สกุล/และ/ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)	สกุล/and/สกุล/(ปีพิมพ์)
	การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ <u>ตัวอย่าง</u> สุพร ชัยเดชสุริยะ และพัชรี วรจรัสรังสี (2554) ..... **การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ** <u>ตัวอย่าง</u> ..... (สุพร ชัยเดชสุริยะ และพัชรี วรจรัสรังสี, 2554) ..... (เสรี วงส์พิเชษฐ และพิศาล หมื่นแก้ว, 2556, หน้า 15) ..... (ชัชวาลย์ หลิวเจริญ และณิชชา โชคพิทักษ์กุล, 2559, หน้า 275-280)	**การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ** <u>ตัวอย่าง</u> Bernard and Krupat (1994) ..... **การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ** <u>ตัวอย่าง</u> ..... (Bernard & Krupat, 1994) ..... (Haynes & Rao, 2013, p. 12) ..... (Jaiswal & Kant, 2018, pp. 345-356)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

<table>
<tr><th>จำนวนผู้นิพนธ์</th><th colspan="2">รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา</th></tr>
<tr><th></th><th>ภาษาไทย</th><th>ภาษาอังกฤษ</th></tr>
<tr><td>3-5 คน</td><td>ชื่อ/สกุล,/ชื่อ/สกุล/และชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)</td><td>สกุล,/สกุล,/and/สกุล/(ปีพิมพ์)</td></tr>
<tr><td></td><td>การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ
<u>ตัวอย่าง</u>
นักรบ หมื่แสน, จารุวรรณ สกุลคู, อรรณพ โพธิสุข และสุชาดา สุธรรมรักษ์ (2557) .....

การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ
<u>ตัวอย่าง</u>
..... (นักรบ หมื่แสน, จารุวรรณ สกุลคู, อรรณพ โพธิสุข และสุชาดา สุธรรมรักษ์, 2557, หน้า 266)
..... (นักรบ หมื่แสน, จารุวรรณ สกุลคู, อรรณพ โพธิสุข และสุชาดา สุธรรมรักษ์, 2559, หน้า 265-266)</td><td>การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ
<u>ตัวอย่าง</u>
Fisher, Bashyal, and Bachman (2012) .....

การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ
<u>ตัวอย่าง</u>
..... (Fisher, Bashyal, & Bachman, 2012, p. 172)
..... (Fisher, Bashyal, & Bachman, 2012, pp. 172-173)</td></tr>
<tr><td>6 คน ขึ้นไป</td><td>ชื่อ/สกุล/และคณะ/(ปีพิมพ์)</td><td>สกุล/et/al./(ปีพิมพ์)</td></tr>
<tr><td></td><td>การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ
<u>ตัวอย่าง</u>
อวยพร เรืองตระกูล และคณะ (2551) .....

การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ
<u>ตัวอย่าง</u>
..... (อวยพร เรืองตระกูล และคณะ, 2551)
..... (ณฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ และคณะ, 2560, หน้า 89)
..... (พวงพรภัสสร์ วิริยะ และคณะ, 2560, หน้า 48-56)</td><td>การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ
<u>ตัวอย่าง</u>
Eker et al. (2000) .....

การอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความ
<u>ตัวอย่าง</u>
..... (Eker et al., 2000)
..... (Gleim et al., 2013, p. 118)
..... (Leary et al., 2011, pp. 35-42)</td></tr>
<tr><td colspan="3">หมายเหตุ: 1) การอ้างอิงผู้เขียน 3-5 คน นั้น ให้ใส่ชื่อผู้เขียนทุกคนในการอ้างอิงในเนื้อหาครั้งแรก และเขียน “และคณะ” หรือ et al. ในการอ้างอิงครั้งต่อไป ในกรณีอ้างอิงผู้เขียนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป สามารถเขียนชื่อผู้เขียนคนแรก และตามด้วย “และคณะ” หรือ et al. ได้ตั้งแต่การอ้างอิงครั้งแรก 2) / หมายถึง เคาะ space bar 1 ครั้ง, // หมายถึง เคาะ space bar 2 ครั้ง</td></tr>
</table>

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

การอ้างอิงในเนื้อหารูปแบบอื่น ๆ

- กรณีอ้างอิงในเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลระดับทุติยภูมิ ให้เขียนอ้างอิงโดยใช้ข้อมูลที่ถูกอ้างถึงนั้น

- กรณีอ้างอิงในเนื้อหาหลังข้อความมากกว่า 1 แหล่ง ให้เรียงตามลำดับอักษร ก-ฮ หรือ A-Z และอ้างอิงแหล่งข้อมูลภาษาไทยก่อนแหล่งข้อมูลภาษาอังกฤษ ดังนี้

รูปแบบ ..... (ชื่อ/สกุล,/ปี;/ชื่อ/สกุล,/ปี) .....

..... (สกุล,/ปี;/สกุล,/ปี) .....

ตัวอย่าง ..... (เพิ่มพูน แพนศรี, 2551; ศรีวรรณ มีคุณ, 2548)

..... (Embretson & Reise, 2000; Marvelde et al., 2006)

- กรณีอ้างอิงในเนื้อหาที่แหล่งข้อมูลอ้างอิงไม่มีชื่อผู้แต่ง ให้เขียนดังนี้

รูปแบบ (ชื่อเรื่อง,/ปีที่เผยแพร่) หรือ (Title,/ปีที่เผยแพร่)

ตัวอย่าง (เส้นทางความสุข: การสัมผัสธรรมชาติ, 2559) (Preschool Prep, 2010)

ถ้าไม่มีปีที่เผยแพร่ปรากฏ ถ้าแหล่งข้อมูลอ้างอิงเป็นภาษาไทยให้ใส่ ม.ป.ป. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) หรือแหล่งข้อมูลอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษให้ใส่ n.d. (no date)

- กรณีอ้างอิงในเนื้อหาจาก ChatGPT หรือ AI ให้เขียนดังนี้

รูปแบบ ..... (ชื่อผู้พัฒนา,/ปี)

ทั้งนี้ หากใช้ AI ในการช่วยค้นหาข้อมูลหรือวิเคราะห์ข้อมูล ขอให้ขึ้นต้นเนื้อหาด้วย เมื่อใช้ชุดคำสั่งว่า..... ChatGPT ได้ให้ผลลัพธ์ว่า.....

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ประเภท	รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
หนังสือทั่วไป	ชื่อ/สกุล./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(ครั้งที่พิมพ์ ระบุครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). สำนักพิมพ์.
	ตัวอย่างภาษาไทย สุรางค์ โค้วตระกูล. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ด่านสุทธาการพิมพ์. ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุกร เสรีรัตน์, องอาจ ปทะวานิช, ปริญ ลักษิตานนท์ และสุพีร์ ลิ่มไทย. (2543). *หลักการตลาด: Principles of marketing*. ดวงกมลสมัย. พิทยา ว่องกุล. (บรรณาธิการ). (2541). *ไทยยุควัฒนธรรมทาส*. โครงการวิถีทรรศน์. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. พริกหวานกราฟิก. ชินวุฒิ์ เตชานุวัตร์ และธนัชพร นันทาภิวัธน์. (2564). *ตีแผ่สมรภูมิ E-Commerce ไทย ตรงไหนคือโอกาส*. https://media.kkpfg.com/document/2021/Aug/(ฉบับเต็ม)%0KKP% 20Research_ecommerce.pdf <u>ในกรณีที่ไม่ทราบชื่อผู้แต่ง</u> *ผู้หญิงอีสาน: ทางเลือก ศักยภาพและแนวทางการพัฒนา*. (2541). สถาบันและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น. **ตัวอย่างภาษาอังกฤษ** Ritchie, B. W. (2003). *Managing educational tourism.* Channel View Publications. Ettinger, R. H., Crooks, R., & Stein, J. (1994). *Psychology: science, behavior, and life* (3rd ed.). Harcourt Brace College Publishers. <u>ในกรณีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีเลข DOI</u> Schmid, H. J. (Ed.) (2017). *Entrenchment and the psychology of language learning: how we recognize and adapt linguistic knowledge.* American Psychology Association; De Gruyter Mouton. https://doi.org/10.1037/15969-000 Brown, L. S. (2018). *Feminist therapy.* American Psychology Association. https://doi.org/10.1037/0000092-000
หนังสือแปล	ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(ชื่อผู้แปล,/แปล)./สำนักพิมพ์.
	โอเวน, ลินเน็ตต์. (2543). *คู่มือธุรกิจลิขสิทธิ์* (งามพรรณ เวชชาชีวะ, แปล). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ธอโร, เฮนรี่ เดวิด. (2562). *วอลเดน* (สุริยฉัตร ชัยมงคล, แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 5). ภาพพิมพ์.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ประเภท	รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
หนังสือต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ	ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่องภาษาต่างประเทศ/[ชื่อเรื่องแปลเป็นภาษาอังกฤษ]*./สำนักพิมพ์.
	Hong, N. (1959). *Lịch sử truyền giáo Việt Nam [History of missionaries in Vietnam]*. Contemporary Publishing House. Launay, A. (1924). *Histoire de la Mission de Cochinchine 1658-1823 (Vol 3: 1771-1823) [History of the Cochinchina mission 1658-1823 (Vol 3: 17711823)]*. Documents Historiques Maisonneuve Frères.
บทความในหนังสือ	ชื่อ/สกุลผู้เขียนบทความ./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ) (ถ้ามี),/*ชื่อหนังสือ*/(เลขหน้า)./สำนักพิมพ์.
	ตัวอย่างภาษาไทย จามะรี เชียงทอง. (2543). ชุมชนกับการจัดการทรัพยากร: ศักยภาพและการต่อสู้ของท้องถิ่น. ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (บรรณาธิการ), *พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร: สถานการณ์ในประเทศไทย* (หน้า 1-51). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กาญจนา แก้วเทพ. (2557). ทฤษฎีการสื่อสารตามทศทัศนะของสำนักทฤษฎีวิพากษ์. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร* (หน้า 103-105). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **ตัวอย่างภาษาอังกฤษ** Keyes, C. F. (1993). Why the Thai are not Christians: Buddhist and Christian conversion in Thailand. In R. W. Hefner (Ed.), *Conversion to Christianity: Historical and anthropological perspectives on a great transformation* (pp. 259-283). University of California Press.
วารสาร/นิตยสาร	ชื่อผู้เขียนบทความ./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร,/ปีที่* (ฉบับที่),/เลขหน้า./URL(ถ้ามี)
	ตัวอย่างภาษาไทย หฤทัยทิพย์ ตัณฑเทศ. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันของนักเรียนนายเรืออากาศต่อโรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 28*(3), 214-234. วิระ แก้วสุกใส และชัยรัตน์ จุสาโล. (2556). เครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณีเฟสบุ๊ค (Facebook) กับการพัฒนาผู้เรียน. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 5*(197), 195-205. ณรงค์ นิติจันทร์. (2547). ปัญหาหญิงไทยในต่างแดน. *คู่สร้างคู่สม, 24*(464), 38. ตวงพร สุรพงษ์พิวัฒนะ. (2562). พ่อแม่...ตัวแปรพัฒนาการของลูกรัก. *หมอชาวบ้าน, 41*(488), 61-64. *ณิชาพร เจริญวานิชกูร และไพโรจน์ น่วมนุ่ม. (2562).* ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นแบบอย่างและกลวิธีตามแนวคิดของเมย์เนสและจูเลียน-ชูลต์ซที่มีต่อความรู้ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47 (ฉบับเพิ่มเติม 2), 88-100. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/232424*

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ประเภท	รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
วารสาร/ นิตยสาร	ชื่อผู้เขียนบทความ./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร,/ปีที่* (ฉบับที่),/เลขหน้า./URL(ถ้ามี)
	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2006). The link between competitive advantage and corporate social responsibility. *Harvard Business Review, 84*(12), 78-92. Sengupta, K. M. (2018). Community and neighborhood in a colonial city: Calcutta's para. *Sage Journals, 38*(1), 40-56. Barone, M. (2014). The experience factor. *U.S. News & World Report, 141*(24), 26. Bucur, I. (2013). Managerial core competencies as predictors of managerial performance, on different levels of management. *Social and Behavioral Sciences, 78*, 365-369. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.04.312 Chunhachinda, P. (2017). FinTech: towards Thailand 4.0. *Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning, 7*(1), 1-23. http://e-jodil.stou.ac.th/filejodil/14_0.pdf
หนังสือพิมพ์	ชื่อ/สกุล./(ปี,/วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์,/*หน้า/(ระบุเลขหน้า). หมายเหตุ: กรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษ ขอให้ใช้ (ปี,/เดือน/วัน) กรณีที่บทความไม่มีชื่อผู้เขียนโดยตรง ขอให้นำชื่อเรื่องมาเขียนแทนชื่อผู้เขียน
	ตัวอย่างภาษาไทย จิราวัฒน์ จารุพันธุ์. (2556, 3 มกราคม). โฆษณาดิจิทัล 56 กระแสยังแรงไม่เลิก. *เดลินิวส์,* หน้า 10. ทีมข่าวการเมือง. (2557, 24 กุมภาพันธ์). ปริศนา "เสธ.น้ำเงิน" แนวรบโลกไซเบอร์. *โพสต์ทูเดย์ออนไลน์.* https://www.posttoday.com/politic/report/279972 *ล้อมคอกโรคซึมเศร้า ปฏิบัติการพิทักษ์สุขภาพคนไทย สู้เพชฌฆาตเงียบ ลดตายปีหนูท้อแท้ 2563*. (2563, 3 มกราคม). https://www.thairath.co.th/news/ society/1738735 **ตัวอย่างภาษาอังกฤษ** Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. *The Washington Post*, pp. A1- A4. Belluck, P. (2018, July 26). New Alzheimer's drug slows memory loss in early trial results. *NY Times*, p. A1. Brody, J. E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*. https://www.nytimes.com

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ประเภท	รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
วิทยานิพนธ์	ชื่อ/สกุล(ผู้เขียนวิทยานิพนธ์)./(ปีที่เผยแพร่)./*ชื่อวิทยานิพนธ์*/[วิทยานิพนธ์ชื่อปริญญาดุษฎีบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ชื่อปริญญามหาบัณฑิต,/ชื่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษา].
	ตัวอย่างภาษาไทย ปิติพัฒน์ ธีระวณิชชญานนท์. (2555). *การศึกษากลวิธีในการแปล มุกตลกไทยในภาษาอังกฤษ: กรณีศึกษาภาพยนตร์เรื่องหลวงพี่เท่ง ภาค 1 และรถไฟฟ้ามาหานะเธอ*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. ชลวรินทร์ แป้นสุวรรณ์. (2562). *ลักษณะทางกายภาพ ความไว้วางใจคุณภาพการให้บริการ คุณค่าที่รับรู้ และความพึงพอใจส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำและการบอกต่อของลูกค้ารับประทานอาหารบุฟเฟต์โรงแรมระดับ 4 ดาวขึ้นไป ในกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ]. **ตัวอย่างภาษาอังกฤษ** Footrakoon, O. (1999). *Lived experiences of Thai war brides in mixed Thai-American families in The United States*. [Doctoral dissertation of Philosophy, University of Minnesota]. Sehwised, W. (2007). *A study of conflict between mothers and daughters in The Joy Luck Club*. [Master of Arts thesis, Srinakharinwirot University].
เอกสารการประชุมวิชาการ	ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บรรณาธิการ)/(ถ้ามี),/*ชื่อการประชุม*/(ระบุเลขหน้า)./สำนักพิมพ์.
	ตัวอย่างภาษาไทย บุญเชิด หนูอิ่ม. (2558). สภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมวิถีชุมชนปากคลองนาจอมเทียน. ใน สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ (บรรณาธิการ), *การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี 2558* (หน้า 223-232). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. หัทยา ศรีวงษ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงาน ความสามารถในการทำงาน และบรรยากาศองค์การกับความสุขในการทำงานของพยาบาลส่วนงานอุบัติเหตุฉุกเฉินในโรงพยาบาลชุมชนในเขตภาคกลาง. ใน *การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ "ราชนครินทร์วิชาการและวิจัย ครั้งที่ 5"* (หน้า 1-13). สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. **ตัวอย่างภาษาอังกฤษ** Pojanapunya, P., & Todd, R. W. (2011). Relevance of findings in results to discussion sections in applied linguistics research. In R. W. Todd (Ed.), *Proceeding of the Internation Conference*: d*oing Research in Applied Linguistics* (pp. 51-60). King Mongkut's University of Technology Thonburi. Ramesh, S. (2012). Preparation and evaluation of nanoparticles for sustained delivery of ampicillin. In *Proceedings of the Burapha University International Conference 2012 Global Change Opportunity & Risk* (pp. 351-357). Burapha University.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ประเภท	รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
ราชกิจจา-นุเบกษา	ชื่อกฎหมาย./(ปีพิมพ์,/วันที่/เดือน)./*ราชกิจจานุเบกษา*./หน้า/(ระบุเลขหน้า).
	ตัวอย่างภาษาไทย กฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมบริเวณอุตสาหกรรมและชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี (ฉบับที่ 2). (2561, 16 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 1-2. ประกาศกรมศิลปากร เรื่องขึ้นทะเบียนโบราณสถานและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน (วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์ อาคารพุทธสมาคม (ศาลเก่า) วัดบุปผาราม ศาลากลางจังหวัดตราด (หลังเก่า) ตึกมหาราช ตึกราชินี วัดชนะไชยศรี ปราสาทตาใบ ปราสาทพูลผล ปราสาทหนองผักบุ้งใหญ่ คุกขี้ไก่). (2539, 18 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 3, 7. <u>กรณีมีการแก้ไขราชกิจจานุเบกษาเพิ่มเติมให้ระบุด้วยข้อมูลฉบับแก้ไข ดังตัวอย่าง</u> พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556. (2556, 29 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 1-18.
จดหมายเหตุ คำสั่ง ประกาศ ระเบียบ	ชื่อหน่วยงาน./(ปี,/วัน/เดือน)./*ชื่อของเอกสาร*./เลขที่ประกาศ/คำสั่ง/จดหมายเหตุ/ระเบียบ. (ถ้ามี)
	ตัวอย่างภาษาไทย หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1206). *จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3*. เลขที่ 12. ศรีสหเทพ,พระยา. (2451). *จดหมายเหตุเสด็จประพาสยุโรป ร.ศ. 116 เล่ม 1*. โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร. มหาวิทยาลัยบูรพา. (2548, 13 กุมภาพันธ์). *ประกาศมหาวิทยาลัยบูรพา เรื่องกำหนดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนประจำปีการศึกษา 2548*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2549, 18 มีนาคม). *ระเบียบมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ว่าด้วยการออกหลักฐานแสดงผลการศึกษา พ.ศ. 2549*. จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2458). *พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่ พ.ศ. 2417 ถึง พ.ศ. 2453).* ใน *หนังสืออนุสรณ์ในงานศพ อำพัน มารดา พุทธศักราช 2458*. โสภณพิพรรฒธนากร.
สื่อประเภทอื่น ๆ เช่น ภาพถ่าย ภาพยนตร์ คลิปเสียง เป็นต้น	ชื่อหน่วยงาน./(ปี)./*ชื่อเอกสาร*./[ประเภทของเอกสาร]./รหัสเอกสาร (ถ้ามี).
	ตัวอย่างภาษาไทย สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *การแสดงละครพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 เรื่องโพงพาง*. [ภาพถ่าย]. รหัสเอกสาร M7500037. หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน). (2564). 15 ค่ำ เดือน 11 (Mekhong Full Moon Party). https://www.fapot.or.th/main/cinema/view/998 ภูวนาถ คุณผลิน. (2542). เจ้าไม่มีศาล ใน *แกรมมี่โกลด์ซีรี่ส์* [ซีดี]. บริษัทจีเอ็มเอ็ม แกรมมี่. **ตัวอย่างภาษาอังกฤษ** BBC (Producer). (n.d.). *EYFS. Listening skills-1: weather* [Audio podcast]. BBC School Radio. https://www.bbc.co.uk/teach/school-radio/eyfs-listening skills-weather/zvrcf4j

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ประเภท	รูปแบบการอ้างอิงในรายการอ้างอิง
เว็บไซต์	ชื่อ/สกุล./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*./URL
	ตัวอย่างภาษาไทย ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ. (2560). *เขาดิน เดิมไม่ใช่สวนสัตว์ แต่เป็น botanical gardenไฮโซในพระราชวังสวนดุสิต.* https://thematter.co/thinkers/dusit-zoo/40695
สื่อโซเชียลมีเดีย	ชื่อเจ้าของผลงาน./(ปี,/วัน/เดือน)./*ชื่อเรื่อง*./[ประเภทของสื่อ]./ชื่อสื่อโซเชียลมีเดีย./URL
	ตัวอย่างภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. (2568, 12 กรกฎาคม). *HUSO BUU podcast EP.2I HUSO goes green!!.* [Facebook Video]. Facebook. https://www.facebook.com/share/v/16y6RmKUbm/ **ตัวอย่างภาษาอังกฤษ** IQD Media Official. (2561). *IQD Media Official.* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/channel/UCBl1dBQ0n1ZW_pYqk7HLeTA
เอกสารประกอบการประชุมหรืออบรม	ชื่อเจ้าของเอกสาร./(ปี,/วัน/เดือน)./*ชื่อเรื่อง*./[เอกสารประกอบการประชุมหรือการอบรม]./ชื่องานประชุมหรือการอบรม,/สถานที่.
	ตัวอย่างภาษาไทย ประทีป พืชทองหลาง. (2568, 26 กรกฎาคม). *เทคนิคการเขียนข้อเสนอโครงการ.* [เอกสารประกอบการอบรม]. โครงการพัฒนาคุณภาพงานวิจัย เรื่อง “เทคนิคการเขียนข้อเสนอโครงการให้ได้ทุน”, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
Chat GPT หรือ AI	ชื่อผู้พัฒนา./(ปี)./ชื่อโมเดล/(เดือน/วัน/version)/[Large language model]./URL
	ตัวอย่างภาษาอังกฤษ OpenAI. (2023). ChatGPT (Mar 14 version) [Large language model]. https://chat.openai.com

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

<u>การอ้างอิงในรายการอ้างอิงรูปแบบอื่น ๆ</u>

- กรณีผู้เขียนมีอิสริยยศ

รูปแบบ ชื่อ/สกุล,/ยศ./(ปี)./*ชื่อหนังสือ*./ชื่อสำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง นริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา. (2552). *บันทึกความรู้เรื่องต่าง ๆ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). มูลนิธิเสถียรโกเศศ-นาคะประทีป.

- กรณีผู้เขียนมีสมณศักดิ์

รูปแบบ สมณศักดิ์/(นาม)./(ปี)./*ชื่อหนังสือ*./ชื่อสำนักพิมพ์.

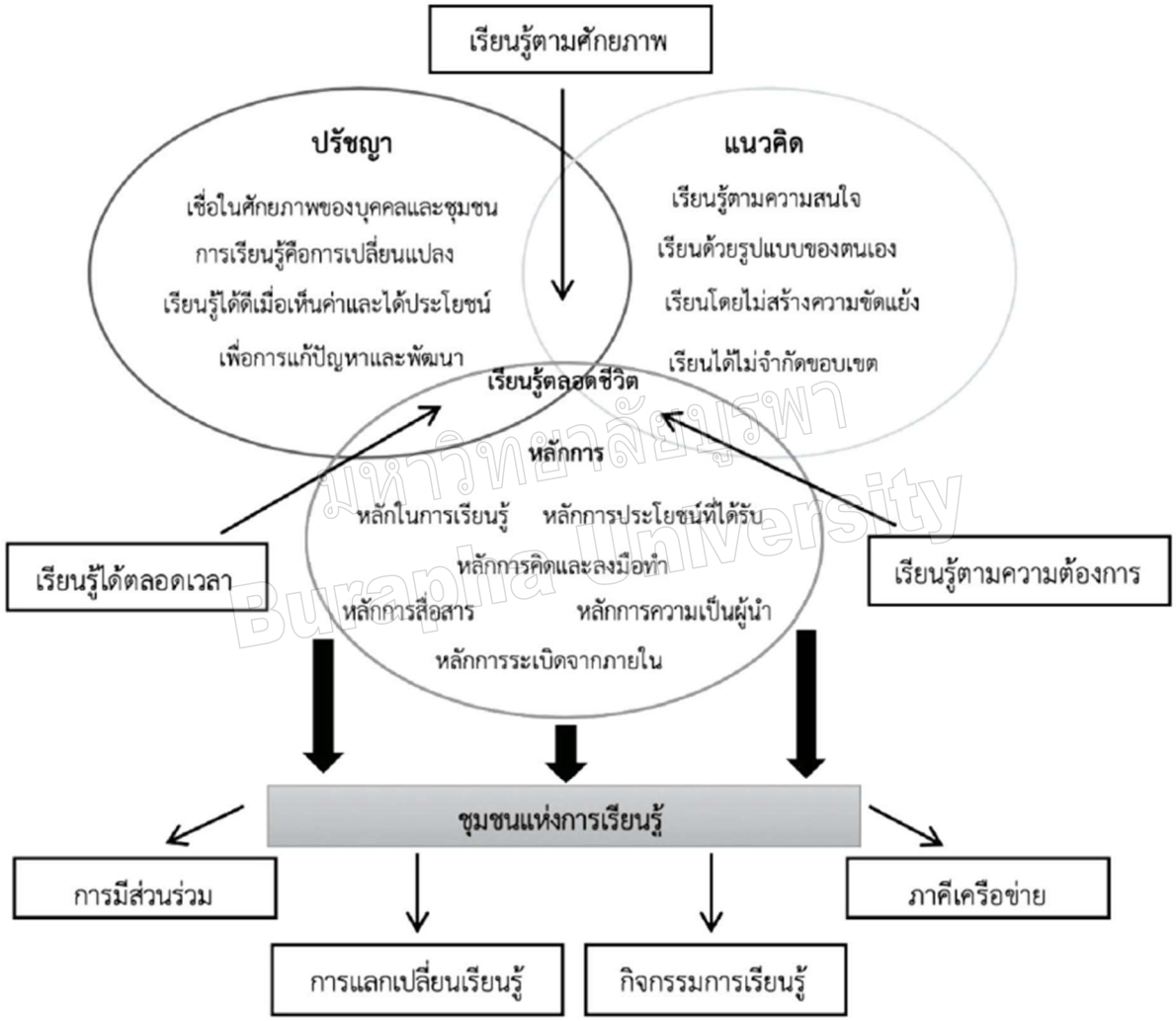
ตัวอย่าง พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2549). *ขุดเพชร*. อนัญญา.

รูปแบบการทำภาพประกอบ การทำตาราง และการอ้างอิง

การอ้างอิงภาพและตารางจะใส่ในหมายเหตุ โดยมีลักษณะการอ้างอิงแตกต่างกัน ดังนี้

ภาพ 1

ปรัชญา แนวคิด และหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้

หมายเหตุ. จาก “การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปรัชญา แนวคิด และหลักการของการศึกษา ตลอดชีวิตเพื่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้” โดย อาชัญญา รัตนอุบล, 2562, *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47(ฉบับเพิ่มเติม 2), หน้า 436* (https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/232667/).

ภาพ 2

การแสดงเรื่องโพงพาง พ.ศ. 2463

หมายเหตุ. จาก การแสดงละครพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 เรื่อง โพงพาง, [ภาพถ่าย]. โดย สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, ม.ป.ป., รหัสเอกสาร M7500037.

กรณีผู้เขียนสร้างหรือออกแบบด้วยตนเอง ให้เขียนอ้างอิงใต้ภาพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หมายเหตุ. โดย เพชรรุ่ง เทียนปิ่วโรจน์, ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2560

หมายเหตุ. โดย อัจริยา ดามัน, ออกแบบเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2564

ตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงตาราง

ในกรณีที่สร้างตารางรายงานผลด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องระบุแหล่งที่มา ยกเว้นตารางดังกล่าวนั้น ดัดแปลงมาจากงานของนักวิจัยท่านอื่น ๆ หรือนำมาจากหนังสือ ตำรา หรือบทความวิชาการใด ๆ จำเป็นต้องเขียนอ้างอิง

ตาราง 1

ความเที่ยงรายองค์ประกอบและค่าสถิติการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัด

ตัวแปร	คุณภาพด้านความเที่ยง		คุณภาพด้านความตรงเชิงโครงสร้าง
	องค์ประกอบการวัด	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา	
ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของครู	การวางแผนการทำงานร่วมกัน	0.920	chi-square = 0.010, *df* = 1, *p* = 0.914, RMSEA = 0.000, GFI = 1.000, AGFi = 1.000
	การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน	0.912	
ปัจจัยเชิงสาเหตุของความร่วมมือในการปฏิบัติงานของครู	ทัศนคติที่มีต่อความร่วมมือในการปฏิบัติงาน	0.886	chi-square = 0.330, *df* = 2, *p* = 0.747, RMSEA = 0.848, GFI = 0.999, AGFi = 0.995
	การรับรู้ความสามารถของตนเอง	0.919	
	บรรยากาศของโรงเรียน	0.923	
	ความผูกพันต่องานและองค์กร	0.910	
การเรียนรู้ของครู	การต่อยอดองค์ความรู้	0.904	chi-square = 0.000, *df* = 1, *p* = 0.947, RMSEA = 0.000, GFI = 1.000, AGFi = 1.000
	การนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้	0.870	
	การปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน	0.865	
การปฏิบัติงานในชั้นเรียนของครู	ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม	0.900	chi-square = 0.010, *df* = 1, *p* = 0.936, RMSEA = 0.000, GFI = 1.000, AGFi = 1.000
	ความสามารถในการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	0.887	

หมายเหตุ. จาก “บทบาทการส่งผ่านของความร่วมมือของครูในการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานในชั้นเรียนของครู” โดย พจนา อาภานุรักษ์ และสุวิมล ว่องวาณิช, 2557, *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 9*(2), หน้า 716 (https://so01.tci-thaijo.org/index.php/OJED/article/view/37280).

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการฯ (Publication Ethics)

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการที่มีคุณภาพต่อสาธารณะ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับแวดวงวิชาการ ดังนั้น เพื่อให้การเผยแพร่เป็นไปอย่างถูกต้อง มีคุณภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จึงได้กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติ และจริยธรรมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ โดยได้กำหนดบทบาทสำหรับผู้นิพนธ์ (authors) บรรณาธิการวารสาร (editor) และผู้ประเมินบทความ (reviewers) ไว้เพื่อให้ศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อประโยชน์ต่อผู้อ่านและแวดวงวิชาการต่อไป

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าผลงานของตนเองที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น

2. ผู้นิพนธ์ทุกคนที่มีชื่อปรากฏในผลงานจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการผลิตผลงานจริง

3. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าเนื้อหาในผลงานของตนเองไม่ได้คัดลอกผลงานของตนเองและผู้อื่น หรือมีการนำเนื้อหาที่ได้รับการตีพิมพ์อื่นมาใช้ซ้ำ (recycle) โดยไม่มีการอ้างอิงในรายการอ้างอิงท้ายบทความหากพบว่ามีการละเมิดลิขสิทธิ์ (plagiarism) ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความโดยตรง

4. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานของตนเองนั้นได้มาจากข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ

5. ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลทุกครั้งที่มีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในผลงานของตน โดยมีการจัดทำรายการอ้างอิงถูกต้องครบถ้วน และต้องมีรายการอ้างอิงท้ายบทความ

6. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารวิชาการฯ กำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์”

7. ผู้นิพนธ์ต้องระบุแหล่งทุน (financial support) ที่ได้รับสนับสนุนในการผลิตผลงาน รวมทั้งต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (conflicts of interest) ที่อาจมี

8. ในกรณีที่ผู้นิพนธ์ทำผิดข้อตกลงหรือจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการฯ งานวารสารวิชาการฯ จะตัดสิทธิ์การตีพิมพ์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปี และจะดำเนินการแจ้งหน่วยงานที่ผู้นิพนธ์สังกัด

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editor)

1. แสดงความรับผิดชอบต่อผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการฯ บรรณาธิการจะต้องรับผิดชอบต่อทุกสิ่งที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการฯ ซึ่งครอบคลุมการดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 บรรณาธิการมีหน้าที่พัฒนาวารสารวิชาการฯ ให้ได้มาตรฐานการตีพิมพ์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

1.2 บรรณาธิการต้องรักษาความซื่อสัตย์สุจริตทางด้านวิชาการ

1.3 บรรณาธิการต้องรับรองคุณภาพเนื้อหาของบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารวิชาการฯ

1.4 หากตรวจสอบพบการประพฤตทุจริตมิชอบใด ๆ ภายหลังการดำเนินการตรวจสอบแล้ว บรรณาธิการต้องดำเนินการเพิกถอนบทความนั้นด้วยความโปร่งใสและสามารถพิสูจน์ได้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

2. สนับสนุนความถูกต้องทางวิชาการ

2.1 บรรณาธิการต้องควบคุมคุณภาพบทความโดยให้ความเห็นชอบในการตีพิมพ์หรือปฏิเสธการตีพิมพ์ผลงานของผู้นิพนธ์บนพื้นฐานของความถูกต้องทางวิชาการปราศจากอคติ

2.2 บรรณาธิการต้องแจ้งรูปแบบและเกณฑ์การตีพิมพ์ของวารสารเพื่อให้การจัดทำบทความมีความถูกต้องทางวิชาการ

2.3 บรรณาธิการต้องสนับสนุนให้ผู้นิพนธ์อ้างอิงข้อมูลอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งแจ้งคำแนะนำที่ได้รับจากผู้ประเมินให้ผู้นิพนธ์ได้รับทราบเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงบทความ

2.4 บรรณาธิการต้องสนับสนุนให้ผู้นิพนธ์มีความรู้และปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการฯ

2.5 บรรณาธิการควรมีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประเมินบทความที่มีความสอดคล้องกับขอบเขตเนื้อหาของวารสารวิชาการฯ เพื่อให้ได้ผู้ประเมินที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์และให้ข้อมูลหรือข้อคิดเห็นที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

3. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้นิพนธ์ (authors) และผู้ประเมินบทความ (reviewers) แก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความโดยจัดให้มีกระบวนการกลั่นกรองผลงานในลักษณะ double-blind peer review

4. ควบคุมและจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน บรรณาธิการจะต้องไม่เป็นหนึ่งในผู้นิพนธ์ของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการฯ เพื่อเป็นการควบคุมและจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนอันอาจเกิดขึ้น

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความต้องประเมินความเชี่ยวชาญและความรอบรู้ของตนเองว่าตรงกับศาสตร์ในบทความของผู้นิพนธ์อย่างแท้จริงเมื่อรับเป็นผู้ประเมิน

2. ผู้ประเมินบทความต้องประเมินบทความด้วยความยุติธรรม (fair) ปราศจากอคติ (unbiased) เป็นประโยชน์กับผู้นิพนธ์ และส่งมอบผลการประเมินตรงเวลา (timely)

3. ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันทีหากพบว่ามีส่วนใดส่วนหนึ่งของบทความมีความเหมือน หรือซ้ำซ้อนกับบทความชิ้นอื่น หรือการกระทำใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนจริยธรรมของการวิจัยหรือการพิมพ์เผยแพร่

4. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ของบทความที่ส่งมาเพื่อรับการประเมินแก่บุคคลอื่น ๆ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

วิสัยทัศน์

Huso for All

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สำหรับทุกคน

พันธกิจ

Smart Education

Smart Research

Smart Wisdom

Smart Organization

ค่านิยม

Happiness (ทำงานอย่างมีความสุข)

Unity (ทำงานร่วมกันเป็นทีม)

Social Responsibility (มีความรับผิดชอบต่อสังคม)

Outcome-Orientation (มุ่งเน้นผลลัพธ์)

บทความวิจัย

พลวัตทางสังคมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย
กล้วยไม้ สุมังค์ และสุภชญ ศรีกัญชัย

การศึกษาบรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และผลของความเป็นส่วนหนึ่งต่อความผาสุกทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
นริศรา ศิริพันธศักดิ์ และกาญจนา ภัทราวิวัฒน์

การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านจากแป้งเท้ายายม่อมบนฐานคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) ของชุมชนบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
ศรีหทัย เวลล์ส และปัทวี สัตยวงศ์ทิพย์

โครงสร้างและการใช้ภาษาในฉบับแปล: ข้อผิดพลาดในการแปลโครงสร้าง passive voice จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย
สมภพ ใหญ่โสมานัง

การยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกขมิ้นตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้หลักการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม
อาทิตย์ บุดดาดวง และปรมัตถ์ โพดาพล

การก่อร่างสร้างมาร์เวลสตูดิโอและการพัฒนาภาพยนตร์แนวซูเปอร์ฮีโร่เพื่อนำไปสู่ความนิยม
เอกรงค์ ปั้นพงษ์

Factors Influencing Online Gifting Intention on TikTok Application among Gen-Z: the Role of Hedonic Motivation, Parasocial Interaction, and Loyalty with Social Presence as Moderator Variable
Nattawat Wongwilatnurak

Mothernomics and National Stability in Thailand's Aging Population
Praiya Wilairut and Rattaphong Sonsuphap

Value-Freedom Defended: Why Kingma's Critique of Boorse's Bio-Statistical Theory Misses the Mark
Siwarak Ruangsakul

Coverage Bias in Chinese and Thai News Agencies: A Comparative Study of Reporting on a Scam Case of a Chinese Actor in Thailand
Xin fan and Warat Karuchit

บทความวิชาการ

บทประพันธ์ของหลู่ซิ่น: บทบาทและภาพสะท้อนสังคมจีนในห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อ
เจือง ถิ หั่ง

ตัวละครแม่เลี้ยงและแม่มดในวรรณกรรมสำหรับเด็ก: สัญลักษณ์พลวัตของบทบาท และคุณค่าต่อกระบวนการเติบโตของเด็ก
ภัทรขวัญ ทองเถาว์

BUU BURAPHA UNIVERSITY WISDOM OF THE EAST
Faculty of Humanities and Social Sciences
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
HUSO

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ที่อยู่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 169 ถ.ลงหาดบางแสน ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131
โทรศัพท์: 0 3810 2344 อีเมล: husojournaleditor@buu.ac.th
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/index